
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
1 G
28

COMMENTARIA
IN BVLLAM
Greg. XIV. Pont. Max.
DE IMMVNITATE, ET LIBERTATE ECCLESIASTICA,

Legum Ciuilium, & sacrorum Canonum studiosis non minus vtilia quam pernecessaria;

Necnon Clericis omnibus scitu maximè digna.

AVTHORE

ALEXANDRO AMBROSINO

Forosemproniensi I. C. Præclarissimo.

Et denuo in hac Quarta editione, in ampliori forma redacta.

Cum duplici, altero summariorum Capitum, altero præcipuarum rerum quæ in ipsis tractantur, Indice locupletissimo.

BRACCIANI, SVMPTIBVS VINCENTII CASTELLANI.

Ex Typographia Andreæ Phæi. MDCXXXIII.

Superiorum Permissu,

Imprimatur si videbitur Reuerendissimo Patri Mag. Sacr. Pal. Apost.

Franciscus Capitonus Archipresb. & Vicarius Bracciani pro Reuerendissimo Episcopo Sutrino, & Nepesino.

EGo Angelus Lucianus Primarius Iuris Pontificij professoris in Almæ Vrbis Gymnasio, ita volente Reuerendiss. P. Nicolao Riccardo Sac. Pal. Mag. vidi Librum inscriptum Commentaria in Bullam Gregorij XIV. de Immunitate Ecclesiastica Alexandri Ambrosini, & nihil reperi, quod, aut bonis moribus, aut Religioni Catholicæ aduersetur In quorum fidem hanc manu propria scriptum, & subscriptum dedi Romæ 26. Martij 1633. Ita est Angelus Lucianus manu propria.

Imprimatur.

Fr. Antoninus Cellius Mag. Reuerendiss. P. F. Nicolai Riccardi sacr. Palat. Mag. Socius.

CLEMENTI
MERLINO
SACRÆ ROMANÆ ROTÆ AVDITORI MERITISSIMO.

Vincentius Castellanus F.

Idemus quidem (Illustrissime Domine) cum cæteris mundi partibus in Societatem cælum coire ad rerum vniuersitatem constituendam, sed non propterea (si doctoribus philosophis credimus) ex iisdem initiis compactum est, quibus constat reliqua. est enim illi natura longè præstantior, quæ nec affici ab inferioribus hisce vllo modo potest. Non absimili ratione sacerdotes aliosque mancipatos homines Dei, atque Ecclesiæ ministerio, qui cæli nomine alicubi sacris in litteris appellantur, tametsi seiuncti à Republica non censentur, cum tamen diuino quodam charactere sint insigniti, & nobilioribus illustres virtutibus quasi alio plasmate compositi, immunes degere par erat à prestationibus quibusdam, aliisque muneribus, quibus reliqui ciues sunt obnoxii. qua etiam immunitate res ipsæ Deo addictæ gaudent. Priuilegia huiusmodi neque defuerunt, neque desunt, qui labefactare conantur: haud enim soli gigantes vim cælo inferre tentarunt. quapropter occasio se per opportuna præbuit viris doctissimis tam Theologis, quàm Iurisconsultis eadem propugnandi: imprimis Alexandro Ambrosino, Iuris Consulto peritissimo, per cuius laudes spa-

ciari iucundum sanè mihi esset si aut eius tibi in litteris præstantia minus perspecta foret, aut suo ipse præconio nō abundè clareret. Cōmentaria de Immunitate Ecclesiastica, quę ego bono publico in lucē denuo edere cum statuerim, tibi (Illustriss. D.) nuncupatum nunc venio; Tu enim vnus mihi visus es, qui tuo veluti iure id à me exigeres, siue rem ipsam, qua de agitur, spectem, siue eximiam, qua te merito prosequor, obseruantiam. Vt enim Dei Opt. Max. iussu constituta est immunitas Ecclesiastica, ita eius tuitio ad illos potissimum pertinet, qui lo um in Ecclesia tenent. Ego certè cum egregias tuas virtutes, pietatem in Deum, prudentiam, humanitatem, liberalitatem, egenos subleuandi studium cum cæteris, quibus ille innotescunt, demiratus semper sum, tum in Ecclesiastica Immunitate tuenda præcipuum ac magna prorsus laude commendandum in te feruorem deprehendisse me profiteor; cum non semel tecum agere mihi contigisset multis de rebus, in quibus tuam expertus adeò sum humanitatem, vt me tibi deuinctissimum sentiam. Vides quid me permouerit ad hoc tibi opus dicandum. nec dubito, quin perbenignè (vti consuesti) abs te excipiatur: nam de mea in te obseruantia, quid attinet vlterius verba facere? Ego sanè quemadmodum præclarissimas tuas virtutes in sacra ista Rota Romana, iisdem virtutibus meritò tributa summoperè demiror: ita in te colendo nemini prorsus concedo, ac nulla de re impensius gloriari soleo, quàm quod in tuam me clientelam penitus dediderim. Vale.

Constitutio S.D.N. GREGORII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIV.

Super Immunitate Ecclesiarum.

GREGORIVS EPISCOPVS
Seruus seruorum Dei,

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

VM alias nonnulli Prędecessores nostri,& præsertim fel. rec. Sixtus Papa V. necnon Pius etiam V. sancto zelo ducti diuersas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdã à iure non permissis, ex Ecclesijs criminosos,& delinquentes,cõ pluribus secularibus Principibus, eorũq. Curijs, & Magistratibus sub varijs modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur. Experientia postmodum docuit, tum ob diuersitatem, & differentiam huiusmodi indultorum,tum quia plerique eorundem Principum Ministri, ex hoc ipso, illa diuersimode, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisque abuti cæperunt,subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis,& immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem, & confusionem alibi vero, ne ipsos quidem laicos indultis huiusmodi vti voluisse,aut potuisse,quod Populis inueterata erga Ecclesias reuerentia,deuotis,& assuetis,scandali potius,quã quietis occesionem prębeberent.Illud eliam absurdum sępenumero

ſecutũ eſt, vt infimæ interdũ conditionis laici, non modo iuris, ſed etiam litterarum penitus ignari, & imperiti, dum quaſi poteſtates; aut miniſtri Curiæ ſecularis in aliquo Caſtro, aut Oppidulo iuriſdictionẽ exercebant facultatum, & indultorũ huiuſmodi limites lõge exceſſerint, eaque ſuo arbitratu in ſenſus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorſerint, & illorum prætextu quicquid ſibi in mentẽ venit attentare præſumpſerint in graue iuriſdictionis, & immunitatis Eccleſiaſticæ præiudiciũ locorũ, & perſonarum Diuino cultui dicatarum contemptũ, ipſius Diuinæ Maieſtatis offenſam, & ſcandalũ plurimorũ. Quare pro cõmiſſo nobis à Domino Paſtoralis officij munere, prędictis abſurdis, & ſcandalis obuiare, ac differẽtias huiuſmodi ad vniformẽ regulã reducere, omnẽq. dubitãdi ac perperam interpretãdi occaſionẽ, dilucida declaratione ſubmouere, abuſus tollere, & ne Eccleſiaſtica iura planè conculcentur, & negligantur opportunè prouidere decreuimus, prout ẽt d. Sixtus prædeceſſor noſter iiſdem de cauſis motus ſtatuere decreuerat, licet morte præuentus hoc adimplere nequiuerit, ita tamen, vt quando pręſens temporũ calamitas, & nimia, quæ iã inualuit, perſuaſorũ hominũ malitia id expoſcit, aliquid ẽt ad terrorẽ delinquentiũ, & ad coercenda illorũ facinora vltra id, quod priſca illa maiorũ noſtrorũ diſciplina, & vetus ſacrorum Canonũ norma præſcripſerat, in quibuſdam caſibus cõgrua moderatione adhibita permittamus. Hac itaq. noſtra perpetuo valitura Conſtitutione, omnia, & quæcũq. priuilegia, indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum, ac Pium Quintũ, quam alios quoſcũq. noſtros Prædeceſſores, aut noſmetipſos, ſedẽq. Apoſtolicam, eiuſue Legatos ſuper abducendis, vel extrahẽdis ab Eccleſijs, Monaſterijs, ſacellis, domibus regularibus, & ſecularibus, lociſue ſacris, aut religioſis, aliaſq.

liasq. in casibus à iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorũ criminũ reis, aut fraudolẽtis decoctoribus, etiam in odium certorũ delictorũ, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac necessarijs, & ęquipollẽtibus casibus in iure expressis atq. ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuo, vel ad certũ nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitũ, seu alias quomodolib. concessa, ẽt iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, litterasq. Apostolicas sub plumbo, aut in forma Breuis, seu alias quomodocumq. desuper confectas, quarũ tenores hic haberi volumus pro expressis ac ad verbũ insertis, sublata penitus omni differẽtia, ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamus, vt laicis ad Ecclesias, locaq. sacra, & religiosa prędicta cõfugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq. grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsidẽt, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorũ, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earũuè cęmeterijs cõmittere nõ verẽtur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut assassini, vel hęresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cęterisque Ecclesiarũ, & Monasteriorũ Pręlatis, tam secularibus, quam cuiusuis ordinis regularibus districtè præcipiendo mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prędictis delinquentes ad eorũ Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugiẽtes, & in eis se recipiẽtes, atq. morãtes, qui prædicta delicta, eorũuè aliquod iudicio suo cõmisisse videbuntur quando à Curia seculari

fuerint requisiti, & quilibet eorũ fuerit requisitus, ministris, & officialibus Curiæ secularis absq. irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & cõsignari curent, & faciant, & quilibet eorũ curet, & faciat. Ne autẽ Curiæ secularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducẽdi sibi olim, vt pręfertur, attributa, & per pręsentes reuocata, abutãtur. Volumus, dictaq. auctoritate decernimus, & declaramus, vt Curię secularis, eiusq. iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq. sacris prædictis laicũ aliquẽ, vt præfertur, delinquentẽ in nullo ex casib. supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cũ interuentu personæ Ecclesiasticę ab eo auctoritatẽ habẽtis, ad quos solos, & nõ alios Episcopis inferiores, ẽt si alias ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut Cõseruatores ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictã licẽtiam dandi facultas pertineat, occurrente aũt casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ab Episcopũ viciniorem deuoluatur hęc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles; tradere, aut capturę, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tumq. reuerentiæ Ecclesię, & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquẽtes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent. Quodq. delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticę reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, & opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularẽ, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæq. seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopũ, seu ab eo deputatum

an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint,tuncq. demum de mandato Epiſcopi, per Iudicem Eccleſiaſticũ Curiæ ſeculari quacunque appellatione poſtpoſita, conſignentur.De crimine vero hæreſis cognitio ad forũ Eccleſiaſticum tota pertineat; neq. in ea Curia ſecularis ſe quo quomodo intromittat:Sicut ẽt prohibemus, ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſeculares,aut cuiuſuis ordinis, vel militiæ,ẽt s.Ioannis Hieroſolymitani,regulares,quoquomodo,etiam vigore prædictorũ priuilegiorũ,indultorũ,aut cõceſſionum,quæ omnia ad terminos iuris per præſentes reducimus,procedant, aut ſe intromittant, illaſuè ab Eccleſijs,Monaſterijs,domib. locisq. ſacris,aut religioſis, etiam in caſib.in hac Cõſtitutione expreſſis,extrahere,abducere capere,carcerare,aut cognoſcere de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, alias quã de iure,& per priuilegia eiſdẽ ordinibus, aut militijs conceſſa, permittitur, quomodolibet præſumant.Quod ſi quis,quacumq. dignitate,& auctoritate prędítus præmiſſorum, aut alio quouis prętextu,quicquam præter,aut cõtra huius noſtrę Cõſtitutionis tenorem attentare præſumpſerit, declaramus eum ipſo facto cenſuras,& pœnas eaſdẽ incurrere, quæ contra libertatis iuris, & immunitatis Eccleſiaſticæ violatores, per ſacros Canones,& Conciliorũ generaliũ,noſtrorumq. Prædeceſſorũ Conſtitutiones ſunt promulgatæ. Sicq. per quoſcũq.iudices ordinarios,& delegatos,etiã cauſarũ Palatij Apoſtolici Auditores,& S.R.E. Card. ſublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,in quauis cauſa,& inſtantia iudicari,& definiri debere, necnon irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcũq. quauis auctoritate ſciẽter,vel ignoranter contigerit attentari.Non obſtantibus præmiſſis tam Sixti, & Pij Quinti quam aliorum quorumcunq;Prædeceſſorum

nostrorum litteris Apostolicis, priuilegijs, indultis, & facultatibus, quibusuis personis, etiã Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominijs, Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, Terris, & locis, eorumuè Curijs; Parlamentis, Senatibus, Cõsilijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicarijs, Potestatibus, alijsq. Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliarijs ex prædictis, vel alijs etiã grauioribus, & vrgentioribus causis; tam illorum intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deq; Apostolicæ Potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusuis præseruatiuis, restitutiuis, mentis attestatiuis; derogatoriarum derogatorijs, alijsq. validissimis efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis, etiam si inibi caueatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessę fuerint, derogari possit; & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & aliàs quomodolibet cõcessis, etiam sępius approbatis, & innouatis: Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo aduersentur, aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore pręmissis, omninò, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quo ad superius descripta dumtaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cętero suffragari, & qualibet alia dictę Sedis indulgentia generali, vel speciali, per quę pręsentibus non expressa, vel ad verbum non

inserta

inſerta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Vt autem pręſentes Litterę ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valuis S. Ioan. Lateranen. & Principis Apoſtolorum Baſilicarum de Vrbe, necnon Cãcellarię Apoſtolicæ de more affigi, & publicari, earum etiã exemplis inibi affixis, & dimiſſis, ac poſt publicationem huiuſmodi volumus, & decernimus, vt omnes, & ſingulos quos concernunt, & concernent in futurũ, perinde arctẽt, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatę fuiſſent; earundẽ verò pręſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarij publici manu ſubſcriptis eandem fidẽ in iudicio, & extra illud vbiq. gentium, & locorum haberi volumus, quę eiſdem originalibus Litteris haberetur, ſi eſſent exhibitę, vel oſtenſę. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrę moderationis, pręcepti mandatorũ, decretorum, reductionum, declarationum, prohibitionis, ſublationis, abrogationis, & volũtatis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romę in Monte Quirinali. Anno Incarnationis Dominicę Milleſimo Quingenteſimo Nonageſimo primo, Nono Kal. Iunij. Pontificatus noſtri anno primo.

L. Dat. *M. Veſtrius Barbianus.*

Regiſtrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexiis.

Anno à Natiuitate Domini Milleſimo Quingenteſimo nonageſimo primo Indictione quarta, die verò vigeſimooctauo menſis Maij, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, &

D.N.D. Gregorij diuina prouidentia Papæ Decimiquarti anno primo. Retroscriptæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Valuis Basilicarum Principis Apostolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateranen. necnon Cancellariæ Apostolicæ, & Aciei Campi Floræ, vt moris est, per nos Catharinum Menandri, & Nicolaum Drouyn. Curs.

Pompeius Guerra Mag. Curs.

Quo iure introducta fuerit immunitas ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia, & loca sacra maxima in veneratione fuere.*
Et verba Theodosii iunioris Imperatoris referuntur.
2 *Inter Ecclesiarum priuilegia, præcipuè est immunitas, ne ab eis delinquentes inuiti extrahantur.*
Pœnæque extrahentium enumerantur.
3 *Immunitas concessa Ecclesiis, ne delinquẽtes ad eas cõfugientes extrahãtur an sit de iure diuino, seu positiuo, demonstratur.*
4 *Leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium non attendendæ.*
Et quotiescunque ius ciuile, à Canonibus discrepat, non ciuile, sed canonicum ius seruandum.
Et in foro laicali.
5 *Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest confugientem ad Ecclesiam extrahere.*
Et Bonifacius Rex à D. Augustino excommunicatus, quia delinquentem ab Ecclesia extraxerat.
Cuius Bonifacii responsiua verba recensentur.
6 *Solus Papa potest iubere, vt in omni casu confugiens ad Ecclesiam*

stam extrahatur.

7 *Gentiles huiusce immunitatis seruatores.*

8 *Immunitas templorum iura à bestiis ipsis seruata.*

9 *Iudices laici non debent agrè ferre immunitatem Ecclesiis, locisuè sacris esse concessam.*

10 *Verba D. Chrysostomi referuntur, dum* Eutropium*, qui ad Ecclesiam confugerat, defendit, ne extraheretur.*

11 *Immunitatem istam* Ecclesiarum *in desuetudinem abiisse scribentes affirmarunt.*

12 *Ad Ministrorum* Curia *sacularis audaciam compescendã circa immunitatem Ecclesiarum Gregoriana nostra fuit promulgata.*

13 *Constitutio ista, cum excipiat nonnullos casus, in quibus delinquentes non sunt tuti in Ecclesiis in reliquis facit omnium inclusionem.*

14 *Constitutionem istam non esse extendendam ad alios casus vltra expressos demonstratur.*

1 SEmper,& vbiq. Ecclesiæ, locauè sacra apud omnes gentes maxima in veneratione fuerunt, & Theodosius iunior Imperator ille pius, qui honos Ecclesijs debeatur, his verbis expressit. Nos, inquit, qui legitimi imperij armis nũquam nõ circundamur, quousq. sine armis stipatoribus esse non conuenit, Dei Templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsum diadema Regiæ Maiestatis insigne humiliter deponimus, & ad sacra Altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus, quibus quoq. oblatis, ad extimum cõmuneq. atrium mox nos recipimus, nec quicquã ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus. Ex quibus verbis, quam humiliter iste Imperator Ecclesiã Dei ingrederetur, apparet prout refert Eminentiss. Card. Baron. annal. eccl. to. 5. an. 431.

Qua.

2 Quapropter multa priuilegia illis concessa legimus, inter quæ præcipuum esse illud mihi semper visum fuit, vt delinquentes ad Ecclesiam, locaq. prædicta confugientes inuiti inde extrahi non possint absq. sacrilegij reatu, & immunitatis Ecclesiarum violatione, vt habetur in c. sicut antiquitus, c. reum, c. frater, & c. miror, c. quisquis, & c. si quis. 17. q. 4. & in c. inter alia, & c. si. de immu. Eccl. in l. præsenti & tot. tit. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in l. 2. eiusdem tit. Sanciuit Honorius Imperator, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere, & si quisquam contra dictam legem venire tentauerit, læsæ Maiestatis criminis reum esse voluit, & Sanctiss. D. N. Gregorius decimus quartus Pont. Max. suprascriptam promulgauit Bullam, in qua pœnas omnes à Canonibus, & sacris œcumenicis Cõcilijs inflictas in suo robore reduxit, de cuius Bullæ interpretatione, & obseruantia, cum sępè tractari contingat, non inutile reputaui, hęc pauca adnotare, quæ à Doctoribus scripta inueni.

Et in primis quærendum erit, quo iure, Diuino scilicet, vel humano fuerit immunitas hæc nostra Ecclesijs, & locis sacris concessa.

3 Sed quia doctissimus Decian. in tract. crim. lib. 6. c. 25. num. 2. & seq. par. 2. adeo eruditè, & copiosè hanc quæstionem explicauit, vt locus aliquid addendi non remanserit. Concludendum igitur erit cum ipso Deciano, quod, aut consideramus ius Diuinum propriè, quod in Decalogo continetur, & hoc iure talis immunitas non est expressè concessa. Aut verò consideramus ius Diuinum, vt ius veteris Testamenti à Moyse in legalibus, & cerimonialibus præceptis datum populo Israelitico, & eo iure vtique inuenta fuit, & concessa hæc immunitas; cum Iosue c. 20. legatur. Quod constitute erant iussu Iosue sex Ciuitates

ad

ad quas homicidæ inuoluntarij fugientes tuti erant; & tãetsi illæ essent Ciuitates,non Ecclesiæ,tamen multo magis idem videtur dicendum de Ecclesijs.

Et satis probatur mentem Dei fuisse, vt homicidæ inuoluntarij locum aliquem haberent, in quo confugientes tuti forent. Et Altare tutum quoq. reddebat, qui ad illud confugiebat, vt probatur ex verbis Exodi cap. 22. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab Altari meo euellas eum, vt moriatur, quod habemus registratum in c.1.de homicid. At cum leges omnes illæ, & cerimoniæ veteris Testamenti aduentu Christi sublatę fuerint,c.translato,de Constit. vbi omnes,& docet Diuus Thom.1.2.q.97. Ideo iure illo veteris Testamenti immunitas concessa fuit abrogata.

Et cum certum sit,quod in lege Euangelica non reperiatur inducta,vel cõstituta,cum nullibi in Euangelijs, nec in scripturis noui Testamenti de ea reperiatur facta mentio; Restat itaque vt iure positiuo hodie censeatur inducta; sicuti videmus per Gregorianam istam,per quam renouatur immunitas, & sub certa reducitur forma in posterum perpetuo obseruanda.

4 Et propterea quicquid sanciuerint leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium, attendendum non erit,vt dicunt omnes in c.solitæ, de maior. & obed.& in c.1.& in c.cum. de Constit.

Et quotiescũq.in hoc immunitatis particulari,ius ciuile à Canonibus discreparet, non ciuile, sed canonicum ius seruari debet etiam in foro ciuili, & laicali; ita in specie tenet Fulgos.in l.præsenti, C.de ijs, qui ad Eccles. confug. & Io. Fab. in §. sed hoc tempore, institut. de his qui sunt sui,vel alie.iur. & comprobat Alex. cons.145. col.3. vers. & quod in hac materia, lib.2. Bar. in l. 1. in lect. col. 1. &

in

in repet.col.vlt.vbi Salicet. & cæteri, C.de sacros. Eccles. Anch.consf.25.& in puncto Decia. consf.80. nu.28 lib.3.

5 Ideo nulli prorsus laico etiam si Imperator, vel Rex licet confugientē ad Ecclesiam inde extrahere, c.miror.17. q. 4. qui text. est desumptus ex epistolis D. Augustini ad Bonifacium Regem, seu, vt alij dicunt, Comitem, ex qua epistola, & sequenti, quæ est eiusdem Bonifacii, peccatum suum agnoscentis, colligitur, quod ea de causa, ille Bonifacius fuit excommunicatus, & non fuit absolutus, nisi prius hominem restituerit Ecclesiæ. Quam D. Augustini Epistolam legimus registratam d. c.miror. 17. q.4. & eam refert Eminentiss.Card.Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetam fol. 35. Cui Bonifacius in hęc verba respondit Humilis saluto, quod primum est, suscepi autem tremens Sanctitatis tuæ, verba verberibus plena; scio, quod venia præparatur, qui ab Augustino perfectissimo Sacerdote, corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus, Ipse enim sibi denegat curam, qui suam Medico non publicat causam: Hominem ergo pijssime Pater, è liminibus Ecclesiæ raptum, tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorq. subduxit, aliena non sunt facta ista, consilio Dei, & Sanctorum eius regimine viuo, illum itaque virum morte dignissimum, quem, vt dixi, meus de Ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illæsum: agnosce culpas; indignæ meæ lachrymæ iungantur tuis fletibus iustis; quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, Ecclesię mihi introitus non negetur; illic spero veniam, vbi admisi culpam. Quę omnia refert Card.Baron.in suis Annal. tom.5.ann.422.in fin. & in Parenesi supradicta ad Venetos.

6 Solus igitur Papa potest iubere, vt in omnibus casibus confugiens ad Ecclesiam extrahatur, vt probat tex.secun-

dum

dum vnum intellectum in c.vxor felicis, 17. q.4. Quia Papa est supra ius, c.proposuit, de concess.præb.& expresse tenet Decia. c. 27. nu. 4. lib.6.

7 Necnon immunitas ista Templis concessa non solum fuit seruata apud Hebræos, vti diximus, verum etiam apud Græcos idem seruatum in templo Dianæ Ephesiæ, testis est nobis locupletiss. Tull.3. in Verren. Et illud quod traditur de Oreste memorandum, qui cum matrem occidisset, & in pœnam furijs agitandum datus, cum in templũ Apollinis confugisset, non ausæ fuerunt in templo eum tangere, neque templum ingredi.

Sic, & dum Pausanias apud Athenienses proditionis patriæ reus ab Ephoris, idest supremo Atheniensiũ Magistratu persequeretur, in templum Palladis aufugisset, vtiq. inde fuisset extractus, in causa fuit, vt graui lue plecterentur Athenienses, neque id piaculum expiare possent, & à lue liberari, donec, postquam viuum Pausaniam non possent templo restituere, duas saltem statuas ipsum referentes in eodem templo ex Apollinis responso statuerent, vt dicit Tucid. lib. 1. belli Pelopon. Constat, & Romanos diligenter has immunitates seruasse. Quinimo eos, qui ad statuas Imperatoris confugissent, tutor semper fuisse, de quo habemus in l. 1. §. 1. ff.de off. Præfect.vrb.& in §. sed hoc tempore, instit.de his qui sunt sui, vel alie. iur. & toto tit. C.de ijs, qui ad stat. confug.

8 Et quod plus est, immunitatem, de qua agimus, iure naturæ ab ipsis bestijs obseruatam legimus, cum Aristot. de natur. animal. lib. 9. referat in Parthenio monte obseruatum fuisse, vt quæcũq. ab alia, vel cane infestata, si in templum Panos Dei aufugisset, ibi tutam fuisse, quod etiam Dianæ luco referunt obseruatũ, & in Montibus Menalijs. Possent, & multa afferri exempla eorũ, qui seuerissimè puniti

niti fuerũt ob violatã templorũ immunitatẽ, quorũ multa cumulauit Io.Franc.Leon.in thes. for. Eccl.c.13.num.35. cum pluribus seqq.& ante eum Decia.d.c.25.n.3.& seq.

9 Displicebit igitur in iudicibus secularibus, qui Christi fidẽ profitentur, vt homines ad Dei Ecclesiã confugientes salui fiant? ad quorum amaritudinem amouendam transportare volui, quod dixit D. Chrysostomus in 1.. homil. tom. 2. dum Eutropium sæuissimum tyrannum, deprædatorem, & Christianorum persecutorem defendit, qui ob manifestas eius rapinas ab Honorio,& Arcadio Imperatoribus ad vltimum supplicium damnatus ad Ecclesiã confugerat,ẽ qua euelli conabantur dicti Imperatores,tanquam indignum Ecclesiasticæ immunitatis ob eius scelera, quibus, inquit Chrysostomus, propter hoc maximè tuendus

10 est Eutropius,quod scelestorum Princeps fuit;in his enim oportet glorificari Deum,quod permisit eum in id necessitatis adduci, vt per ipsum,& virtus, quæ inest Ecclesiæ, & misericordia nosceretur; virtus quidem,quod impugnatorem suum supplicem videt, misericordia vero ex eo, quod protegit supplicem; ista enim sunt ornamenta altaris Ecclesiæ,ista sunt veræ Christianę pietatis insignia.Sed nefas esse inquies,raptorem, atque inuasorem cunctorum altare Dei contingere.

Nolo hoc dicas carissime, quoniam quidem meretrix illa peccatrix pedes Christi contigit, & non ex hoc opprobrium contulit Christo, sed signa virtutis eius elicuit. Neque enim immunditia eius polluit eum, qui mundus erat; sed puritas mundi purificauit immundam; recordamini illius nos esse seruos, qui pro his, à quibus ad crucem deductus est, dicebat, Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Et post idem inqnit. Quid enim agendum est Christianis, auellendus ne quispiam ab Eccle-

clesia, ad quam paulò post omnibus accedendum est, offerendaque Dominica oratio, qua hac potissimum orabimus. Et dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris? Non ergo patiendum, vt is, qui in Ecclesia sperauit, frustra sperauerit. Hæc sunt verba Chrysostomi, verè ex aureo ore prolata, atque in corde iudicum figenda, vt meminerint, se Christianos esse, & Ecclesiæ honorem, & reuerentiam sibi antiquissimam omniũ esse debere. Sciendum pariter erit, quod iste Eutropius Consul fuerat, quo Consule facta fuit. l. sancimus, C. de poen. ipseque legem tulerat, vt nullus in Ecclesia tutus foret, & tandem Dei permissu sub dictis Imperatoribus insecutus à satellitibus ad Ecclesiam confugit, ibique se tutum exclamabat, contra vero dicebatur, eum non debere gaudere immunitate Ecclesię; quam impugnauerat, & quod legem, quam ipse tulerat, pati debebat, & Chrysostomus pietate motus eum defendit supra narratis verbis, prout eum refert Decian. d. cons. 80. num. 23. lib. 3. & melius d. c. 25. sub num. 7.

11 Cumq. adeo excreuerit Scribentium audacia, qui, vt iurisdictioni seculari fauerent, varijs in locis attestati sunt immunitatem à sacris Canonibus Ecclesijs concessam, omninò in desuetudinem abijsse, vt est videre apud Barber. in suo viat. iur. rub. de violat. immun. c. 33. n. 3. in fin. Foller. in pract. crim. in ver. notatos capiant de persona, n. 6. in fine, Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. scias autem.

12 Ad quorum temeritatem, & Ministrorum Curiæ secularis audaciam refrenandam Sanctissimus D. N. suprascriptam promulgauit Bullam, in qua dicit Summus Pontifex quod laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq. grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident,

dent, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumuè cæmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

13 Quo fit, quod postquam in hac constitutione excipiuntur dicti casus, in reliquis censetur facta omnium inclusio, per regulam. Quod exceptio firmat contrarium in casibus non exceptis, l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pec. leg. l. quotiescumque, §. denique, vbi Bar. ff. de fund instr. §. est autem lex. Authen. de non alien. aut permut. c. domus, 3. q. 7. glo. in l, in his, ff. de leg 3. Doct. in rub. de reg. iur. in 6. Dec. in l. 1. num. 17. ibiq. apost. ff. eod. idem Dec. cons. 148. num. 5. & cons. 520. num. 9. Panorm. in c. 2. num. 2. de coniug. lepro. Felin. latissime in c. quoniam frequenter, in princ. vt lit. non contest.

14 Et ideo, Constitotionem hanc non esse extendendam ad alios casus vltra expressos, etiam similes in puncto comprobat Farinac. cons. 76. num. 13. cui assentit Falcon. in sua informatione inserta post dictum cons. Farinac. num. 16. ea fulti ratione, quia Pont. Max. dum excipit casus prædictos, apponit dictionem taxatiuam (tantum) cuius natura est impedire extensionem, iuribus per eos adductis.

Ac etiam, quia in Constitutione nostra exceptio fit per modum formæ, vt patere affirmant, ibi (ad vnam tantum formam reducimus) ergo illi nil addi, aut minui potest, sed ad vnguem debet obseruari, & citant Paris. & Roland. quibus addo tex. in l. 1. §. opus nouum, ff. de nou. oper. nunc. & Bald. in l. quoties circa princip. C. de suis, & le-

legiti. Et quod plus est, dicit Farinac. ibidem, quod in Cõstitutione hac adest clausula (Sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,) quæ clausula omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, per tradita à Dec. cons. 50. num. 2. Aym. cons. 201. num. 43. & Put. dec. 50. nu. 5. lib. 1. & vltra prædictos hoc idem expresse tenet Io. Franc. Leon. in d. thes. for. Eccl. cap. 13. sub num. 27.

De publicis latronibus, qui immunitate Ecclesiastica non fruuntur. Cap. II.

SVMMARIVM.

Publici latrones non gaudent immunitate Ecclesiarum.
Qui palam furatur dicitur famosus, secus si clam.
Differentia inter furem, & latronem.
Vt latro immunitate Ecclesiæ priuetur, requiritur quod sit publicus.
Et qui dicantur publici latrones.
Ad constituendum publicum latronem, vt amittat immunitatem istam, quæ requirantur.
Sep. in Authen. sed nouo iure, C. de seru. fugit. damnatur, qui voluit ad constituendum latronem requiri, quod grassatio fieret cum interemptione hominis.
Et quod necatio non sit necessaria latissimè comprobatur.
Quod quis sit publicus latro non est quid facti, sed iuris.

CVM autem delinquentes exceptuati à Sanctissimo in Constitutione ista, immunitate Ecclesiastica frui non debeant, & inter exceptos pu

blici latrones primum tenent locum,quod concordat cum c.inter alia,de immun.Eccles.& cum c. sicut antiquitus 17 q.4.& sentit Alphons.Villagut.de extens.leg.tit.de extens. immunit.Eccl.q.vnic. concl.1.nu.45.

2 Videndum igitur erit, qui dicantur publici latrones, & glo.in l.capitalium, §. famosos, in ver. furca; voluit,quod qui palam furatur,dicatur famosus,secus si clam.

3 Verum cum magna sit differentia inter latronem, & furem, cum fures propriè sint illi, qui occultè, & sine armis furantur; latrones vero, qui violenter aggrediuntur, & deprædantur, & homines publicè spoliant, vt habetur in authen. vt nulli iud. §. pen. Propterea latrones sunt nequiores furibus; ideo Pont. Max. sanciuit, quod latrones non fruantur immunitate Ecclesiastica, sed eum non sufficere,statuit Bulla esse latronem,sed vlterius requirit,quod sit publicus; & publicus latro appellandus erit, qui in locis publicis, idest vijs publicis, & itineribus deprædatur. Ideo publicus latro dicitur tum respectu loci publici, in quo deprædatur,tum respectu frequentiæ,propter quam iam omnibus, vt publicè notus, ac pro latrone habendus est, ita Decian.tract.crim.lib.6.c.28.sub num.2. par. 2.vbi non putat publicum latronem eum dici, qui palam, & vulgo grassatur, & deprędatur; quia immo latrones non palam, & publicè,sed secreto,& per insidias prædantur,ideo à latendo dicti.

4 Hinc ad constituendum publicum latronem, vt amittat beneficium immunitatis Ecclesiasticæ, oportet quod hæc tria concurrant, scilicet, quod sit solitus, secundo, quod cum ferro aggrediatur, tertio, quod in vijs publicis, alias; sicuti non potest de iure communi furca suspendi,vt consultus respondit Fulgos.cons.157.per tot. ita non priuatur hac immunitate; Panorm.& alij in d.c.inter alia,

quos

quos sequitur Io. de Visch. de immun. eccles. nu. 19. & 20. elati per Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 4.

Rursus, vlterius requiritur, vt quis dicatur publicus latro quod fama publica laboret contra eum, secundum Bar. opinionem in d. §. famosos, & in terminis sequitur Alex. cons. 10. num. 6 lib. 4. & comprobat latè Ias. in §. ex maleficijs. n. 5. & seq. Instit. de actio. & etiam Put. de synd. in verb. latro c. 1. quibus citatis, hoc idem firmat Decian. lib. 9. tit. 19. n. 14. & Farin. tit. de carcer. & carcerat. q. 28. sub n. 5. p. 1. tom. 2. & voluit Corn. cons. 44. n. 8. lib. 4.

Quinimo Cep. in Authen. sed nouo iure, n. 106. C. de ser. fugit. vt publicus latro, ac viarum grassator quis existi netur, voluit, vt vltra actuum frequentiam grassatio fiat cũ interemptione hominis, per tex. d. l. capitalium, §. famosos, ff. de poen. cuius verba sunt ista. Famosos latrones in his locis, vbi grassati sunt, furca figendos quampluribus placuit, vt conspectu terreantur alij ab eisdem facinoribus, & solatio sint cognatis, & affinibus interemptorum, eodem loco poena reddita, qua latrones homicidia fecissent. Ex quibus verbis (interemptorum) & (homicidia) mouetur Cep. vt quis publicus latro dicatur, non sufficere, quod grassator consuetus sit grassari, verum etiam, quod hoc fecerit cum hominis interfectione, & dictum text. intelligendum esse mandat Decian. d. lib. 9. c. 29. nu. 37. de latronibus illis, qui non modo deprędantur, & expoliant, sed etiã occidunt, alias, si tantum prædentur, tenet non esse furca suspendendos; quia tex. ibi assignat hanc rationem, vt poena sit solatio cognatis, & affinibus interemptorum; ergo præsupponit homicidia, & hoc quoque videtur sensisse Ias. in l. cum seruus nu. 5. in fin. ff. de cond. caus. dat. Sed Panorm. in d. c. inter alia, n. 5. de immun. eccles. contrariæ fuit opinionis, scilicet, quod publicus latro ex eo

B 2 solo

solo dicatur, quod publicè, & palam furetur, vel qui publicè stat in stratis, vt homines transeuntes disrobet, absq. quod occidat: huius pariter sententiæ fuit Oldr. c. onf. 154. nu. 2. Bar. quoque in d. L. capitalium, §. famosos num. 1. & 2 ff. de pœn. & Bal. in Authen. antedicta, sed nouo iure, n. 3. C. de seru. fugit. & Georg. in sintagma. iur. vniuer. lib. 37. c. 6. n. 9. dicebat, quod non dubitaret asserere, publicos esse iudicandos latrones, obsidentes via, & si non iugulent homines, sed expoliant tantum, & deprædãtur, quia, & ij furca suspenduntur, quos omnes retulit, & sequitur Peguer. decis. crim. 40. nu. 6. Quod etiam de mente Sanctiss. fuisse videtur in Cõstitutione ista, dum excipit publicos latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, sicque Sanctiss. non considerat interemptionem. Quapropter licet isti grassentur absque necatione, non sunt digni Ecclesiastica immunitate.

7 Aduertẽdum tamen erit, quod an aliquis sit publicus, & famosus latro, non est facti, sed iuris, quia ius ita illum diffinit. hinc si reus fateatur multa latrocinia fecisse, & deprædatum fuisse plura, is fatetur quidem factum, sed non ob id fatetur ius, scilicet, quod sit famosus, & publicus latro, & è contra, si fateatur se esse publicum latronem, & tamen cõstet de vnica deprædatione, non erit per hoc publicus latro, vt furca suspẽdatur, ita pulchrè Angel. cõsiderat in cõsil. 403. vbi monet iudices, vt ex cõfessione, quod quis sit publicus latro, neminem damnẽt ad furcas, nisi constet, quod sæpius deprædatus sit, & Anng. secutus fuit Put. de synd. in verb. latro. nu. 2. vers. an si fiat inquisitio, & præfatos amplectitur Decian. d. lib. 9. de latro. & pirat. nu. 12.

De

e Grassatoribus viarum indignis Ecclesiastica immunitate. Cap. III.

SVMMARIVM.

Grassatores viarum proximi latrones, & de eorum pœnis.
Grassatores viarum qui sint, & vnde dicti.
Vt grassatores capite puniantur, requiritur, quod sæpè grassati sint.
Hoc tamen requiritur, vt efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate.
Qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, non erit grassator, vt immunitate priuetur, & redditur ratio, licet iudices seculares vigore statutorum capite punient, qui semel grassati sunt, non per hoc derogatur immunitati Ecclesiarum.
Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio principalis sit deprædari, & non occidere.
Differentia inter latrones, & grassatores.

Grassatores viarum, & hi proximi latronibus sunt & ipsi, si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint, capite puniuntur, si sæpius, atque in itineribus hoc admiserint, cæteri vero in metallum damnantur, vel in insulas relegantur, vt habetur in d.l. capitalium, §. Grassatores, ff. de pœn. Quibus secundo loco Summ. Pont. denegat immunitatem Ecclesiasticam.

Sunt enim grassatores, qui vias obsident, vt spolient, & renitentes occidant, & hoc nomen deriuatur à verbo, (gradior, graderis,) quasi quod cum impetu gradiantur; vt ex Nonio aduertit Decia. vbi supra num. 7. Et Accurs. in sępe citata. l. capitalium, §. grassatores, ver. grassato-

res, interpretatur, & exponit (grassatores) idest, ad malum nitentes, vnde grassor, idest nitor ad malum, & propriè grassatorem appellamus, qui viarum in Vrbe, vicorumque obsessor est, qui obuios iniuriæ oportunos spoliat, aut pulsans, aut intentata morte territans; & ideo grassari est supra modum seruire, secundum Nonium. Festus vero inquit, grassari dicuntur latrones via obsidentes, gradi si quidem ambulare est, vnde tractum grassari ab impetu gradiendi.

3 Verum quia Calistratus auctor d.l.capitalium in §.grassatores, requirit, vt hi scelesti capite puniantur, quod sæpius, atque in itineribus hoc admiserint. Ex quibus colligitur differentia inter eos, qui non sæpius itinera frequentata, & qui sæpius dicta itinera, & vias obsident, vt hi capite puniantur, illi vero in metallum damnentur, vel in insulas relegentur, & quodammodo ex pœnarum impositarum differentia innuere videtur, quod qui semel in itinere publico grassatur, non sit pro publico latrone habendus, sed tantum, qui sæpius hoc crimen commiserit.

4 Hinc sumpta occasione Peguer.d.dec.40.post seriosam disputationem concludit, quod vt grassator viarum efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate, opus est, quod sæpè, ac sępius huius sceleris effectus fuerit reus, ad quem confugiēdum erit, cum casus occurreret; nam perbellè tractat materiā istam, & ante eum Ang.d.cons. 403. in princ. hoc tenuit. Et quod requiratur frequentia, & consuetudo deprædandi voluit, Fulgos.cons.157.n.3. & hoc velle totā cateruam Canonistarum affirmat Igne. in l. 3. §.subuertitur num.107.ff.ad Syllan.qui de communi testatur.

5 Et Decian. lib.6.c.28. sub num.2.affirmat, quod si quis semel, vel bis aliquem in via priuata spoliasset, non putat sub nomine latronis publici comprehendi, ad effectum

vt

priuetur ista immunitate. Quia priuatio huiusce immu-
itatis fuit introducta ob atrocitatem criminis, quo mul-
s nocere potest, cum vias frequentatas obsident, hocq.
detur innuere, Oldr. in d. cons. 154.

Quod si obsederint vias non frequentatas, non ita atrox
ideretur delictum, cum in culpa sit, qui per insuetas vias
adit, argumēto, l. qui fiscales, vbi Bar. C. de nauicular. lib.
1. & in l. cum proponas, vbi omnes, C. de naut. feno. Et
uod requiratur vias, quas obsident, esse frequentatas fa-
t tex. l. 1. C. quando lic. vni. sin. iud. sibi ius dicer. ibi (aut
inera frequentata insidijs aggressionis obsederit) & aper
: habetur in Constitutione nostra dum Pont. Max. decla-
ndo, qui sint grassatores, dicit, qui itinera frequentata,
el publicas stratas.

Nec releuat quod, & qui semel grassatus fuerit, soleat
iudicibus secularibus nostri temporis vltimo damnari sup
licio ob statuta, quæ communiter vigent, & cum eis pro-
ceditur, ac si essent publici latrones. Quia quod attinet ad
mmunitatem Ecclesiasticam ius commune seruandum
t; & statutum, seu consuetudo, quod qui semel grassatus
erit, vti publicus latro suspendatur, non potest tollere pri
legia, & libertatem Ecclesiæ de iure Canonico conces-
m, ex quo consuetudo ista à laicis fuit introducta per ea,
uæ habentur in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi Doct. de
onstit. & firmat Peguer. d. decis. 40.

Nec mirum videatur, quod cum intentio latronum; &
assantium nō sit causa principalis, vt occidant, sed tan-
m, vt deprædentur res, & bona; nihilominus tanquam
omicidæ puniuntur, cum homicidium non versetur prin-
ipaliter in eorum cogitatione, nam si non resistatur, spo-
ant, parcunt vitæ, & si in pauperes incidunt illis sunt in-
ocui, Responderi potest de mente Dec. in d. c. latro, &

B 4 pirat.

pirat. n. 18. Quod licet principaliter in intentione latronũ sit deprædatio; quæ quidem de per se grauissimũ est scelus; attamen, & hoc etiam præcipuè intendunt mortem inferre recusanti bona relinquere, vel ei, à quo se cognitos, & propalandos existimant, & ob frequentiam istorum deperditorum S. Pontifices statuerunt, ne tuti reddantur Ecclesiastica immunitate, ex quo hoc genus hominum est valde infestum omnibus; cum, & fortunæ, & vitæ insidientur.

8 Differunt autem latrones à grassatoribus; nam grassator est, qui viatores in vrbe obsidet, latro qui foris, & hanc differentiam colligit Decian. d. lib. 6. c. 28. sub num. 2. ex d. l. capitalium, §. grassatores, ff. de pœn.

Siue ergo fuerint latrones vias extra vrbem obsidẽtes, siue grassatores intra vrbem, sub nomine latronum continentur, & immunitate istâ priuatos esse in eodem loco cõprobat Decian. & colligitur ex verbis Bullæ dum Pont. declarat, qui sint viarum grassatores.

De depopulatoribus agrorum. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Depopulatores agrorum non gaudent immunitate Ecclesiarum, quod etiam a Canonibus erat introductum, in quibus additum erat (nocturni.)*

2 *Maius delictum nocturnum diurno, vnde fures nocturnos occidere licet, etiam si telo non se defendant, secus diurnos.*

3 *Panor. descriptio depopulatorum agrorum damnatur.*

4 *Depopulatores agrorum qui sint, & vnde dicti demonstratur.*

5 *Qua de causa hoc delinquentium genus excipiatur ab immunitate Ecclesiarum.*

Tertio

1 TErtio excipiuntur ab immunitate Ecclesiæ depopulatores agrorum, de quibus etiam habetur in dicto cap. inter alia. de immunit. Ecclesiæ vbadditum erat (nocturni). Quod factum erat ad differentiam diurni, cum maius sit delictum nocturnum,
2 quam diurnum, † lucente itaq; sole, facilius quis tuetur sua, quam nocte, & ideo furem nocturnum occidere licet, etiam si telo non se defendat, non diurnum. l. itaq. §. fin. ff. ad l. aquil. l. furem, ff. de sicar.

3 Hos autem depopulatores agrorum, Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. distinguit a furibus in hoc tantum, quod latrones publicè, & palam deprædantur, & occidunt, depopulatores verò agrorum occulte latent in segetibus, quam differentiam non esse recipiendam putarem, eo quia; quod latro publicè prædaretur, repugnat ethymologiæ latronum, qui à latendo dicti sunt, & repugnat pariter aliis, quæ diximus supra, vt considerat Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 3.

Vnde errauit Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. dum asseruit nocturnum agrorum depopulatorem dici, qui obsidet stratam publicam, disrobando transeuntes, & segetes destruit, in eis se abscondendo, iacendo, & lactitando, & propter homicidia, & rapinas, quæ faciunt in stratis comburunt, & destruunt agros illorum, qui eis non seruiunt, quia vt mox referam, depopulator dicitur à populando, & non ab obsidendo.

4 Dicuntur igitur depopulatores agrorum, qui segetes in agris deprædantur, & fructus, & vineas vastant, vt not. in l. 1. C. quando lic. vnic. fin. iud Verbum enim (populo) seu (populor) significat deprædari, & diripere, & præsertim agros, & quod populator agrorum dicatur, qui ad agros alienos diripiendos destructor accedit, comprobat

bat Oldr.d.conſ.154.nu.2.per d. tex. l. 1. C. quando lic. vnic. ſin.iud.ſequitur Villagut.de extenſ.leg.tit.de extenſ. immunit.Eccleſ.nu.45.

5 Ratio nempe, quare hoc delinquentium genus ſit exceptum ab Eccleſiæ immunitate aſſertur per glo.vlt.in fin. c. fin.de immunit.Eccleſ.ab omnibus ibi approbatam,& in d. c. inter alia. Quia iſti pluribus per inſidias exitium excogitant,& habemus tex. in c.eſt iniuſta,23.q.4.Ac etiam quia publicam magis perturbant quietem, L. 2. C.quando lic.vnic. ſin.iud. & ex propoſito inſidiantur, vt dicit Ioan. And. quem cæteri ſequuntur in d.c.inter alia.

Et ob id cum diurnus, ſicuti nocturnus ex propoſito poſſet delinquere,hinc Summ. Pont. hanc nocturni qualitatem adimit. Qua propter ſtante Conſtitutione iſta, tam diurni,quam nocturni depopulatores agrorum ſunt priuati hoc beneficio immunitatis Eccleſiaſticæ.

De delinquente in Eccleſia, ſi gaudeat illius immunitate. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Delinquentes in Eccleſiis, vel cœmeteriis de iure non fruuntur immunitate Eccleſiarum, quod Sanctiſſimus reſtrinxit ad homicidia, & membrorum mutilationes.*

2 *Ratio priuationis huiuſce immunitatis in delinquentibus in Eccleſia.*

3 *Qui in vna Eccleſia deliquit, priuatur immunitate omnium, cum vna ſit per totum orbem vniuerſalis Eccleſia.*

4 *Si quis prope Eccleſiam occiderit, vel mutilauerit membra, quo facto, ſtatim in Eccleſiam confugiat, an ſit tutus in ea latè enucleatur.*

5 Con-

Confugiens ad Ecclesiam cum armis, post delictum perpetratum, an sit tutus.

Sacrilegus est tutus in Ecclesia vigore Constitutionis nostræ.

Existens in Ecclesia si existentem extra occiderit, non erit tutus in ea.

Sic pariter existens extra Ecclesiam occidendo in Ecclesia non est tutus.

Existens in Ecclesia si mandat extra eam homicidium committi, non priuatur eius immunitate.

Qui semel in Ecclesia deliquit nunquid pro aliis delictis possit extrahi.

Elinquentes in ipsis Ecclesijs, vel cœmeterijs excipiuntur, vt non fruantur hac immunitate, vt probat text. in §. quia vero ita conpe...tur. Auth. vt non lic. mat.& aui.& in c.fin. ibiq. Panorm. & cæteri de immunit. Eccles. & in c. ad Episcopos 17. q. 4. & per ista iura hoc expresse firmarunt. Cyn. in l. præsenti, C. de ijs, qui ad Eccles. confug. Oldr. d. cons. 154 Salic. in Authen. si quis ei. C. de adult. & cæteri, quos in vnum congessit Farin. de carceribus, & carcerat. q. 28. nu. 52. quibus add. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. num. 46. Et dictorum sacrorum Canonum vestigijs inhærendo, Pont. in hac Constitutione ab immunitate exclusit, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cœmeterijs committere non verentur.

Et quamquam in Constitutione nostra istius exclusionis ab immunitate non reddatur ratio, tamen optima assignatur in d. c. fin. & in c. ad Episcopos. Et est, quod in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, neque gaudere debet immunitatis priuilegio, qui facit se indignum, neque

ab

ab Ecclesia tueri debet, qui Ecclesiam offendit; & frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit. c. frustra. de vsur. Accedat, quod si tales tuti essent in Ecclesia, præstaret ipsa Ecclesia occasionem delinquendi; nam omnes occiderent inimicos in Ecclesia, scientes se ibi tutos, aliàs non occisuri, vt dicitur in d. c. fin.

3 Cumq; vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia, c. loquitur 24. q. 1 & immunitas non vni Ecclesiæ, sed vniuersali concessa fuerit, ideo qui in vna Ecclesia deliquit, in alia tutos minimè erit; nam qui iniuriam facit vni Ecclesiæ particulari, omnes, offendisse videtur, & propterea illius immunitate gaudere non debet, vt post antiquos comprobat Henrich. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. de immunit. Eccles. & Didac. var. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 15. & est communis, vt per Remig. de immunitate Eccles. in 11. fallen. num. 2. quem refert, & sequitur Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sed quid si aliquis, & Io. de Visch. de immunit. Eccles. num. 64. vers. etiam si delinquens relatus à Decian d. lib. 6. cap. 28. num. 28. & prosequitur Farinac. d. q. 28. num. 59. Villagut. de extens. leg. tit. de immunit. eccles. num. 60.

4 Verum cum pro ratione adduxerimus, quod delinquentes in Ecclesia non sunt in illa tuti, ne præberetur occasio delinquendi, cum alias non essent facturi, nisi sperassent auxilium immunitatis Ecclesiæ habere, ex qua dubitari posset, si aliquis prope Ecclesiam occiderit, vel membra mutilauerit, quo facto statim in Ecclesiam confugit, nunquid iste sit tutus in ea? Et Anch. in d. c. fin. de immun. eccl. Henric. Boich. in c. Ecclesiæ col. 3. eo. tit. dixerunt non esse tutum, sed posse ibi capi, quia delinquendo prope Ecclesiam videtur deliquisse sub spe, & fiducia illius immunitatis, quo casu cessat immunitas;

com-

comprobat hanc opinionem latè Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. num. 2. & seq. Io. de Visch. de immun. Eccles. num. 27. Gig. conciuis meus, & affinis, de crim. læs. Maiest. lib. 1. rub. qualit. & à quib. crim. læs. Maiest. commit. q. 10. num. 7. & 9. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20 nu. 15. Io. Mar. Monticell. reg. 12. num. 25. vers. limita nono. Iodoc. in pract. crim. c. 107. de violat. Templ. num. 8. Vulpell. cons. 130. nu. 7. & seq. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 10. num. 4. 5. 12. & 15. Farinac. citatis supradictis de carcer. & carcer. q. 28. num. 56. qui dicit de mente Alciat. & aliorum, quod est fundata optima ratione, ne scilicet domus Dei fiat spelunca latronum, & ne immunitas, quæ ad bonum finem fuit introducta ob reuerentiam Ecclesiarum, tribuat malum, & delinquendi incentiuum, contra tex. c. est iniusta 24. q. 4. Non enim est dignus venia, absolutione, seu indulgentia ille, qui sub spe veniæ, indulgentiæ, vel absolutionis peccat, c. quando il primo. de consecrat. dist. 4. c. illud de Cler. excomm. minist. l. 2. §. hæc autem actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. & affirmat. Farinac. d. loco, quod hæc est communis opinio. Contrarium tamen totis viribus deffendit Decian d. lib. 6. c. 28. nu. 5. ante fin. vers. ex quo infero. post Bellame, quem allegat in cons. 13. & fundamentis adductis per Alciat. respondit, & tantum consentit, quod delinquens prope Ecclesiam non gaudeat illius immunitate, si studiosè, & malis artibus induxerit suum inimicum prope Ecclesiam, & ibi illum occidit. Et certè rationes ponderatæ ab Alciat. non multum vrgent, nam prima illa, quod delinquens in eo puniri debet, in quo deliquit, vt dicit tex. c. fin. de immunit. Eccles. non facit, Quia omnes Doct. dicunt, & intelligunt illa verba, quod puniri debent in eo, scilicet, loco, in

in quo deliquit, sed iste deliquit extra Ecclesiam, ergo non in Ecclesia, & ideo in ea puniri non debet. Nec alia militat Alciat. ratio. Quod frustra legis auxilium implorat, qui contra eam nititur. Nam iste non offendit legem immunitatis, sed alias leges loquentes contra homicidas, & licet habuerit spem euadendi in Ecclesia, in hoc potuit decipi, quia plura poterant occurrere, per quæ impediretur persugium ad Ecclesiam, quod non est in ijs, qui in Ecclesia, delinquunt; cum enim sint in Ecclesia, spes est certa, quod in ea reperientur, & ideo est diuersa ratio spei, de qua in d. c. vlt. ab ista spe.

Præterea in d.c. fin. ratio spei immunitatis non est considerandapro causa finali decisionis illius text. quia est apposita in verbis narratiuis, ergo ab ea non est arguendum, vti considerat ipsemet Alciat. & hoc pacto hanc partem Decian. tuetur.

Nec subsistunt ea, quæ adducit Farinac. optima ratione id esse introductum, ne domus Dei fiat spelunca latronum. Quia consideratio ista bene procederet in delinquente in ista Ecclesia, & non in eo, qui extra deliquit, nam hoc modo omnes confugientes ad Ecclesiam facerent illam speluncam latronum, & ideo immunitas Ecclesijs concessa totaliter destrueretur, & vti aduertit Decian. si quis insidiosè, & malis artibus induceret inimicum prope Ecclesiam, & occideret, tunc non esset dignus Ecclesiæ tutela. Quibus dictis à Decian. addere posse putarem, quod Sanctissimus N. in Bulla tantummodo voluit, quod qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cœmeterijs committere non verentur, in illis non sint tuti, vndè cæteri excluduntur à priuatione istius immunitatis, præcipuè cum, vt diximus, non fiat extensio in hac materia, per clausulam (sublata, &c.) in Bulla

appo-

apposita, quæ omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, vt consultus respondit Farinac. d. cons. 76. num. 14. qui scriptum reliquit, quod attinet ad locum delicti, Constitutio excipit tantummodo homicidium commissum in Ecclesia, vel cœmeterio, ideo non est extendenda exceptio ad commissum extra Ecclesiam, licet prope eam per regulam, quod certo loco permissum, in alio prohibitum censetur, & è contra, l. cum ex. ff. de ll. cum vulg.

Et cum opinione Decian. tenendum esse non dubitarem, nisi Farinac. dicto loco de carceribus, & carcerat. attestatus esset, quod de anno 1597. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ Sanctissimus Clemens Papa Octauus fel. rec. resoluit, quod delinquentes prope Ecclesiam sub spe immunitatis illius non essent tuti; sic referentibus Eminentissimis Cardinalibus Platto, & Burghesio, qui de anno præterito ad Petri Sedem fuit electus, maximo cum gaudio, & iubilo totius Orbis, ob eximiam B. S. vitæ sanctitatem, doctrinam, & in rebus agendis experientiam, & propterea suppliciter, & enixè est rogandus ab omnibus Deus, vt S.S. incolumem multos, & multos annos Ecclesiæ suæ conseruet. Quare stante resolutione ista, non esset amplius tractandum de hoc articulo, sed resolutioni factæ adhærendum.

Quærunt pariter Doctores, nunquid confugiens cum armis ad Ecclesiam post perpetratum delictum debeat frui immunitate nostra? & reperio, quod Rebuff. in Const. Gall. tom. 2. sub tit. de immunit. Eccles. glos. 1. num. 28. voluit, quod armatus confugiens ad Ecclesiam non sit tutus, quia non confidit in immunitate Ecclesiæ, sed in armis tantum, & Rebuff. sequitur Petr. à Plat. in epit. de delict. lib. 1. cap. 8. in fin. num. 28. & Couar. variar. resol.

lib. 1. cap. 20. num. 18. dicebat, quod iste tutus non erat, Quia armorum vsus etiam de iure communi prohibitus est tam laicis, quam Clericis, & tam intra, quam extra Ecclesiam, l. 1. C. vt armo. vsu. insc. Princip. interd. sit lib. 11. c. Clerici arma. de vit. & honest. Cleric. latè Corn. consil. 20. lib. 1. Soc. tract. reg. reg. 30. Cott. in memor. ver. armorum. Tiraquel. de nobil. c. 20. num. 66. ideo dum quis armatus post delictum in Ecclesiam ingreditur, dicitur in Ecclesiam committere delictum, & consequenter non est tutus in ea.

Nihilominus non obstantibus prædictis, confugiens armatus etiam post delictum in Ecclesiam, non est extrahendus. Quia Constitutio ista non intendit priuare immunitate nisi delinquentes in Ecclesia in casibus expressis; & dicta per Rebuffum parum facere possunt: nam, vt diximus, ratio spei immunitatis secundum text. dict. cap. fin. operatur, quod non sit tutus; vnde sequitur, quod qui confidit in armis, & non in immunitate, tutus esse debeat, nec obstat tex. l. si seruus, C. de ijs, qui ad Eccles. confug. adductus à Rebuff. loquitur nempe in seruo, ideo ad liberos non est trahendus, præsertim in exorbitantibus contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ, ita Decian. d. lib. 6. c. 28. sub num. 5.

Nec considerata à Couar. nos mutare debent. Quia delicta leuia in Ecclesia commissa non tollunt immunitatem; Panorm. post Hostien. & Antiquiores in d. c. fin. de immun. Eccles. Henric. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. eod. tit. Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 422. Castrens. consil. 459. colum. 1. lib. 2. Couar. ipse var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 15. vers. 25. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 9. Siluestr. in sum. in ver. Immunitas il 3. sub num. 2. Et absque dubio delatio armorum est delictum leue, per quod quis non

debet

lebet excludi a beneficio immunitatis; Et forsitan procedere possit in delatione armorum vetitorum vigore Bullarum, & aliquarum particularium Constitutionum, t esset delatio archibusettorum, quo in casu armorum delatio non est leue delictum, sed graue ratione pœnæ, t aduertit Farinac. de carceribus, & carcerat. q.28. n.64. Quod ego non ita de facili admitterem vigore Bullæ nostræ mandantis tantummodo excludi, qui homicidia, membrorumve mutilationes in Ecclesia commiserit, & propterea cum delatio armorum non sit de exceptis, non credo, quod confugiens ad Ecclesiam, cum quovis genere armorum possit extrahi.

Et ex prædictis resoluitur quæstio, nunquid sacrilegus t tutus in Ecclesia? & licet ipse in Ecclesia delinquere videatur, ex eius offensione, tamen cum Constitutio tantummodo perpetrantes homicidia, & membrorum mutilationes consideret, sacrilegus erit tutus, quicquid dierit Decian. d. cap. 28. num. 7. qui hanc Constitutioem non vidit, postquam adhuc non erat promulgata. quā vidisset, absque dubio, & ipse hoc ipsum affirmasset; Nam tantum excepti sunt extrahendi, & non cæteri, vti dictum fuit; licet Villagut. vbi supra, num. 59. contrarium defenere conetur; tamen cum, vt ostendimus, vigore Bullę nostræ non fiat extensio in materia ista, sacrilegi non erunt extrahendi.

Bene verum est, quod si aliquis existens in Ecclesia cū archibusio, seu aliquo alio armorum genere existentem extra Ecclesiam occiderit, cum delictum initium habuet in Ecclesia, licet alibi consumatum fuerit, non poterit hac immunitate se tueri, vt docuit Panor. in d. c. fin. num. 11. de immunit. Eccles. cuius dictum reassumpsit, amplexatus fuit Io. Visch. in d. tract. de immunit. Ec-

C clef.

cl ef. num.62. quorum opinio tenenda est, quia iam animo concepit occidere hominem existens in Ecclesia, & cum in delictis animus inspiciatur, iste animo violauit Ecclesiã, ergo militant rationes illius tex. si sequatur effectus, vt post Cyn. Bart. & alios firmat Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 6. Villagut. vbi proxime, num. 62.

8 Sic etiam dicendum erit si quis existens extra Ecclesiam occiderit aliquem existentem in Ecclesia, vt pluribus comprobat Couar. var. resol. lib. 2. cap. 20. num. 15. vers. vigesimo septimo. Et nostra Constitutio non resistit. Quia in vtroque casu delictum perpetratur in Ecclesia, In primo ob principium delicti, In secundo ob effectum, & executionem ipsius delicti, vti voluere Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. & 7. Farinac. de carcer. & carcerat. q. 28 nu. 61. & Villagut. d. tit. nu. 50.

9 Sed quid dicendum de eo, qui existens in Ecclesia mãdauit committi homicidium extra Ecclesiam? certe debet gaudere immunitate, quia ob mandatum committendi extra, videtur habuisse reuerentiam Ecclesiæ, Io. Visch. de immun. Eccles. num. 63. & citatis multis Decian. vbi supra num. 7.

10 Posset etiam dubitari, quod ille, qui semel deliquit in Ecclesia, vnde iure meritò illius immunitatem amisserit; si ante, vel post aliud commisserit delictum extra Ecclesiam, in illa non sit tutus, ob iniuriam semel illatam Ecclesiæ, qua propter dignus est generali priuatione illius immunitatis, prout decisum fuit in Capell. Tholos. d. decis. 422. & Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. vers. Archidiaconus, nu. 12. Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sed quid si aliquis, in fi. In quo articulo mihi semper placuit distinctio adducta per Decian. d. lib. 6 c. 28. num. 10. vbi notabiliter dixit. Aut quærimus si committens delictum

tum in Ecclesia,pro quo venit priuandus immunitate, sit utus in Ecclesia pro alijs antea commissis,pro quibus poerat vti immunitate, si iudex vellet confugientem punire antum pro preteritis delictis,& non pro commisso in Ecclesia,& tunc esset tutus, vti sentit Io. Visch. de immunit. Eccles.nu. 64. secus verò si vellet punire pro commisso in Ecclesia,quia tunc posset punire etiã pro aliis,per ea, quæ radidere Bart.& Ang.in l.2.§.sed, & eximendi, ff. ne quis um,& pulchrè Bald.cons.90.lib. 2. qui voluerunt, quod aptus pro vno delicto legitimè possit carceribus pro aliis ommendari,& contra eum pro aliis inquiri, & ẽt puniri. Aut quærimus, an pro delictis non exceptis postea commissis possit extrahi,qui primo in Ecclesia deliquerat. Et rerum distinguendum erit, Aut fuerat punitus pro delicto, quod in Ecclesia commiserat, & hoc in casu, quia pœna sicut solutio,tollit omnem obligationem,ideo non potest extrahi pro aliis.

Aut vero non fuit punitus;& tunc poterit extrahi,saltẽ ro primo,quod commiserat in Ecclesia, si iudex est competens, etiam pro illo, & si non est competens, non poterit,Nam & si priora delicta aggrauent quo ad pœnam,non amen quo ad tribuendam iurisdictionem, & hanc Dec. istinctionem satis æquam, & rationabilem esse affirmat Farinac. de carcerib. & carcera.q. 28. nu. 60. in fin.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Ecclesiæ. Et quid dicantur. proditores. Cap. VI.

SVMMARIVM.

roditorum diffinitio,& ethymologia.

roditorum species enumerantur.

C 2 3 *Homi-*

3 *Homicidium proditorium quale.*
4 *Vt quis proditor dicatur oportet, quod fidem datam frangat, vel simulatione insidietur.*
5 *Inimicus per insidias occisus, & ex fenestra non dicitur proditorie occisus, quia bene poterat futuram vindictam praeuidere.*

Dicit quinto loco Constitutio nostra, quod qui proditoriè proximum suum occiderit, non debet frui immunitate Ecclesiastica: Pro cuius
1 declaratione videndum erit, quis dicatur proditor.† Prodere enim dicitur, qui procul aliquid à se abiicit, ideo proditor dicitur, qui fidem, quam præstare debet, procul dat, idest, procul à se reiicit, & ideo proditor dicitur, qui fidem, & officium, quod fundamentum in fide habet, à se procul reijcit, qua propter quot modis quis à fide data expresse, vel tacite deficit, proditor appellari potest, vt per glo. in c. Clericus, qui adulationis, quod est tertium 46. dist. vbi omnes notant.
2 Vt ergo clarius omnia percipiantur, tres erunt constituendæ proditionum species.

Quarum prima est in Deum; Secunda in Principem, Tertia in priuatos homines, de qua intendit Pontif. N. sub hisce verbis, Nam de illis in Deum, & in Patriam, & Principem inferius tractabitur, dum de hæreticis, & crimine læsæ Maiestatis agetur, qui, & ipsi hac immunitate sunt destituti.
3 Redeundo igitur ad rem nostram, proditorium tunc dicitur homicidium, vbi nullus præcedebat rancor, sed potius simulabatur amicitia, quia videlicet, simul comedebant, vel simul erant in itinere, & sic vnum gerebatur in corde, aliud in verbis, ita Bart. quem postea omnes secuti sunt in l. recipiendum, §. delinquunt, ff. de pœn. &

Luc.

.uc.de Penn. in l. seruum, in fine, vers. item nota mores roditoris, C. de delator. lib. 10. describit proditorem sse illum; qui insignia fidelitatis ostendit, & eius sermoes sunt moliti super oleum, & ipsi sunt iacula, allegat 'rouerb. cap. 58. & Canonistæ communiter in cap. 1. de omicid. asseruere, quod si aliquis iter faciens cum aliuo, tanquam socius, & amicus, & nulla rixæ causa inercedente illum occidit, vel offendit, proditoriè id feisse dicitur. Et Ioan. Andr. in cap. 1. de feud. dicit pro litorem esse, qui sine diffidatione occidit illum, qui de co onfidit, Felin. vero in d.c.1. de homicid. affirmat proditoem dici, qui offendit socium itineris, vel sedentem in mē-ı, iuxta illud Matth. 26. qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet, quod etiam consultus responlit Alex.cons.145.num.5.lib.7.Gerard.sing.14.nu.6.Col egium Aduocatorum Prouinciæ Marchiæ, cons. 150. nu. 12.lib.1.crimin.diuers.Cæph.cons.57.nu.13.lib.1. vbi ciatis multis, respondit, quod proditor ille dicitur, qui in ıctibus vnū ostendit, & aliud in mente gerit, & ideo si quis ecipiatur tanquam socius, & is nulla interueniente rixa, ıercussus fuerit dicitur id proditoriè factum, & hoc sentit Afflict. decis.265. num. 63.& seq. ibique Vrsill.n.70.Gonez. var. resolut. tit. de homicid. c.3.n.5.& ab omnibus, qui post Bart. scripsere receptum esse attestatur Igne. in epet.l.si certus, §.si vnus ex dominis, nu. 18. ff. ad Syllan. & nouissime Gabr. Falcon. in quadam informatione insera inter consil. crimin. Farinac. post cons. 76. n.15.& Vul. ıell. cons. 59. in princ. appellat proditorem eum, qui per imulationem amicitiæ nefarie prodit, & qui à tergo, vel lormientem offendit.

Ad hoc autem, vt quis proditor dicatur, oportet, vel quod fidem datam frangat, vt diximus, vel simulatione

insidietur, simulans vnum facere, cum aliud habeat in corde, l. 1. ff. de præuaricat. l. athletas, §. pen. ff. de ijs, qui not. infam. l. omne delictum, §. exploratores, ff. de re milit. Bald. in c. 1. in princ. quib. mod. feud. amitt. & in Authen. item nulla, C. de Episc. & cler. Bart. in extrau. qui sint rebelles, in verb. rebellis, num. 4. Aret. in §. interdum, nu. 6. Instit. de hered. quæ ab intest. deffer. Decian. omnino videndus, lib. 7. cap. 29. de proditoribus num. 24. par. 2.

5 Vnde bene respondit Sanctissimo Papæ Clementi Farinac. d. cons. 76. num. 7. Quod licet inimicus per insidias occiderit ex fenestra cum archibusijs, non per hoc dicatur proditoriè commissum, quia inimicus bene poterat futuram vindictam præuidere, & sibi præcauere, vti docet Bart. in d. l. recipiendum, §. delinquunt, ff. de pœn. & proinde gaudere debet immunitate Ecclesiastica, & in eadem facti specie respondit Falcon. vt est videre post dictum consil. 76. Farinac. & non dissentit Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immun. Eccles. sub num. 53. vers. quartus modus.

Assassinos non gaudere hac immunitate, & quis dicatur assassinus, & vnde dictus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Assasini nō gaudent immunit.* Ecclesiast. *& ratio assignatur.*

2 *Assasini qui, & vnde dicti.*

3 *Secundum communem interpretationem assasini dicuntur qui conducti homines occidunt.*

4 *Assasini nomen de iure communi non erat cognitum, & fieri mandans conductor dicebatur, faciens vero locatur.*

5 Et

Et assassini dicuntur tam conducentes operas ad occidendũ, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterq. priuatus erit immunitate ista.

Proprie qui dicantur assassini.

Vt quis dicatur assassinus, oportet, quod non simpliciter per pretium delinquat, sed quod suscipiat mandatum occidendi, pretio conuento.

8 *Non dicitur assassinus, qui spe, vel gratia adductus sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat.*

9 *Ad constituendum assassinium requiritur, quod pecunia interueniat, aliaue res, & promissiones certa, non vaga, & iactatoria.*

10 *Qui propriam iniuriam vlciscitur sociis pecunia conductis, non committit assassinium.*

11 *Vt quis tanquam assassinus, priuetur immunitate nostra requiritur mandatum ad occidendum, & non sufficeret ad vulnerandum.*

12 *Ad constituendum assassinium oportet, quòd occisus fuerit Christianus.*

13 *Cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, vt de assassinio quis teneatur.*

1 ASSASSINI pariter excipiuntur à Constitutione, vt non gaudeant immunitate Ecclesiastica, quod factum esse dicendum erit propter huius delicti immunitatem, & diritatem, cum plus sit occidere hominem per assassinium, quam ex proposito, & deliberatè.

2 Videndum igitur erit, qui sint assassini, & Prob. Anch. Imol. Franc. & Gemin. in c. 1. de homicid. in 6. scriptum reliquerunt, quod assassinus dicitur, qui pecunia alio-

vè pretio conducti, homines occidunt, percutiuntvè, nil tale ab eis præcauentes, mandato vel infidelium, vel Christianorum.

Io. Andr. & Archid. ibi aliter sentire videntur, & quod text. ille loquatur de certis generibus hominum infidelium, qui Christianos pretio conducti occidebant, idque colligi apertè posse videtur ex verbis ipsius text. dum dicit. Quod nonnulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assasinorum Domino impetrare, sicque ab eo non absque Christianę dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam, Quapropter resultat, quod assasini sub vno Domino viuunt, & sunt infideles, & glos. in d. c. 1. ver. formidantes, dicit qualitatem assasinorum esse non timere mortem, & dicuntur esse de Luezzo dalla Montagna, & additio ibi notat, quod Dominus assasinorum est quidam Baro Saracenus, & Ass asini sunt sui serui, ita nutriti, quod parendo mandato Domini sui credunt saluari, & dicit Hostien. quod multi Christiani Principes per tales mortui sunt, & de istis Asssasinis loquitur Volateran. lib. 11. cap. de sectis Syriæ. hoc idem sentit Alberic. in diction. ver. Asssasinus: Aret. cons. 163. num. 17. Nauar. in Manual. cap. 27. sub num. 135. & perbellè Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 9. & seq. & Menoch. de arbitr. cas. 360. nu. 40. & 41. vbi adamussim recenset, qui sint Asssasini, & vnde originem traxerint.

3 Tamen recepta est pro communi interpretatio illa Prob. & aliorum, vt Asssasini dicantur, qui conducti homines occidunt, ita Bart. in l. non solum, §. si mandato, num. 4. ff. de iniur. & in l. Cicero. ff. de pæn. Bald. & Salic. in l. non ideo minus, colum. pen. C. de accus. Ang. in l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. Alex. cons. 166. nu. 1. lib. 7

Mars.

Marſ.in l.1.num.103.C.de rap. virg. & in pract. §. examinata,num.21.& in §. diligenter, nu. 156. Menoch. d. caſ. 160. num. 42. dicens, ex communi ſiginficatione intelligimus eum eſse aſsaſsinum; qui pecunia accepta, vel promiſsa,aliquem occidit:Decian.d.lib 6.c.28.ſub num. 18.verſ. recepta tamen eſt communis interpretatio. Clar. in §.Aſsaſsinium,in primis verbis.Capic.deciſ. 155.n. 12. vbi affirmat, quod Aſsaſsini vocantur vulgo hi, qui accepta pecunia, vel promiſsa, homicidia committunt, & quod vulgi interpretatio eſt attendenda,Corn.conſ. 249. ſub num.2.lib.1.reſpondit,quod Aſsaſsinus dicitur,quando quis pecuniam recipit, vel de ea recipienda conuenit, pro interficiendo aliquem, & Grammat. vot.9. nu. 1. & ſeq. aſseruit, quod Aſsaſsinus dicitur; qui per pretium, ſeù aliquo ſibi dato, deliquit, & num. 2. ſubiunxit, quod per promiſsionem factam alicui, vt delictum committat, dicitur eſse commiſsum crimen Aſsaſsinij, proſequitur Pariſ. conſil. 166. nu. 3. lib. 4. qui comprobat, verè illum aſſaſsinium dici,qui pretio conductus,vel pecunia, homicidium committit, Carrer. in pract.tit. de homic. §. circa igitur tertium, n.3. oſtendit, quod aſsaſsinus dicitur; qui pecunia mediante, mandat occidi, & num. 2. nobis reliquit.

Quod nomen aſſaſſinij de iure communi non erat cognitum, ſed fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator, vt in l. non ſolum, §. ſi mandato, ff. de iniur. vulgari verò ſermone ambo dicuntur aſſaſſini, & hoc iure Canonico inuentum. Et firmat Maſcard. de probat. concluſ. 38. nu.1.parte prima, hoc idem videtur ſenſiſſe Baiard. ad Clar. §. aſſaſſinium, num. 5. & 6. Burſatt.conſ. 20.num.4. lib. 1. vbi de communi atteſtatur; & conſ.192. num. 5. lib. 2. late Gabr. comm.opin.tit. de malefic.con-

concluſ.

clus. 1. Honded.cons.93.n.65. & seq. lib.2. Vulpell. cons. 143.n.5. Viui.com.opin.in verb. Assassini.
5 Et quod attinet ad rem nostram, assassini dicuntur, tam conducentes operas ad occidendum,& dantes pecuniam, & mandantes,quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterq. priuatus erit tali immunitate, licet secundum veritatem,& mentem d.c.1. de homicid. in 6.
6 Assassini propriè dicantur, qui à Principibus, & Magistratibus conducti, eorum mandato,modo hos, modo illos occidunt, ex communi tamen vsu loquendi, resolutū est,quod assassini dicuntur,quicunque pretio conducti, etiam mandato priuati,hominem occidunt,& talis vsus attendendus, vt demonstrat Decian.d.lib.6.c.28.n.18.in fi. Et certe si propria significatio assassinorum attenderetur, in vanum Summ. Pont. assassinos priuasset immunitate Ecclesiastica, cum hi homines temporibus nostris non sint amplius in rerum natura, & propterea de alijs, qui pretio occidunt,vel occidi mandant est intelligenda Constitutio ista.
7 Aduertendum tamen erit,quod ad hoc, vt quis dicatur assassinus,oportet,non simpliciter quod delinquat per pretium,quia etiā milites hoc modo essent assassini, sed quod suscipiat mandatum occidendi hominem pretio conuento vt consuluit Alciat. cons.11.n.17.lib.1.
8 Addendum etiam erit,quod assassinus minime dicitur, qui spe, vel gratia adductus, sine promissione deliquit, vt alteri morem gerat, quo in casu consuluit Aret.cons. 163. num. 17. & comprobat Anto. Gabr. commu. opin.titulo de malefic. conclus. 1. num. 34. & Viui.commu.opin. 74. vers. tertio,quod assassini,& tenet Mascard. d. concl.138. num.2.par.1.
9 Et propterea dicebat Bursatt. d. cons. 20. num.4.lib.1.

Quod

Quod ad constituendum assassinium requiritur quod interueniat pecunia, aliævè res, & promissiones certæ, & non vagæ, & iactatoriæ, ideo bene consultus respondit Vulpell. d. cons. 143. quod non committitur assassinium, si quis mandet his verbis: CHE NON LI MANCAREBBE MAI A' SVOI BISOGNI. Qui pariter dicit, quod nec accipiens pecuniam pro expensis in hospitio faciendis dicitur assassinus. Nec recipiens dono vnum par caligarũ, & assentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, n. 7. & 8. Et non est dicendus assassinus occidens sub spe equi, quem existimet forte, vt sibi daretur à mandante, vt consuluit Bald. consil. 383. lib. 5. & approbat Alciat. d. cons. 11. num. 14. lib. 1. & sequitur Carrer. in pract. §. circa igitur tertium, de homicid. num. 5. Qui respondit Io. Andr. in cap. pen. de Cleric. non resident. & Grammat. d. voto, 9. n. 3. vbi dixerunt, assassinij delictum dici patratum, ne dum pro pecunia, sed etiam si quis delinquat, vt alteri complaceat. Quia prædicta procedere solum possent, quando esset delictum commissum sub spe consequendi præmium ex tali complacentia, vt quia ei complaceat, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus, & Carrer. sequitur Monticell. in pract. crim. reg. 8. n. 7. & vltra Carrer. dictis per Io. And. & Grammat. responderi quoque posset de mente Honded. d. consil. 93. n. 68. lib. 2. Quod si hæc declaratio reciperetur, semper mandatum contineret assassinium, cum semper mandatarius, aut ob præmium, aut, vt complaceat mandanti, exequatur mandatum, quod tamen falsum est, quoniam non interueniente pecunia, aut alia re, seu certa promissione, non committitur assassinium, iuxta sententiam communiter receptam, etiam si animo alteri complacendi commissum fuerit delictum, & solum opinio Io. Andr. procedere posset, si committens esset

subie-

subiectus dominio certi Domini, cui obediens committeret homicidium, secus si committatur à persona libera, & nullo modo subiecta mandanti, vt optimè declarat Hier.Gabr.cons.170.num.15.& 16.lib.1. vbi affirmat quod generalis, & incerta promissio non facit assassinium, & num. 21. scribit, quod expensæ non inducunt assassinium, sed aliquid remanens, quod lucrum afferat, & eum sequutus fuit Hipp. Riminald. cons. 685. num. 22. lib. 6.

10 Ex quibus inferri potest; quod assassinus non est is, qui propriam iniuriam vlciscitur, sociis pecunia conductis, vt per Hiero.Gabr.d.cons. 170. num. 13. lib. 1. Et firmat Vulpell.d.cons.143. nu. 10. quod si constent mandantem cum vulnerato inimicitiæ, & vindicandi causam habuisse, quatenus de conuentione pretii legitimè cum mandatario appareret, adhuc mandans de assassinio non teneretur. Et respondit Grat. cons. 52. nu. 45. & seq. lib. 2. Quod interficiens aliquem spe consequendi bona, & hæreditatem occisi, non dicitur commisisse assasinium, quia opus est, vt pecuniæ, vel promissionis corruptio interueniat, & non dissentit Baiard. ad Clar.d. §. assassinium, nu. 11. & nu. 20.

11 Et tandem, vt quis, tanquam assassinus non possit vti priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ, opus est, quod interueniat mandatum ad occidendum, c. pro humani. de homicid. in 6. vbi Anch. Io. Andr. & Gemin. Quamquam Alex.cons.166.n.5.lib.6.videatur tenere assassinium committi etiam ob mandatum ad vulnerandum, dum alternatiuè loquitur de suscipiente mandatum pretio ad interficiendum, vel vulnerandum, ipse etenim nihil firmat, sed tantummodo dixit, posito, quod verum esset, dictum Caium fuisse assassinum, Tamen contrarium, quod ex

man

mandato ad vulnerandum tantum, mediante pecunia, non committatur assassinium, voluere Ant.Gabr.d.concl. 1.de delict.n.30.in 9. ampliat.Alciat.d. conf.11.n.17.lib. 1. Vulpell.d.conf.143.n.1.Decia.lib.9.c.30.n.41.Mascar. de probat.d.conclus.138.nu.10. & seq. & citatis his Honded. d. conf. 93.n. 65.lib. 2.

Vltimo erit aduertendum, quòd vt assassinium commissum dicatur, opus est, quod occisus fuerit Christianus, vti attestatur Aret. d.conf. 163.col 2. qui hanc esse communem profitetur, & de consuetudine seruari, prout eum refert Baiard.ad Clar. d. §.assassinium, nu. 13. & fuit opinio Io. Andr.in d.c.1. de homic. in 6. quem refert Corn. conf. 249.sub n. 1. lib. 1. qui dicebat, quod euasit quemdam Prælatum, qui fuerat accusatus, seu inquisitus de crimine assassinatus, & non fuerat deductum in processu, vel in libello, quod ille, qui fuerat assassinatus, fuerit Christianus, & admonet Aduocatos, quod id probent, & allegant Bald.idem dicentem in l. si quis non dicam rapere. C. de Episc. & Cler. & prædictus omnes recenset Decia.d.lib.6. c. 28. sub nu. 18. & voluit Clar. in d. §. assassinium in princ. & notat Carrer. in pract. d. §. circa igitur tertium num. 16. & Bertrand.conf.140. n. 5. lib. 2. Boss.tit.de mand.ad homic.num.13.Viui. comm. opin. in ver.assassini, vbi testatur hanc esse communem opinionem, & consuetudine receptam, adeo vt pauci scribentes admodum refrangentur, & comprobat Mascard. d. concl. 138. n. 13. & fuit de mente Siluest. in sum. ver. assassini, sub num. 2.

Ex hac vltima declaratione infertur, quod etiam, si quis proditoriè occiderit infidelem, non propterea est priuandus immunitate ista, qui assassinus debet gaudere ea, si assassinat infidelem, multo magis proditor, cum maius

ius sit assassinium proditione.

13 Rursus pro complemento huius materiæ assassinorum restat videre, cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, cum absque baptismate nemo efficiatur Christianus; Pro regula erit, quod alleganti aliquem fuisse baptizatum, incumbit onus probandi, vt traditur in cap. paruulos, dist. 4. de consecrat. & habemus glos. notabilem in c. presbyteri, distin. 68. quæ dicit in dubio potius præsumi, quem non esse baptizatum, quam baptizatum, & ponit Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 4. Quod autem spectat ad ea, quæ tractamus, eruditissimus Clar. in §. assassinium, num. 2. dicit occisum habendum esse pro Christiano, cum reperiatur in territorio Christianorum, quoniam à communiter accidentibus infideles non sunt soliti conuersari inter Christianos, quod argumentum in materia probationum validissimum est, per notata in l. certi, §. quoniam. ff. si cert. pet. & tradit glo. in l. neq. natales. C. de probat. Quapropter credit Clar. quod parum prodesset apud Senatum Mediolanen. talis deffensio, stante grauitate delicti, in quo non est super huiuscemodi subtilitatibus insistendum, fatetur tamen, quod si reus probaret illum occisum fuisse infidelem, tunc vtiq; esset ab hoc crimine assassinii absoluendus.

Verum, cum habeamus insigne dictum Io. Andr. affirmantem, se deffendisse Prælatum illum, contra quem fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per assassinos, tamen non erat probatum occisos fuisse Christianos, opinio Clar. redditur dubia, & Io. Andr. refert Gemin. in d. c. 1. & Bal. in d. l. si quis non dicam, num. 8. vers. præterea dicit. C. de Episc. & Cler. qui etsi dicat de allegatione, non autem de probatione, nihilominus verbum (allegare) accipitur pro (probare), & sic eum citant Doct. & de-

& declarat apost. ad Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 14. littera B. part. 2. huius sententiæ citatur Alex.cons.1.num.23.lib.3.cons.224.nu.3.lib.2.cons.82. num.14.lib.3.& cons.166. in fin. lib. 7. vbi dicit hanc esse communem opinionem, latè prosequitur Curt. sen. cons. 73.sub n.3.Ias.in l.non solum,§. sciendum,nu. 3. ff. de no. op.nunc.Dec. in c.post cessionem, nu. 23. de probat. plenissi.Tiraq. de retract. consang. §. 8. gl. 7. in prin. & Gabr. d. conclus. 1. de malefic. cum quibus concordat Pacian. d. c.14.sub nu.7.& respondit Clar.non esse verum a communiter accidentibus quod infideles non versentur inter Christicolas,quoniam contrarium videmus quotidiè in Iudæis,qui communiter inter nos conuersantur,quos,si quis occiderit,non esset assassinus,per notata in d.c.1.de homi. in 6. & firmat sum. Tabien. in cas. 37. in fin. de excom.

Nec pariter admittendum dicit, quod hæc sit iuris subtilitas,cum sit qualitas delictum aggrauans, quæ cum a lege requiratur,est omnino probanda,vt notat Ias.in l. si extraneus in fin.ff.de cond.caus. dat. & egregiè Curt. sen. in cons.59.n.7.& abundè Tiraq.d.§.8.glo.7.nu.1.de retract. consang.& propterea dicebat Pacian.d.loco non credere, has rationes non valituras apud illum integerrimum Senatum,ex quo non tractatur de absoluta rei deffensione, sed de grauiori pœna euitanda. Hoc tamen verum esse affirmat Pacian.præfato loco,num. 10. quod si quis occiderit quempiam, qui in S. M. Ecclesiæ fide, & Christi nomine confessione hucusque perseuerasse probetur, quod is pro Christicola erit habendus, licet de eius baptismate non constaret,& pæna assassinii esset puniendus occidens eum de mandato alterius, pretio conuento, per tex. c. 2. de Presb. non baptiz.

Quod limitandum credit Mascard. d. concl. 138. sub n. 14. non

14.non procedere in eo, qui circumcisus reperiretur, quia ex hoc satis dicitur illum esse infidelem, cui præsumptioni standum erit, nisi contrarium probetur, vnde opus esset docere de baptismate.

De hæreticis, quibus in casibus immunitate Ecclesiastica sint priuati.
Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici quare non sint digni immunitate ista.*
2 *Hæretici proditores sunt, illa proditionis specie, quæ in Deum committitur.*
3 *Hæresis diffinitio.*
4 *Infideles largo modo possunt dici hæretici, quamquam propriè non sint, vnde Inquisitores hæreticæ prauitatis contra eos procedere non possunt.*
5 *Stricta, & propria hæresis diffinitio datur.*
6 *Tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendum, & quæ.*
7 *Hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate.*
Quæ, & si sonet in bonam, & in malam partem, attamen infame est hoc nomen apud omnes Christianos.
8 *Infideles, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, vt si ob delictum non exceptum, confugerent ad Ecclesiam, inde sint extrahendi, vel potius sint tuti.*
9 *Hæretici, si committant aliquod aliud delictum non exceptum, an sint tuti in Ecclesia.*
10 *Blasphemus an dignus sit Ecclesia tutela.*
11 *Blasphemia grauitas.*

12 *Pœna,*

12 *Pœna quæ solet imponi blasphemis.*
13 *Excommunicatus an tutus sit in Ecclesia.*

1 SVccedunt septimo loco hęretici, qui immunitate Ecclesiastica non sunt digni; cum enim per hæresim verè, & immediatè, ac principaliter in Ecclesiam delinquant, nimirum si sunt sua tutela destituti, vt est glos. in Auth. de mand. Princip. §. neque autem, & facit text. l. 1. C. de iis qui ad Eccles. confug. & in puncto hoc tenet Gondisal. de hæretic. q. 11. nu. 15. & similiter Mars. in l. ex Senatusconsulto in fine, n. 11. ff. de Sicar. Boer. dec. 110. nu. 6. & Didac. var. resol. lib. 2. c. 20. nu. 11. in fine. Et comprobatur euidentissima ratione. Si enim is qui in Ecclesia deliquit contra proximum, non gaudet Ecclesiæ immunitate, vti ostensum fuit, multo minus debet gaudere, qui in Ecclesiam ipsam, & Deum ipsius fundatorem delinquit, frustra namque illius quis implorat auxilium, qui in ipsum deliquit, c. quia frustra, de vsur. & d. c. fin. de immu. eccl. & l. auxilium in fi. ff. de mino. & expresè firmat Decia. lib. 5. c. 42. nu. 7.

2 Et cum, vt diximus, hæretici proditores iure meritò possint appellari, illa specie proditionis, qua dictum est committi in Deum: hinc sicuti proditores hominum non merentur hãc immunitatem, ita, & multo magis Dei proditores, quod absque dubio verum est, quando hæretici pro hęresi ad Ecclesiam confugissent; si enim pro alijs delictis sint tuti, inferius suo loco enucleabitur.

Hæresis itaque ita diffiniri potest, vt sit falsa opinio, & pertinax circa Deum, & ipsius Catholicam fidem, dixi (falsa opinio) quia hæresis est opinio, quæ vox loco generis ponitur; dixi (falsa) quia plures species falsitatis continere potest, dixi (pertinax,) nam absque pertinacia non potest esse hæresis, & sic vox falsa ponitur ad differen-

ferentiam veræ opinionis, vox (pertinax) ad differentiam erroris, quem quis paratus sit emandare, qui excusabilis est neque hæreticum constituit, dixi (circa Deum) vt comprehenderem omnes species hæresis, infidelium scilicet, vt Paganorum, Iudæorum, & etiam Christianorum, & hæc diffinitio, ni fallor, colligitur ex c. hæreticus 24.q.3.& traditur à D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & 2. Omnis ergo, qui Trinitatem, & articulos Fidei non agnoscit, vel in illis pertinaciter errat, hęreticus dici potest. Et etiam is, qui sibi nullum Deum, vel alium fingit, vt sunt infideles, glos. in c. inter hæresim 24. q. 3.

4 Large igitur sumpta significatione hęresis infideles, & Iudęi possunt dici hæretici, quia falsam habent circa Deũ opinionem, vt habemus in c. qui verò ead. caus. & q. licet propriè hæretici non sint, & ideo Inquisitores hæreticæ prauitatis non possunt contra eos procedere, vt notant Io. de Ligna. & Calder. inter consil. Bald. consil. 316. in fin. lib. 1. quod comprobauit ipse Bald. in cons. antecedenti eiusdem libri.

5 Stricte autem hoc nomen sumendo, vt nos Christiani illud vsurpamus, est dogma falsum, fidei orthodoxæ repugnans, cum pertinacia; Vnde tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendam; Falsa scilicet, opinio, siue credulitas in rationali intellectu, Peruersa voluntas in concupiscibili, Et defensio illius peruersæ voluntatis in irascibili, & propterea propriè, & verè ille dicitur hæreticus, qui errat circa fidem Christianam per intellectum, & pertinaciter erret errori per voluntatem, quod probatur in c. dixit. 24. q. 3. & sentit Ghirland. de hęretic. q. 1. num. 6. ac firmat Oldr. consil. 21. colum. 2. vers. circa primum latè Alphons. de Castr. de hæretic. car. mihi 24. in fine.

6 Ex

6 Ex quibus colligi posse dicendum erit,quod non omnis quis peccat,dicitur hæreticus,sed tantum,qui intellectu errat,ideo qui fornicatur peccat corpore,sed nõ per hoc peccat intellectu,dummodo credat fornicationem esse peccatum, sin autem crederet fornicationem non esset peccatũ, tunc intellectu erraret, & ideo hæreticus esset. Et aduertendum erit, quod non quilibet error est hæresis, sed tantum,qui repugnat fidei Christianæ.

7 Est hæresis,vox græca,quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate, vt habetur in c. hæresis 24.q. 3. vbi Archid. & sequitur Azo. in sum.C.de hæretic.& Felin.post alios in rubr.de hæreti. Et quamquam hac ratione nomen hoc in bonam, & in malam partem ex sui deriuatione capi possit, attamen hodie infame est hoc nomen apud Christianos, & significat quamlibet peruersam opinionem à fide Christiana deuiantem.

8 Ex quo,vt diximus,infideles sub generali nomine hæreticorum comprehenduntur,quærendum erit, an gaudeant hac immunitate? & glos.in d.c.inter alia,ver.extrahendus de immun.Eccles.videtur innuere,quod nec Iudæus delinquens sit extrahendus, ibique Hostien. Io.Andr.& Card. quęst. 1. Tiraquell.de primogen.q.66.nu.9. Felin. in c.Iudæi il primo de iudæis.Imo.citatis alijs in clem. 1. de pœnit. & remiss. Mars. in l. vnic.nu.114.C. de rapt. virg. Siluestr.in summ.in verb.immunitas 3.n.2.& hæc opinio fortasse frequentiori Auctorum calculo recepta videbitur, vt dicit Couar.var.resol. lib.2. c.20. sub nu.11.Clar.in pract. §. fin. q. 30. num. 17.

Cuius tamen contrarium tenendum esse docuit glo. in l. 1. C. de ijs,qui ad Eccl. confug. per tex. ibi item in Authen.de mandat.Princip.§.publicorum. Abb.in d. c. inter alia. num. 6. Henric. Boich.in c. vlt. col.2. de immunitate

Eccleſ. Boer. dec. 110. Oldr. conſ. 54. Marſ. in l. ex Senatus conſulto, nu. 10. ff. de Sicar. & Didac. d. c. 20. ſub nu. 11 qui de mente aliorum communem appellat. Gig. de crim. læſ. Maieſt. lib. 3. rub. de plurib. & diuerſ. quæſt. q. 3. in fin. num. 18. Remig. de immun. eccleſ. in 18. fallent. vbi pariter ex Marſ. vbi ſupra teſtatur de communi opinione, & non obſtantibus auctoritatibus pro contraria ſententia adductis, non eſſe recedendum ab hac, quæ non ſolum re vera magis communis eſt, vt affirmat Clar. in pract. §. fi. q. 30. nu. 17. verum, & etiam verior. Io. Franc. Leon. in Theſ. for. Eccl. c. 13. nu. 30.

Non enim debemus erga Iudæos, & alios infideles perfidiſſimos Chriſtiani nominis hoſtes vti aliqua humanitate, nec iuri conſonum eſt, vt is ab Eccleſia defendatur cuius tutelæ, & fidei gremio ſe ipſum committere recuſat, ſunt verba Farinac. de carcer. & carcerat. q. 28. ſub num. 68. & prius hoc idem tenuit Azo. in ſum. C. de ijs, qui ad eccleſ. confug. nu. 2. Bar. & omnes in d. l. 1. vbi Salyc. dicit, quod Eccleſia non eſt tutelæ ijs, qui nõ ſunt ſub lege ſua, & huius ſententiæ fuit Cyn. in l. præſenti, in primo membro diſtinctionis, C. de ijs qui ad eccleſ. confug. Ana. in d. c. Iudæi il primo, col. 2. verſ. nunquid autem Iudęi de Iudæis. Quo in loco nobis mandauit, quod ex quo pro hac opinione reperitur text. expreſſus de iure ciuili in d. l. 1. & nullus text. de iure Canonico, qui hoc decidat, & contrarium ſtatuat, videri ſibi durum, quod per gloſ. & interpretes ius ciuile corrigatur, & iſta opinio eſt æquiſſima, & vera; quia Eccleſia non debet pręſtare patrocinium ei, qui ſemper nititur eam impugnare, c. diſplicet. 23. q. 4. non enim debet ex eo quis fructum capere, quod nixus eſt impugnare, c. non debet ex eo, de reg. iur. in 6. cum hac opinione reſidet Marquar. de iudæis par.

1. cap.

1.c.8. & pluribus comprobat Decia.lib.6.c.28.num.8.qui veriorem, & communem appellat. Et quamquam Baiard. ad Clar.d.q.30.nu.23. de mente Rebuff.in Constit.de immu.Eccl.tom.2.art.1.glo.1.vers.quinto excipitur, asserat, quod Iudæi,si volunt fieri Christiani, huiusmodi immunitate gaudebunt,& facere potest ad hoc text. l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles.confug. qui videtur innuere à contrario sensu,quod si non simulauerint, sed verè vellent fieri Christiani,quod debent esse tuti. Decian.nihilominus d.c.28. nu. 2. dicit,quod imò lex præsumit,quod simulatè id faciant, quia certè probari non potest, quin fictè faciant, possent vtique se baptizari facere in illa Ecclesia, & postea redire ad infidelitatem; & propterea lex illa,statim quod infidelis propter delictum, vel propter debita, & æs alienum, confugit ad Ecclesiam,præsumit iuris pręsumptione,quod simulatè,& non contrito corde id faciat, vnde non vult illum esse tutum,& ita intelligit dictum text. Abb.in d. cap. inter alia,num. 6 de immun. Eccles. & Henric. Boich. in c. vlt. col.2.eod.tit.& fuit de mente Io de Visch.de immunit.Eccl.in 13. concl.

Postquam resolutum est,& expresse statuit Constitutio nostra, quod hæretici non possunt frui immunitate Ecclesiæ,restat dubium,si hæretici iam,vt tales condemnati,cōmitterent aliquod aliud delictum, puta,adulterium,& simile,& confugissent ad Ecclesiam,an pro isto delicto sint tuti? & tenendum est,non esse tutos,quia hostes sunt Ecclesiæ,& nullo fauore Ecclesiæ digni, Boer.in puncto d. dec. 110. n. 6. Mars. in d. l. ex Senatusconsulto,ad fin. Didac. var. resolut.lib.2.c.vlt.n.11. Gundisal.de hæret.q.11.Gig. de crim. lęsæ Maiest.lib.3.sub tit.de plurib.& var.quæst.q. 3. n. 19.citati à Decia.d.lib.6.c.28.n.4.& assentit Farinac. de carc. & carcer. q. 28.sub nu. 68.

Ego credo, quod in hac quæstione adhibenda sit distinctio Decia. de qua supra c. 5. num. 10. Si enim hæreticus pro hæresi non fuit punitus, certè poterit extrahi, & puniri tam de hæresi, quam de alijs postea patratis, si autem de hæresi fuit punitus, & per pœnitentiam peractam ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ redierit, crederem non esse priuandum ista immunitate pro aliis delictis, cum verè is amplius non possit appellari hæreticus, cum ab eius pertinacia recesserit, idque expresse sentit Decia. d. lib. 6. c. 28 num. 6. in fin.

10 Sed quid dicendum de blasphemo? nunquid & ipse hac immunitate indignus reddatur? & Boer. d. decis. 110. indignum esse affirmat, quod verum esse autumat Decia. d. c. 28. nu. 6. quatenus pro blasphemia non fuerit punitus, & pro blasphemia esset extrahendus, quod suadere videtur ratio manifesta posita in d. c. fin. de immunit. eccl. quia legis frustra implorat auxilium, qui in ipsam legem deliquit, qui enim delictum in Ecclesiam, vel contra Dei sponsam commiserit, gaudere non debet Ecclesiastica immunitate, ergo à fortiori non debet hac immunitate frui, qui deliquit in Deum Sponsum, & caput Ecclesiæ, cum immunitas ista concessa sit Ecclesijs propter Deum; locus enim non sanctificat hominem: sed homo locum. 40. dist. & aduertit Farinac. d. q. 29. nu. 67.

Putarem tamen ego, quod si blasphemia esset de illa specie, quam hæreticalem dicunt R.P. Inquisitores hæreticæ prauitatis, absque dubio talis blasphemus non esset tutus, sicuti tuti non sunt hæretici.

11 Si autem blasphemia non esset de illis, gaudere immunitate crederem, quia videmus, quod blasphemi non puniuntur pœnis, quibus hæretici, quamquam grauissimum crimen sit blasphemia, & omni iure punibile, sicuti post

Theo-

Theologus ſcribunt ex noſtratibus Caſſan. conſ. 11. num. 68. & Boer. deciſ. 301. Hodie tamen pœna illa mortis diminuta eſt, & minor ſemper infligitur, & hoc propter multitudinem blaſphemantium, & procul dubio ſi omnes blaſphemi decapitarentur, pauci ſupereſſent, qui poſſent blaſphemare, vt dicit Bellon. conſ. 69. nu. 6. adeo humana vitia vergunt in peius.

12 Et ob id Cardin. Hoſtien. in ſumm. tit. de maled. §. blaſphemantes, verſ. grauior, quem reaſſumpſerunt, & ſecuti ſunt multi per Menoch. relati de arbitr. caſ. 375. nu. 30. & poſt eum Decia. d. lib. 6. c. 6. n. 7. iudicis arbitrio puniendos eſſe ſcripſere, qui pro perſonæ, & facti qualitate pœnam inducere poterit.

Et quandoque blaſphemus fuit ſolitus puniri funis ictuū vt in illo, qui dixerat, (*Nè tu, nè quel traditore di Christo*) de quo Clar. in §. blaſphemia, ſub num. 3.

Exilio quoque plerumque damnantur blaſphemi, & hæc pœna per partes Sereniſſimi Dominij Veneti imponitur, addita quali quali pæna pecuniaria, ſicut refert Decia. vbi ſupra num. 16.

Gloſ. in c. 2. ver. altrix. de off. ordi. in 6. carcere puniri blaſphemos tradidit.

Et Boer. d. deeiſ. 301. Tholoſæ ſeruari aſſerit, aliquibus vicibus mergi in aqua, & quaſi ſuffocari, ita tamen vt non moriantur.

Necnon Brixiæ, Papiæ, & Patauij extare ſtatuta pœnam pecuniariam blaſphemantibus imponentia, atteſtatur Menoch. d. caſ. 375. nu. 5. In hoc autem Statu Sereniſſimi D. N. Ducis Vrbini habemus Decretum Celſitudinis ſuę imponens pœnam blaſphemantibus vigintiquinque aureorum, publicè fune plectuntur, & perpetua notantur infamia.

Et propterea ex impositione pœnæ apparet, quod blasphemi non puniuntur morte, & ob id crederem non esse priuandos hac immunitate; simili modo dicendum erit de excommunicato, an immunitate nostra vti debeat? & Felin. in c. 2. n. 5. vers. ex quo videtur, de except. annuere videtur, quod non sit tutus, ea ductus ratione, quia quis frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem, d. c. quia frustra, de vsur.

Et etiam quia excommunicato est interdictus ingressus Ecclesiæ, ideo in ea non potest sepeliri per ea, quæ tradit Archid. in c. præsentis, q. 2. Ergo multo minus viuens protegitur ab Ecclesia.

Cui addere possumus, quod excommunicatio est maior pœna, quæ detur in Ecclesia, cùm per eam homo extra Ecclesiam eijciatur, & tradatur Sathanæ, non quasi damnandus, sed corrigendus, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat, vt considerat Cosm. Filiare. de off. Sacerd. lib. 3. c. 2. de excomm. ver. & non solum. Vnde si excommunicatus est membrum putridum, & aridum Ecclesiæ, non debet illius immunitate gaudere.

13 Attamen communis opinio est in contrarium, quod excommunicatus confugiens ad Ecclesiam sit in illa tutus, vt tenet Hostien. in summ. de immunit. Eccl. in §. Quibus, vers. Quod ergo. & Io. Fab. in l. 1. C. de ijs, qui ad eccles. confug. & in §. vlt. instit. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Cyn. in d. l. 1. Henric. Boich. in d. c. fi. de immun. eccles. & Imo. in Clemen. 1. de pœn. & remiss. quibus adductus hanc opinionem, tanquam magis communem tenendam firmat Dec. d. lib. 6. c. 28. n. 3. & attestatur Boer. d. dec. 110. nu. 5. prosequitur Io. Visc. de immun. Eccl. n. 49. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 11. & comprobat Clar. post alios in pract. §. fin. q. 30. nu. 18. Remig. de immun. Eccl. in 19. fallen.

len. nu.1. & Io.Franc.Leon.Thesaur.for.Eccles.c.13.n.29 qui communem dicit.

Et facit pro tenentibus affirmatiuam, quia excommunicatus viuens non prohibetur, neque arcetur ab Ecclesia, quando non celebrantur Diuina officia, glo.in c. qui istud. 1.q.1.in ver.dimisit. in fin. Butr. in c. responso. per illum tex.de sent.excommun.& dicebat Arch.in c.diffiniuit.17. q.4.quod tex. iuris Canonici, & ciuilis dantes immunitatem hanc, & excipientes aliquos casus, non excipiunt personas, sed tantum crimina, pro quibus aufugiunt, prout eũ refert, & amplectitur Decia.d.c.28.sub nu.3.vbi respondit considerationibus Felin. quod excommunicato denegetur sepultura, quia illud est, ex quo apparet mortuum impœnitentem, & consequenter hæreticum.

Et minus obstat, quod frustra legis auxilium implorat, qui contra legem facit. Nam intelligitur in eo iemmet facto, si enim excommunicatus fuisset pro delicto, pro quo confugit ad Ecclesiam, posset procedere, secus si pro alio, & diuerso.

Et quamquam excommunicatio sit maior pœna, quæ imponatur ab Ecclesia, nihilominus excommunicatus fidem retinet, & licet extra Ecclesiam eijciatur, non fit, vt omnino sit extra Ecclesiam, sed vt corrigatur, quia quatenus est ex intentione Ecclesiæ, excommunicatio tanquam medicina fuit inuenta, vt resipiscere faciat.

De Reis læsæ Maiestatis crimine, quomodo, & quãdo hac immunitate sint priuati. Cap. IX.

SVMMARIVM.

Crimen læsæ Maiestatis exceptum, et sub generali regula non comprehensum, & si latrones sunt destituti beneficio immuni-

munitatis Ecclesiasticæ, tanto fortius rei huiusce criminis.

2 *Ante constitutionem istam Gregorianam, & si crimen læsæ Maiestatis non reperiretur expresse connumeratum, inter casus exceptuatos tam de iure ciuili, quam canonico, tamen tuti non erant in Ecclesia.*

3 *Duplex est Maiestas, Diuina, & Humana, Diuina respectu Dei consideratur, & humana concernit personas humanas, vt Principes, et Potestates.*

4 *Ethymum huius vocabuli, Maiestas datur.*

5 *Crimen læsæ Maiestatis vtrum committatur contra Principes inferiores, et Ciuitates recognoscentes superiorem.*

6 *A non subdito crimen læsæ Maiestatis non committitur et oportet, quod sit subditus ratione originis, vel domicilii.*

7 *Gregoriana nostra requirit, quod crimen læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis committatur.*

Hinc offendens Consiliarium Principis non potest extrahi ab Ecclesia.

1 VLtimo loco Sanctissimus in hac Constitutione excepit reos crimine læsæ Maiestatis in personā ipsiusmet Principis. Est enim hoc crimen adeo exceptum, quod non comprehendatur sub generali regula, & propterea huiusce sceleris rei non debēt hoc immunitatis auxilio frui: absurdum enim esset, si latrones publici, & depopulatores agrorum priuarentur immunitate Ecclesiæ, & in ea tuti essent rei læsæ Maiestatis; quod quidem crimen multo grauius est præfatis delictis, tum ratione personæ, quæ offenditur, tum etiam ratione impositæ pœnæ, vti aduertit Farin. d. q. 28. nu. 72.

2 Et licet ante Constitutionem nostram hoc delictū non reperiretur connumeratum expressè inter casus exceptuatos,

tos, neque de iure Canonico, neque ciuili, attamen tutos non fuisse delinquentes istos, pluribus comprobat Gig. de crim. læs. Maiest. sub rub. de plur. & var. quæst. cui addidit Decia. tex. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi indicitur pœna criminis læsæ Maiestatis ei, qui ad Ecclesiam confugientem extrahit, ergo non est verosimile, quod voluerit adeo tueri reum læsę Maiestatis, vt si extrahatur, extrahentem faciat in idem crimen incidere.

Sed cum Bulla hoc crimen excipiat, sumus in claris; sed tantum cum velit, quod hoc crimen in personam ipsius Principis committatur, quod tertiam proditionis speciem esse superius asseruimus, sciendum erit.

3 Quod duplex est Maiestas, Diuina, scilicet, & humana, c. duo sunt 19. dist. Authen. Gazaros, C. de hæret. Bal. cons. 59. in prin. lib. 1.

Diuina respectu Dei consideratur, hinc vnica est ex quo Deus tantum est vnus, & de hac visum fuit, quando de hæreticis verba fecimus.

Humana autem concernit personas humanas videlicet Principes, & humanas Potestas omnes, de quibus modo erit tractandum.

4 Et incipiendo ab ethymolog. huius vocabuli, Maiestas, à maiore dicta est, sicut honestas ab honore, & dicitur Maiestas, quasi maior status, vel maior potestas, vt notatur ab omnibus in cap. felicis. de pœn. in 6. & in Clem. 1. eod. tit. & in c. Pastoralis, de sent. & re iud. & docuere Oldrad. consil. 43. colum. 2. vers. circa sextum. & Alber. in l. quisquis. colum. 6. versic. circa primam quæstionem. C. ad l. Iul. Maiest. Luc. de Pen. in l. fin. in fi. C. de delato. lib. 10. Barb. cons. 21. n. 8. lib. 3. & cons. 70. num. 58. in fi. lib. 4. & prosequitur Præpo. in cap. in primis, §. de persona. colum. 6. versic. pro declaratione 2. quæst. 1. erit igitur opus, quod

maior

maior status, & potestas lædatur, vt hoc crimen committatur.

5 Vnde quærere solent maiores nostri, si hoc crimen committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates, quæ superiorem recognoscunt, & certè de iure loquendo, iste articulus magnam habet difficultatem, & multi tenent, quod dispositio. l. quisquis, non habeat locum contra committentem crimen læsæ Maiestatis in huiusmodi Principes, & Ciuitates superiorem recognoscentes, & hanc opinionem esse communem dixit Socinus senior. consil. 275. sub numero primo, libro secundo, quem refert Ruinus consil. 3. sub num. 12. lib. 5. citati à Clar. in §. læsæ Maiestatis numero tertio, Decian. libro 7. cap. 4. numero 8. qui concludendum esse dicit de iure, quod non; Quia tales non habent Maiestatem; & ideo si consideremus eorum personas in specie, tanquam Dominos, propriè non committitur contra eos hoc crimen; Sed quia talem potestatem habent à Papa, vel Imperatore, ideo videntur Principes concedentes transtulisse omnem potestatem, quam ipsi habeant in eos, vnde saltem largè dicetur in eos hoc crimen committi, vt tenet Ang. consil. 214. & Castren. per illum text. in l. 3. C. de Epis. aud. Gig. de crim. læsæ Maiestatis lib. 1. tit. qual. & a quibus q. 29. Clar. in d. §. læsæ Maiestatis, nu. 3. qui dicit, quicquid sit de iure, de consuetudine seruatur, quod etiam in istis Ciuitatibus, & Principibus, qui superiorem recognoscunt, crimen istud committatur.

Quod tamen omnes intelligunt, respectu pœnæ corporalis, & publicationis bonorum, sed non quòad memoriam damnandam, & pœnam filiorum, necnon pœnam extrauagantis, Qui sint rebelles, vt docuit Decian. consil. 410.

extrauagantis, Qui ſint rebelles, vt docuit Decian.conſil. 410. num. 31. & ratio præmiſſorum eſt, quia licet hi Domini inferiores habeantur loco Imperatoris in ſuis terris, non tamen ſunt Imperatores, & aliud eſt eſſe tale, & aliud haberi pro tali, vt eleganter explicat Decian.lib.7. c.4.ſub nu.8. propterea ſi quis perſonam ipſius Principis offenderet, etiam ſuperioris recognoſcentis, poſſet vtique extrahi ab Eccleſia.

6 Bene verum eſt, quod, vt hoc crimen committatur; requiritur, quod delinquens ſit ſubditus illius Principis, vt probat tex. Clem. paſtoralis, & ibi glo.in ver.non ſubfuit, de re iud.& eſt communis opinio, teſte Rolan.conſ.4. n.1. lib.1.& ideo licet aliquis particulari iure, puta feudi, ſiue delicti efficiatur de foro alicuius Principis, ſi tamen ratione originis, vel domicilij ei non ſit ſubditus, non dicitur committere contra eum crimen læſæ Maieſtatis, & ita de mente Gig. omnes ſentire videntur, ſecundum Clar. d. §. læſæ Maieſtatis, num.6.

7 Cumq. Conſtitutio noſtra requirat, quod hoc crimen in perſonam ipſiuſmet Principis cõmittatur, ſi quis offenderet Principis Conſiliarium, quamuis in hoc crimen incidere velint Scribentes, vt affirmat Clar. in d. §. læſæ Maieſtatis.n.5. vbi Baiard.in addit.in princ. connumerat omnes caſus, per quos hoc crimen committitur, tamen non eſſet priuatus hac immunitate vigore huius Conſtitutionis exigentis, quod Princeps immediatè offendatur.

Nunquid immunitas iſta omnibus Eccleſijs ſit attributa. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio reuocat omnes facultates extrahendi ab* Eccleſiis *Mona-*

Monasteriis, Sacellis, Domibus regularibus, et secularibus, locisve sacris, aut religiosis, hinc omnibus prædictis immunitas dicitur concessa.

2 *Ecclesia nondũ consecrata quando habeat hanc immunitatem.*
3 *Ecclesia diruta an habeat priuilegium immunitatis.*
4 *Fines Ecclesiæ qui sint ad effectum immunitatis nostræ.*
5 *Cœmeterium hac immunitate fruitur.*
6 *Atrium Ecclesiæ habet hanc præeminentiam.*
7 *Palatium Episcopale quando gaudeat immunitate Ecclesiæ, late demonstratur.*
8 *Aedes Canonicorum, vel Clericorum, si sint intra fines, habent immunitatem.*
9 *Confugiens ad Sacerdotem Sanctissimam Eucharistiam asportantem, an sit tutus.*
10 *Captus à Birrvariis, si ducatur ad carceres per Ecclesiam, si recusat exire, nunquid sit extrahendus?*
11 *Carceratus, si effractis carceribus, aufugerit ad Ecclesiam tutus erit.*
12 *Et si blanditiis, & pollicitationibus, etiam iuratis, de redeundo fuerit emissus.*
13 *Hic quoq; si captus à familia se exemerit e manibus eius, & in Ecclesiam se receperit, erit tutus.*

EXpeditis causis exceptis a Sanctiss. circa quos ad duximus ea tantum, quæ ad hanc immunitatem,
1 spectare posse visum fuit. †Restat Videre si immunitas omnibus Ecclesijs sit attributa, vt ex eis, nisi in supradictis casibus exceptis, confugiens non possit extrahi. Et constitutio reuocat oẽs facultates à Sede Apostolica cõcessas extrahẽdi ab Ecclesijs, Monasterijs, Sacellis Domibus regularibus, & secularibus locisvè sacris, aut religiosis, vnde omnibus prædictis immunitatem concessam dicendum venit.

Sed

2 Sed quærendum erit quid de Ecclesia nondum consecrata: quæ, si authoritate Episcopi sit ędificata, habebit immunitates Ecclesijs consecratis concessas, vti tenet Io. de Turrecrem. in c. si quis in atrio. 17. q. 4. & hoc idem voluere gloss. & Panor. in c. fin. de consecr. Eccles. vel altar. & sentit Io. Franc. Leon. in Thes. for. eccl. c. 13. nu. 7. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunitatis Eccl. nu. 18. Quod pręcipuè verum est si in dicta Ecclesia non dum consecrata iam Diuina celebrentur, ita conciliando distinguit Decia. li. 6. c. 24. n. 24. Secus vero si fuisset tantummodo Episcopi auctoritate ædificata, & dedicata, si adhuc Diuina non cæpta sint ministeria celebrari, nostra tunc non gaudebit immunitate, & hoc pluribus comprobat Decian. dicto loco, & assignat differentiam inter Basilicam, & Ecclesiam, licet hæc vocabula sæpe non fundantur; vt ibi per eum.

3 Ecclesia quoq; diruta, cum non desinat esse sacra, saltem respectu loci, in quo erat ædificata, tex. est in l. æde sacra, ff. de contrah. empt. l. in tantum, §. sacrę. in fin. ff. de rer. diuis. & docuit glo. in c. qui semel 19. q. 3. gaudere debet immunitate ista.

Tamē si diruta sit auctoritate Episcopi, & sine spe reædificandi, non gaudebit immunitate, vt cōfugiens ad eam non possit extrahi, & est communis opinio, vt post Remig. de imun. Eccles. in 20. ampliat. testatur Clar. d. q. 30. n. 6. relatus à Farinac. de carceribus, & carcerat. d. q. 28. n. 70. & firmat Decia. d. lib. 6. c. 25. n. 23. Villagut. d. tit. n. 38. Rursus cum immunitas hæc Ecclesijs, & alijs locis, de quibus in Bulla prætendatur etiam extra loca prædicta, videamus itaque de finibus ipsius Ecclesiæ, intra quos existens hac immunitate potitur.

4 Fines autē Ecclesię sunt, si sit Basilica, hoc est matrix,

vel

vel Metropolis per circuitum quadraginta passus, si sit minor triginta passus, de quo est text. in c. sicut antiquitus, 17.q.4. & cap.quisquis inuentus. ead.caus. & q. & ita seruatum fuisse iussu Senatus scribit Clar. d.q. 30.num. 2. & prosequitur,citatis infinitis,Farinac.d.q.28.n.12. & comprobat Decian.d.c.24.nu.29.lib.6.qui c.25.n.9. distinguit inter Ecclesias extra muros Ciuitatis situatas, & eas, quæ sunt intra muros Ciuitatis, & de mente Anch. in c. quisquis. 17. q.4. tenet præd. intelligi de Ecclesijs extra muros Ciuitatis constructis, quæ quo ad passus gaudent immunitate,secus de ijs,quæ sunt intra mænia Ciuitatis,quasi quod isti passus extra Ciuitatem dentur Ecclesijs pro cęmeterio,prosequitur comprobando Vulpell.cons. 130.n. 10.Villagut.vbi supra,nu.3.vbi plurib.defendit, quod Capellæ intra mænia Ciuitatis constructæ non gaudeant hāc immunitate triginta passuum, quod non placet Farinac. d. loco,vbi dicit à proposita per eum ampliatione de circuitu ipsius Ecclesiæ non esse recedendum, nisi in loco, in quo casus contingeret,adesset consuetudo in contrarium; de qua appareret aliter,quam per dicta Doctorum; quia Doctori attestanti de consuetudine non creditur,nisi de locali,vbi versatus fuit per ea quæ scribit Ant. Gabr. com. opin.tit.de probat.concl.4.num.3.

Passus vero isti erunt quinque pedum,vt est gl.in d.c.sicut 17.q.4.& glo.in l.1. ff.de verb.sign. & in l. 1. ff.si quis caut.& in l.fin.vbi Florian.ff.fin.regund.Siluestr. in summ. ver.Immunitas il 3.circa princ. Et secundum Bart.d.l.3.ff. de verb.sig.consuetudo loci attendenda erit in hoc,quem sequitur Alex.in d.l.1. num. 3. ff. si quis caut.

Qui passus incipiunt connumerari a candelabro posito in Ecclesia secundum Oldrad.quem refert Decian. d.c.25 sub nu.9.At(pace Deciani sit dictum) Oldr.allegato cons.

55.hoc

55. hoc non dicit, sed refert, quod dicit Scolasticus in candelabro, quod computetur ad eam partem tantum, vbi est cæmeterium, & subiungit. Ego credo, quod istos triginta passus habeat in toto circuitu, quod expresse haberi affirmat in c. diffiniuit, & c. quisquis 17. q. 4. Et temporibus nostris non video in Ecclesijs candelabrum istud, à quo ista computatio incipere possit, & à muris ipsius Ecclesię fienda erit, quia alias non haberet istos passus integros, si Ecclesia, ipsa computaretur.

Non solum Ecclesia, & loca sacra in Bulla expressa habent hanc preheminentiam, ne confugiens ad eam extra-
5 hatur, † sed & Cæmeterium gaudet eadem immunitate, propter reuerentiam ipsius Ecclesiæ, vt citatis innumerabilibus, ita tenendum esse firmat Farinac. d. q. 28. num. 14. quod, & expresse sancitum fuisse in Bulla ita testatur.
6 Quinimmo atrium Ecclesiæ, tanquam de illius pertinentijs sacrum est, & ideo gaudet immunitate Ecclesiæ, per tex. c. si quis in atrio. 17. q. 4. & assentit Decian. d. c. 25. n. 31. & comprobat Farinac. d. q. 28. nu. 14. & amplectitur Io. Franc. Leon. in Thes. for. eccl. c. 13. n. 3.

Vlterius immunitas nostra competit etiam Palatio Episcopali, e quo delinquentes extrahi nequeunt, c. id constituimus 17. q. 4. & fuit opinio Hostien. quem sequuntur communiter Doctores, vt attestatur Barbat. cons. 33. nu. 7. lib. 4. & admittunt omnes, quando Palatium adhæret Ecclesiæ, sed difficultas est; quando distet ab Ecclesia vltra quadraginta passus, an habeat hanc immunitatem? & Hostien. in c. inter. de immun. eccl. sentit, quod gaudeat, & hoc voluit Imo. ibi. & fuit de mente gloss. in dict. c. id constituimus 17. q. 4. sequitur Panor. in c. Ecclesiæ nu. 9. de immunit. eccles. quia tex. d. c. id constituimus. loquitur indistincte, & vidimus in simili, quando familia Epi-

E scopi

scopi gaudet priuilegio fori, licet sit secularis.

Ac etiam, cum materia ista immunitatis sit fauorabilis, non debet restringi d.tex.c.id constituimus, sed potius ampliari; hæc Abb. d. loco, & ibidem Henric.Boich.col. fin. & Card. in .Clement. de pœnit. & remiss. & est communiter recepta, teste Didac.variar.resolut. lib.2. c.20.n. 5. Remig. de immun. Eccl. in 15. ampliat. vbi dicit communem opinionem, cum quibus residet Farinac. dicta q. 28. nu. 38.& firmat Io.Fran.Leon.Thes. for. Eccles. c.13. nu.14.Villagut.de extens.leg.tit. de extens. immunit. Eccles. nu. 87. Contrarium acerrimè tuetur Decian.d.c.25. num. 14. qui consideratis à Panorm.respondit, ea fulcitus ratione, quia Palatium Episcopale non debet distare ab Ecclesia, text. expressus in c. Episcopus vilem, quod est pen. 41.dist. c. Episcopus de consecratione, dist.3. ideo si distat, cum hoc sit contra ius, non debet gaudere eo priuilegio, tum quia hoc priuilegium non datur personis, idest, vel Episcopo, vel Clericis, sed datur loco sacro ob reuerentiam loci consecrati; vt respondit Anchar. cons. 329. in princ. Vnde cum domus Episcopi neque ipsa sit sacra, neque loco sacro adhæreat, non potest gaudere hac immunitate; & in hanc partem inclinare videtur Oldr. dict. consil. 55. in fin. & tantummodo Palatium Episcopale existens vltra quadraginta passus ab Ecclesia, haberet hoc priuilegium, si in eo esset Oratorium, in quo Diuinum celebraretur Sacrificium, quia locus ille esset sacer, & Farinac. d. q. 28. num.38. secundæ impressionis protulit hæc verba. Posthæc impressa, peruenit ad manus Decian. qui relatis, & reprobatis contrariis rationibus testatur, non solum magis practicatam, sed etiam in puncto iuris veriorem esse opinionem, quod scilicet, Palatium Episcopi non gaudeat immunitate Ecclesiæ, nisi vel illi cohæreat, vt sit

intra

intra quadraginta passus, vel saltem habeat Oratorium; & sic Farinac. videtur transire in opinionem Decian. ideo cauti debent esse Episcopi ad Oratoria constituenda in ædibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per se ipsos, vel per alios Missam faciant, vt hanc immunitatem habeant.

8 Quæ immunitas non solum competit Palatio Episcopali, sed quod plus est, ædibus quoque Canonicorum, vel clericorum, dummodo sint intra fines, vt supra, etiam si in illis starent laici, cum immunitas ista detur locis, & non personis, quod pluribus confirmat Decian. d. lib. 6. c. 25. n. 15 & 16. Villagut. d. tit. num. 89.

9 Et postquam immunitas ista datur Ecclesijs propter Deum, multo magis hanc immunitatem consequi debet qui ad Sacerdotem confugeret Sacram Eucharistiam in manibus portantem, vt citatis multis, affirmat Clar. d. q. 30. n. 24. & latiss. prosequitur Farin. d. q. 28. num. 11.

Sed videndus erit Couar. d. c. 20. n. 6. var. resolut. lib. 2. vbi de hac opinione dubitat, quia etsi fateatur, maiorem honorem exhibendum fore Eucharistiæ, quam ipsis Templis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura priuilegia conceduntur, attamen, cum immunitas hæc à Canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistiæ hoc ius extra ipsas Ecclesias datum fuisse legamus, hinc dubitandum de ista frequentissima interpretum sententia, cui resistit gloss. celebris in c. quæsitum, 13. q. 2. Quæ glo. dicit tantum, quod suscipiens corpus Christi non liberatur, & ideo præsupponit, quod suscipiens esset carceratus, qui, vt modo dicemus, non redditur tutus, & communis sententia loquitur, quando quis existens in libertate, & insecutus à Birruariis, confugerit ad Sacerdotem sacram Eucharistiam portantem; ideo tenendum erit cum communi, vt dicit Farinac. vbi supra.

10 Quæro igitur, si captus à Birruarijs ducatur ad carceres per Cœmeterium,vel per Ecclesiam,si recusat exire, nunquid extrahi poterit,vel potius erit tutus in ea. Io. Visch. de immun.eccles.num.52. vers. Quid si aliquis videtur tenere, quod sit tutus,& etiam Clar.in pract.dict.q.30. vers. scias tamen, in fin. quod expressè firmat Mant. cons. 60. num. 17. lib. 1. & allegat Rom. & Ias. in l. plerique, ff. de in ius vocan. qui non loquuntur in his terminis, quando captus per transitum ducitur, sed quando quis aufugiens familiam se recipit in Ecclesia,qui casus est diuersus,vt videbimus inferius; Tenendum igitur erit contrarium,vt tenent Arch.in c.sicut antiquitus.17.q.4.quem sequitur Oldra.cons. 54.n.4.ea ratione, quia ecclesia non recipit eum liberum, sed captum, & ecclesia tuetur confugientem ad eam,sed iste non confugit,sed ductus est,vt dicit Arch.vbi proxime,quod quoque sentit Lup. in rub. de donat. inter vir.& vx.§.38.n.4.& Igne.in l.1. in prin.nu.5.ff. ad Syllan. Boer.dec.178.n.13.&d.dec.110.n.8.pulchrè Fran.Marc. in decis.Delphin.decis.989.1.tom. & Didac. var. resolut. d.c.20.n.13.lib.2. Gig.de crim.læs.Maiest. q.10. num.30. vbi dicit hanc veriorem,licet viderit semel contrarium seruari in Ciuitate Venetiarum,quos omnes recenset Decia. d.c.28.n.30.Mars.in pract.§.vlterius,nu.4.& in l.vnic. nu. 115.C.de rapt.virg.vbi pro ratione assignat, quod attenditur principibm,quando licitum,Boss.tit.de captur. n.22 Gomez.var.resolut.tom.3. c.10. rub. quando reus gaud. immun.eccl.n.25.Farin.d.q.28.n.69.qui de veriori, & magis recepta sententia testatur.

11 Secus vero erit,si carceratus effractis carceribus ad Ecclesiam confugerit,quia in ea tutus erit,vt post multos firmat Decia.d.c.28.nu.28.

12 Et hoc idem erit si carceratus blanditijs, & pollicita-

tio-

tionibus etiam iuratis de redeundo, fuerit emissus, nam si ad Ecclesiam confugerit, tutus esset, secundum Decia.d.c. 28.num.21.& fusius, num.33.

13 Et etiam si captus è familia se exemerit è manibus eius & aufugerit in Ecclesiam, erit tutus, vt declarant Igne. in d.l. 1.n.4.ff.ad Syll.Boer.d.decis.110. relati à Decia. d.c. 28. num. 32.

Adeoque hoc verum est, quod si condemnatus, dum duceretur ad supplicium, aufugeret è manibus custodum, & in Ecclesiam confugeret, esset & ipse tutus, secundum cōmunem opinionem, de qua Remig.de immun. Eccl. in 30. fallent. & comprobat Dec. vbi supra, nu.29.& seq.

Necnon delinquens insecutus à familia Magistratus, confugiens ad Ecclesiam erit tutus, ita Rom. Alex. & Ias. in l.plerique, n.12.& seq.ff.de in ius vocan. Remig. de immun.Eccles.fallent.31. in fin. qui de communi testatur, & ita in practica obseruari asserit Boss. de captur. num. 22. Clar. d.q.30.n.19. vbi ita seruatum fuisse per Senatum affirmat Decia.d.c.28. sub num. 31. qui Cyn. in Authent. si quis ei. C.de adulter.& cæteris contrarium tenentibus respondet, & adducit tex. §.illud quæsitum. Instit. de rer.diuis. in quo deciditur, quod si fera ab aliquo inuenta, & quod plus est, etiam vulnerata, & prosecuta, non per hoc vnquam fiat persequentis, nisi illa actu capta sit, & assignat rationem text. Quia multa accidere potuissent, per quæ eam capere non potuisset. Quinimo si in laqueum tuum inciderit, non ob id erit tua.l.naturalem, §.illud, & l. laqueum, ff.de acq. rer.domin.

Sic in proposito, quamquam familia persequatur delinquentem, non tamen captus dicitur, cum ingreditur Ecclesiam, & multa accidere potuerunt, per quæ illum non caperent, pro vt re vera, acciderunt, cum non cœperint.

Quid faciendum, delinquente in Ecclesia se recepto. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens, si in* Ecclesiam *confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ* Ecclesiasticæ.

2 Delinquente *capto, ad carceres* Curiæ Ecclesiasticæ *reponi debet.*

Nec tradi potest Curiæ seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an confugiens verè crimina excepta commiserit.

3 Episcopus *non debet stare processui Iudicis sæculari, sed super delicto prætenso probationes recipere.*

4 *Coram* Episcopo *debet plenè constare de delicto, vt qui confugit ad Ecclesiam,* Curiæ *secularis sit tradendus, nec sufficere coniecturas, & præsumptiones, demonstratur.*

5 Constito *Episcopo, quod criminosus ab* Ecclesia *extractus est cō prehensus in casibus exceptis, & propterea legitime est tradendus* Curiæ *sæculari, vigore* Constitutionis *non est requirenda cautio illa de non imponendo pænam sanguinis, sed absque metu irregularitatis, aut alicuius* Censuræ Ecclesiasticæ *incursu consignandus est.*

6 *Extractus, & legitimè consignatus* Curiæ *seculari vtrum possit corporaliter puniri.*

7 *Immunitas ista adeo est seruanda, vt nec etiam iudices seculares* Ecclesiam *ipsam, in qua se recipit delinquens, custodire, & obsidere possint.*

Nisi ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, *quæ postea declaret, an gaudere debeant, nec ne, immunitate.*

Vidimus

1 Vidimus hucusque de casibus exceptis, & de locis quibus immunitas nostra est concessa,& de personis confugientibus ad illa loca,modo nōnulla tractanda erunt,qui faciendum,postquam delinquēs in Ecclesia se receperit, & Sanctissimus decreuit.

Vt Curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab Ecclesijs,Monasterijs,locisque sacris prædictis laicum aliquē vt præfertur,delinquentem, in nullo ex casibus supradictis extrahant, sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis,ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores,etiam si alias Ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut conseruatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio,& non ad alios.

Ex quibus apertè habemus, quid agendum delinquente ad Ecclesiam confugiente, & ideo tolluntur, quæ alias solebant adducere seculares iudices,quod quando est notorium,delinquentem,qui in Ecclesia se recepit,non debere illius immunitate gaudere, eo quia delictum ab eo perpetratum est de exceptis, quapropter autumabant posse propria auctoritate iudices seculares extrahere, Et pro fundamēto eorū intentionis afferebant, quod delinquens esset laicus, & consequenter subditus laicalis iurisdictionis, & cum à Canonibus, & Pontificijs sanctionibus Ecclesiasticæ tuitionis sit destitutus ob delictum commissum,illum extrahendo non fit iniuria Ecclesiæ, postquam secularis iudex suam iurisdictionem exercet erga suum subditum delinquentem; & Ecclesiasticus iudex nullam vnquam habuit iurisdictionem in eum, nec ratione per-

ſonæ delinquentis,cum ſit laicus,nec ratione commiſſi de licti, cum extra Eccleſiam; & ſic in territorio laicali, nec ratione ipſiuſmet delicti, cum ſit purè ſeculare; Nec dicatur, quod ratione Eccleſiæ, in qua capitur, ſit ipſe Eccleſiaſticæ iuriſdictioni ſubiectus,nam ſi Eccleſiaſticam et iura illum ſua protectione priuant, non poteſt aliquo pacto conſiderari,quod ſit ſub poteſtate Eccleſiæ, cui extrahendo, non fit iniuria, quæ volenti non irrogatur. Quia hæc omnia remouentur per Conſtitutionem noſtram, quæ latiſſimè omnibus præfatis occurrit, ibi. (Vt Curia ſecularis,eiuſque iudices,& officiales ab Eccleſijs, Monaſterijs, locis ſacris prædictis laicum aliquem,) & ſic ratione perſonæ laicalis iuriſdictionis; in nullo ex caſibus ſupra dictis, & ſic ob delictum merè ſeculare, priuatum protectione Eccleſiæ.

Et tamen vult Sanctiſſimus, quod abſq.licentia Epiſcopi, & interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ non extrahatur; & propterea iudices laicis à ſe ipſis extrahere non poſſunt, qua de re non curandum, quid alias dixerint in hoc articulo Scribentes,cum ſtante Conſtitutione iſta, eam debeamus attendere,& ſuperfluum eſſet quærere de dictis gloſ. & Doct.ita glo.in l.ſed licet.ff.de off.preſ. ſic vnico verbo abſoluit conſilium Bald.conſ.440. lib. 1. cum iam non ſit quæſtio,quia eſt caſus legis.Bald. in c.vnic.§. 2. quia vidimus,ſub n.1.de his, qui feud. dar. poſſ. Et vana reputatur dubitatio,in qua ſit caſus legis,& ei non eſt locus l. Domitius Labeo.de teſt.l.ancillæ,C.de furt.

Et poſtquam habemus determinationem Pontificiam, non debemus vlterius inueſtigare rationem. Bald. in l. Gallus, §. ſi eius, numero primo, in fine ff. de liber. & poſth. Dec. conſil. 553. numero ſeptimo. Pariſ. conſil. viceſimotertio numero 12. libro ſecundo, & in puncto

Con-

Constitutionis Apostolicæ. Corn. cons. 99. nu. 2. & consil. 121. nu. 5. in fin. lib. 4. & si Ias. stare velimus in princ. l. Gallus primæ lect. sub n. 58. ff. de liber. & posth. esset peccatum in Spiritum sanctum ire contra text. Constitutionis nostræ.

2 Quo capto, subiungit Summ. Pont. Quod delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris, extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacumque appellatione posita, consignentur.

Et licet verba Constitutionis sint clara, tamen de duobus adhuc dubitari posset.

Primò, nunquid Episcopus, cui vigore istius Gregorianæ commissa est cognitio, super remissione delinquentium ad Curiam secularem debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto, an verò teneatur stare processui fabricato per ipsam secularem Curiam.

Secundò, an sufficiat de delicto constare per inditia, & præsumptiones, an vero debeat id per concludentes probationes apparere. Reperio quod de istis duobus quæsitis tempore Sanctiss. Clem. VIII. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ fuit dubitatum, & Farinac. d. cons. 76. respondit. Quod Archiepiscopus Panormitanus debet super delicto prætenso probationes admittere, nec seculari

culari iudicis processui vllo pacto stare. Quia regulare est, quod iudex Ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per iudicem secularem, Grammat.cons.42.n.1.Clar.in pract.§.fin.q.36.n.49.& citat Dec. in c. at si clerici, de iudic.attestantem de communi Viu.com. opin.in ver. iudex laicus.Quib. addo Ruin. cons.7. n.6.lib.5. qui dicit, quod nedum non tenetur iudex Ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari, sed, vt possit inquirere, opus est nouo processu; & non debet ex processu fabricato à laico formare inquisitionem, & attestatur de communi, prout eum refert Baiard.ad Clar.d.q.36.nu.53.

Et si iudex secularis processum sibi ab Episcopo transmissum, & iussum exequi, reuidere, & examinare potest per doctrinam Bar.in l.diuus n.3.&in l.non dubium, ff.de cust. reor.Bal.cons.260.n.2.lib.3. Io.de Selu. post alios, de iur. calu.15.q.5.ad fi.ibi limitatur 4.n.4. Fel.in c. cum lit. n.8. de for.comp. & in c.at si clerici, de iudic. Aufr. de potest. secul.sup.eccles.perso.in 4.reg.n.8.Io.Bernard. in pract.c. 141.n.3.Boss.tit.de for.compet.n.162. Mars.sing.138.Rebuff.in concord.de publ.concub.in glo.fin. ibi (quod hodie remissus.)

Quod intelligendum erit, dummodo causa non esset merè Ecclesiastica, quia tunc laicus iudex non posset reuidere, sed teneretur stare processui ab Ecclesiastico fabricato, cap.vt inquisitionis, §.prohibemus.vbi Doct. de hæret. in 6.Panorm.in c.1.nu.11.& 12.de off.iud.ordin.Bar.in l.magistratibus, in fin. ff.de iur. omn. iud. Gondissal. de hæretic.q.16.nu.6.

Tanto magis iudex Ecclesiasticus non debet stare processui facto à iudice seculari, maximè in casu isto, in quo iudex secularis contendit de sua iurisdictione, & sic eo magis reputatur incompetens respectu propriæ causæ, & pro-

proprij interesse,l.1.C.ne quis in sua caus.l.nulli,C.de iudic. Processus autem factus à iudice incompetenti nullam fidem facere potest,l.fin.& per tot.C.si à non compet.iud. ita Farinac.d. cons.76. num.1.

Rursus considerat Farinac. d. loco, cum cognitio istius articuli per dictam Bullam specialiter demandetur Ordinario,vt putet in illis verbis. (Nisi cognito prius per Episcopum,seu ab eo deputatum.) Et cui delegatur cognitio alicuius articuli,vel causæ, etiã censetur delegata potestas sumendi probationes super illo articulo,& causa,l. vbi, & ibi glo.in ver.relationis,& Iacob. Butrig. C. de fals. Ac etiam delegatus à Principe ad cognitionem causæ non solum censetur delegatus ad receptionem probationum,sed etiã ad eiusdem causæ diffinitionem,Menoch.de arbit. q.37.n. 13. & seq.& num.37.

Ideo tenetur,& debet Episcopus de delicto impicto ei, qui ad Ecclesiam confugit,cognoscere,& non stare simpliciter processui exhibito per Curiam secularem.Quod apertè mandat Bulla,dum dicit Nec consignari,aut tradi possit nisi cognito prius per Episcopum,seu ab eo deputatum,an ipsi verè crimina superius expressa commiserint,quod in responsione alterius quæsiti planius efficietur.

4 Secundo quæsito,an debeat de delicto plene constare, & non per inditia, & præsumptiones respondit Farinac. d. cons.76. n.3. non posse Episcopum prætensos delinquentes Curiæ seculari consignare, nisi prius sibi constito de delicto plene,certe, & concludenter; ad quod dicendum quattuor vtitur medijs,quæ referre volui, quia eius consilia,cum nuperrime in lucem exierint, non sunt adhuc omnibus præmanibus.

Primò etenim dicit. Quod capti in Ecclesia habent regulã immunitatis Ecclesiasticæ pro se, c. inter alia, c. pen.

&

& fin.de immun. Eccles.c.sicut antiquitus 17.q.4. Qui verò habet pro se regulam, dicitur etiam pro se habere iuris præsumptionem, l.ab ea parte, ff.de probat.glo.in rub.de reg.iur.in 6.ver.& dicitur regula. Alciat.de præsumpt.reg. 1.præsump.28.nu.6. Ergo qui dicit casum non comprehēsum in regula immunitatis Ecclesiasticæ, cum assertionem faciat contra iuris præsumptionem, eam debet concludentissimè, & euidentissimè probare, l.fin.in fin.prin.& ibi omnes, ff.quod met.caus. Abb.in c. quia verisimile, in 2. not. de præsump. Aym.de ant.temp. par.2. sectione ex præmissis, nu.46. & seq.

Secundò, quia qualitas tribuens iurisdictionem, non præsumptiuè, & per indicia, sed concludenter probari debet, l.2.§.sed si dubitetur, ff.de iudic. Paris de Put.de synd.in ver. Iudex c.2.nu.13. Beninten.decis.18.nu.3. Andr. Gayl. de pac.publ.c.13.nu.12.& seq.lib.1.

Ergo dum pro Curia seculari instatur, carceratum sibi consignari, tanquam subditum suæ iurisdictioni, propter qualitatem commissi delicti debet ipsum delictum, & qualitatem plene probare.

Tertiò. Quando lex probationem requirit, intelligi debet de probatione plena, & vera, & non autem de præsumptiua. patet, quia quando eadem lex voluit esse contenta argumentis, & præsumptionib. id expressè dixit, vt in l. nō omnes, §. à barbaris. ibi. Argumentis tamen cognoscendum est, ff.de re milit. in c. pro humani. ibi. & postquam probabilibus constiterit argumentis. de homicid. in 6. & alibi sæpissimè. Verum Bulla Gregorij non solum non expressit hoc, sed imò expressè voluit, quod verè constet. Ordinario crimen tale commissum, propter quod immunitas Ecclesiastica non habet locum, vt patet in illis verbis (An ipsi verè crimina superius expressa commiserint)

rint) ideo subintrat doctrinam Innoc. in c. cum causam, col. 2. vers. illud autem de iuram. calum. vbi dixit, quod vera esse dicimus ea, quæ vel proprijs oculis inspicimus, vel alias indubitanter nouimus, ergo non ea quæ tantum præsumptiue credere possumus.

Quartò, nostra Constitutio non solum specialiter, sed per modum conditionis voluit prius constare de veritate criminum commissorum, antequam criminosi curiæ seculari tradantur, vt patet in illis verbis (Constito prius per Episcopum, vt ipsi verè crimina superius expressa commiserint) ideo talis probatio non sufficit præsumptiua, sed debet esse plena, & concludens. l. Lucius, & ibi Bar. ff. de cōd. & demonstrat. Natt. cons. 29. n. 3. & cons. 202. nu. 8. & seq. lib. 1. Paris. cons. 104. n. 9. & seq. lib. 4.

Quintò, ad confirmationem scriptorum à Farinac. ego addi posse putarem. Quod vera, & propria illa probatio dicatur, quæ plena dignoscitur, nec alterius adminiculo, vel patrocinio indiget ita Bal. in c. 1. §. sacramentum, col. 1 de success. rect. feud. & in cap. 1. in princ. si de inuest. inter Domin. & Vassal. hinc fit, vt appellatione veræ probationis non semiplena probatio contineatur, d. l. Lucius, ff. de cōd. & demonstrat. glo. in cap. statu. de rescript. in 6. in Clem. constituimus, de elect. vnde Roman. scripsit in l. 1. C. de testa. milit. probationem per præsumptiones, & coniecturas non posse dici veram, & propriam probationem; ad hoc probandum adducit, l. 1. in verb. propriè, ff. si tab. test. exta. sed melius ad hoc facit d. l. Lucius. & quod ibi notant Bar. & Imol. & Roman. sententiam secutus fuit Ruin. cons. 128. num. 2. lib. 4. Natt. d. consil. 29. num. 3. & cons. 581. num. 9.

Cumque Constitutio ista requirat, quod vere constet Episcopo, ideo non sufficere presumptiones. Quia quando statu-

statutum requirit probationes in aliquo actu, non sufficit præsumptiua probatio, nisi esset præsumptio iuris, vt respōdit Natt. vbi supra nu. 17. & citatis supradictis latè comprobat Mascard. de prob. q. 4. n. 12. & seq. par. 1. & Pacian. tract. cui incumb. on. prob. c. 12. n. 11. par. 1.

Necnon facere possunt, quæ annotauit Lap. alleg. 53. n. 2. dum dicit, quod ille, qui vult me repellere virtute exceptionis, habet hoc probare, & debet esse probatio certa, & non dubia, quia non releuat, cum probatio debeat de necesse concludere, c. in præsentia, de probat.

Si modo coram Episcopo, secularis curia vellet virtute exceptionis excludere confugientem ad Ecclesiam ab illius immunitate, excipiendo quod delictum est de exceptis à Sanctissimo; certe suam exceptionem debet plene, & non præsumptiue probare. Concludamus igitur quod coràm Episcopo debet doceri plene de imputato delicto.

5 Sed constito Episcopo, quod criminosus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis; vnde legitime tradendus est curiæ seculari, vigore Constitutionis nostræ, non est requirenda promissio, seu cautio illa, de qua in c. id constituimus, & c. reum, 17. q. 4. & notant omnes in d. c. inter alia, de immun. eccl. scilicet, quod iudex secularis teneatur iurare de non infligenda pœna sanguinis, & si dubium esset, quod non seruaret promissa, etiā cum iuramento vallata, maior cautio esset requirenda, secundum Innocentium, & alios in d. c. inter alia. Quia tradendo Episcopus delinquentem simpliciter, videretur ipse esse auctor illius pœnæ sanguinis, quod abhorrent iura Canonica, c. 1. ne cler. vel monach. Nam Summus Pont. in ista Constitutione sanciuit, absque irregularitatis nota, aut alterius censuræ Ecclesiasticæ incursu, tradi, & consignari posse, immo mandat Episcopis, vt curent, & faciant tradi,

di,& consignari: Et propterea esset superflua in præsentiarum dicta promissio, & cautio, quam nihilominus de consuetudine iudices laici non seruabant, vt inquit Rebuff. in d.c.inter alia,quem refert Dec.d.c.29. sub nu. 6. & voluit Far.d.q.28.n.77.& Baiard.ad Clar.d.q.30.nu.25.

6 Imò extracto delinquente ab Ecclesia, & consignato Curiæ seculari,etsi Oldr.cons.154.in fin.& Abb.in d.c.inter alia,num.8.velint,non solum non posse pœna capitali, sed nec corporali puniri, sed tantummodo pœna pecuniaria, vnde Boss.tit. de captur. sub num.24. admonet, quod quando delictum est graue, & de iure pœnam corporalem requirens,magis conuenit,vt iudex secularis eum dimittat & contra eum absentem procedat ad condemnationem in condignam delicti pœnam, potius quam hoc modo leuiter, & pecunialiter punire, & quod ita aliàs in Senatu Mediolani factum fuit.

Verum, cum contrarium de stilo Franciæ seruari testetur Boer. decis.109.in fin. & de mente Remig. quem allegat,comprobet Clar.d.q.30.sub n.1.& n. 23. ideo Decia. d.c.29.sub nu. 6. distinxit. Aut est tale delictum, pro quo de iure Canonico, vel ciuili expresè cautum sit, quod nõ gaudeat immunitate,& poterit proculdubio condemnari, etiam pœna sanguinis; quia constat, quod nulla sit iniuria Ecclesiæ,stante lege expressa. Aut per interpretationem à simili volumus dicere immunitatem non competere,sed tamen iudex Ecclesiasticus illum tradit iudici seculari, & tunc non est tradendus, nisi habita fide de non puniendo pœna sanguinis,vt diximus,sed hæc distinctio,stante Bulla non intrat, quia, nisi in casibus expressis ab ea est tradendus delinquens curiæ sæculari, & propterea in casu traditionis poterit corporaliter puniri, & hoc sentit Farin. d.q. 28. num. 77.

7 Ita,

7 Ita,& taliter immunitas ista est seruanda, vt nec etiam possint iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recepit delinquens, custodire, & positis custodibus obsideri facere, & prohibere, ne ad eum alimenta deferri possint, vt de communi attestando scribit Couar.var.resolut.lib.2.c. 20.sub nu.17.& ita in dominio Mediolanen.seruatur, teste Clar.d.q.30. num. 21. Nam aliter immunitas ista seruiret deuento. Paria etenim sunt, quod quis extrahat, vel quod obsideat confugientem in ipsam Ecclesiam,& ei prohibeat præstare alimenta; vt tenet Abb.post Hostien.in d.c.inter alia,& Io.de Visch.de immun.Eccl.nu.72.Farinac.d.q.28. n.9.post Gomez. quem citat, & Decian.c.27. n.6. vbi dicit, quod ideo non poterit impediri, quin exeat ad exonerandum corpus, vt per omnes in c.diffiniuit, 17.q.4. dummodo statim redeat.

Et tantum possent custodiri ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declarabit, an gaudere debeant, nec ne, vt mandat Summ. Pontif.& annuere videtur Farinac.d.q.28.nu.9.in fin.

De Clerico delinquente, an in Ecclesia sit tutus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Panorm. opinio refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi posse de Ecclesia.*

2 *Cõtra Abbat. tenuere Zab. & Roman. quod Clerici, sicut laici, gaudent hac immunitate, eorumq. fundamenta narrantur.*

3 *Concluditur contra Abbat. & Roman. sententiam veriorem de iure ostenditur.*

4 *Distinctio Decian. de Clerico confugiente ad Ecclesiam comprobatur.*

Vsque

1 VSque adhuc locuti sumus de laicis ad Ecclesias confugientibus,de quibus tantum videtur sentire Bulla. Quid erit dicendum de Clericis delinquentibus,qui post delicta se in Ecclesiam receperint,nunquid ipsi sint tuti, ne è iudice Ecclesiastico extrahi possint? & Panor. in c.inter alia,nu.13.de immun. Eccl. expressè tenet,quod extrahi possint,& mouetur.

Primò,per glo. quam dicit hoc apertè sentire in c. nullus Clericorum 17.q.4.

Secundò,quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis ne extrahantur ab Ecclesia, nam de Clericis statuere non possunt. Canonica vero iura, licet non distinguant inter Clericos,& laicos,tamen videntur, & ipsa respexisse tantum laicos,non Clericos; nam omnia iura Canonica videntur loqui, quod Ecclesiastici iudices debent impetrare à secularibus,ne ipsos condemnent morti;non enim dicunt quod debeant indulgere;quod fecissent,si loquerentur de Clericis,quorum punitio spectat ad ipsos.c. cum ab Ecclesiarum Prælatis de off.Ordin. idem videtur velle c. reum & c. id costituimus 17.q.4. cum similib.

Tertio mouetur Panor. Quia Episcopi, Clericos, & Abbates religiosos castigant, verberant, & puniunt in Ecclesijs, & Monasterijs, vt habetur in c. vniuersitatis de sent. excomm. & in c. fin. de regular. & de Episcopo condemnante in Ecclesia,& tenente carceres in suo Palatio,traditur in c. præceptum 2.q.2.& c. qua fronte de appellat. Ergo si in Ecclesijs castigant, possunt consequenter ex illis extrahere ad castigandum.

Quarto considerat. Quod si verum esset,quod Clericus gauderet hac immunitate,hoc tenderet non ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesiæ, cum videretur velle defendere facinora Clericorum, qui debent esse sancti,

& in suis actibus relucere, c.oportet Sacerdotes. 81. dist. qui si non possent in corpore puniri, non possent etiam in bonis, si nulla forte haberent, & si remaneret impunitum scelus Clericorum.

Quintò, ad eius opinionem comprobandã adducit Panorm.in Clem.1.de priuil.in ver.si qui vero contra promissa,& c.non solum,de reg. iur. in 6. vbi religiosi delinquentes in religione mandantur subijci grauibus pœnis.

Sextò, & vltimò dicebat Abb. quod cum Clerici frequenter delinquant in Ecclesia, & sic religiosi, vel saltem intra fines ipsius Ecclesiæ, sequeretur, quod de his delictis non possent puniri, si non possent ab Ecclesijs extrahi contra c.2. & c. cum illorum,de sent.excomm.& hanc suã opinionem putat verissimam; relinquit tamen consuetudini, quæ in hoc multum debet attendi.

2 Sed contra Abb. sentire videtur Zabar. in eod. cap. inter alia,q.6. post Innocen. & expresse tenet Roman. consi. 234. Quod iudex Ecclesiasticus non poterit capere Clericum confugientem ad Ecclesiam, & opinionem suam fundauit.

Primò,per omnes leges, & Canones, ex quibus immunitas Ecclesijs conceditur,quæ generaliter loquuntur, & indefinitè confugientem ad Ecclesiam tutum esse volunt, neque distinguunt Clericum à laico,ergo generaliter intelligendæ vulg. l. de precio,ff.de publicia.

Secũdò, quia maior est ratio in Clerico ne extrahatur, quã in laico,quia Ecclesia est propria domus Clerici,ergo ab ea nõ debet inuitus extrahi,l.plerique, ff.de in ius voc.

Tertiò, quia tale priuilegium immunitatis concessum est loco, vt sæpè dictum fuit, & tradit Bologni. de indulg. col. 3. vers. hoc etiam probatur,& ante eum voluit Bal. in c. 1. col. 3. vers. & si priuilegium concessum est Clerico,

de

de rescrip. Vnde cōsuluit Roman. cons. 180. in princ. Quod priuilegium concessum patriæ comprehendit etiam Clericos, ergo debet esse generale omnibus in eodem loco existentibus, cuiuscumque sint conditionis; quia talis est natura priuilegij concessi loco, vt notatur in l. vlt. ff. de testa. milit. & tradit Bart. in l. fin. C. de testa. & in l. 1. C. de summ. Trin. & Bal. in l. si non speciali, C. de testam.

Et propterea Clerici hoc priuilegio vti debent, maximè cum hæc immunitas data sit ob reuerentiam, quæ præstanda est locis sacris, c. frater, & c. minor, 17. q. 4. d. c. inter alia & c. fin. de immun. eccl. quæ ratio militat tam in Clericis, & multo magis, quam in secularibus, ergo idem ius seruandum Clericis, quam laicis:

Quartò, pro opinione Rom. contra Abb. adducitur tex. c. nullus Clericorum 17. q. 4. in quo cauetur. Quod nullus Clericorum seruum suum, vel discipulum fugientem ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare præsumat: Si ergo non licet Clerico seruum proprium, in quo habet ius vitę & necis, l. 1. C. de emend. seruo. extrahere. Et minus licet extrahere discipulum flagellationes tantum timentem, neque etiam disciplinæ gratia, & iste discipulus potuit esse tam laicus, quam Clericus; quanto ergo minus licebit Clericum delinquentem extrahere?

Quintò, facit pro hac parte. Si lex Canonica in alios hoc statuit, debet etiam in suis hoc idem pati, iuxta dictum illud. Patere legem, quam tu ipse tuleris, c. cum omnes, de constit.

Sextò, & vltimò. Durum admodum videtur illis, qui cōtrarium tuentur, quod cum Ecclesia multò magis teneatur protegere suos Clericos sibi subditos, quam alienos, quod velit, priuilegium datum laicis auferre Clericis, argumento, c. 1. de nat. ex lib. ventr.

3 Quid tenendum? Opinionem Roman. veriorem, & sequendam esse affirmat Zab. in Clem. 1. n. 9. in 6. q. de pœnit. & remiss. Io. de Visch. de immun. Eccles. in. 2. 3. & an tepen. col. secundæ conclus. hanc partem tenet Bernard. Diaz. in pract. c. 115. Didac. var. resolut. lib. 2. c. vlt. nu. 16. addend. ad Ang. de Malef. in ver. fama publica. nu. 59. littera. A. Monticell. in pract. crim. reg. 2. n. 18. & istam opinionem contra Abb. veriorem de iure dicit Clar. d. q. 30. vers. Vlterius quęro, Mandos. in addit. d. cons. 234. Rom. Farin. d. q. 28. n. 7. in fi. Dec. qui veriorem dicit, & respondet fundamẽtis Panor. c. 26. n. 1. vbi cõcludit distinguẽdo.

4 Quod aut Clericus venit in Ecclesiam, vel Monasterium, vel Palatium Episcopale existente intra 30. vel 40. passus, & sic in loco sacro, volens, & ex alia causa, quam, vt gaudeat immunitate, & tunc putat, quod possit carcerari, & puniri, & ideo extrahi etiam ab Ecclesia. Aut vero hac præcisa intentione confugit ad Ecclesiam, vt gauderet immunitate, & eo casu putat quod erit tutus; leges enim, & Canones concedentes hanc immunitatem, hoc præcipue prætendunt, ne quis fide, quam in veneratione Ecclesiæ, & locorum sacrorum habet defraudetur, & ita iudicandum esse affirmat. Quamquam cum Panorm. concurrat, quod consuetudo seruanda sit.

Bene verum est, quod Clericus, si perpetrasset delictum aliquod de exceptis, non esset melioris conditionis laici, & absq. dubio posset extrahi.

De debitore confugiente ad Ecclesiam, numquid instantibus creditoribus, sit extrahendus? Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor pro ciuili debito se recipiens in Ecclesiam est tutus*

Stante

Stante statuto, quod debitores pro debito personaliter capiãtur numquid sint tuti in Ecclesia, & contra Oldra. concluditur, quod sit tutus.

Ampliatur procedere etiam in debito publico.

3 *Debito suspectus de fuga an extrahi possit ab Ecclesia?*

4 *Decoctores, & falliti, quãdo in Ecclesia sint tuti, demõstratur.*

1 POstquam compertum est, quod delinquentes, exceptis aliquibus casibus, non possunt ab Ecclesijs extrahi, posset adhuc aliqua hæsitatio remanere circa debitores, qui ære alieno onusti ad Ecclesiã confugerint, si immunit. istam habere debeant.

In quo articulo cõiter concluduntur affirmatiuè, verum quia Scribentes satis cõfusè loquuntur, vidẽdus erit Farin. de carc. & carcer. d. q. 28. n. 30. & seq. qui distinguit nonnullos casus, & dicit, quod si Ecclesia est tutum refugium delinquentib. ad eam confugiẽtib. multò magis tueri debet debitorem ex causa ciuili, qui captus in Ecclesia pro ciuili debito est male captus, & debent relaxari secundum Marf. in l. vni. n. 111. C. de rapt. virg. vbi testatur, ita seruari de consuetudine, & sequitur Boss. tit de capt. n. 26. dicens, quod ita tenẽr cõiter Doct. in l. pleriq. ff. de in ius voc. & hoc attenta iuris communis dispositione, non habet difficultatem.

2 Sed difficultas est, vbi viget statutũ, quod debitores pro debito personaliter capiantur, quo in casu consuluit Oldr. cõs. 54. & respondit. Cum persona virtute iuris municipalis sit effecta, & quodãmodo conditionata ad seruiendum præstita securitate, debet extrahi, ne creditor, qui quodammodo est dominus, eius seruo defraudetur, & hoc bene probatur secundum Oldr. in l. præsenti, §. sanè C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi seruus, vel ascriptitius, vel alterius conditionis suppositus, præstita securitate, extrahitur.

Et Princeps qui immunitatem concessit Ecclesiæ, licet pœnam, quæ ius publicum respicit, vel quæ sibi erat præstanda, & applicanda, potuerit remittere ius partis, tamen non remisit, argumento eorum, quæ notantur in l. 1. C. de in ius vocan. in l. 1. ff. de ser. fugit. & in c. raptoribus, 36. q. 1.

Facit etiã secundũ Oldr. quia Ecclesia solum liberat confugientem ad eam à pœna corporali, vt in c. inter alia. de immun. eccl. c. diffiniuit 17. q. 4. & c. item constituimus. & c. reum, ea. caus. & q. non tamen tollit, quin alia pœna puniatur, & propterea respondit Oldr. quod debitor, qui vigore statuti potest carcerari, non erit tutus in Ecclesia.

Nimis tamen rigida visa fuit Oldr. opinio, quapropter in practica non fuit recepta, & certè cum omnis delinquens pro quocunque crimine etiam graui tutus sit in Ecclesia, & in ea capi non possit, præterquam in exceptis, multo minus poterit capi debitor, & in ea tutus erit; esset enim ridiculum dicere, quod delinquens in Ecclesia capi non posset, debitor autem sic, vt ponderat Farin. d. q. 28. n. 30. in fin. & Oldr. fundamentis respondit Couar. d. c. 20. n. 14. var. resol. lib. 2. Nam, & si seruus ab Ecclesia extrahatur, & debitor quodammodo sit seruus creditoris, non per hoc est proprie, & verè seruus, & adducta ab Oldr. procederent in vero seruo, & in iure veræ seruitutis.

Et minus est verum, quod Ecclesia tantummodo intendat seruare vitam, & membra confugientibus ad se, quia in casibus non exceptis nullo pacto permittit extrahi, & sic omninò illos seruat incolumes ad omni pœna, vti diximus ideo debitor erit tutus in Ecclesia, non obstante dicto statuto; Quod ampliatur procedere, etiam si debitum esset publicum, sic Cap. Tholos. dec. 422. Siluest. in summ. verb. immunitas, 3. n. 4. Couar. d. n. 14. & citatis his Farinac. d. q. 28. n. 31. & Decian. d. c. 28. nu. 26. & 27.

Et

3 Et prædicta non solum vendicant sibi locum in debitoribus supradictis, sed etiam in debitore suspecto de fuga, Quamquam Ias. in l. vinum, nu. 5. ff. si cert. pet. teneat cōtrarium, arguendo de tempore ad locum, & dicit, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiam die feriato in honorem Dei, per gloss. quam singularem appellat, & approbatam in l. dies festos, & in gloss. 2. vbi Bart. & alij notabiliter sequuntur, C. de feri. & vltra citatos à Ias. quod debitor suspectus de fuga capi possit die feriato, sentit Alex. consil. 159. sub num. 7. lib. 2. Marant. in prax. par. 4. 16. dist. n. 9. Curt. sen. de sequestr. q. 10. n. 47. Didac. var. resol. lib. 2. c. 20. n. 14. Ias. ipse in princ. Insti. de act. n. 77. & in l. de pupillo, §. si quis riuos, in princ. ff. de nou. op. nunc. & istam glo. ampliat. Bal. in c. fin. in fin. de feri. nedum si sint feriæ solemnes, sed etiam solemniores, & solemnissimæ, vt in die Natiuitatis, vel Paschatis, sequitur Ant. Couus inter cons. Bart. Soc. cons. 101. circa princ. lib. 4. & Ias. in d. l. vinum.

Vbi pariter dicit, quod sicuti debitor suspectus de fuga capi potest tempore feriato in honorem Dei, ita etiam potest capi in loco sacro ad honorem Dei, & hoc probare nititur. Quia non solum iudex laicus, sed etiam creditor laicus potest propria auctoritate capere Clericum debitorem, qui sit fugitiuus, vel præparet se ad fugam, vt postea consignet iudici Ecclesiastico, per doctrinam Io. Andr. in c. nullus, de pignor. Et hoc expresse decidere affirmat Canon. in c. cum non ab homine, de iudic. vbi Bal. Card. Flor. & Abb. idem Bal. in c. dilectus, de appell. & vltra Ias. & citatos ab eo hoc tenet Fel. in d. c. cum non ab homine, nu. 4. qui dicit communem opinonem Card. Alban. cons. 13. n. 5. Seuerin. de deb. suspect. & fugit. in 5. q. n. 18. & 19.

Nec sufficere dicere, quod diuersa sit ratio in tempo-

re,& loco. Nam Maiestas Dei ita videtur offendi,quando caperetur tempore sacratissimo, sicuti in Ecclesia, & propterea inquit Ias. non esse ponere os in cælum, si diceretur, debitorem suspectum de fuga in Ecclesia capi posse.

Contra Ias. more suo insurgit De :.in eadem l. vinum, num. 8.vbi affirmat,æquiparationem non procedere, cum adsit diuersa ratio, & postquam ab Ecclesia extrahi non debet, licet quis quæcumq.delicta grauia commiserit,cap. inter alia, de immun. eccles. à fortiori non sunt extrahendi debitores ex contractu, & ita obseruari quotidie in fallitis prætendit Decius, qui in Ecclesia sunt tuti,& securi, non obstante suspitione fugæ,& Couar.d.c. 20.sub num. 14.tenet, quod Ias. argumentatio sufficiens non sit, siquidem hac in specie minimè licet de tempore ad locum argumentari propter disparem rationem, quæ manifesta est, & constat. Nam tempore feriato licitum est homicidam, aliosve delictorum reos capere; quod ipse Ias. non negaret, & prodatur in l. prouinciarum, C. de feri. & tamen hos non licet ab Ecclesia abducere,& contra Ias. tenet Purpurat. in d. l. vinum, num. 10.

Vnde dicendum erit debitorem; quantumuis suspectum de fuga, in Ecclesia capi non posse, cum nullibi expressum sit in hac specie Ecclesiarum immunitatem non prodesse his, qui ad eas confugiunt, & sic regulæ standum erit, ita Couar. d. cap. 20. sub num. 14. quem sequuntur Decian. in d. ca. 28. n. 34. & Farin.d.q.28.n.32.vbi de communi testatur, & firmat Abb. in d.c. inter alia,num. 22.Rom.cons. 377. & consil. 234. Aufrer. in decis. Tholos.422.qui dicit communem, & in practica fuisse obtentum. Io. de Visch. de immun. eccles. num. 35. Henrich. Boich. in cap. Ecclesiæ, de immun. eccles. vbi longam facit distinctionem, & volunt omnes in l. præsenti, C. de iis, qui ad eccles. confug.

fug. hoc idem sentit Ripa in c. 1. n. 88. de iudic. Ludou. Gomez in §. superest, nu. 6. Instit. de act. Remig. de immunit. eccles 27. fallent. n. 4. & seq. ibiq. de communi Duen. tract. reg. reg. 175. in 3. limit.

4 Quam propositionem Decia. Couar. & Farinac. restringere conantur ad decoctores, & fallitos, qui maximo Reipublicæ dispendio, ex pecunijs, & rebus alienis, dum negociationem quæstuariam exercent, operam vsuris, & fænoribus strenue dantes, lautè, & opiperè viuentes, decocti tandem versuram faciunt, ad Ecclesiam confugientes, creditores omnes misere fallunt, quod grauissimum crimen est, talesque, vt publici latrones, à diuersis Constitutionibus, grauissima, & capitali pœna plectuntur, & habemus Bullam Sanctissimi Pij Papæ Quinti, & ob id hac immunitate minime gaudere, vltra prædictos voluit Boer. decis. 215. n. 7. Sed liceat mihi, quid sentiam in medium afferre, cum isti decoctores adeo caute res suas componant, vt raro, aut nunquam verificetur in eis casus Bullæ præfatæ; semper enim aduersæ fortunæ infortunium apparere faciunt. Ac etiam quia in Bulla ipsa non priuantur hac immunitate, & quamquam publicis latronibus comparentur, difficile erit, vt in eis concurrant ea, quæ diximus superius esse necessaria ad latronem publicum constituendum, & præcipuè frequentia actuum, ex quo isti decoctores, vltra primam vicem non inueniunt, qui eis credant pecunias, & bona, quà propter puto, quod Ecclesiasticæ immunitatis erunt capaces.

An

An consuetudo possit dare facultatem laicis iudicibus extrahendi propria auctoritate confugientes ad Ecclesias. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
Quod ampliatur etiam in iurisdictione ordinaria.
Et dat meram, mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem.
Quinimo, & spiritualem.
2 *Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesijs ad quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per seipsos extrahere possent, quod declaratur n. 12.*
3 *Constitutio, Gregoriana tantum reuocat facultates à Sede Apost. concessas & nō quæ cōpetunt vigore consuetudinis.*
4 *Consuetudo est quid facti, ideo plenè probanda, cum allegare non sufficiat.*
Probatio consuetudinis difficillima, & quare.
5 *Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur.*
Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia.
6 *Cõsuetudo statuto æquiparatur, hinc non inducitur super his, super quibus populus expresse statuere non potest.*
7 *Consuetudo irrationabilis non valet.*
Et quæ dicatur irrationabilis.
8 *Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta sciente Principe.*
9 *Absens à loco, quæ ibi fiunt scire non præsumitur.*
10 *Consuetudo modicam iurisdictionem solummodo tribuit.*
11 *Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo vtentes ea sint capaces.*

Hinc

Hinc laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesijs, cum ea sint incapaces.

2 *Doct. citati in contrarium non dicunt, quod per consuetudinem tribuatur iurisdictio laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesijs delinquentes, & quomodo intelligantur.*

13 *Consuetudo Ecclesijs onerosa tollenda, & notabile Surd. dictum in cons. 396. refertur.*

1 CVM consuetudinem iurisdictionem tribuere dicat tex. l. vbi glos in ver. consuetudinem. C. de eman. liber. c. delicti, vbi Doct. & glos. in ver. consuetudinem de arbitr. Oldr. cons. 11. col. 2. vers. item proponit, & cons. 128. col. 2. vers. non per hoc potest dici Bald. in l. cum Prætor in princ. 2. lect. ff. de iudic. Rom. cons. 300. Put. de Synd. in ver. instrumentum, ibi, (& quia consuetudine) Soc. sen. cons. 39. n. 26. lib. 4. Lanfranch. Bald. dec. 120. Mars. caus. crim. cons. 90. n. 11. & seq. & cons. 100. nu. 19. est tex. in c. duo simul, ibique Panor. 3. not. de off. Ord. glos. in c. quanto in ver. si Prælati ad fin. eo. tit. glos. in c. conquæstus, in ver. consuetudo in fi. 9. q. 3. Felin. latè in c. cum contingat, n. 2. de for. comp. & Bart. vbi Apost. in l. viros, in fi. C. de diuers. off. lib. 12. ampliat. quod consuetudo etiam iurisdictionem ordinariam concedit. Quam propositionem extendit Bald. in l. etiam, col. 4. vers. modò restat quærendum. C. de excep. ad meram, mixtam, imperiosam, altam, & bassam iurisdictionem. & Guid. Pap. post alios sing. 416. vtrum consuetudo, §. 1. etiam spiritualem iurisdictionem consuetudinem dare affirmauit.

2 Vnde multi asserere conati sunt, quod stante consuetudine extrahendi eos, qui ad Ecclesias confugissent, possint de iure impunè iudices seculares per se ipsos extrahere, & vidi

vidi quandam scripturam manu scriptam, in qua citantur Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. sub n. 4. Clar. in pract. §. fi. q. 30. Decia. in c. 28. n. 6. lib. 6. p. 2. Igne. in l. 1. in princ. n. 11. & 16. ff. ad Syllan.

Et sententia istorum fundatur, quod cum immunitas sit de iure positiuo, vti diximus, iuri positiuo potest consuetudo derogare, c. fi. de consuet. c. in istis, cum duobus seq. 4. dist. & c. placuit, 22. dist. & notatur in l. quibus, ff. de ll. ideo standum erit consuetudini, secundum Hostiens. in c. inter alia, n. 5, de immun. Eccles. vbi Innoc. in princ. & in fi. quem sequuntur Io. Andr. & Butr. & facit cons. Oldr. 54. vbi respondit fore capiendum debitorem in Ecclesiam pro ciuili debito, vigente statuto, quod debitor personaliter capi possit, quod attendendum, quia seruatur in hac materia loci consuetudo, & huius sententiæ citatur Anch. in d. c. inter alia, de immun. Eccles.

3 Et non obstare Constitutionem nostram Gregorianam, quam sæpè ministri laici contendunt, quia per eam non derogatur consuetudini, cum lecta, & perlecta Bulla ipsa, nullum verbum de consuetudine reperiri prætendant, hinc per Constitutionem hanc non censetur derogatum consuetudini per doctrinam Oldr. cons. 220. post princ. & Aym. cons. 224. n. 13. & audiui aliquando iurisdictionis laicalis Ministros asserere, quod Sanctissimus Gregorius in ista Constitutione nil aliud fecit, nec facere voluit, nisi reuocare Bullas Pij, & Sixti, omniaque indulta, & priuilegia per Romanos Pontifices, & Principibus secularibus concessa, circa capturas delinquentium, qui ad Ecclesias confugissent. Si enim Principes seculares non imitantur dictis Bullis, nec Apostolicis priuilegijs, vel indultis, sed in consuetudine immemorabili, quæ iurisdictionem hanc extrahendi eis tribuit, Bulla ipsa non resistit.

Sed

Sed prædictis non obstantibus, ego, qui vti Sacerdos, licet indignissimus; semper totis viribus immunitatem Ecclesiasticam defendere conabor, contrarium de iure dicendum ostendere confido.

4 Et aduertẽdum esse duxi, quod consuetudo est quid facti, ideo probanda, nec sufficit allegare glos. fin. in Clemẽt. vnic. de restit. in integ. in c. non est in ver. quem allegat. de consuet. in 6. cum innumeris concord. adductis à Felin. in c. cum dilectus, sub nu. 6. de accusat. & in c. quoniam contra col. 20. de probat. Decia. cons. 401. nu. 11. & consil. 539. nu. 8. Aret. cons. 23. nu. 1. & firmat Pacian. in tract. cui incumb. on. prob. c. 27. nu. 141. par. 2. & fuit opinio Bar. in l. 2. n. 27. C. quæ sit long. cons. & responderunt Roland. consil. 32. num. 23. lib. 2. Menoch. consil. 37. num. 92. lib. 1. Becci. consil. 2. in fin. citati à Surd. consil. 354. num. 24. lib. 3.

Cuius consuetudinis probatio difficilis est consideratis ijs, quæ in illa probanda exiguntur, ita Fulgos. consil. 6. ad fin. Dec. d. consil. 402. sub num. 13. & consil. 538. num 9. Roland. consil. 53. num. 33. lib. 2. Bursatt. consil. 57. num. 2. in fin. lib. 1. eo quia est mutabilis, iuxta sententiam Hostien. in sum. tit. de consuet. & cauit. Rom. sing. 369. prosequitur latissimè Mascard. conclus. 423. in prin. part. 1. vbi multos citat. Et Card Florent. in c. fi. q. 4. in. fi. de consuet. quem sequitur Aym. conf. 325. nu. 1. affirmauit, magna opus esse diligentia in formandis capitulis super probatione consuetudinis, cum plenè probanda sit, secundum doctrinam Bar. in repet. l. 2. q. 27. C. quæ sit long. consuet. & testes probare debent actus, actuum finẽ temporis diuturnitatem, esse debent plures, eorundem actuum, & deponere debent de diuturnitate temporis, incipiente ab aliquo actuum habilium ad consuetudinem indu-

inducendam, & quod non sit de contrario memoria; imò quod est fama, ita factum, & obseruatum fuisse semper, & quod illi actus fuerunt scientibus, & consentientibus omnibus tacite vel expresse, vel saltem maiori parte illorum, qui possunt consuetudinem inducere, ita concludit Bellamer. dec. 64.& 65.

Supradictis sic positis, probanda erit in primis consuetudo prætensa extrahendi confugientes ad Ecclesias, quæ quomodo probari possit, cogitent ipsi Ministri laicalis iurisdictionis.

5 Rursus erit considerandum, quod consuetudo est stricti iuris,& non extenditur. Innoc. in cap.dilectus,col.3.in ver.supradicto. de off. Archid. & in c.cum P. vers. & licet hi quibus,de fid.instr.Oldr.cons.237.col.1.vers.& per hoc vellent aliqui,Bar. in l.1.§.si quis hoc interdicto,ff.de itin. act.priu.& in Authen.qui rem. in fi. C. de sacros. Eccles. Bal. in c. 1. in fi. de cognit. feud.& in Authen.si quis ruinas,col.1.vers.inducit etiam rationem, C. de sacr.Eccles. Panorm.in c.quod translationem nu.5. de off. legat.Dec. cons. 8. sub nu.4.cons.142.nu.5.& cons.483.nu.22.Grammat.post alios decis.92.nu.4.& 5.Aym. cons.111.num.16 cons.121.n.8.& cons.170.nu.4.P.Rauen. de consuet.col. 7. vers. consuetudo est stricti iuris, sub num.73. Et docuit Bal.in c.1.in princ.sub nu.21.qui feud.dar.poss.Quod cõsuetudo tantũ habet de actu,quantũ habet de potentia, & non plus,& idem Bal.in l.fin.n.14.C.com.vtr.iud.dicebat quod consuetudo tantũ habet de potentia,& effectu,quãtum habet de vsu,& voluit Bart.in d. l. 1. §. si quis hoc interdicto.Alex.cons.110.lib. 5. Aym. alios citans,cons.30. nu.5.& firmat Surd. cons.393.n.20.& prius dixerat cons. 382.nu.44.& cons.424.n.43. lib. 3. ideo in consuetudine nil suppleri debet vltra solitam obseruationem, & si consue-

ſuetudo de aliquo non diſponit, nec nos diſponere debemus ſecundũ Bal.conſ.275.in fi.lib.2.Aymo.conſ.30.n.5. Eo quia in conſuetudine non fit extenſio de vno actu ad alium, nec de vna ad aliam perſonam, vt late probat Natt. conſ.555.nu.5.Roland.conſ.94.nu.17.lib.2.Ceph.conſil. 358.n.45.& ſeq. Rolãd.conſ.69. nu.30.& ſeq. lib.3.Crot. conſ.67.nu.6.lib.1.Becci.conſ.73.nu.14.Bellon.conſ.42. nu.6.Neuiza.conſ.9. nu.32. & concludit Oſaſc. deciſ.Pedem. 29. nu. 16. & reſpondit Surd.conſ.393. nu.21. lib.3. & propterea neſcio videre, quomodo eorum intentionem fundare poſſint in prætenſa conſuetudine, quę vt diximus, variabilis eſt, & non poſſumus ex illa certam regulam formare, ex qua dicere poſſumus, confugientes ad Eccleſiam in quocunque caſu extrahi poſſe, cum delicta ſint diuerſi generis, & licet conſuetum ſit extrahere aliquem delinquentem, non propterea ad cæteros extendere debemus.

6 Nec non conſuetudo iſta, & ſi probata legitimè eſſet, tamen cum ſtatuto æquipararetur, l. de quibus, ff. de ll. l. Magiſtratus, ff. ad munici. c. cum dilectus, de conſuet. Clem. 1. in fi. princ. & ibi Card. vlt. not. de vſur. Dec. in c. quæ in Eccleſiarum, nu. 13. de conſtit. Aym. conſ. 96. n. 6. Ideo nõ inducitur ſuper his, ſuper quibus populus expreſſe ſtatuere non poteſt, Bart. in conſil. 136. in fi. Aym. conſ. 134. nu. 25. & latius de antiq. temp. in 4. par. ſect. 1. num. 13. cum ſeq. Sed in materia iſta immunitatis Eccleſiaſticæ non ſolum populus, ſed nec etiam Principes ſeculares aliquid ſancire poſſunt, vt ſcribunt omnes in c. ſolitæ. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum, de conſtit. & diximus in pre. nu. 4. Qua de re data iſta conſuetudine, etiam plenè probata, nullius erit momenti.

7 Ac etiam conſuetudo irrationabilis de iure non valet, tex. habemus in c. 1. in fin. vbi gloſ. in verb. irrationabilia,

de

de Const. in 6. Hostien sum. tit. de Consuet. §. quod sit cōsuetu do. sub n. 2. & firmat Aym. cōs. 96. n. 3. & cōs. 119. n 4. Et quamquā certo sciam, iudicis arbitrio relinqui, quan do consuetudo dicatur irrationabilis, qui consideratis, cir cumstantijs loci, temporis, & vtilitate publica, arbitrari de bet, vt dicunt Doct. in c. fin. de consuet. glos. in d. c. 1. in ver. irrationabilia. de Cōstit. in 6. Hostien. in sum. vbi proxime, n. 2. Oldrad. cons. 220. col. 1. ver. ideo notauit. Aym. d. cons. 96. sub nu. 3. & cons. 116. sub nu. 5. P. Rauen. in d. tract. de consuet. col. 6. vers. quomodo autem cōsuetudo, nu. 65. Menoch. de arbitr. iud. cas. 82. Tamen hoc etiam scio, quod irrationabilis præsumitur consuetudo illa, quæ est Canonibus inimica c. cum venerabilis in fin. vbi notat Panorm. sub num. 4. de consuet. c. ad audientiam. eo. tit. Bal. in d. l. de quibus sub nu. 28. ff. de ll. & fuit de mente glos. in c. fin. in ver. rationabilis. vbi omnino Panorm. de consuet. ibiq. Innocen. in. fin. Aret. cons. 44. nu. 2. At cum nos habeamus dispositionem iuris Canonici tribuentem immunitatem istam Ecclesijs, vt ex illis delinquentes non extrahantur, consuetudo contraria erit dicenda irrationabilis, & non considerande, ne dicam attendenda.

8 Et ad effectum, vt consuetudo legi contraria valeat, debet esse introducta sciente Principe, cum sententia Prin cipis requiratur, vt possit per consuetudinem tolli lex ipsius, ita Oldr, consil. 237. col. 1. vers. verum à iure. consil. 244. col. 2. vers. quinto opponebatur, & cons. 254. col. 2. vers. 3. opponitur, & vers. 5. opponitur. Ioan. And. ad Spec. de feud. in rub. col. pen. vers. non omittam ad intellectum Feder. de Sen. cons. 17. col. 2. vers. præterea consuetudines. Natt. cons. 574. in fin. & videtur sentire glos. in l. 2. C. de iur. nat. gent. & ciuil. Innocen. in rub. de cōs. & in c. pen. idem Innocen. in c. P. de fid. instr. nec sufficeret

ret

ret tolerantia, cum opus sit expresso consensu, per notata in c. cum non ignores. de præb. & in c. litteras. de concess. præben. Quia alias sequeretur absurdum, quod lex inferioris tolleret legem superioris, quod absonum est, præcipuè hodie cum populus totam potestatem, & iurisdictionem transtulerit in Principes, vt videtur expressum in l. fi. C. de ll. & sentit. Io. Faber. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. §. sed & quod Principi n. 1. Quicquid ipse Fab. dixerit in §. ex non scripto. n. 8. Instit. de iur. nat. gent. & ciui. cuius opinio non est tenenda, cum multò plures contrarium affirmauerint.

9 Stante itaque requisito isto de scientia Principis est impossibile, quod similis consuetudo, sciente Sum. Pont. fuerit introducta, qui cum vbique locorum esse pñtialiter non possit, eius scientia non præsumitur c. fin. qui matr. accus. poss. l. Titius. §. Lutius, vbi Bal. ff. de lib. & posth. Dec. cons. 38. sub n. 7. cons. 64. sub n. 5. cons. 328. sub n. 6. & Ias. post Aret. ibi in l. 2. §. voluntatem. n. 17. ff. sol. matr. voluit, vt absens a loco scire non præsumatur, quæ fiant ibi, etiam à coniūctissima persona, sequitur Henric. Ferrat. ad repet. Millan. in ver. absens il 2. Quod autē Summ. Pont. nesciuerit, quod Ministri laici extraherent confugientes ad Ecclesiam, detegitur manifestè ex Constitutione ista, in qua Summ. Pont. hoc intellecto, statuit, ne imposterum similia perpetrare præsumant, & materiam istam immunitatis Ecclesiarum ad vnam reduxit formam, quæ inuiolabiliter erit seruanda; Et ideo quauis consuetudine non obstante, non possunt iudices laici ex se ipsis delinquentes extrahere absque pœnarum incursu, de quibus suo loco dicemus.

Ac pariter cum habeamus claram Canonum dispositionem, quod delinquentes non sint ab Ecclesia extra-

G hendi,

hendi, non sufficeret probare cõsuetudinem adesse extrahendi, sed ostendendum esset, quod contraria fuit inducta consuetudo, per quam Canones fuerint sublati, & hoc in casu simplex obseruantia non sufficit; nisi etiam demonstretur, quod in contradictorio iudicio fuerit obtenta, vt firmat Surd. multis citatis cons. 393. num. 25. lib. 3.

Nec obstant superius adducta de consuetudine tribuente iurisdictionem, quæ procederent, vbi consuetudo plenè probata esset, & esset, & esset rationabilis, vti demonstra-
10 uimus. Et prædicta vera forsitan essent de modica iurisdictione, vt declarat Rosel. citatis alijs in tract. de indulg. nu.
11 433. & supradicta vendicarent locum, data capacitate, & habilitate vtentium, vt notabiliter docuit Io. Monac. in c. 2 de præb. quem sequuntur Abb. & Feli. in c. causam, de præscript. & in c. quanto, de consuet. Bal. in l. omnes, ff. de præscript. 30. &c. Domin. in c. Catholica, 11. dist. Abb. & Ioa. Anan. in c. ad hæc, de simon. & Card. cons. 58. Sed laici videntur incapaces huiusce iurisdictionis, vt annuit expresse Sanctissimus in Bulla ista, ibi.

(Ne autem Curiæ secularis prædictæ Ministri, &c.) vbi mandat Pont. quod etiam in casibus exceptis per se ipsos extrahere non præsumant, sed obtenta licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ extrahantur; ergo neque tempore capaces fieri possunt per consuetudinem.

12 Non resistunt prædictis auctoritates Scribentium, quas oretenus audiui ex aduerso citari, & in primis Couarru. variar. resolut. lib. 2. num. 4. c. 20. qui in libro meo, non dicit, quod per consuetudinem detur facultas laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesia, sed tantum quærit, an Ecclesia nondum consecrata gaudeat immunitate, & dicit, quod plurimum hac in re valet consuetudo, quæ quidem po-

tissi,

tissimum est inspicienda, & Clar. in pract. §. fin. q. 30. minus loquitur de consuetudine tribuente iurisdictionem, sed tantum tractat de immunitate concessa Ecclesijs, ob quarum ingentem numerum hodie de consuetudine est valde restricta. Decian. quoque d.c.28. num. 6. non dicit quicquam de consuetudine dante iurisdictionem, & tantummodo voluit, quod stante consuetudine extrahendi, iudices laici excusentur à pœnis inflictis violatoribus huiusce immunitatis, & non immeritò, quia ad excusandum à pœna quælibet causa etiam bestialis excusat, l. igitur, §. 1. ff. de lib. caus. glos. in l. plagij la 2. in ver. iusta, C. de plagiar. & in l. vnic. in ver. hoc iudicium in fin. ff. si quis iud. non obtemp. & glos. fin. in l. 1. ff. de abige. cum similibus, Cons. vero Oldr. ab omnibus reprobari alias ostendimus, cum eius sententia nimis dura visa fuerit, vti diximus c. 13. num. 2. ac etiam Oldr. in d. cons. respondit, quod debitor, stante statuto; quod possit capi de persona, potest extrahi ab Ecclesia, & in hoc standum esse consuetudini, sed non dicit, quod iudex laicus vigore consuetudinis habeat facultatem extrahendi, & sic omnes, qui solent adduci non loquuntur in terminis quęstionis nostræ. Et cum similis consuetudo grauamen afferat Ecclesijs, debet tolli iudicis officio, vt decernit textus, cap. 1. de consuet. & propterea dato etiam, quod per Constitutionem nostram expresse non legatur derogatum consuetudini prætensæ, attamen tanquam onerosa Ecclesijs est remouenda, & sacrum Trident. Concil. sess. 25. c. 20. decernit, & præcipit sacros Canones, & Concilia generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores, editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere, ideo concludendum

erit,quod nullo pacto iudices laici possint propria authori tate delinquentes,qui in Ecclesiã se receperint,extrahere,
13 † & in hac materia consuetudinis introducendæ referre volui,quæ piè,& doctè scribit Surd.qui tamen semper bene audiuit,in cons.396.n.33.lib.3.qui affirmauit, quod in ea introducenda vis aliqua, vel metus semper interuenit: multa enim Summ.Pont.dissimulando tolerarunt, nõ quia ea concederent, aut approbarent, sed quia illius temporis ratio non patiebatur,quod fieret contradictio, vel quia id minus malum visum fuit,sed Deus Opt. Max. qui omnium gestorum veritatem habet præ oculis,& cui nil est abscon-ditum, fortè aliquo tempore has suæ Ecclesiæ iniurias vin dicabit.

De Pœnis extrahentium ab Ecclesia. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Pœna 30.librarum argenti examinati purissimi possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem,extrahendo confugientes ad eam.*

2 *Pœna nonagintorum solidorum aliquando puniri ostenditur, & publica imponitur pœnitentia arbitrio Episcopi.*

3 *Reprobatur opinio tenentium exactionem istarum pœnarum perdidisse Ecclesiam.*

4 *Puniuntur violatores immunitatis Ecclesiasticæ excommunicationis pœna.*

5 *Lesæ Maiestatis crimen incurrunt violatores huius immunitatis.*

Et redditur ratio.

6 *Speciale huius criminis videtur esse,quod affectus puniatur.*

Et

Et quomodo procedat, declaratur.

7 *Pœna arbitraria puniuntur hodie violatores Ecclesiasticæ immunitatis.*

8 *Nunquid excusentur ab hac pœna per consuetudinem, quæ vigeret, confugientes extrahendi?*

Acrosancta Tridentina Synodus in c.20. sess. 25. de reformat. nec non Constitutio hæc nostra Gregoriana non determinant pœnas, quibus sunt plectendi huiusce Ecclesiasticæ immunitatis violatores, sed tantum puniendos esse mandant pœnis sacris Canonibus,& Oecumenicis Concilijs inflictis, vnde pœnas ipsas referre volui.

1 Et in primis in c. quisquis 17.q.4. Alex.PP.II.sanciuit. Quisquis inuentus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus, siue personis, ad quos quærimonia sacrilegij iustè pertinuerit, 30. libras examinati argenti purissimi componat; Et ibidem declarando, quis dicatur sacrilegiũ committere, subiungit: Sacrilegium committitur, si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiarum passus, qui in circuitu Ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint aliquid inde diripiendo, vel auferendo, ex quo tex. colligi voluit Clar.in pract.§.fi.q.30.n.1.quod extrahentes delinquentes ab Ecclesijs, in quibus se receperint, pęna prædicta puniantur, huius quoq; opinionis fuit Decia.tract.crim. c.28. n. 4. lib. 6. par. 2.

2 Et c. si quis coutumax. 17. q. 4. in hæc verba cauetur. Si quis contumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum Ecclesiarum non habuerit, & fugientem seruum suum, vel quem ipse persequutus fuit, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus Ecclesiæ quolibet modo adhærentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nonagin-

tos solidos Episcopo componat, & ipse publica pœnitentia iusto iudicio Episcopi mulctetur.

3 Et quamquam Clar.in d.q.30.asserat, quod hodie non exigitur hæc pœna,quia per desuetudinem perdidit Ecclesia ius eam exigendi,vt attestatur glo. in c. cum multæ, in ver. connubit.15.q.vlt.quam glo. refert, & sequitur Ang. de Castr.inter cons. Paul. Castren.sui patris,cons.458.circa fi.lib.2.& comprobat Decia.d.c.28.num.4.lib.6.par.2. Tamen Sacrum Trid. Concilium d.c.20.sess. 25. de refor. non solum confirmat, sed etiam, quatenus opus est, renouat omnes sacros Canones contra violatores immunitatis Ecclesiasticæ,editos,ibique monentur Imperator, Reges, Respublicæ, & Principes omnes, ne ab vllis Baronibus, Domicellis,Rectoribus,alijsve Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximèque Ministris ipsorum Principum, vllo pacto lædi patiantur,sed seuere in eos,qui Ecclesiæ libertatem,& immunitatem, ac iurisdictionem impediunt, animaduertant.

Et prefatorum Canonum,& Conciliorum censuræ,etiā per Constitutionem nostram confirmantur, ideo non amplius in desuetudinem abijsse dicendum erit, vna cum Farinac.de carcer.& carcerat. q. 28. sub num.5.

4 Vltima pœna,quæ de iure Canonico irrogatur istis violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ, est excommunicatio, vt habetur in c. diffiniuit, 17. q. 4.& c.frater,ea. dist. & q. & quod iudex secularis extrahens excommunicationis mucrone feriatur, probatur in c. inter alia, de immun. Eccles. & in c. minor.iuncto.c.si quis contumax,& c.quisquis, & quod ibi notatur, 17. q. 4. & secundum Siluestr. in sum.ver.immunitas il 3. num.12.debet extrahens excōmunicari, & condemnari pecunialiter, & imponi sibi publica pœnitentia,nec restitui communioni, nisi reddat extractum,

tractum, vti obseruatum fuisse diximus, in c. 1. in Rege Bonifacio tempore Diui Augustini.

5 De iure quoque ciuili punitur violator istius immunitatis grauissima pœna, cum per eam incurratur in crimen læsæ Maiestatis, l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & diximus in c. 9. sub nu. 2. Et pro ratione possumus assignare. Nam si offendens temporalem Maiestatem incidit in crimen istud, l. quisquis, C. ad l. Iul. Maiest. à fortiori debet tanto magis incurrere is, qui Diuinam offendit, l. quidam. vers. cum sanè, & l. si quis in hoc genus, C. de Episc. & Cler. in Authent. Gazaros, C. de hæret. offendens autē Ecclesiam offendit Diuinam Maiestatem, quia Ecclesia est domus Dei, vt habetur Ioa. c. 2. & hac ratione vtitur Oldr. d. l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. relatus, & amplexus à Decia. d. c. 28. nu. 2. lib. 6. & voluit Panorm. in c. inter alia, de immun. Eccl. prosequitur Boer. in tract. de seditio. in 7. & vlt. præsupposito, num. 56. & 57. & sentit Iodoc. in pract. crim. rubr. de viol. Templo. c. 106. nu. 1. & seq. Io. Monticell. post mille. in pract. crim. reg. 12. nu. 12. Clar. in pract. §. fi. q. 68. vers. extrahens aliquem Menoch. de arbitr. iud. cas. 360. num. 68. & Gig. de crim. læs. Maiest. lib. 1. tit. qual. & à quib. crim. læs. Maiest. committit, q. 10. num. 10 qui num. 4. scribit, quod tam ex dispositione legum, quam Canonum, nemo ex Ecclesia extrahi potest, nisi de licentia Sum. Pontificis, cum ad eum tantummodo spectet hanc licentiam concedere, & est de reseruatis PP. & propterea extrahens confugientem ad Ecclesiam vsurpat iurisdictionem Pontificiam, & iure meritò in pœnam læs. Maiest. incidit, per tradita ab eodem Gig. vbi supra q. 21. & cum Gig. residet, Farin. d. q. 28. num. 2.

6 Et ita est exosa legibus ipsis violatio immunitatis Templorum, vt Leo Imperator. in l. præsenti, C. de his, qui ad

Eccles.confug.statuerit, quod qui nuda tantum cogitatione ausus fuerit tentare cousugientem ad Ecclesiam inde extrahere pœna, mortis, & vltimi supplicij animaduersione plectetur, Vnde speciale erit inuiolantibus immunitatem Ecclesiasticam, vt affectus, qui in puris terminis cogitationis consistit, & ad nullos extrinsecos actus productus sit, puniatur, contra regulas communes, quæ volunt, nullatenus in foro fori puniri l.cogitationis.ff.de pœn.& c.cogitationis.de pæn.dist.1.cum alijs congestis per Menoc.de arbitr.cas.306, n.5.& n. 26. & seq. sed de ista illatione valde dubito, quia glos.Bart.& Salic.in eadem l.præsenti.docuere, illius tex. pænam non habere locum nisi cogitatio esset producta ad actum proximum, & ad aliquem tractatū, quia tex.ibi dicit, (aut nuda saltem cogitatione, atq; tractatu,) & sic vltra cogitationem requirit copulatiuè tractatum, vt annotauit cruditissimus Menoc.d.cas.306. nu. 68. & firmat Farin.d.q.28.nu.3.in fin.

7 Verum Iodoc.in pract. crim. rubr. de violat. templo. c. 106. n. 4. exponendo pœnam impositam à iure Canonico violatoribus templorum, dicit esse damnandos ad restitutionem personę auulsę, cum omnibus damnis, & interesse, & vlterius in aliquam pœnam arbitrariam, iuxta qualitates, & circumstantias rerum; per ea, quæ notantur in c. non minus, & in c.aduersus. de immun. Eccl. & habemus glo.in d.c.si quis contumax.ver.componat. 17.q. 4. Host. in sum.tit.de Immun.Eccl.§.quæ pœna, in princ.sum. Angel.in ver.immunitas.vers.21.Io. de Visch. in tract. de immun.Eccl.n.65.& affirmat Siluestr.in sum.ver.immun.il 2. sub num. 8.

Et sic videmus, quod semper transgressores immunitatis nostræ grauiter puniuntur.

8 Sed quia Decia.in d.c.28.n. 6. lib. 6. p. 2. asserere non timuit

timuit, quod stante consuetudine extrahendi per Ministros laicalis iurisdictionis delinquentes, qui ad Ecclesiam confugerint, excusetur inde etiam inuitum abducens de eius dicto quærendum esse duxi. Quia in ore omnium est, quod consuetudo, etiam quod sit iniqua, excusat a pena temporali. glo. 1. vbi Panor. & apost. ad eum in c. cum venerabilis, de consuet. & in c. abijciuntur in ver. crimen 32. q. 4. Alex. cons. 172. n. 6. lib. 2. quod duplicatur, cons. 41. lib. 4. cons. 233. n. 13. & cons. 240. n. 8. lib. 6. Dec. cons. 170. sub n. 2. cons. 175. sub n. 7. & in c. nam concupiscentiam 2. lect. sub n. 6. de constit. Mars. in princ. l. 1. n. 83. ff. de Sicar. & caus. crim. cons. 90. nu. 8. & cons. 100. nu. 8. & in pract. §. quoniam, nu. 97. Abb. in c. fi. in fin. ibique apost. de Constit. & in c. cum in Ecclesiæ, vbi etiam latissimè apost. de Simon. Roman. sing. 19. & ibi adden. & cons. 466. in prin. Felin. in c. non satis, in prin. de simon. Ias. vbi alij, in l. de quibus, num. 8. ff. de ll. & in l. singularia. sub n. 36. ff. si cert. pet. & in l. 3. §. 1. num. 15. & in prin. l. qui iurasse, num. 7. ff. de iur. iuran. Io. Arno. solilo. 90. Rip. in rubr. extr. de iudic. n. 24. P. Geraf. sing. 83. ad fi. Grammat. decis. 50. n. 3. Paris. consil. 171. num. 19. lib. 4. Bar. in prin. l. 1. in fi. vbi cæteri. ff. quod quisq. iur. firmant Hondad. cons. 53. nu. 21. lib. 1. Cæph. cons. 362. n. 31. lib. 3. Becci. cons. 4. num. 17.

Attamen, & si predicta vera sint in casu nostro non procedunt, quia, cum resolutum sit in iure, quod delinquentes ab Ecclesijs extrahi nequeant, & iudices laici extrahendo contraueniant dispositioni iuris tam ciuilis, quam Canonici, ideò ob consuetudinem non excusantur, quæ potius dicitur paruus vsus, & abusus, quam consuetudo, & in ijs, quæ de sui natura mala, & detestabilia sunt, consuetudo, etiam quod totus mundus ea vtatur, non excusat, c. flagitia

32. q.

32.q.7.c.obijciuntur, 32.q.4.glo. in c.sanè, de temp. ordin. & in c. cum secundum leges, de hæret. in 6. Iasl. in l. ait Prætor, colum. 5. de iureiur. Bald. in l. de quibus, ff. de legi. Innoc. in c.sanè, de off.ord. Fel. in c.ea quæ, de simo. Calcan.cons.28. num. 14. & citatis his Farin. de delict. & pœn. q.20.n.46. Et Natt.cons.586.nu.10.lib.3. respondit, quod si manifestè apparet ex forma contractus vsuram esse commissam, consuetudo non excusaret à pœna, per tex. in c.inter delictos, in princ. de excess. Prælat. & in Clem. 1.de vsur.

Verum in casu nostro manifestum est, quod iudices laici non possunt euellere ab Ecclesijs confugientes ad eas, & vti periti legalis scientiæ hoc ignorare non debent, eo etenim ipso, quod fuerunt in examine Doctoratus approbati, & profitentur se Doctores, præsumuntur docti, & in iure periti, sicuti comprobat Boer. dec.350.nu.6. ideo per consuetudinem non excusari mihi videtur, nam certo sciũt has non consuetudines, sed manifestos abusus esse. Et in blasphemo, quod ob consuetudinem regionis non excusetur à pœna blasphemibus inflicta, affirmat Clar. in pract.S. blasphemia, vers.sed numquid, & attestatur, quod in Mediolanen. statu non solum excusatur, sed iubere Senatũ reijci capitula, in quibus blasphemiæ rei vellent consuetudinem probare, cuius dictum reassumpsit Mascard. de probat.concl.194.nu.7. par.1. & prosequitur Farin. de delict. & pœn. quæst. 20. num.45.

Nec non supradicta procedere possent ad euitandam pœnam temporalem, vti declarat Alex. consil. 39. lib. 3. Cæpo. caus. crim. cons. 13. Aym. concl. 6. nu. 103. in fin. Bero. consil.153.num.64.lib.1. Surd. cons. 184. num. 10. lib. 2. & Tiraq. de retract. conuent. in fi.nu.127. Pœna autem excommunicationis qua plectuntur isti extractores

est ,

est spiritualis, cum à communione fidelium separet, sicut nomen ipsum denotat, & asserit Siluestr. in summ. in verb. Excommunicatio il 1. in princ. ideo eam euitare minime possent, stante quauis consuetudine.

Et si velimus aliquantulum deferre Decian. viro certè doctissimo, & olim pręceptori meo, possumus dicere, quod talis consuetudo, si non excuset à toto, saltem excusat à parte, vt faciat mitigare pœnam, vt blasphemo concludit ipse Decian. tract. crim. par. 2. lib. 6. c. 5. num. 4. ex Ferat. & Couar. in locis per eum citatis, & cum ipso residet Farin. d. q. 20. n. 46. in fi. de delict. & pœn.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata, & quo iure exemptio ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit introducta. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Sum. Pont. in constitutione ista mandat, vt seculares non se intromittat in causis personarum ecclesiasticarum.*
2 *Sacra à profanis quouis iure semper distincta.*
3 *Spiritualis iurisdictio à temporali separata, tam ex mente Theologorum, quam Canonistarum.*
4 *Iure Diuino Clerici, et cæteri Ecclesiastici sunt exempti à laicali iurisdictione.*
5 *Clerici rem spiritualem sapiunt.*
Et clericatus est res distinctiua à profanis.
6 *Constitutiones Pontificiæ de exemptione ista Clericorum sunt antiqui iuris declaratiua, non noui dispositiua.*
7 *Papa non potest legem condere, vt Clericis à laicis iudicibus iudicentur.*
8 *Consuetudo non potest inducere, vt laici in causis Clericorum*

se

se intromittant.

9 *Clerici etiam volentes, nõ possunt in iudicẽ laicum consentire.*

10 *Si Clericus conueniatur pro quacumque causa coram laico iudice, Prælatus suus potest etiam eo inuito a iudicio abstrahere.*

11 *Nec etiam Episcopo consentiente, possunt Clerici in secularem iudicem consentire.*

12 *Priuilegio isto Clerici in sacris constituti renunciare non possunt.*

13 *Fauori suo quod quis renunciare possit, quomodo procedat, declaratur.*

14 *Clericus causam agens coram laico excommunicatur, quod declaratur ibidem.*

15 *Episcopi, & cæteri Ordinarii hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes in repetitione Clericorum carceratorum puniuntur.*

Onstitutio nostra non solum prouidet immunitati Ecclesiæ ne quis ex eis extrahatur inuitus, de qua hucusq; verba fecimus. Sed vlterius ꝓcedẽdo mandat † Summus Põtifex, ne contra Eccle-
1 siasticas personas quoquomodo seculares iudices procedere pręsumant, in hisce verbis. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militiæ etiam s. Io. Hierosolymitani regulares quoquomodo etiam vigore prædict. priuilegiorum, indultorũ, aut concessionum, quę oĩa ad terminos iuris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittere, illasue ab Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, locis sacris, aut religiosis etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, & incarcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticum pertinentibus alias quam de

de iure, & per priuilegia eisdem ordiniub. aut militijs concessa permittitur, quomodolibet præsumant.)

2 Semper etenim iure Diuino, atq; humano sacra à profanis fuere distincta, quæ vt cuiq; hominū magis paterent ad sensum, voluit Deus, altissimi parietis interstitio, sacras ædes à profanis esse in Templo diuisas, vsq; adeo, vt nequaquam Regibus liceret illum Dei constitutum terminum transire, sed neq; eidem appropinquare absq; Numinis offensa grauissima, vt refert amplis. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetam fol. 13. vbi adducit vehementem illam querelam Domini in Ezechielem. c. 43. aduersus Reges Iuda.

Et si mandauit Deus distinctas esse ædes sacras à profanis, quid dicēdum de iurisdictione Ecclesiastica a temporali? Sūpta igitur occasione ex verbis Constitutionis nostrę, de exemptione personarum Ecclesiasticarum à iurisdictione seculari nonnulla dicere proposui.

3 Est itaq; iurisdictio spiritualis a temporali distincta cū effectu. Siue teneamus vna cū Theologis, quod duæ sint potestates distinctæ, & separatæ, ac independentes, spiritualis s. Summ. Pont. commissa, & temporalis Principib. Mundi, nec vnam habere quid cōmune cum alia, sed primam spiritualem præexcellentiorem, & supremam posse etiā de temporalib. cognoscere, & disponere, quando sunt necessaria, & directa ad cōseruationē, & necessitatē spiritualiū: de quo latè Franc. Vict. de potest. Eccl. relect. 1. q. 6. vers. Tertia propositio. Sot. satis eleganter in 4. sent. 25. distinct. art. 1. latiss. Molin. de iustit. tract. 2. c. 29. & elegantiss. ampliss. Card. Bellarm. lib. 5. de potest. Pont. c. 1. & hæc Theologorum sententia fundatur in c. duo sunt 96. dist. & in c. sequēti, vbi glos. in c. quæsitum. 23. q. 4. & in c. solitæ. de maio. & obed. & in §. quia igitur in Authen. de instr. caut. & fid.

Siue

Siue sequendo Canonistarum opinionem, asseramus, quod vtraque iurisdictio sit penes Ecclesiam, spiritualis actu, & habitu temporalis vero habitu tantũ; cuius exercitium, & actum Ecclesia mandauit Imperatorib. Regib. & alijs secularib. potestatibus, vti affirmarũt Host. Butr. Abb. Imo. Io. And. Car. Dec. & cæteri omnes in c. nouit, de iud.

Quapropter quauis opinione attenta, Ecclesiastici à laicali potestate, & iurisdictione sunt segregati, & de eis seculares potestates non debent cognoscere.

4 Iure nẽpe Diuino Clericis, alijsq. Ecclesiasticis personis exẽptio ista, ne laicali subiaceant iurisdictioni, fuit concessa, vt docuit glo. in c. quamquam in ver. iure Diuino de cẽs. lib. 6. quę voluit, vt legatur Gen. c. 47. vltra medium, Quod Ioseph subiecit oẽm terram Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius, à nouissimis terminis Aegypti, vsq. ad fines eius, præter terrã sacerdotalem, & ex eo tẽpore, vsq. ad pręsentem diẽ in vniuersa terra Aegypti quinta pars Regibus soluitur, & factum est quasi in legem præter terram sacerdotalem, quæ libera ab hac cõditione fuit. Et Esdr. lib. 1. c. 9. vltra mediũ secundum eãdem gl. habetur. Quod Rex Adagei dixit suis Ministris. Vobis quoque notũ facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, cãtoribus, & ianitorib. & ministris domus Dei, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos; & hęc cõcordare affirmat, d. glo. cum c. non minus, de immun. Eccl. si enim bona Clericorum eximuntur à potestate laicorũ, tanto magis eorũ personæ. Quod in nouo etiam testamento sancitum scribit Decia. in tract. crim. c. 9. sub nu. 1. lib. 4. par. 1. dum dixit Christus Petro. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quod registratum legimus in c. ita Dominus 19. dist. & in c. in noua, 21. distin. Innocen. & ibi apost. in c. si quis, post princ. de maior. & obed.

bed. vbi quærit, quis eximit Clericos à iure Imperatoris, & dicit. Quod exempti sunt à Deo, per text. c. si Imperator, 96. dist. in quo in fine sancitur. Non legibus publicis, non à potestatibus seculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, & recipi de errore remeantes, quo in loco, glo. in ver. (& discuti) inquit. Ergo antequam esset aliqua Constitutio, etiam Clerici nō erant de iurisdictione seculari, & per d. tex. concludit Rot. Rom. tit. de consuet. dec. 10. alias 840. incipien. vtrum valeat sub n. 4. in antiq. Panorm. in prin. c. at si Clerici, n. 23. de iudic. & in c. Ecclesiæ S. Mariæ, sub num. 6. & ibi Felin. eo. nu. de Constit. Roland. cons. 4. num. 7. lib. 3. & antè eos hoc voluit Card. in repet. c. perpendimus 7. oppo. de sent. excomm. Aufrer. in Clem. 1. in ver. ad quæstionem, de off. ord. Roch. de Curt. in c. vlt. de consuet. persequitur Bursat. cons. 42. n. 2. lib. 1. qui respondit de iure Diuino Clericos esse exemptos à iurisdictione laicorum, vt ex magis communi tradit Alcia. in c. cum non ab homine, in princ. de iudic. Vasqu. de success. par. 1. lib. 3. §. 22. limit. 17. nu. 58. cum seq. idem Vasqui. in eod. tract. par. 1. lib. 1. §. 10. & in l. quoniam in prioribus num. 652. de inoff. testam. Villalob. com. opin. ver. Clericus, nu. 69. vbi scribit, quod Clerici numquam fuerunt sub iurisdictione laicali. Viui. eo. tract. ver. Clerici à potestate, Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. nu. 101. Sigism. Scac. de iud. caus. crimin. c. 11. n. 44. lib. 1. Nauar. in relect. c. nouit. de iudic. in 6. not. sub num. 30. dixit, quod Clerici, & Monachi de iure Diuino sunt exempti à potestate laicali in causis criminalibus, iuxta gloss. solemnem tam à Theologis, quam à iuris peritis communiter receptam in d. cap. si Imperator. 96. dist. prosequitur Surd. consil. 301. n. 16. lib. 3. & allega-

tur

tur testimonium Constantini Imperatoris, qui præsidens in Sancta Nicena Synodo, cũ querela quorundã Clericorum coram eo delata esset, ait. Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudiciũ reseruamini, ita registratum habemus in c.continua.11.q.1.& in c.futurã,12.q. 1.licet Couar.pract.qq.c.31.latè hanc quęstionẽ disputet ad partes, & multos casus distinguat, & ita genericè de iure Diuino non esse introductã contendat, qui nimis partialis semper fuit, qñ de iurisdictione laicali verba fecit, vti bene ostẽdit Amplis. Card. Bellar. in Opusculo vernacula lingua edito, in respõsione librorũ editorũ absq; nomine, super censuras publicatas a ss. D.N.PP. Paulo V. cõtra Venetos fol. 41 & cõmuniter tenetur iure Diuino cõpetere exemptionem hanc quamquã Farin. tit. de inquisitio q.8.n.2. vna cũ ipso Couar. restringere conetur ad ea, quæ sũt spiritualia, & Ecclesiastica, scilicet, qñ agitur de ordinib. grauib. obseruationib. & similib. secus vero in temporalib. quorũ opinio non est tenenda, cum contrarium supracitati omnes affirment.

5 Quia Clerici sapiunt rem spiritualem, ex quo corpus, & animam deputauerunt Dei seruitio, & ascripserunt in sortem Domini c.cui portio.12.q.1.c.inolita, & c.placuit 11. q.1.& notatur in c.2.de maio.& obed.& in c.significantib, de iudic.& in c.at si Clerici.eo. tit.& habemus in c.1.& 2. 11.q.1.& per totam illam q.vt notat.Innoc.in d. c. significantibus, de off. deleg.& comprobat Rolãd.d.conf. 4. n.7. lib.1.assentit Surd.conf.396.n.14.lib.3. Et Clericatus est res distinctiua a profanis secundum Nauar. d. c. nouit. sub n.30.de iudici.

6 Et quamquã Constitutiones Põtificias habeamus, per quas Clerici eximuntur a potestate seculari, attamen ante eas Clerici gaudebant priuilegio isto, & Constitutiones sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ, vt do-

cet

cet glos.in d.c.si Imperator.96.dist.quam sequuntur Surd. d.cons. 396.n.14.lib.3.& Roland.d.cons.4.n.7.lib. 1. Villalob. vbi proximè.

7 Ita, & taliter laici sunt incapaces exercitij iurisdictionis, in Ecclesiasticos, quod nec Papa potest legem facre, quod Clerici conueniantur coram seculari iudice. huiusce dicti antesignanus fuit Roman. sing. 419. ibiq; apost. qui scriptum reliquit. Quod antequam esset Petrus, Clerici non erant subiecti secularib. per illud Dei. Nolite tangere Christos meos. Psal. 104. Ergo non potest per Papam tolli, l.fi.C.si cont.ius,& hoc tenuisse affirmat Franc. Zab. in repet.d.c.perpendimus, de sent. excomm. & ipse Rom. hoc idem dixit in l.si vero, §. de vero, in 7. fallent. ff. sol. matr. Abb. in c. Ecclesiæ s. Mariæ, sub num. 6. vbi Felin. eo. n. Constit. idem Felin. in c. si quis, in princ. de maio. & Obed. & in c. literas, sub n. 14. de rest. spol. Ias.in l.jest receptum, nu. 3. ff. de iur. om. iud. Vant. d. tit. de nullit. ex defectu iurisd.n.101.Grammat.decis. 61. num. 9. Couar. ipse, qui voluit hanc exemptionem esse de iure positiuo, & non Diuino, d. c. 31. n. 4. consentit, quod Papa non possit tollere Clericorum exemptionem à iurisdictione seculari, quoad omnes Clericos, & quoad omnes causas in vniuersum, Farinac.quoq; assentit d.q.8.n.4,& Scac. d. c. 11. n. 43.

8 Consuetudo, quæ, vt aliàs diximus, cap. 14. iurisdictionem tribuere solet, nec etiam potest inducere, quod laicus iudicet Clericos, tex. est expressus in c. Clerici de iudici. vbi Clemens iij. decreuit. Quod non debet in hac parte Canonibus aliqua consuetudo præiudicium generare, & glos. ibi dicit in casu isto, non posse locum habere consuetudinem, quantocumq; tempore obtentam, quia esset contra Ecclesiasticam libertatem, & statum Eccle-

ſi r.per quem tex.ita tenet Feli. in d. c. Eccleſiæ s. Mariæ, ſub n.6.de maio. & obed. Alex. conſ. 149. n. 10. lib. 1. & in d.conſ.8. lib. 1. Soc. in c.ſi quis Clericus in 19. fallent. de for.comp.Rot.Rom. d.deciſ.840. per tot.in antiq. aliàs eſt 10.de conſuet.Prob. ad Io. Monac. in c. iudex.in prin. de ſent.excom.in 6.Couar.d.c.31.nu.5, pract. q. Clar. de communi atteſtans in pract.§. fi.q. 36. in princ. Roland. d. conſ.4.n.10.lib. 1. conſ. 12. n. 45, & conſ. 23. n. 9. lib. 2. Alex.de Neuo.conſ.56.n.1.Vilalob. com. opin. ver. Clericus,n.80.Farin.d.q.8. n. 3. Scacc. d. c. 11. n. 42. qui de communi atteſtatur. Et huic ſententiæ conferre poſſunt, quæ diximus d. cap. 14. de conſuetudine irrationabili, & Eccleſijs oneroſa, quam non valere oſtendimus, præcipuè data incapacitate vtentium, vti affirmat Decia. in ſpecie d.c.9.n.10. & ſeq. lib. 4. Et talis conſuetudo non releuat, quia ei derogatur per Bullam in Cœna Domini,& ita concluſum fuit in Rot Rom.in vna CanonicatusOſcen.coram R.P.Pegna, quam regiſtrauit Farinac. inter ſua conſ. crim. conſ.68.

9 Et prædicta in tantum vera ſunt. Quod Clericus etiam volens, non poteſt ſe ſupponere diffinitionibus laicorum, tex. habemus in c.decimæ 96. diſt. & latè ſcribit Hoſtien. in ſum tit.de iudici.§.quæ ſine neceſſaria,& voluit Grammat.d.deciſ.61.n.8.conſuluit Dec.conſ. 150. n. 4. Anch. conſ.321.primo dub. Alex.conſ.67.colum.fi.lib.1. Capic. dec. 126.

10 Et ſi Clericus conueniretur pro quacunq; cauſa coram iudice laico, Prælatus ſuus vtiq;poſſet etiam eo inuito, illum abſtrahere à iudicio ſeculari,ſecundum Innoc. in c.vt famæ,ſub n.21.de ſent. excom.

11 Quinimo nec etiam Epiſcopo conſentiente,poteſt Clericus conſentire in iudicem laicum, gloſ in cap. ſignifica-

ſti

sti, de for. compe. Soc. in reg. tract. reg. 56. incipit Clericus. Alexan. cons. 8. in princip. lib. 1. Roland. d. cons. 4. n. 10. lib. 1. & cons. 12. num. 36. lib. 2. Galeſ. de oblig. Camer. par. 2. q. 2. n. 2. Scacc. d. cap. 11. n. 38. Farin. d. q. 8. sub num. 13.

12 Cui priuilegio Clerici in sacris constituti non possunt renunciare, nec tacitè, nec expreſsè, vt notant omnes in cap. si diligenti, & in cap. significasti, vbi glos. fin. de for. compet. in c. contingit il primo, ibiq; glos. pen. & in c. perpendimus. in ver. cogantur. de sent. excom. in c. Ioannes, in ver. non potest de Cler. coniug. & in c. vni. in ver. coniugalis, eo. tit. in 6. in l. si quis in conſcribendo, in ver. dignitatis, in fi. C. de pact. Archidiac. in c. placita secularia. 15. q. 4. Spec. in tit. de cita. §. contra. vers. sed pone. Grammat. d. decis. 61. n. 14. Cepo. caus. crim. cons. 11. num. 4. Oldr. cons. 83. col. 3. vers. priuilegium enim est, Felin. in d. cap. si diligenti, num. 16. de for. compet. Bal. in l. vni. colum. 8. vers. sed quid dices, Clericus, C. de confess. cons. 80. per tot. lib. 2. Calcan. cons. 118. n. 2. P. Duen. reg. tract. reg. 100. 1. ampliat. Roland. d. cons. 4. num. 9. lib. 1. Alber. in 3. par. stat. quæst. 92. Alex. de Neuo. d. cons. 56. num. primo, vbi ampliat, quod nec etiam cum iuramento. Scacc. d. c. 11. num. 35. & 36. Farinac. d. quæst. 8. num. 10.

13 Nec dicatur, quod quilibet fauori suo renunciare potest d. l. si quis scribendo. C. de pact. l. si plures, C. de fid. instr. l. generaliter, vbi omnino Bald. C. de Episc. & Cler. l. potest ff. ad l. Falc. c. Ecclesiæ s. Mariæ, il 2. §. 1. de elect. c. si de terra. de priuil. c. statuimus, & c. ad Apostolicam, de regular. glos. videnda in Authent. vt sin. prohi. matr. in verb. Senatus consulto Felin. ad quem semper confuge in d. c. si diligenti. de for. compet. Quia hoc esset verum,

quando priuilegium non esset introductum contemplatione alterius Panorm. in cap. conquestus, vlt. not. num. 6. de feri. in d. cap. si de terra, nu. 5. de priuil. & cons. 61. sub nu. 2. lib. 2. Aym. cons. 80. num. 3. Ias. cons. 125. in prin. lib. 1.

Sed priuilegium, ne Clericus coram laico conueniatur, non est proprium ipsius clerici, sed totius ordinis Clericalis d. c. si diligenti. Hinc renunciatio nil debet operari, vt est generale in omni actu, qui à iure improbatur, neque est in potestate facientis, ita in puncto respondit Bar. cons. 225. quem sequitur Marian. Soc. in c. 1. n. 23. in fin. de for. compe. Barbat. in c. 2. n. 100. eo. tit. Decia. d. c. 9. n. 61. lib. 4. Alex. d. cons. 8. in prin. lib. 1. Alber. in 3. p. statut. q. 42. citatus a Roland. d. cons. 4. nu. 9, lib. 1. Et cum iura prohibeant, ne clericus a laico iudicetur, huic iuri prohibitiuo renunciari non potest, testibus, glo. & Bartol. in l. 1. C. ne fide. dot. dent. Dec. in l. principalibus, num. 5. ff. si cert. pet.

14 Et quod plus est, si clericus coram laico iudice causam ageret, excommunicatus esset, c. nouerit, & c. graue, de sent. excomm. c. qualiter, & quando. vbi Doct. omnes de iudic. & habemus Bullam in Cœna Domini, & firmat Farin. d. cons. 68. nu. 1. & fuit resolutum in Rot. Rom. coram R. P. Pegna, & coram R. P. Blanchetto modò Card. amplissimo, vt refert Farin. d. cons. 68. vbi prædictas decisiones registrauit. Et Caetan. in sum. in ver. excommunicatio. c. 30 & seq. scribit, quod clericus ad iudicem laicum, & secularem recurrens sacrilegium committat, quod intelligendum esse putarem, quando clericus conueniret alterum clericum coram laico, & non, si clericus laicum conueniret, vt benè considerat Roland. d. cons. 23. n. 14. lib. 2. relatus à Scacc. d. c. 11. sub n. 45. Vel quando clericus

ricus

ricus recurreret ad secularem Curiam pro impediendis mandatis, & executionibus Apostolicis, vti in facto, in quo consuluit Farin. d. cons. 68.

5 Et Episcopi, ac cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur intantum, Quod si habita notitia de carceratione Clerici, illum pœnis adhibitis, censurisq; prolatis repetere neglexerint, ab administratione deponuntur; & si tanta esset negligentia, criminaliter essent puniendi, secundum Cassan. cons. 38. quem sequitur Lopez in addit. ad pract. Diaz. c. 64. nu. 8. & 15. & ipsos amplectitur Farin. d. q. 8. nu. 4. vers. amplia 18.

De exemptione Clericorum à iurisdictione laicali in criminalibus. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Principes seculares, & eorum Ministri nullam prorsus habent in Clericos iurisdictionem.*

2 *Imperator nec ipse de causis criminalibus Clericorum cognoscit. Sed exemplo Constantini deberet libellum accusationis incendere.*

3 *Nec in atrocioribus, & in crimine læsæ Maiestatis Imperator iudicat Clericos.*

4 *Crimen læsæ Maiestatis non committitur a Clerico erga seculares Principes.*

5 *Pro assassinio an Clericus puniatur a seculari iudice?*

6 *Clericus assassinus potest impunè occidi.*

7 *Actualiter degradatus potest à seculari iudice puniri.*

8 *Intellectus ad c. 1. de homic. in 6. datur.*

9 *Quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet.*

H 3 Sen-

10 Sententia declaratoria requiritur super assassinio, vt Clericus pro tali crimine puniri possit à laico.
11 Quæ declaratio ab Ecclesiastico fieri debet.
12 Clericus enormitatibus se immiscens, an, & quando puniri possit a laico iudice, late declaratur.
13 Clericus in minoribus, vt fori priuilegio gaudere possit, quid facere debeat.
14 Clericus in sacris habitum clericalem retinens, pro quauis enormitate non punitur a seculari iudice.
15 Secus si dimisso habitu, enormibus se immisceat.
16 Quod intelligendum est, præcedente trina monitione, vel vna facta in Synodo.
17 Clericus, & si non opponat de clericatu, est exemptus à iurisdictione laicali.
18 Priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium.
19 Iudex laicus, quam cito sibi de Clericatu constabit, tenetur de facto reuocare quod fecit contra Clericum, & processus est ipso iure nullus.
20 Quæ exceptio Clericatus quandocumque opponi potest.
21 Clericus, qui distulerit de Clericatu opponere, debet in expensis condemnari.
22 Sed condemnatio expensarum ab Ecclesiastico fit.
23 Nec etiam Clericos examinare, & interrogare possunt seculares iudices.
24 Nec etiam possunt absoluendo cognoscere laici, de delictis Clericorum.
25 Clericus incorrigibilis potest puniri per secularem iudicem.
26 Præcipuè si non potest ab Ecclesia puniri.
27 Quando uti incorrigibilis punitur, non secundum Canones sed secundum leges punitur Clericus. Cle.

Clericus quando dicatur incorrigibilis, demonstratur.

Regulare est, quod vt Clericus in sacris à laico iudice puniri valeat, & degradandus, & tradendus Curiæ sæculari.

Intellectus Dec. cap. cum non ab homine, de iudic. refertur.

Degradationis diffinitio.

Duplex degradatio, Verbalis, & Actualis.

Verbalis quomodo fiat, et eius forma.

Quando, et pro quibus delictis verbalis degradatio imponatur.

Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta.

Actualis degradatio, quæ etiam appellatur depositio solemnis, est executio verbalis, quam regradationem D. Hieronymus appellat.

Antiquitus inuenta actualis degradatio; et quæ ad eã requirebantur.

Actualis degradationis forma.

Pro quibus delictis Clericus actualiter degradetur.

Regula datur in puniendis Clericis.

N omni casu, siue Diuino, vti ex cõmuni Scribentiũ sententia, superius demonstrauimus, siue de iure positiuo sit exemptio ista, certum est, quod non potest secularis potestas se ingerere in cognoscendis delictis personarum Ecclesiasticarum, & propterea sæculares Principes, eorumq. Ministri in Clericos, & Ecclesiasticos seculares, & regulares nullam prorsus iurisdictionem habent, capitulo cum non ab homine, cap. ut si Clerici, capitulo qualiter, de iudic. capitulo si diligenti, & capitulo significasti, de for. compet. cap. continua, cap. placuit, cap. Clericum nullus, 11.q.1.cap.de-

nique 96. dist.c.si iudex laicus,de sent.excom.in 6. Auth. statuimus, C. de Episcop. & Cleric. Auth. vt Clerici apud propr.Epis.Alex. cons.8. in princ.& num.11.lib.1.Rolan. consil.4. num. 6. lib. 1. cons. 12. num. 34.& seq.& consil. 23. num.6. & seq. lib.2. Grammat.vot.28.nu.7.vot.33 num. 3. decis. 29. & 61. Gig. de crim. læs. Maiest. lib. 1. tit. quis de crim. læs. Maiest. cognos. poss. q. 1.num.12.& seq. Foller.in pract.crim.in ver.audiantur excusatores, nu. 38. & seq. Cartar.de interrog.reor.lib.1.c. 2.num.12. & est communis Doctorum sententia secundum Alciat. in d.cap.cum non ab homine,in prin.de iudic. Vasqui.de succes. par.1.lib.3.§.22.limit.17.nu.58.& seq. Bursat. consil. 42. num. 2 .lib.1.Honded.cons.3. num. 12. lib.1. & cons. 20.num.11.lib.2. Bart.Soci.cons.57. nu.12.lib.3.Marian. Soc.sen.cons.12.num.16.lib.1.Calcan. cons. 71. num. 2. Farin. citatis infinitis,de inquisit.q.8.in princ. & dicit Couar.pract.quęst. c. 31. num.2. vers.tertia conclusio.Quod ferè totus orbis Christianus in hanc Clericorum exemptionem à seculari iurisdictione, propter publicam vtilitatem, consensit, & propterea non posset à secularibus Principibus reuocari, & habemus Bullam in Cœna Domini, quæ prohibet omnibus iudicibus, & Magistratibus secularibus,ne contra Clericos se intromittant quoquomodo, etiam sub prætextu quorumcumque priuilegiorum à Sede Apostolica concessorum, quæ irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse decernit, quod quoque habemus in Constitutione nostra.

2 Et hoc adeo verum esse affirmant Scribentes,quod nec etiam Imperator ipse possit criminaliter iudicare Clericũ per text.c.solitę,ibi.(Quod autem sequitur ad vindictam.) de maior.& obed.& in c.Sacerdotibus,11.q.1. Et non solum Imperator Clericos iudicare nõ prætendit,sed Eccle-

sia-

siasticis libenter colla submittit, vt habemus in c. Valentinianus, 63. dist. Hinc si coram Imperatore denunciaretur persona Ecclesiastica pro aliquo delicto, deberet ipse Imperator Constantini Imperatoris exemplo, libellum denũciationis, seu accusationis, & quærelæ incendere, vt sancitur in d. c. Sacerdotibus, §. Ecclesiastica quoque 11. q. 1. & laicus quacunque fulgeat dignitate, nullatenus potest cognoscere causas criminales Clericorum. Alex. cons. 8. num. 1. lib. 1. Roland. cons. 4. sub nu. 8. lib. 1. Scac. de iud. caus. crim. c. 11. num. 34. & 35.

3 Et propositio ista vsque adeo protenditur, vt etiam in atrocioribus, & crimine læsæ Maiestatis in personam eiusdem Imperatoris, ipse Imperator non poterit pro tali crimine contra laicum procedere, quod fuisse videtur de mente Bart. in extrau. Ad reprimendum, in ver. conditionibus; & affir. Restaur. in tract. de Prin. seu Imperat. q. 111. nu. 10. & comprobat Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 1. d. tit. quis de crim. lęs. Maiest. cogno. poss. nu. 12. & seq. vbi post multa ita concludit, prosequitur Decian. in tract. crim. lib. 4. c. 9. num. 8. par. 1. & respondit Alex. d. cons. 8. in princ. lib. 1. vbi per multa iura concludit, quod laicus quacunque fulgeat dignitate, nullo pacto potest cognoscere contra Clericum. Quia distinctæ sunt iurisdictiones, & Pontifici est assignata omnis iurisdictio in spiritualibus, & ita
4 Alexan. tenentem refert Roland. d. consil. 4. num. 8. lib. 1. vbi affirmat, quod hoc crimen læsę Maiestatis non committitur à Clerico erga Principem secularem. Et postquã erga seculares Principes a Clerico hoc crimen non committitur, non est mirum, quod Imperator, & multò minus iudices seculares non possint punire Clericum, vti de communi attestatus, dixit Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. num. 27.

Quam

Quam rationem proximè assignatam perbellè improbat Farin.d.q.8.sub n.28. vbi ineptam sibi videri ait, quia plura sunt delicta qualificata, vt videbimus inferius, de quibus Clerici à laico iudice puniri possunt, vnde non sequitur consequentia Clericus conspirando contra Principem secularem non committit crimen læsæ Maiestatis, ergo non potest de tali conspiratione puniri, & è contrà, dato quod Clericus per talem conspirationem committeret hoc crimen læsæ Maiestatis, sequeretur dicta ratione attenta, quod Clericus propter atrocitatem istius criminis posset à seculari iudice puniri, quod tamen ex dispositione, text. cap. cum non ab homine, de iudic. Clericus iurisdictioni seculari, & punitioni etiam pro quocumque atrocissimo delicto subiectus non est, vt optimè adnotauit Boss. titul. de for. competen. num. 127. & inferius comprobabimus. Tamen cum Farinacc. dicto loco sequenda erit opinio nostra, quod pro crimine læsæ Maiestatis non sit puniendus Clericus à seculari potestate, quæ si auderet carcerare, & punire Clericum pro tali crimine, malè faceret, & mortaliter peccaret, cum teneatur ex debito officij sui remittere Clericum ad Ecclesiasticam curiam.

5 Sed difficultas erit, nunquid pro alijs atrocioribus possit à seculari iudice puniri? & reperio, quod Lapus in cap. pro humani, de homicid. in 6. voluit, quod Clericus pro crimine assassinii possit puniri per iudicem laicum, prout eum refert Paris de Put. de Synd. in ver. inquisitio, c. dict constitutio, colum. 3. vers. an in percussionem factam. Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. 18. limit. nu. 26. Mars. in pract. §. diligenter, num. 166. & §. examinanda, num. 25. Grammat. vot. 8. num. 4. vot. 9. num. 18. & vot. 11. in prin. fuit quoque de mente Soc. inter consil. Curt.

sen.

sen. consil. 20. num. 44. vbi dicit, quod nec etiam requiritur sententia declaratoria, quod voluit, & Auster. vbi supra. Et mouentur præfati omnes per text. c. 1. de homicid. in sexto, vbi habetur. Quod quicumque Princeps, & quantumcumque magnus Prælatus, seu quæuis alia persona Ecclesiastica, vel secularis quempiam Christianorum per assassinos occidi fecerit, vel mandauerit, quamuis mors sequuta non sit, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut defensauerit, excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, incurrit sententias, ipso facto, & cum omnibus suis mundanis, tanquam Christianæ Religionis æmulus, perpetuò
6 diffidatus, & bannitus à toto populo Christiano.

Quo fit, vt Clericus qui hoc crimen commiserit, possit impunè occidi secundum Angel. consil. 14. & voluit Gemin. in dicto cap. 1. de homicid. in 6. cum idem sit bannire, & diffidare, quod statuere, & præcipere, vt impunè possit occidi, per notata in l. reos, C. de accusat. vbi Cyn. in 6. q. l. tertia, §. transfugas, ff. de sicar. Authent. nauigia, C. de furt. & in Authent. item quæcumque communitas, C. de Episc. & Cler. Capic. decis. 112. num. 3. & decis. 155. n. 26. Barbat. in c. vt si Clerici, num. 129. de iudic. & dicunt omnes congesti à Rimin. iun. cons. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Videntur etenim diffidati de iure Canonico ipso iure degradati, tanquam expositi à iure, vt cuique data sit facultas capiendi personas, vt notatur in c. vnic. de schismat. ibi (expositis personis eorum à fidelibus capiendis) & est tex. in c. felicis, de poen. sicque à iure videntur spoliari priuilegio Clericali, & poni in potestate cuiuslibet, vt innuit text. d. c. 1. de homicid. in 6.

7 Et sicuti realiter, & actualiter degradatus potest à iudice laico puniri, secundum communem opinionem,

de

de qua Alciat. in dicto c. cum non ab homine, num. 108 de iudic. relatus à Villalob. comm. opin. littera C. nu. 71. quos refert, & sequitur Clar. d. q. 36. nu. 35. in fin. Cumque degradatio nil aliud sit, quam denudatio omnium priuilegiorum Clericalium, vt in c. degradatio, de pœn. in 6. & Decian. citatis alijs, d. c. 9. num. 78. lib. 4. Ideo Clericum, qui assassinium commisit, puniri posse à laico dicendum videtur, vti respondit Decian. cons. 82. per tot. lib. 2. & affirmat Diaz. in pract. Cano. c. 98. & faciunt dicta per Boer. decis. 69. num. 19.

8 Tamen si rectè perpendatur dispositio dicti text. cap. 1. de homicid. in 6. assassinus, de quo loquitur text. praedictus, non est proprie is; qui conducit operas alicuius precio ad occidendum, sed qui occidit Christianum opera assassinorum, de quibus loquuti fuimus superius, cap. 7. & licet ibi asseuerauimus, quod hodie, cum praefatum hominum genus non reperiatur, propterea ex longa interpraetatione, & communi vsu loquendi receptum sit, vt assassini dicantur omnes, qui, vel mandato, precio conducentes, operas etiam Christianorum aliquem occidi faciunt, vel qui precio conducti hoc scelus committunt.

Aduertendum tamen erit, quod ad effectum, vt Clericus incidat in poenam ipsius text. omnia in eo contenta concurrere debent.

9 Quia quando in dispositione aliquid praesupponitur, vt praesuppositum locum habeat, praesuppositum verificari debet, glos. in l. mancipia in ver. aduertendum, vbi Castren. & alij, C. de ser. fugit. Alexan. in rubr. ff. solut. matrim. num. 22. Soccin. sen. consil. 71. num. 23. lib. 4. Dec. in l. 1. num. 14. C. de eden. consil. 90. num. 2. consil. 259. num. 6. consil. 275. num. 12. consil. 290. num. 3. cons. 291.

291. num. 8. consil. 317. num. 2. cons. 325. circa princip. cons. 327. sub num. 6. cons. 440. sub num. 3. cons. 400. sub num. 8. cons. 466. num. 8. cons. 511. num. 4. consil. 519. sub num. 5. cons. 540. in princ. cons. 591. num. 4. & cons. 644. in fin.

Sed quando assassinium committitur, sed non per ipsos assassinos, de quibus in text. non verificatur præsuppositum, ideo non debet habere locum dispositio ipsius tex. eo quia Sum. Pont. ibi priuauit, & destituit clericos clericali priuilegio ob illam ignominiam, quæ inferebatur nomini Christiano, vt Principes etiam à prædictis assassinis cogerentur se, & eorum bona redimere, quod potissimè est attendendum in hac materia, & disposita in d. cap. 1. quod est pœnaliss. & odiosiss. sunt intelligenda in propria significatione verborum ita Rim. iun. in punct. d. cons 685. n. 11 lib. 6.

Et quamquam hoc crimen assassinij ex longa interpretatione, & vsu hodie etiam committatur absque dictorum infidelium interuentu, non propterea clerici veniunt, ita
10 de facto priuati eorum † priuilegio, vndè bene dicebat Clar. in pract. §. fin. d. quæst. 36. num. 31. Quod requiritur sententia declaratoria, per quam iudex pronunciet, & ipsum esse assassinum, & hanc communem opinionem esse affirmat de mente Couar. Capic. & Plach. Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia, per quam imponatur pœna dicti cap. 1. sed statim illas ipso iure incurrit clericus, vt consultus respondit Alexand. consil. 166. num. primo, lib. 7. qui ita communiter tenere omnes Doct. asserit, & sentit Aufrer. de potestat. secul. sup. Eccles. perso. dicto num. 26. vbi dicit, quod non requiritur alia sententia, scilicet, quæ det licentiam occidendo, & huiusmodi, quia sufficit, quod sit declaratus assassinus,

nus,vel fautor, & ita tenet Lopez in addit. ad pract. Diaz. c.98 in ver. præcedat degradatio.verſ.nota tamen vtiliter. Capic. deciſ. 112. in princ. & comprobat Farin. d. quæſt. 8. num. 85. vbi latiſs. hanc eſſe communem ſententiam demonſtrat.

Et præcipuè ſi admitteremus, quod abſq; declaratione iſta Clericus poſſet puniri a laico,reſultaret,quod per ſimplicem querelam,& imputationem de aſſaſſinio,amitteret beneficium fori,quod non eſt dicendum.

11 Et declaratio iſta debet fieri per iudicem Eccleſiaſticũ, & non laicum, vti de iure clarum eſſe affirmat Clar. dicta quæſt. 36. ſub nu. 31. licet apud eos contrarium de facto ſeruari dicat, ſed contrarium verum eſſe de iure comprobat Lopez ad Diaz. dicto cap. 98. verſicit. nota tamen vtiliter.

Quapropter non curandum de dictis reſponſis Decia.& Soc. Quia non mirum,cum Soc. Piſis legeret, Decia. vero Paduæ, & ambo ſub magna mercede Dominorum laicorum,pro quibus conſuluerunt.

Et communis eſt opinio, quod declaratoria iſta ab Eccleſiaſtico iudice proferenda requiratur, vt dicunt omnes in d. c. 1. de homicid. in 6. & d. cap. cum non ab homine, de iudic.& concludit Capic.d.deciſ.112 .in fin. & conſuluit Card. Alban. conſil. 13. vbi reſpondit, quod non poteſt laicus Clericum vti aſſaſſinum punire, niſi poſtquam fuerit a iudice Eccleſiaſtico vti aſſaſſinus bannitus, diffidatus,& condemnatus, & ita eum refert Farin. d.q. nu. 85. in fin.

12 Sed quid dicendo de Clerico, qui in profundum malorum delapſus, dimiſſis tonſura, & habitu Clericali multis ſe immiſcuis enormibus, ita, & taliter, quod poſsit nuncupari ſcelerum miniſter, an ipſo iure ſit priuilegio Cle-

Clericali destitutus, qui, & si sacris ordinibus sit ornatus, possit nihilominus à iudice laico puniri; In quo articulo Hostien. Ioan. Andr. & Butr. in c. perpendimus. de sentent. excomm. Anch. in reg. ea, quæ. quæst. 12. de reg. iur. in 6. quorum opin. esse communem affirmat Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. reg. 1. fallent. 19. voluere, quod iste Clericus ita sceleribus deditus, & inueteratus possit à iudice laico puniri.

Nec est hoc in casu necessaria trina monitio, quæ alioqui iure ordinario requiritur, quos omnes retulit Couar. pract. quæst. capit. 32. sub numero secundo, cui sententiæ patrocinali videtur text. cap. vnic. de vit. & honest. Cleric. in 6. vbi datur casus, in quo Clericus etiam in sacris, absque vlla degradatione amittit priuilegium Clericale omnino ipso iure, etiam quo ad forum, secundum communem intellectum ipsius text. cum quo concordat. c. 1. de apostat. vbi hæc communis probatur sententia, à qua non recedit Henric. Boic. in c. ex litteris, colum. penul. de vit. & honestat. Cleric. & Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. num. 55. attestatur opinionem istam communiter in praxi receptam esse, quos omnes recenset Couar. pract. q. d. c. 32. sub nu. 2. & habemus tex. d. c. perpendimus de sent. excom. quem ita communiter, & magis cōiter interpretari à Scribentibus testatur Boss. in tit. de for. comp. n. 134. 139. & 140. & hanc opinionem seruari affirmat Capr. concl. 97. nu. 76. & Farinac. de inquisitio d. q. 8. n. 53. vbi comprobat, quod dispositio d. c. perpendimus. non solum procedit in beneficio Canonis, si quis suadēte diabolo. Sed etiam in priuilegio fori, & hunc intellectum esse magis cōiter receptum affirmat, per ea, quæ scripserunt Clar. d. q. 36. nu. 23. & Alex. de Neuo latiss. d. cons. 59. nu. 12. & seq. & hanc opinionem magis

com-

communem pronunciat, Sigism.Scacc.de iud.caus. crim. d.c. 1 . n. 62.&78. in fin. 2. limit. & Decia. d. c. 9. nu. 88.lib.4.

Contrariam vero partem sequuti sunt multi,quibus displicuit, & nimis graue visum fuit, Clericum nulla legitima monitione præmissa,priuilegio fori priuari,ex eo quod multis enormibus criminibus operam dederit, & se immiscuerit, & Anch. in d. c. 1. de Apostat. dixit illius capituli decisionem non militare nisi in specie, & casu, quo loquitur Panor. & Card.in d. c. perpendimus d. tex. intelligunt quo ad priuilegium Canonis tantum, non autem quo ad priuilegium fori, & ita d.tex. intelligendum esse comprobat Alex.d.cons.8.lib. 1. Soc. d. cons. 12. nu. 19. lib. 1. Clauas. in summ.in ver. Clericus, 10. q. Siluest. in sum. in ver. Clericus il 3. nu. 9. cui non obstare tex. d. c.vnici de vit.& honest. Cler.in 6.assentit Couar. d. c. 32. sub nu. 2. in fin. Quia illa Constitutio pœnalis est, & ideo non extenditur ad alium casum, & propterea in Clerico in sacris constituto magis sibi placere opinionem illorum, qui hanc partem tuentur. Et re vera, vt inquit Clar. d. q. 36.nu. 23. negari non potest, quin tex.d. c. perpendimus. intelligendus sit in beneficio Canonis, & non fori, cum multum applaudeat litteræ illius; dum dicit (propter hoc ad obtinendam absolutionem Apostolicam Sedem adire cogantur.) Quæ verba magis videntur conuenire excommunicationi, quæ infertur per Canonem; si quis suadente; quam illi, quæ infertur propter violatum priuilegium fori.

13 Pro resolutione huiuscæ quæstionis distinguendum esse putarem, an Clericus iste, qui ita enormibus se immiscuit, sit in minoribus constitutus ordinibus; nam cum possit relinquere Clericatum, & redire ad secularitatem,

non

non solum expresse renunciando Clericatui, sed etiam tacitè, & de facto contrahendo matrimonium, & dimittendo habitum, & tonsuram clericalem, qui, si nedum enormibus se immisceat, sed etiam si quouis modo deliquerit nulla admonitione, neque solemnitate aliqua adhibita, poterit à laico iudice puniri, cum per dimissionem solummodo habitus renunciauerit beneficio clericali; & sacra Trid. Synod. in c. nullus primæ tonsurę initiatus quod est 6. 23. sess. de reform. decreuit, quod Clericus in minoribus constitutus non gaudeat beneficio fori, nisi incedat in habitu, & tonsura, & de mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiat, vel habeat beneficium Ecclesiasticum, vbi aduertendum erit, quod copulatiuè requiritur delatio habitus, & tonsuræ Clericalis, & seruitium Ecclesiæ de mandato Episcopi, & sic non sufficeret delatio habitus, & tonsuræ, si non inseruiret Ecclesiæ. Quapropter vna cum tonsura, & vestibus Clericalibus, vnum ex duobus requiritur, aut beneficium Ecclesiasticum, vel seruitium Ecclesiæ, quibus deficientibus, isti Clerici in minoribus priuilegium fori nõ sortirentur. Quod Sanctissimus, & cum summa prudentia Decretum istud editum fuit, ne in Ecclesia Dei meri cerdones, pelliones, corriarij, fullones, & similes nudæ tonsuræ prætextu immunitatibus fruerentur, quæ in Clericorũ fauorem Diuino muneri ministrantium concessæ fuerunt, ita Lopez ad Diaz, c. 64. in fi. & de isto sacri Concilij Decreto verba fecerunt Cartar. de interrog. reor. lib. 1. c. 1. num. 12. & Scacc. d. c. 11. num. 82.

14 De Clerico autem in sacris constituto, cum non possit, nec tacitè, nec expresse renunciare beneficio fori, vt superius enucleauimus, iterum distinguendum erit: Quod aut iste, dum enormibus se immiscet, retinet habitum, & tonsuram Clericalem, & tunc quauis enormitate ab

ipso commissa, non poterit a laico puniri, & hoc mihi persuadet Clar.d.q.36. n.24. vbi nobis mandauit in hæc verba. Cæterum si Clericus incedat in habitu,& tonsura,cessant hæc omnia,nam quantumcumq. grauia crimina committat,& illa reiteret,in eisque perseueret,nunquam efficitur de foro seculari. hæc Clar quam sententiam communem esse probat Boss.in tit.de for. compet. sub nu.134.

15 Si verò Clericus dimissis vestibus Clericalibus, & tonsura,ita perseuerando in delictis,nil sæuum,& enorme tentare non erubescat, hoc in casu posse a iudice seculari comprehendi,& puniri cum communi Scribentium sententia, dicendum esse affirmo.

Quod intelligendum erit, vbicumque quis non incedit in habitu eo animo,vt non modo illo in delicto, in quo deprehensus est,habeatur pro laico, sed generaliter in omnibus,quia in nullo tempore volebat haberi pro Clerico, puta,quia per annum,& vltra semper commoratus est, & vixit,& negotiatus est palam,vt laicus,negando se Clericum & ideo cum talis sit apostata,poterit puniri per laicum,dato,quod constaret esse clericum, si in atrociori delicto fuerit deprehensus,ita Decian.d.c.9.n.92.lib.4.

16 Semper tamen cum conditione, vt iste scelestus Clericus,& suæ dignitatis immemor,fuerit prius ter monitus a suo Prælato; quia,vt dispositio d. c. perpendimus, habeat locum,trina requiritur monitio,per text.in cap.audientia, de sent.excom.in c.fin.de vit.& honest. Cler. in c. contingit,il 2. de sent.excom.in 6.Io.Andr.& Butr.in d.cap.perpendimus,Cepo.caus.crim.cons 11. & n. 36. & seq. Brun. cons.crim. diuers. cons. 115.n 68.& seq. lib.2.magnæ impressionis,Couar. d.c.32.n.2.in fin.Alber.in 2.p.stat.q 42. vbi communi obseru[illegible]ia testatur Alex. d. cons. 8. nu. 2. lib. 1.Gramm.vot. 33.[illegible]1.& seq.& super consuet. Regni, fol.

fol. 29. col. 1. verf. 10. vbicumq. Imol. in c. 1. de apoft. Viu. com. opin. verf. Clerici. Menchiach. lib. 3. de teft. §. 22. nu. 63. Rolan. d. conf. 4. nu. 31. lib. 1.

Nec refragantur adducta in contrarium a Farin. d. q. 8. fub n. 34. Nam omnes loquuntur, & funt intelligendi, quod faltim ifti Clerici fuerint moniti in Synodo Diœcefana, vt habitum, & tonfuram Clericalem deferant, fub pœna amiffionis iftius fori priuilegij, quo in cafu illam monitionem fufficere, fcribit Clar. de mente Hoft. & Alex. de Neuo d. q. 36. n. 20. & non diffenfit Farin. d. q. 8. n. 62. Quinimo ipfe Farin. ibid. n. 58. affirmauit, quod antequam Clericus enormibus fe immifcens, puniri poffit a laico, opus eft, vt ante omnia de enormitatibus conftet; eo quia, qualitas tribuens iurifdictionem, debet in primis probari ad hoc, vt iurifdictio locum habeat, l. 2. §. fed & fi dubitetur, & l. fi quis aliena, ff. de iudic. Bal. in l. idem profeffus, & in l. præfcriptione, C. fi contr. ius, vel vtil. pub. & dicunt omnes in c. fi Clericus laicum, de for. comp. Plach. in epit. de delict. c. 19. nu. 27. Et fi aliter diceremus, fequeretur abfurdũ, quod Clericus poffet proceffari, incarcerari, & torqueri per iudicem laicum fub colore, quod enormitatibus fe immifceret, & propterea opus effe docet Farinac. vbi proxime, quod Clericus in fragranti reperiatur, & quomodo id fiat, oftendit. Qualia autem fint enormia delicta, declarat idem Farinac. ibid. num. 59.

17 Et propofitio à nobis fuperius firmata, quod clerici fũt à iurifdictione laicali prorfus exempti, ampliatur procedere, etiam fi Clericus non opponeret de Clericatu, & nemo pro eo in iudicio compareret ad allegandum priuilegium Clericale.

Quia & fi proceffus factus per iudicem laicum contra Clericum, quem non conftabat talem effe, valeat, vt con-

fuluit Dec.conf. 125.n.7.Cald.de iud. & foro comp.conf. 12. 1.dub Zabar.in Clem.1.col. 2. appof. 2.de excef.prę lat. Alex.ad Bar. in l.2.sub nu.12.ff.de appell. recit.

18 Quia regulariter quilibet priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium,glof.in c. conuenior, in ver. congruerat,23.q.8.in c.si Episcopus,in ver.conuocari ad fin. 3.q.2.in c. cum ordinem, vbi Doct. de rescr. & in c. super litteris,in ver.nisi forsan, eod.tit. in c. cum parati, in ver. obtentu,de appellat.in c.cum personæ, in fi.de priuil. in 6. Scribentes in l. 2. ff. de in ius vocan. est tex.ibiq. Doct. in l.si quis ex aliena,ff.de iudic.Host.in summ.tit.de iudic.§.quæ sunt necessaria n.9.Alex.per eum tex.in l.2.n. 3.ff.si quis in ius vocan.non ier.c.veniens, & ibi glof. in ver. propter contumaciam, de accusat.

19 Tamen quàm cito constiterit de Clericatu,iudex laicus de facto reuocare debet, quod de facto fecit, ita Spec. de citat. §.1.nu.20.p.2. Archid.in c.placita,15.q.4.Io.Andr. in c.regula scienti,in mercur.Cyn.in l.generaliter, C.de Episc. & Cler. & citatis his, & alijs,firmat Alex.conf.149. nu.13.lib.6.vbi dicit, quod processus est ipso iure nullus, etiam Clerico non comparente, & tanquam laicum citato,& singulariter dixit Marf. fing.694.

20 Quod apud omnes sanos mente notum esse putat,quod Clericus non potest conueniri sub iudice laico. Quinimo quilibet processus factus per iudicem laicum contra Clericum est nullus; & quælibet sententia est nulla, quamuis nemo pro eo comparuerit ad allegandum priuilegium Clericale; prosequitur latè Grammat.vot. 18.num.19.& seq. vbi de mente Bal. in l. generaliter,C.de Episc.& cler. scribit, quod si esset processum contra Clericum per iudicem laicum diffinitiuè,ipsum condemnando, & à sententia illa non sit per ipsum Clericum appellatum , quod nihilominus

nus

nus si compareret cum instrumento Clericatus, dicendo de nullitate processus, & sententiæ, quod omnino est audiendus, & processus, & sententia erit nulla, ex quo veritas est, quod talis allegatio procedit, & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis; & hoc idem dixit Bald. in l. prima, C. si non à compet. iud. Quia defectus iurisdictionis, quando deficit ipso iure, iurisdictio semper opponi potest, etiam si statutum dictaret generaliter, quod non possit opponi de nullitate sententiæ, vt notatur in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. vbi est glos. singularis, & ipse Grammat. concludit in decis. 61. per totam, vbi multa in hac materia.

Et exceptio ista incompetentiæ iudicis quandocunque opponi posset, etiam post sententiam, quinimò nec etiam est necesse, quod opponatur; cum omnia acta facta per iudicem laicum contra Clericum sint ipso iure nulla, vt docuit Clar. d. q. 36. vers. est autem hæc exceptio; prosequitur Decian. d. c. 9. num. 61. & num. 115. lib. 4. vbi affirmat quod Clericus condemnatus à iudice laico, eo quia non opposuerit incompetentiam, habet duplicem viam reparandi grauamen illarum, Couar. pract. quæst. d. c. 32. nu. 2. Roland. d. cons. 4. nu. 10. lib. 1. cons. 52. num. 42. lib. 2. Vrsil. ad Afflict. decis. 2. num. 2. & seq. Lopez ad Diaz c. 62. nu. 2 & 3. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. num. 101. Alex. de Neuo d. cons. 56. nu. 6. & seq. Soc. cons. 12. lib. 1. & citatis alijs, Farin. d. q. 8. nu. 15. quibus addo Corol. de Grass. de excep. ad stat. exclud. omn. excep. 18. & excep. per tot. vbi multa scribit de exceptione ista incompetentiæ iudicis.

21 Bene verum est, quod si Clericus, vti laicus, citatus non comparuerit ad allegandum priuilegium Clericale, sed distulerit vsque ad sententiam, vel post, cuius vigore ca-

ptus fuerit, quanquam acta, & processus sint, vti diximus, nulla, deberet attamen in expensis condemnari, ita sentit Felin. in cap. exceptionem, in prin. de excep. Calderin. d. cons. 12. de iud. & for. compet. Boer. in Constit. Burgund. de costumes, concernans, §. 21. col. fin. Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. reg. 2. num. 23. Dec. cons. 241. Couar. d. c. 32. num. 2. pract. quaest. Vrsil. ad Afflict. d. decis. 2. num. 4. & 5. Lopez ad Diaz. c. 62. n. 6. Afin. in pract. §. 32. in sexto ampliat. n. 1. Farinacc. d. quaest. 8. nu. 8. & nu. 16. Bellamer. decis. 226. Mars. in l. patre, vel marito, num. 77. ff. de quaest.

At cauendum velim, quod ista expensarum condemnatio non à iudice laico, sed ab Ecclesiastico facienda est, quia secularis iudex non potest Clericum in expensis condemnare, sed nec etiam multare, ratione contumaciae. Bald. in l. generaliter, & in l. si quis ex aliena, ff. de iudic. in l. 2. C. de Episc. & Cler. Abb. in c. si diligenti, colum. penul. de for. compet. Grammat. vot. 18. nu. 15. & seq. Guid. Pap. dec. 450. Couar. dict. cap. 32. nu. 2. Roland. cons. 12. num. 38. & sequen. lib. 2. Vant. dict. titul. de nullitat. ex deffect. iurisdict. num. 101. latè deffendit Dec. cons. 241. in primo dub. Surd. consil. 396. num. 28. lib. 3.

22 Nec erit curandum de Bart. qui contrarium tenuit in l. non videtur, la prima, nu. 1. ff. de iudic. quam Bart. doctrinam seruari asserit Aufrer. in addit. Tholos. decis. 165. & secundum Bart. fuisse iudicatum per Curiam Neapolitanam attestatur Grammat. vot. 27. in prin. Quia dictum Bart. reprobatur, & contra eum est vera, & communis opinio, teste Carauit. super rit. magn. cur. 235. n. 11. & Clar. d. quaest. 36. num. 5. in fin. ait, ita seruandum a iudicibus Deum timentibus, & quod malè iudicauerit Curia Neapolitana

politana probat Grammat. d. vot. 27. per tot. & Boer. expressè improbatur a Couar. vbi supra, & latiss. Lopez ad Diaz. cap. 64. num. 7. qui postquam retulit, quod Hispania contrarium obseruatum fuerit, exclamat, iniquissimè factum, & contra sacras iuris Pontificij Constitutiones iudicatum fuisse ab illo iudice, & si casus aliquando contigerit, admonet iudices, vt ab huiusmodi errore caueant, & cum hac opinione transit Farin. d. q. 8. n. 17.

23 Et sicuti diximus, iudices seculares sunt incapaces cognitionis delictorum perpetratorum à Clericis, ita nec eos examinare, & interrogare poterunt ad finem criminis indagandi, quia quemadmodum iudicando personam clerici tangere non possunt, ita neque hoc sententiæ præambulum exercere possunt, ita docuit glos. in cap. at si clerici de iudic. per quam consultus respondit Bart. cons. 80. & bene dicebat Bald. in d. c. at si clerici, quod confessiones clericorum coram iudice laico non debent in actis redigi, & habemus Bullam in Cœna Domini hoc prohibentis, de qua meminit Viui. commun. opin. verb. iudex laicus, vbi admonet seculares iudices, vt sicut ab igne, caueant, ne se ingerant, ac intromittant aliquo modo in causis criminalibus clericorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum, prout eum refert, & sequitur Cartar. de interrog. reor. d. c. 1. n. 12.

24 Ita, & taliter iudices seculares sunt incompetentes in cognoscendis criminibus clericorum, quod non solum non possunt iudicare condemnando c. 1. & 2. de for. compet. Alex. cons. 149. n. 1. lib. 6. Menoch. de arbitr. q. 43. num. 15. Honded. dict. cons. 3. num. 21. lib. 1. sed, quod plus est, nec etiam absoluendo, ita Bald. & cæteri, in Authent. Clericus, C. de Episc. & Cler. vbi Bal. dicit hanc esse veritatem.

Ex regula, quæ negatiuè formatur, qui non potest condemnare, nec etiam absoluere poterit, l. nemo, qui condẽnare, ff. de reg. iur. l. qui condemnare, ff. de re iud. cap. non potest, vbi latè Fel. de re. iudi. & ita negatiuè arguit Iurisconsultus in l. solent, in princ. ff. de off. procons. ibiq. Bal. 2. not. Soc. sen. in rubr. ff. de acquir. poss. num. 8. vbi post alios disserit satis copiosè Menoc. de arb. d. q. 43. num. 25. Farin. d. q. 8. sub num. 46. vers. amplia 19.

Quamquam Ias. in d l. qui condemnare, num. 2. ff. de re. iudic. senserit, quod iudex laicus possit absoluere Clericũm à delicto seculari, licet pro condemnando debeat eũ remittere ad Episcopum, per tex. §. illud palam, & ibi glo. notat pro mirabili, in Authent. vt Cler. apud propr. Episc. & in Authen. Clericus, ibique etiam gl. C. de Epis. & Cler. Et corroborari posset Ias. sententia ex illa declaratione ..., quæ affertur ad regulam istam negatiue, vt supra conceptam. Quia laicus iudicibus condemnatio Clericorum fauore, & priuilegio personæ Clericorum prohibetur, ideo absolutio prohibita non censetur, ne in odium retorqueatur, quod ad fauorem fuit introductum, sic Bald. in l. quoties, nu. 2. C. vbi Senat. vel Clariss. secutus à Dec. in d. l. nemo, qui condemnare, nu. 2. ff. de reg. iur. Alciat. in rub. ff. de acq. poss. n. 9. Rip. in d. l. qui condemnare, n. 7. ff. de re iud. vbi de Clerico exemplum affert.

Sed aduertendum erit, quod dicta per Ias. procedebãt de iure antiquo, quo laicus poterat vna cum Episcopo cõdemnare de delicto seculari, vt in iuribus, & glo. adductis à Ias. & dicit ipsemet Ias. cum, iure illo attento, non esset Clericus in totum exemptus, & iudex laicus non esset totaliter sine iurisdictione in Clericum, cum posset simul cum Episcopo condemnare, & propterea non mirandum, si solus poterat absoluere, sed cum iura illa fuerint corre-

cta,

cta,& per Authent. statuimus.C. de Episcop.& Cleric. & per iura Canonica, vt in dicto cap.2.& 3. de foro comp. per quæ omnino eximuntur Clerici à laicali iurisdictione; quapropter nec etiam absoluendo cognoscere de præsenti potest laicus de delictis personarum Ecclesiasticarum; & hanc opinionem sequitur Cagnol. in dicta l.nemo qui condemnare,in vltimis verbis,ff. de reg. iur. & rationem superius assignatam ponderat Decian. d. c.9. num.9. in fi. lib. 4.

Nec inducta in fauorem Clericorum retorquentur in odium,Nam magis fauorabile est,quod nullo pacto subiaceant iurisdictioni laicali.

Nec eis prodesset absolutoria lata ab incompetenti prorsus iudice, vt affirmant Panorm.in cap.si diligenti,nu. 33. de foro compet. & Dec. in cap.cum ordine, in fin. de rescript.

25 Regulam istam, quod Clericus pro quocumque crimine, & delicto enormi puniri non possit a laico iudice restringendam esse dicunt multi ad Clericum incorrigibilem, quem vtique puniri posse contendunt, nulla præcedente degradatione,per tex. in c.cum non ab homine, de iudic. quem ita intellexerunt Io.Andr. Card. & Imol. vbi Boss.tit. de foro compet.num.131.Foller.in pract. crimin. vers. audiantur excusatores,num.40.& seq. Brun. d. cons. 115. num. 12.& seq.crim. diuers. lib. 2. Alex de Neuo, d. cons. 56. num.28.& 30. & dixit Couar.pract.quæst. dicto cap.32.num.2.& assentit Clar.d.q.36.nu.33.vbi ait,quod si Clericus sit vere incorrigibilis, eo casu vtique poterit per iudicem secularem absque vlla degradatione puniri, etiam si sit in sacris constitutus.

26 Et hoc tanto facilius procederet, si talis Clericus incorrigibilis non posset ab Ecclesia puniri, quia tunc absque

alia

alia degradatione posset per iudicem secularem comprehendi, secundum communem opinionem, de qua Aret. in d.c. cum non ab homine, sub n.39. de iudic. relatus a Diaz. in pract. Cano. c. 131. quos omnes sequitur Clar. d.q.36.n. 33. in fi. & cum præfatis residet Scacc. d.c. 11.n.56. qui relatis alijs, de communi quoque testatur, & assentit Farin. d.q. 8.n.47. in fi.

27 Et sciendum esse velim, quod quando clericus vti incorrigibilis, potest a laico puniri, non punitur secundum iura Canonica, sed iuxta legum ciuilium dispositionem, cap. ad falsariorum, de crim. fals. Abb. in d. c. cum non ab homine in vlt. not. Clar. d. quæst. 36. versic. sed an secularis iudex, Foller. dicto ver. audiantur excusatores, num. 41. & Diaz. dicto cap. 141. prope finem, quæ omnia de plano procedere asserit Farinacc. dicta quæst. 8. num. 48.

28 Difficultas itaque erit, quando clericus dicatur incorrigibilis, & tex. in d. c. cum non ab homine, de iudic. in quo Celestinus Papa iij. sanciuit, clericum in aliquo crimine deprehensum legitime, atque coniunctum ab Ecclesiastico iudice deponendum, qui si adhuc incorrigibilis fuerit excommunicari debere, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, tandem si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem. Ex quo text. colligere possumus, quod vt clericus fori privilegium perdat, oportet de necessitate, quod depositio præcedat clerici incorrigibilitatem, quæ depositio est fienda a iudice Ecclesiastico, qui à seculari fieri non potest, vt declarat Dec. in c. at si clerici, col. pen. & fin. de iudic.

Nec

Nec etiam sufficeret ista depositio, sed vlterius post depositionem, & incorrigibilitatem requiritur, quod sequatur excommunicatio, & adhuc non satis erit, quia etiam anathematis mucrone debet feriri, & tandem cum Ecclesia nil vltra facere possit, tunc iudici seculari est aperta via, & data facultas procedendi in eum, & condemnandi, vt notant Soccin. reg. tractat. reg. 56. in 10. fallent. practic. Conrad. tit. de inquisit. num 8. in quinta limitat. & in hoc casu clericum reputari incorrigibilem dubitandum non esse vna cum Farin. d. quæst. 8. num. 50. dicere possumus.

Quia & si Felin. in dicto cap. cum non ab homine, nu. 9. & seq. velit, quod secundum communem Doctorum mentem sit necessaria iudicis declaratio super incorrigibitate, tamen quotiescumque erit seruata forma d. tex. dicendum erit, clericum ipso iure ab Ecclesia demissum, & ficte declaratum incorrigibilem, ita pluribus comprobat Scacc. d. c. 11. nu. 55. & seq. & ideo non erit opus alia declaratione.

Ex quibus apparet non esse curandum de relatis a Clar. dicta quæst. 36. de obseruantia Parisiensis Curiæ, quod post binam remissionem factam de clerico, habeatur pro incorrigibili, nulla sequuta depositione, aut excommunicatione, in odium etiam iudicis Ecclesiastici negligentis illum corrigere, nam sunt contra text. prædicti dispositionem, vti ponderat Farinacc. dicta quæstione 8. numero 52.

29 Regulare igitur erit, quod clericus in sacris constitutus, vt puniri possit a iudice seculari pro quo vis crimine etiam enormissimo; in primis ab Ecclesiastico degradetur, & tradatur Curiæ seculari puniendus, quod omnes fateri asserit Didac. practicar. quæstion. dicto cap. 32. numero

mero ſecundo. Et hæc duo requiruntur, vt iudex laicus punire poſſit Clericum, vt teſtatur Clar. dicta quæſtione 36 num. 35. & Dec. in cap. at, ſi Clerici, colum. penul. & final. de iudic. efficaciter inducendo, dicto cap. cum non ab homine, ſcribit, quod præfatum capitulum, ponit tria dicta.

30 Primum eſt, quod non licet Regi, nec alicui Principi iudicare Clericos, ſiue in furto, ſiue homicidio, vel periurio, ſiue in quibuſcumque criminibus fuerit deprehenſus, & hoc primum dictum clarum eſt, quod habet locum in quolibet atrociſſimo delicto, vt illa verba demonſtrant, & hoc præter Dec. comprobat Rimin. iun. dicto conſil. 685 num 32 lib. 6. Quia vox illa (quibuſcumque) ampliat, & multum extendit generalitatem diſpoſitionis, l. qui autem, §. fin. ff. de conſtit. pecun. ibi (quibuſcumque verbis) cap. quia plerique, de offic. ordin. in 6. tradit Bald. in l. 1. quæſt. 34. ff. de rer. diuiſ. & in cap. Imperialem, de proh. feud. alien. ſequitur Dec. conſ. 436. num. 16. & Decian. conſ. 51. num. 12. lib 1.

Secundum dictum prænominati, cap. cum non ab homine, illud eſt, vt inquit Dec. quod Clericus de talibus delictis conuictus deponendus eſt a iudice Eccleſiaſtico, quod dictum etiam habet locum in quocumque delicto grauiſſimo; quia à ſeculari depoſitio fieri non poteſt, & vltra Dec. affirmat Rimin. iun. dict. conſil. 685. num. 35. lib. 6. cum Summ. Pontif. reſpondendo loquatur, dicens (ſeu alio crimine fuerit deprehenſus) debet intelligi de grauiſſimo, virtute dictionis (quibuſcunque) in interrogatione poſita, §. præterea. Inſtit. de inutil. ſtip. cap. inter dilectos, verſic. cæterum, de fide inſtrument. vbi Bald. Alexand. conſil. 84. in fine lib. 1. & Decian. conſil. 86. num. 49. lib. 3.

Ter-

Tertium dictum illius, c. cum non ab homine, esse affirmat Dec. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, quæ verba secundum Dec. faciunt relationem ad præcedentia, l. Iulianus, vbi Bar. ff. de hæred. instit. ergo videtur, quod incorrigibilitas habet locum, & consideretur in quolibet delicto de supradictis licet grauissimis, & cum Dec. conformis est Bero. ibid. sub nu. 181. qui asserit, quod bene sciebat Pontifex multa esse genera criminum grauia, & grauissima, & vt omnia comprehenderet, vsus fuit verbis vniuersalibus (quibuscunque) quę dispositionem ampliant, vt per Imol. & Alex. in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig. Concludamus itaque in omni delicto esse degradationem, & traditionem Curiæ seculari necessariam, quæ absque incorrigibilitate non fit, & nunquam incorrigibilis Clericus pronunciatur expresse, nisi quando traditur Curię seculari puniendus, quo in casu, & non aliter, punitur à seculari iudice. Vnde videndum erit, quid sit degradatio, & quotuplex, & pro quibus criminibus infligenda.

31 Etenim degradatio priuilegiorum, & sacrorum ordinum amotio, & priuatio ob crimen atrox contra Clericum in sacris constitutum facta, vt probatur in c. 2. de pœn. in 6. in c. nouimus, de verb. signif. in d. c. cum non ab homine, de iudic. & in c. qualiter, & quando il 2. de accus. & hanc diffinitionem, seu descriptionem attulit Bertach. de Epis. in 8. par. 4. lib. in prin. & ex mente Decian. in d. c. 9. num. 78. lib. 4. superius diximus degradationem nil aliud esse, quã denudationem omnium priuilegiorum Clericalium, & differt a depositione, quia depositio ista est à dignitatibus, & honoribus amotio, & degradatio propriè est ab ordinibus ita Spec. de accusat. §. 2. nu. 5. p. 3. relatus a Bertach. vbi supra sub nu. 1.

32 Duplex quoq. est degradatio, verbalis scilicet, & actualis,

lis, de quibus in c. 1. de poen. in 6. & tradunt Doct. in d. c. cum non ab homine, & in cap. at si Clerici, de iudic. Spec. d. tit. de accusat. §. 2. Bertach. de Episc. in 3. par. 8. par. lib. 4. num. 1. Felin. in cap. cum non potest, circa fin. de re iudic. Scribent. in cap. qualiter & quando, il 2. de accusat. & in cap. tuæ, de poen.

33 Verbalis nempe degradatio fit solo verbo, vt cum sententia profertur depositionis contra aliquem, ob crimen, vel causam aliquam, cuius forma est. Quia nobis euidenter & legitimè constat, te tale crimen commisisse, quod non solum graue est, verum etiam damnabile, & damnosum, ideo te sententialiter ab omni priuilegio, & Clericali ordine ducimus deponendum. Et hanc formam posuit Spec. tit. de accusat. d. §. 2. sub nu. 7. quem sequitur Bertach. vbi proximè, & probatur in d. c. nouimus, de verb. signif. in c. accedens, 50. dist. in c. Episcopus, 11. q. 3. in c. veritatis, de dolo, & contum.

Et ita verbaliter degradatus dicitur depositus, secundum Carrer. in pract. titul. de homicid. §. circa primum, num. 3. quo in loco nonnulla dicit in hac materia scitu digna.

34 Quando autem hæc verbalis degradatio imponenda sit, & pro quo delicto, Abb. in d. c at si Clerici, nu. 34. ait, quod multæ reperiuntur glos. quarum principales referre intendit, ex quibus tres conclusiones colligit. Prima est, quod omne crimen exigat depositionem, seu degradationem verbalem, nisi casus a iure sit exceptus. Secunda facit regulam in contrarium, vt nullum crimen exigat depositionem, nisi in iure reperiatur. Tertia verò, quod nemo veniat deponendus, nisi pro maximo crimine, & hanc Panor. sententiam sequitur Barbat. in d. c. at si Clerici, num. 112. Dec. ibi, nu. 221. asseruit de mente eiusdem

dem Abb. quod depoſitio non imponitur niſi pro graui crimine. quæ vero ſint crimina grauia, iudicis arbitrio relinqui, de quo eſt caſus cum gloſ. in cap. peruenit, de ſent. excom. & notat Innoc. in cap. cum illorum, eod tit. & firmat Cepo. cauſ crim d. conſ. 11. num. 26. & in ſpecie, quæ delicta grauia dicantur; per quæ Clericus deponi poſſit, arbitrio iudicis relinqui affirmat Abb. in d. c. at ſi Clerici, num. 34. de iudic. ibique Felin. num. 12. latè proſequitur Io. de Silua tract. de benef. 3. par. q 3. num. 7. & ibi refert multos caſus, pro quibus Clericus deponitur, & ſcribit Diaz in pract. Cano. c. 11. nu. 78. grauia cenſeri delicta, quæ dolosè perpetrata ſunt, non quæ imperitè, his citatis Menoch. de arbitr. caſ. 266. num. 6.

35 Quæ verbalis degradatio eſt quædam depoſitio, vt aduertit Clar. in pract. §. fin. q. 74. & ſolet fieri ad duplicem effectum, aut ad pœnam, aut in ordine ad eijciendum eum à foro Eccleſiaſtico, vt declarat Menoch. de arbitr. caſ. 415. n. 4. & ſeq. Et differt hæc verbalis degradatio ab ordine ab actuali in hoc, quia actualiter degradatus ſtatim eo ipſo, ſubijcitur iuriſdictioni iudicis laici, nec requiritur alia traditio facienda à iudice Eccleſiaſtico, ſecundum communem opinionem; de qua Villalob. commun. opi. ver. Clericus, nu. 71. Clar. d. q. 36. verſ. ſcias autem Farin. d. q. 8. nu. 75. Degradatus vero verbaliter remanet adhuc ſub iuriſdictione iudicis Eccleſiaſtici, donec, & quouſque tradatur curię ſeculari, ita Silueſt. in ſumm. d. verb. Degradatio in princ. & num. 8. Marant. in pract. par. 4. diſt. 11. nu. 72. Clar. d. q. 36. & latè proſequitur Scacc. de iud. cauſ. crimin. c. 11. num. 71. & ſeq.

36 Actualis vero degradatio, quæ fit poſt ſententiam verbalem, quando inſignia ordinum clerico ſolemniter detrahuntur, quæ etiam dicitur depoſitio ſolemnis, de qua loqui

loquitur tex.in c. Episcopus, 11. q.3. est executio verbalis degradationis,secundum Siluestr.in summ.d.verb.Degradatio, num.1. in fin. & hanc degradationem D. Hieronymus in Epistola ad Pammachium regradationem appellat quasi quod ex altiori gradu, suo vitio ad inferiorem deuoluatur, prout eum refert Lopez ad Diaz in practic. cap. 142. num. 2.

37 Quæ pœna ab antiquis Canonibus fuit inuenta, vt in cap. si quis tumidus,& c. felix,15.q.7.& in Concil. Toletano 4. c.18.& in Concilio Triburien. c. 10.in cap. 2. de trãslat. Prælat.in c.2.de pœn. in 6. quibus in locis ad exauthorandum Episcopum duodecim Episcopi,ad Presbyterum sex Episcopi, ad Diaconum tres Episcopi desiderabantur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterant congregari, idcirco Gregorius IX. in c. 1. de hæret. in 6. diffiniuit, vt solus Episcopus Clericum in quibuscumque sacris ordinibus constitutum degradare posset, conuocatis Abbatibus, alijsque Prælatis, & Religiosis personis,& sacra Tridentina Synodus cap. 4. session. 13. de reformation. præscripsit formam, quæ in degradatione seruari debet.

38 Degradationis huiuscæ actualis forma hęc est.

Degradandus sacris vestibus indutus, & manibus tenens vas, vel instrumentum, seu ornamentum ad suum ordinem spectans, ac si in suo ordine solemniter ministrare deberet, adducitur ad præsentiam Episcopi,& auferuntur ab eo omnia data in ordinatione,& incipiendo ab vltimo gradatim, vsque ad vestem datam in prima tonsura; deinde tonditur, vel raditur, & potest Episcopus vti ad terrorem verbis oppositis his,quæ in ordinatione prolata sunt, & vltimo loco dicere debet Episcopus, (Auctoritate

Dei

Dei omnipotentis Patris, Filij, & Spiritus ſancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, & degradamus, & ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali,] quæ omnia habentur in cap. degradatio, de pœn. in 6. & hanc formam referunt Spec. d. tit. de accuſat. §. 2. Bertach. de Epiſ. d. par. 3 8. par. lib. 4. num. 1. Silueſt. in ſumm. dict. ver. degradatio, ſub nu. 1. & de hac ſolemnitate habetur forma in Pontificali Romano.

39 Sed ad iſtam actualem degradationem, pro quibus delictis deueniendum ſit gloſ. notabilis in cap ad abolendam, de hæret. & in dict. cap. cum non ab homine, de iudic. ponit tria delicta, quæ digna ſunt degradatione actuali, & delinquens in eis traditur curiæ ſeculari puniendus, & ſunt Hæreſis, Falſitas commiſſa in litteris Apoſtolicis, & Conſpiratio in proprium Epiſcopum, quæ gloſ. communiter approbatur, & ſecundum eam eſt communis theorica Doctorum, vt ait Gugliel. de Bened. in repet. cap. Raynutius 3. par. in quæſt. de homicid. num. 3. & ſeq. de teſtam. & eum refert Foller. in pract. crim. Cano. nu. 23. fol. 272. & hanc communem opinionem eſſe comprobat Boſſ. tit. de for. comper. num. 136. & aſſentit Clar. d. q. 36. num. 36. & dicunt omnes in c. at ſi Clerici, de iudic. In cæteris igitur caſibus ad degradationem hanc actualem deueniendum non erit, vt voluit Anan. in cap. 1. quaſi in fin. de Cler. pugnan. in duell. poſt Aret. quem refert. Tamen in contrarium facit regula tradita a Io. Andr. poſt Innocen. in c. qualiter, & quando, il 2. de accuſat. vbi æquiparando per modum regulæ pœnas Canonicas legalibus, tradidit pro regula, quod in omnibus delictis, pro quibus per leges imponitur pœna mortis naturalis, per ius Canonicum ſuccedit degradatio, & traditio iudici ſeculari, &

certè cum ad actualem istam degradationem deueniatur pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro contumelia illata in Episcopum absurdum esset, quod pro delictis ijs satis maioribus, & grauioribus, Clericus actualiter non esset degradandus, vti respondit Anchar. consil. 158. num. 6. Hinc voluere Scribentes omnes in dicto capitulo at si Clerici, & capitulo cum non ab homine, de iudic. quod in delicto, pro quo Ecclesia pœnam condignam non habet, deueniatur ad hanc degradationem, prout considerat Anch. d. consil. 158. & tenet Abb. in d. cap. at si clerici, sub num. 39. & Dec. num. 255. & Barbat. 122. de iudic.

40 Nos autem, vt aliquam regulam genericam in hac materia demus, ex qua colligi possit, quando clerici sint suspendendi, deponendi, & degradandi, sciendum duximus, quod delicta clericorum possunt esse leuia, & absque dolo sed per imperitiam commissa, & etiam cum culpa, quæ tamen dolo non æquiparetur, & tunc clericus, nec deponi, nec priuari debet beneficio, sed suspendi ad tempus vel aliter, iudicis arbitrio puniri, cap. cum delicti, de accus. Si enim delicta sunt grauia, & cum dolo perpetrata, & tendunt in graue præiudicium alterius, & magna plectuntur pœna de iure, & isto casu poterit deponi clericus, quod probatur per tradita in dicto capitulo cum ab homine, de iudic.

Rursus si delicta clericorum essent publica, & grauiora, pro quibus tamen de iure non imponitur pœna mortis; & tunc vltra depositionem possunt detrudi in Monasterium, iuxta disposita in cap. tuæ, de pœn. Aut delicta a clericis commissa sunt grauissima, & pœna mortis de iure in laico punibilia, & in casu isto poterit deponi, & damnari ad perpetuum carcerem per cap. penult. de hæretic.

&

& capitulo Nouimus, de verborum significatione.

Si vero crimina, & flagitia essent ita perniciosa exemplo, & qualificata, tunc degradatur Clericus, & traditur curiæ seculari, vt in d.c.nouimus, ita docuit Abb. in d. c. tuæ, de pœn. relatus, & sequutus a Siluest. in summ. d. ver. Degradatio, sub num. 6.

Et notandum erit, quod dixit Diaz in pract. Canon. d. cap. 142. num. secundo. Quod sine accusatione nemo degradandus est, licet alias sit puniendus, vt in capitulo delictus, de simon. & secundum Hostien. in summ. tit. de accusat. §. quis sit effectus accusationis, vers. Ergo sine accusatore.

Et hæc circa degradationem sufficere posse putaui, inquantum pertinet ad materiam, de qua agimus; qui enim plura desideret perlegat Carrer. in pract. tit. de homicid. circa primum, vbi latissime differit Clar. in pract. §. final. d. q. 36. & q. 74. Tabien. Ang. & Siluest. in summ. ver. Degradatio, Conrad. Brun. de hæret. c. 13. lib. 5. Iacob. Septem. in Catholic. instit. tit. 46. num. 69. & 70. Io. Rojas in sing. fidei sing. 48. Alb. Trott. de ver. & perfect. Cler. lib. 1. c. 5. num. 3. Petr. Gregor. syntagm. iur. vniuer. lib. 31. cap. 30. per tot. Scacc. de iudic. caus. crim. c. 11. nu. 54. cum plur. sequen.

Nunquid iudex secularis, cui traditus fuit Clericus degradatus, teneatur stare processui facto ab Ecclesiastico à dixi nonnulla superius, c. 11. & recurrendum erit ad Decian. d. c. 19. num. 121. cum multis seqq. lib. 4. vbi diligentissimè, & magistraliter hunc articulum tractauit, cui nil addendum esse duxi, cum fuerit præceptor meus.

De casibus in quibus laicus de delictis Clericorum cognoscere possit. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas, etiam criminales, Clericorum.*

2 *Cognoscere de causis est iurisdictionis.*
Ideo Papa potest ea, quæ sunt iurisdictionis delegare, secus ea, quæ sunt ordinis.

3 *Episcopi, & cæteri Ordinarii non delegant laico causas criminales Clericorum.*

4 *Nec etiam si vna cum laico committerentur* Clerico.

5 *Nec pariter* Clerico *coniugato.*

6 *Laicus an de mandato Episcopi possit torquere* Clericum *absq. incursu excommunicationis?*

7 *Sum. Pont. potest etiam per priuilegium potestatem impartiri laico cognoscendi de delictis Clericorum.*

8 *Quod intelligitur de certis delictis, & de Clericis certi loci, et nō per generale priuilegium totum ordinem clericalem comprehendens.*

9 *Et si de priuilegio non constaret, tamen sufficeret possessio immemorabilis cum allegatione priuilegii.*

10 *Et hoc priuilegium à* Summo *Pontifice reuocari potest.*

11 *Priuilegium quando transiuit in contractum, quomodo reuocari possit, late discutitur.*

12 *Princeps etiam supremus, tenetur obseruare contractum;*
Cum Deus Principibus subiecerit leges, sed non contractus.

13 *Priuilegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quā, do in contractum transiuit.*
Ratioque redditur.

Pri-

14 Priuilegium quando dicatur habere vim contractus.
15 Priuilegia iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur.
16 Quando priuilegium incipit nimis lædere reuocatur; quamuis non subdito concessum.
17 Abutens priuilegio meretur priuilegium amittere.
Et pariter contrauenient.
Et unicus sufficit actus.
18 Priuilegia stricti iuris, ideo stricte interpretanda.
19 Clericus coram laico iudice falsum deponens, quod puniri possit a laico, quod reprobatur, num. 21.
20 Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit clericum, qui falsum coram seculari deposuit, posse puniri ex officio pecunialiter.
21 Clericus nullo modo puniri potest à laico iudice de falso coram eo commisso.
22 Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponens, punitur, & est locus præuentioni inter Ecclesiasticum, & secularem.
23 Clericus, qui officia secularia prohibita a canonibus, & artes sordidas exercet, numquid punitur per curiam secularem.
24 Clericus ioculator, bistrio, & buffonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur a laico.
25 Et quid de clerico in sacris.
26 Nunquid iste clericus pœnitendo possit priuilegium fori recuperare?
27 Annus datus exercenti artes prædictas, quomodo debeat esse continuus.
28 Clericus personaliter, & publice officium carnificis, macellarii, & tabernarii exercet, numquid amittat priuilegium fori?

29 *Et prædicta non extenditur ad alias artes sordidas.*

30 *Clericus exercens chirurgiam ab puniatur à laico, si negligens in eius vsu fuerit.*

31 *Clericus potest capi à Curia secolari, si post delictum fugam arriperet, ad effectum præsentandi se suo iudici.*

32 *Et ista captura facta per laicum infamaret, & faceret iudicium coram Ecclesiastico.*

33 *Si non esset de fuga suspectus Clericus, non posset capi per Curiam secularem etiam ad effectum præsentandi Ecclesiastico.*

34 *Laicus, qui capit Clericum, vt præsentaret Ecclesiastico, non posset retinere vltra 20. horas.*

35 *Etiam priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo sit maritus, frater, vel filius.*

36 *Clericus arma defferens potest armis spoliari per Curiam secularem.*

Quia armorum delatio prohibetur Clericis.

Quod displicet Deciano.

37 *Quando defficeret Ecclesiastica potestas propter schisma, tunc Principes seculares possunt se intromittere ad id sedandum.*

38 *Nullus datur casus, in quo secularis potestas puniat clericos non degradatos.*

Negligentiam Ecclesiastici non supplet secularis iudex.

39 *Et quid agendum, quando Ecclesiasticus negligit punire Clericos delinquentes.*

1 POstquam pro regula superius firmauimus: Quod Clerici in causis criminalibus non possunt à laico, & seculari iudice puniri, necessarium erit videre, an vllus detur casus, in quo iudex secuaris absque degradatione possit cognoscere de delictis Cle-

Clericorum, illosque punire, & cum dixerimus, quod nec etiam Papa potest legem generalem facere, per quam Clerici laicali subiaceant iurisdictioni, sciendum nihilominus erit, quod Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas criminales Clericorum; & tunc non iure proprio, sed vti delegatus Summ. Pontif. posset iudicare Clericos etiam in criminalibus, vti tenent Innocent. Hostien. Io. Andr. & Henrich. Boich. in c. at si clerici, de iud. & probat text. in cap. præter, §. verum 32. distin. vbi Papa commisit causam Clericorum simoniacorum duobus Ducibus, dando illis potestatem deponendi eos, & quod plus est, delictum illud erat spirituale. similis & fortior est tex. in c. Menna, 2. q. 4. quo in loco Papa commisit arbitrio Reginæ Francorum purgationem infamiæ, quam patiebatur quidam Episcopus de simonia, & voluit Bal. in l. rescripta, C. de precib. Imperat. offeren. cum alijs adductis per Aufrer. in repet. Clement. 1. de offic. ordin. in prima reg. in 10. fallent. Rip. in cap. 2. num. 40. & num. 73. de iudic. & post prædictos Decian. dicto cap. 9. num. 70. & sequen. lib. 4. Couar. pract. quæst. cap. 30. num. 4. in fin. Clar. in pract. §. final. quæst. 41. num. 8. qui ait, quod Papa potest mero laico committere causas criminales Clericorum per glo. in cap. bene quidem, in verb. præter, 96. dist. Habet enim Papa in causis Ecclesiasticis absolutam potestatem, Bero. quęst. famil. q. 7. per glos. in cap. 2. de iudic. & in dict. cap. bene quidem, in verb. præter, 96. dist. quam, vt ipse dicit, totus mundus sequitur, scribit, quod Papa potest mero laico committere causas spirituales, & Ecclesiasticas etiam criminales Clericorum, quod dicit pariter voluisse glos. in cap. 1. in verb. præcipimus, 94. distin. & in c. nullus, 11. q. 1. & in d. §. verum, in verb. Ducibus, 32. dist.
2 quod † comprobat Bero. quia cognoscere de causis cri-

minalibus Clericorum est iurisdictionis, & non ordinis, vt colligitur ex his, quæ habentur in summ. 10. q. 1. & in c. dilectus, de off. ordin. Vnde papa potest quæ sunt iurisdictionis delegare, quia in eis habet plenitudinem potestatis, cap. proposuit de concess. præben. glos. in dicto §. verum, 32. dist.

Et tantum prohibetur demandare ea, quæ sunt ordinis, ad tradita per Doct. communiter, in c. quando, de consuet. & assentit Scacc. de iud. caus. crim. c. 11. nu. 92. Farinac. de inquis. d. q. 8. num. 4.

Verum iudex laicus, quando vti delegatus Papæ procedit, non id facit auctoritate propria, sed iure delegationis, qua de re non debemus astruere, quod iudex laicus hoc in casu cognoscat de delictis Clericorum.

3 Quæ & si vera sint in Summ. Pont. Episcopus vero, & cæteri inferiores Ordinarij hanc potestatem non habent delegandi causas criminales Clericorum mero laico; ita Rip. in cap. decernimus, num. 34. de iudic. vbi de communi Clar. dicta quæst. 41. num. 5. Sigism. Scacc. d. c. 11. num. 39. Decian. d. cap. 9. num. 70. lib. 4. qui affirmauit, quod in causis criminalibus iudex Ecclesiasticus inferior a Papa delegare laicum iudicem non potest per glos. notabilem in cap. 2. in verb. non præsumant, de iudic. vbi Abb. num. 5. & post eum cæteri scribentes, & responderunt Alexand. dicto consil. 8. colum. secunda, versic. Potest etiam Imperator, lib. primo, & Barbat. consil. 45. num. 9. & seq. lib. 2.

4 Et non solum Episcopus non potest committere causas criminales Clericorum mero laico, sed nec etiam si vnà cum laico committeret clerico, ita Abb. in c. significasti, de foro compet. & tradit Hostien. in sum. tit. de offic. deleg. §. cui possit, vers. quid si delegetur, sequitur Gemi.

in

in cap. 2. §. 1. de iudic. in 6. & hanc dicit communem Dec. in d. cap. 2. num. 5. in fi. de iudic. Clar. d. q. 41. nu. 6. Rolan. d. conf. 4. num. 4. lib. 1. Scac. d. c. 11. num. 39. Farin. d. q. 8. sub num. 4.

5 Quinimò Episcopi, & cæteri Ordinarij, nec etiam causas criminales, Clericorum possunt demandare cognoscendas, Clerico coniugato, per doctrinam Rip. in dicto capitulo decernimus, numero 34. de iudic. Eo quia talis Clericus coniugatus reputatur pro puro laico, præterquam in duobus casibus, vt ibi, & Rip. refert, & sequitur Clar. dicta quæst. 41. num. 7. & fuit opinio Collectan. in dicto cap. 2. de iudic. sequutus ab Abb. ibi, num. 15. & est communi, secundum Decian. dicto cap. 9. num. 72. lib. 4.

Et hanc propositionem, quod laicus, etiam delegatus ab inferiori à Papa non possit se ingerere in causis criminalibus Clericorum, extendere conati sunt Doctores, quod nec etiam laicus de mandato Episcopi possit torquere Clericum, alias incideret in excommunicationem Canonis, Si quis suadente Diabolo. Ioan. de Anna. in c. super, eod. colum. 2. in fin. de crim. fals. cum alijs congestis à Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 74. & Caroc. in reg. cum quid prohibetur, lib. 6. par. 1. ampliat. 2. num. 18. & est communis opinio secundum Rip. in d. cap. decernimus, num. 39. de iudic.

6 Verum, in hoc practica obseruat contrarium, vti attestati sunt Abb. in c. vt famę, num. 8. de sent. excommun. Simanch. de Cathol. instit. tit. de torment. num. 50. Clar. in pract. §. final. quæst. 64. vers. sed hic quęro, Farinac. lib. 2 q. crim. q 41. num. 15. & Sigism. Scac. dicto cap. 11. num. 41. scribit, quod, & ipse seruauit, dum assisteret in sancto Officio Inquisitionis Meliuitanæ, & hęc est obseruantia

tia

tia iuridica, quia si Clericus potest de mandato iudicis Ecclesiastici capi, & carcerari per ministros laicos, vt voluit Dec. in cap. cum non ab homine, sub num. 12. de iudic. Diaz in pract. canon. cap. 114. Boss. tit. de captur. num. 37. sequitur, quod de mandato eiusdem possit torqueri, & si laici torquendo clericum inciderent in excommunicationem dicti Canonis, cur non clerici, si torquerent alium clericum? vti ponderauit Mar. Ant. Cucc. instit. maior. tit. 9. num. 38. lib. 3. relatus à Scacc. d. c. 1 1. num. 41.

7 Sicuti Pont. Max. potest causas Clericorum etiam criminales delegare laico, ita, & pariter potest priuilegium concedere alicui Principi seculari, vel iudici laico, vt contra Clericos cognoscat de aliquo delicto, seu contra clericos alicuius loci procedere possit, glo. optimam habemus in cap. laicis, 16. quæst. 7. & firmat Bald. in l. rescripta, C. de precib. Imperat. offerend Card. in repet. c. perpendimus, num. 6. in fi. & num. seq. de sent. excom. quem sequitur Felin. in c. 2. nu. 3. de maior. & obed. prosequitur latè Decia. d. c. 9. nu. 66. lib. 4.

Nec prædictis obstant, quæ diximus, quod Papa non potest legem facere, per quam clerici laicis subiaceant, nec minus, quod scribit Boss. titul. de foro competen. nu. 130. Quod laicus de delictis clericorum cognoscere non potest, licet Summ. Pont. faceret priuilegium Principi seculari, vt posset in causis criminalibus clericorum procedere.

8 Nam ista locum sibi vendicarent, si Papa facere vellet priuilegium generale, vt secularis cognosceret de omnibus delictis clericorum respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem, sic declarauit Cucc. institution. maior. tit. secundo, numero 20 libro secundo

prout eum refert Sigism. Scaccia dicto cap. duodecimo, num. 43.

Quia & si hoc priuilegium, ne Clericus à laico iudicetur, vti comprobauimus, sit de iure Diuino, idcirco non possit tolli in totum, poterit tamen in aliquibus casibus derogari, tex. est in cap. lector, 24. dist. Archid. & cæteri in c. sunt quidam, 25. q. 1. & faciunt dicta superius de commissione facta à Papa, vt laici, quinimo, fœminæ, de causis merè spiritualibus clericorum cognoscerent, & laici, qui vigore priuilegij Pontificij de causis Clericorum iudicarent, censebuntur delegati Papæ, ita Aufret. in repet. Clemen. prima, quæst. 4. num. 8. de offic. ordin. prosequitur latè Decian. dicto cap. 9. num. 66. lib. 4. & concludit Farinac. dicta q. 8. num. 46 & sequitur Clar. d. q. 41. vers. sed quid dicendum?

9 Vlterius memoriæ mandandum erit, quod notabiliter scribit Decia. d. q. 9. nu. 67. Quod dato, quod non extaret priuilegium, tamen sufficeret possessio tanti temporis, de cuius contrario memoria non extaret, cum allegatione priuilegij, quia ex cursu tanti temporis præsumeretur priuilegium extitisse, vt per Alex. consi. 6. lib. 1. Dec. consi. 8. 3. vol. 2. & sequitur Aufrer. in d. Clem. i. in 1. reg. in 1. fallen. & in 13. 14. & 15. de off. ord.

10 Hoc autem priuilegium a Summ. Pont. concessum seculari Principi reuocari posse erit dicendum, quia iudicium soluitur, vetante eo, qui iudicare iusserat, l. iudicium, ff. de iudic. & habetur in cap. sugestum, de decim. & respondit Decian. consi. 51. num. 30. lib. 3. quod non potest quis talem sibi legem imponere, & successoribus suis, a qua recedere non liceat, l. si quis in principio testam. ff. de leg. 3. & istud patet in l. quod semel, ff. de decret. ab ord. facien. & hoc expresse decidit Bar. in l. 1. in vlt. verbis, ff. de immunit.

munit. vbi docuit, quod si Ciuitas concesserit alicui immunitatem, poterit illam reuocare per suam legem, & ita respondit Crott. consi. 64. num. 29. lib. 1.

11 Sed aduertendum erit, quod quando priuilegium transiuit in contractum, Princeps sine causa reuocare non potest, Anton. de Butr. in cap. cum M. colum. 5. de constit. Bald. in l. qui se patris in fin. C. vn. liber. & in l. si cum mihi, ff. de dol. Bar. in l. omnes populi, in quæst. 43. in prin. num. 29. ff. de iust. & iur. & in l. quod semel, ff. de decret. ab Ord. facien. Ant. de Butr. Abb. & cæteri Canonistæ, in cap. nouit, de iudic.

12 Eo quia, quilibet, etiam si esset supremus Princeps, tenetur obseruare ea, quæ transeunt in vim contractus, c. 1. de probat. Castren. in l. fin. C. de transact. & in l. digna vox, C. de ll. vbi loquens de Summ. Pont. dicit, quod fœdera inita cum Ciuitatibus sibi subiectis tenetur obseruare, nec illa potest infringere ipse, nec sui successores, etiam de plenitudine potestatis, cum Principi Deus subiecerit leges, non contractus; Barbat. inter cons. Alexand. consil. vlt. num. 19. lib. 4. Dec. consil. 286. num. 4. vsque ad fin. & cons. 392. num. 7. Ias. cons. 11. num. 1. & cons. 56. num. 1. & 2 lib. 1. Natt. cons. 122. lib. 1. Alciat. cons. 298. num. 3. Ant. Gabr. comm. opin. lib. 3. tit. de iur. quæs. non tollen. conclus. 6. num. 5. Viu. commun. opin. vers. Princeps, nu. 235. Roland. cons. 13. num. 33. lib. 3. qui de communi testatur Neuiz. latè cons. 12. num. 24. cum seq. inter cons. Brun. Rimin. iun. cons. 102. num. 31. & seq. lib. 1. Bursat. consil. 169. num. 16. lib. 2.

13 Præcipuè quando priuilegium per vim contractus conceditur non subdito, nam tunc nec etiam cum causa reuocari potest, Domin. in cap. 1. column. 4. vers. oppono vltimo, de Constit. in 6. Roman. in l. si verò, §. de viro, ff. solut.

matr.

matr.in 24.fallent. Iaſ. d. conſil. 1. num. 4. lib. 1. Rebuff. in concord. tit. de collat.verſic.Item priuilegium, Dec.in cap. nouit,num. 14. de iudic. Alex. conſ.217.col.4.lib.2. alios adducit Gab.d.concl.6. num.20. quibus addo Natt. conſ. 431. num. 18.

Et prædictorum duplex aſſignatur ratio. Prima, quia, cum ſtatuere dependeat à iuriſdictione, non poteſt Princeps ſtatuere in præiudicium iuris iam quæſiti tertio non ſubdito, ſecundum Caſtren. conſ. 281. quem citat, & ſequitur Dec. in d. cap. nouit,num.13. circa fin.vbi aſſerit, hoc procedere etiam ſubſiſtente cauſa. Secunda redditur ratio. Quia priuilegium in fauorem non ſubditi ſuſtinetur, non vti lex,vel priuilegium,ſed vti contractus; & ideo eſt irreuocabile,& ligat concedentes, c. 1. de probat.Barbat. in dicto cap. nouit, vbi dicit, quod priuilegium conceſſum non ſubdito efficitur contractus,ſequitur Felin.cōſil.161.num.7.in princ.& nu.9.idem Felin.in c.1. nu 2.de probat. quo in loco allegando Rom. Abb. & alios firmat hanc concluſionem. Quod Princeps reuocare non poteſt conceſſionem factam non ſubdito,quia ſuſtinetur vti contractus,proſequitur latiſſimè Surd. conſ. 262. num. 58. & & pluribus ſeqq. lib.2.

14 Cauendum tamen erit, quod priuilegium tranſire dicitur in contractum, quando emanauit ob aliquam cauſam, quæ fuit adimpleta ex parte illius, cuius fauore emanauit priuilegium, exemplum poteſt poni in quæſtione formata per Io. And. poſt Guid.de Suzzar.in addit.Spec. tit. de cenſib. S.nunc dicendum,verſ. quæro,quid ſi vniuerſitas,quæ eſt talis.Ciuitas ſtatuit,quod venientes ad habitandum in ipſa,eſſent immunes ab omnib.onerib.quidam facto hoc ſtatuto,venerūt ad habitandū, & dicta immunitate per aliqua tēpora gauiſi ſunt,modò Ciuitatis vult ſtatue

re,

re, quod quilibet teneatur contribuere pro fabrica cuiusdam operis quæritur, nunquid possit ita statuere? & dicit quod non, quia istis, qui venerunt ad habitandum, ius immunitatis fuit quæsitum, quod eis auferri non potest, l. fin. ff. de pact.

Vnde si priuilegium emanauerit absque vlla causa impleta ab ipsis, qui priuilegium obtinuerunt, sed simpliciter reuocari hoc casu poterit, quia non transiuit in speciē alicuius contractus, ita Crott. d. cons. 64. nu. 37. lib. 1. Et quo ad non subditos; circa quos priuilegium efficitur con tractus, quando pecunia interueniente, illud acquisiuerint, Soc. sen. cons. 87. nu. 12. lib. 3. cum quo residet Gabr. d. concl. 6. num. 8.

15 Ac etiam priuilegia non subditis concessa, tanquam in contractum transitum fecerint, non posse reuocari, intelligendum erit de cæteris, præterquam in iurisdictionalibus, ita nobis mandauit Bal. in l. qui se patris, colum. pe nult. versi. item in concessis, C. vnde lib. Dec. in c. nouit, num. 14. de iudic. vbi Aret. colum. 3 & Felin. colum. 7. & 9. & firmat Gabr. dicta conclus. 6. num. 22. Quapropter cum priuilegium concessum laico, vt de Clericorum criminibus cognoscat, tribuat ei iurisdictionem, hinc reuocari posse dicendum venit, vti factum fuit in Constitutione nostra, in qua reuocantur omnia priuilegia concessa Principibus secularibus cognoscendi de delictis Ecclesiasticarum personarum.

16 Necnon priuilegium etiam non subdito concessum, quando incipit esse nimis præiudiciale, tunc reuocari posse affirmant, Aret. & Felin. in dicto cap. nouit, de iudic. & iusta causa reuocandi priuilegium dicitur, quando superuenit læsio enormis, capitulo delicti, & capitulo suggestum, de decim. Old. consil. 65. in fi. Aym. consil. 11. num. 3.

Et

17 Et quotiescumque priuilegiatus abutitur priuilegio, meretur priuilegium amittere, ex quo permissa sibi abutitur potestate, l. si quis, C. de off. præf. præt. orien. cap. priuilegium, cap. suarum, de priuileg. cap. licet, de regular. cap. cum illorum, in fin. de sent. excommunicat. Aymo. pulchre consil. 73. num. 25. Specul. tit. de instru. edit. §. nunciauit, versic. Item pone, quod priuilegio, amittitur priuilegium istud, secundum Specul. vbi supra, num. 9 & facit l. si stillicidij, ff. quemadm. ser. amittat. Vnicusque actus contrauentionis sufficit, cap. cum accessisset, vbi gl. & Doctor. de Constitut. cap. pro illorum, de præben. cap. vxore, de his, quæ fiunt à maior. par. cap. l. commissoriæ, C. de pact. int. emption. & vendition. Rebuff. in pract. benef. tit. differ. int. rescrip. & priuileg. num. 40. Rot. Rom. tit. de caus. possess. & propr. decis. 8. alias 382. incipit, Fuit dubitatum, post princ. in nou. Felin. vbi distinguit in dicto capitulo cum accessisset, sub num. 30. de Constitutionib.

18 Et circa priuilegium istud, quod concederet Summus Pontifex laico procedendi contra Clericos, hoc etiam dixisse volui, quod cum omnia priuilegia sint stricti iuris, ideo stricte interpretanda, cap. 1. & 2. de priuileg. in sexto, l. si quando, C. de inoffic. testamen. l. prima, in princip. vbi Bal. in primo notab. & in l. quæ ex relationib. C. de ll. Rom. consil. 80. in fin. Bellon. consil. 52. num. secundo. Tanto magis stricte, imo strictissime erit interpretandum præfatũ priuilegium, cuius vigore infertur præiudicium potestati ordinariæ, quæ mandat, vt Clerici à laicis non iudicentur, ita Calderin. tit. de priuileg. consil. 6. in fine, & sicut exemptio à iurisdictione ordinaria per priuilegium alicui concessa, intelligitur solum in eo, quod eximit, & non vltra, secundum Zabarell. in Clem. 1. num. 16. de off. Ord.

ita quoque debet intelligi priuilegium, quod dat facultatem laico exercendi iurisdictionem in Clericum nullo modo de iure sibi subiectum, vt strictissimè intelligatur, & non extendatur ad alia delicta non expressa in priuilegio, cap. cum capella. vbi Panorm. in prin. & in fin. num 6. de priuil. c. ex ore, in fin. & c. quoniam, in fin. vbi glo. in verb. permanentibus, eod. tit.

Sed certè nec hic casus erit connumerandus, vt secularis Potestas possit iudicare Ecclesiasticos, nam non potestate propria, sed vigore indulti in eos se intromittit.

19 Secundo loco solent nostrates quærere, nunquid Clericus, qui examinatus à laico iudice de licentia sui superioris Ecclesiastici, & falsum coram eo deposuit, possit puniri per sæcularem iudicem, vt volunt multi, quod iste casus sit vnus de illis, pro quibus Clerici subiaceant punitioni laicorum, & huiusce sententiæ fuit glos. illa, in l. nullum, C. de testibus, ibique Bal. num. 5. in fin. inquit, quod Clericus falsum deponendo coram iudice laico puniri debet ab eodem iudice. Quia delinquendo in iudicio se astrinxit foro, quod speciale esse voluit, per d. glo. quam menti tenendam dicit, & probatur ex dispositione tex. ipsius, l. nullum, vbi Imperator Zeno rescripsit. Quod periurus testis delinquens in officijs testificationis efficitur de foro iudicis, coram quo testificatur, nec habet aliquod priuilegium, nec immunitatem, propter quam possit euitare pœnam pro motu iudicis imponendam, & per d. text. hoc idem affirmauit Cyn. ibi, & sentit Lanfran. Orian. in cap. quoniam contra, in ver. confessiones, num. 16. de probat. Ant. Burg. in c. fin. num. 17. de empt. & vend. Mars. in l. fin. num. 152. ff. de iur. omn. iud. Alex. in addit. Bart. in l. 1. 2. opposit. ff. de iudic. Socci. cons. 99. colum. pen. lib. 3.

Mars.

Marſ. in l. fin. n. 152. ff. de iuriſd. omn. iud. Afflict. deciſ. 30. col. 2. hæc enim facultas puniendi teſtem venit in conſequentiam examinis, & delinquendo coram laico aſtringitur laicali iudicio. Verum glo. prælibata communiter reprobatur, vt dicit Card. Alex. in d. c. accuſationibus, col. 32. verſ. quid clericus, 2. q. 8. relatus per Clar. d. q. 38. n. 14. & hanc glo. reprehendit Innocen. in cap. verum de foro comp. & Caſtren. in d. l. nullum, C. de teſtib. Nec obſtat d. l. nullum, in qua ſancitur, quod ſi teſtis aures iudicis offenderit, poteſt per eum puniri, non obſtante quocũque priuilegio fori, quia dicta lex non conſtringit Clericos, qui habent ſpecificum priuilegium, & ſunt prorſus alienæ iuriſdictionis, & leges ciuiles in hac materia non ſunt attendendæ, ſed Canones, ex quorum diſpoſitione Clerici non ſubiacent ſeculari poteſtati, vti diximus, & hanc ſententiam latiſſimè improbat Barbat. in c. verum, nu. 53. cum ſeq. de for. compet.

20 Secunda igitur fuit opinio Feder. de Sen. conſ. 93. vbi reſpondit, quod iudex laicus non ad accuſationem partis, ſed ex officio poteſt punire Clericum de teſtimonio falſo coram eo prolato in pœna tantum pecuniaria, quam opinionem in Francia ſeruare aſſerit Gugliel. de Bened. in 1. par. repet. c. Raynutius, nu. 142. de teſtam. prout eum refert Caſſan. ſuper Conſuet. Burgund. fol. 52. nu. 87. quod etiam atteſtatus fuit Aufrer. in d. clem. 1. in 2. fallen. reg. 1. de offic. ord. & fuit de mente Anch. in rep. c. 1. in 4 oppoſit. de conſtit. & repet. c. ea quæ, q. 22. in princ. de reg. iur. in 6. & proſequitur Decia. d. c. 9. n. 82. lib. 4. Attamen & iſtorum aſſertio vera non eſt, & reprobatur per Afflict. deciſ. 230 num. 3. & 4.

21 Tertia itaque erit opinio verior de iure, quam tradit Hoſtien. in d. c. verum, de foro compet. ſequutus ibi ab Inno-

L cent.

cen. Butr. & Io. Andr. Quod Iudex laicus non possit clericum falsum coram eo deponentem punire, neque corporaliter, neque pecunialiter, nec ex officio, nec ad instantiam partis, & hoc idem voluit Io. Andr. in c. at si clerici, ibique Felin. de iudic. Cagnol. in l. 1. num. 3. ff. de iudic. qui dicit communem opinionem Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. glo. 7. num. 10. Ang. de malef. in ver. falsario, ver. quæro, testis dixit falsum, & ibi August. in addit. Diaz. in practic. Canon. cap. 94. in fi. vbi alios addit, & testatur de communi, prosequitur Lopez ad eum, littera C, Marant. dicens magis communem opinionem in pract. p. 6. in 12. act. num. 4. Capic. affirmans magis communem opinionem decis. 2. nu. 13. vbi latissimè Vant. idem testans, de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. nu. 50. Couar. pract. quæst. c. 18. ad fi. Ant. de Padill. in l. transigere, n. 112. C. de transact. Boss. in tit. de fals. n. 110. Clar. in pract. §. fi. q. 38. nu. 14. in fi. vbi attestatur ita in Mediolanen. Ducatu seruari, Rolan. consil. 12. nu. 48. lib. 1. Afflict. decis. 230. qui dicit hanc opinionem tenere communiter Canonistas, Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 132. nu. 32. Bruno. à Sol. in quæst. legal. q. 34. n. 26. & seq. Et sine dubio hæc est magis communis opinio, sicuti testatur Felin. in d. c. verum, col. 3. vers. contra clericum, & Vrsil. ad Afflict. d. decis. 230. & concludit Farinac. d. q. 8. n. 26. Surd. cons. 396. n. 27. lib. 3. Cum etenim communis opinio se habeat, vt clericus nullo modo possit à laico iudice puniri pro falso coram eo commisso, sequitur, quod nec etiam in casu præfato clericus subiaceat laicali potestati.

22 Et quamquam clericus coram laico iudice falsum deponens non possit puniri, non per hoc laicus coram Ecclesiastico iudice falsum asserens ab eodem puniri posset, quia vtique punitur, & per iudicem Ecclesiasticum, & per secu-

seculare, & erit locus præuentioni, sicuti decisum fuit per Consilium Neapolitanum teste Afflict. decis. 219. & Vrsill. ad eum, Clar. d. q. 38. vers. quæro nunc, Roland. d. cons. 12. lib. 2. & declarat Couar. pract. q. d. c. 18. sub n. 8. quos omnes amplectitur Farin. d. q. 8. num. 27.

23 Tertio loco regulam faciunt scribentes, vt Clericus, qui non abstinendo à secularibus negocijs, prohibita sibi à Canonibus officia, sordidasque artes exercet, possit per laicum iudicem puniri, cap. fi. ibique præsertim Innoc. de vita, & honest. cleric. glo. in c. quia tua 12. q. 1. Dominic. in c. si quis, 32. dist. Soc. reg. tract. reg. 56. in 6. fallent. Imol. in c. vni. de Cler. coniug. in 6. Capr. concl. 97. n. 79. & seq. respondit Alex. in sæpè citato cons. 8. sub nu. 4. lib. 1. & cum præfatis Farin. d. q. 8. num. 93.

Vnde inferunt ad plura.

34 Primo in Clericis ioculatoribus, histrionibus, & buffonibus, de quibus in c. 1. de vit. & honest. cleric. in 6. qui si per annum illis artibus operam dederint, vel tertio moniti etiam intra annum non resipuerint, ipso iure carent priuilegio clericali, vt decretum fuit in d. c. 1. & sentit Soc. d. reg. 56. in 9. fallen. Boss. tit. de foro comp. n. 139. & 140. pract. Conrad. tit. de inquisit. n. 8. in 6. fallen. Capr. d. conclus. 97. n. 75. & nu. 87. Farin. d. q. 8. n. 97. Sed distinguendum meo iudicio erit inter Clericum in minoribus, & inter clericum in sacris constitutum. In clerico in minoribus, & enim absque dubio procedit, quia, vti diximus, ex decreto sacri Concilij Tridentini non gaudet priuilegio fori, nisi incedat in habitu, & tonsura, & inseruiat Ecclesiæ de mandato Episcopi, & ideo in omnibus subiacet iurisdictioni seculari, vtique puniri poterit à laico.

25 Sed in Clerico sacris, & maioribus ordinibus decorato contrarium mihi dicendum venit, quamquam secundũ

magis communem opinionem dispositio præfati, c. 1. velint Scribentes, vt procedat etiam in Clerico in sacris cõstituto, vti tenent ibi Archid. Anch. Gemin. & Franc. quos sequitur Aufrer. in d. clem. 1. reg. 1. fallen. 12. de off. ord. & affirmat Diaz in pract. Canon cap. 70. num. 2. & comprobat. Decian. d. cap. 9. num. 86. lib. 4. & assentit Farinac. d. q. 8. num. 97.

Et solus Io. Monac. in d. c. 1. de vit. & honest. cleric. in 6. asserit, quod disposita ibi non militant in clerico in sacris constituto, & propterea Cassan. in consuet. Burgun. sub tit. de iusteus, & dirict. in vers. s'il n'a grace, num. 55. in fallen. dicit fortè tutius esse tenere contra Archid. propter actualem degradationem, quæ videtur necessaria in Clerico in sacris constituto, & hanc sententiam videtur sequi Prob. ad Io. Monac. ibi. Quod tamen non placet Diaz, d. c. 70. vbi credit, quod opinio contra Io. Monac. sit vera, & non sequitur, quod aduertit Cassan. vbi supra, est necessaria degradatio, ergo benè sentit Menoc. dum affirmat, quod pœna illius text. non procedit in Clerico in sacris, quia contrarium tenentes non negant esse necessariam degradationem, licet de ea mentionem non faciant, & ex verbis Ioan. Monac. non colligitur, quòd ideo velit Clericos in minoribus amittere priuilegium, quia in eis non est necessaria degradatio.

Tamen ego dicendum putarem, quod in clerico in sacris constituto, cum vtique necessaria sit trina monitio, vt abstineat ab istis artibus, sicuti firmarunt Capr. d. conclus. 97. num. 91. & sequen. pract. Conrad. tit. de inquisit. num. 4. in 5. & 11. fallent. Boss. tit. de foro competen. num. 128 Alexand. de Neuo, consil. 60. num. 4. & consil. 61. num. 1. vbi de communi, Bertrand. consil. 13. num. 5. lib. 8. Clar. d. q. 36. versic. Hæc quæro, & voluit Decian. dicto

c. 9.

cap. 9. num. 84. lib. 4. Farinac. d. q. 8. nu. 93. Hoc igitur in casu si Clericus in sacris monitioni non paruerit, poterit à iudice laico vtrique puniri; sed non ob exercitium dictarum artium, sed vti incorrigibilis.

26 Nam pœnitendo possunt Clerici, qui artem istam exercuerunt, recuperare priuilegium per dispensationem Episcopi, vt sentiunt omnes in dicto capitulo 1. & comprobat Diaz dicto cap. 70. sub num. 3. & Decian. dicto cap. 9. num. 86. lib. 4. notandum dicit, quod si absoluantur, antequam à laico iudicentur, non poterit postea laicus de eis cognoscere.

27 Annus autem, de quo loquitur text. dicto cap. primo, in quo si perseuerauerint clerici in hoc exercitio, amittunt priuilegium fori, continuus esse debet, ita notant Io. Monach. Archidiac. Io. Andr. & Dominic. ibi. Quapropter si diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti integrum constituerent annum clericus has artes exerceret, non incurreret pœnam istam, quorum opinionem sequitur Diaz d. c. 70. sub nu. 2. & Lopez in addit. dicit, quod in dubio tempus à lege præfixum continuum esse debet, per glo. sing. in rub. de diuers. & temp. præscrip. prout eam sing. & vnicam reputat Imol. in Clem. 1. col. 4 de in integr. restit. hoc idem voluit glos. in c. 2. in ver. per annum, de temp. Ordin. in 6. vbi Doct Ang. in l. si idem cum eodem, ibique Dec. num. 5. ff. de iur. omn. iud. quæ opinio ab omnibus approbatur.

28 Secundo, similiter inferunt ad clericum exercentem personaliter, & publicè officium carnificum, macellariorum, aut tabernariorum, vt amittat priuilegium clericale, vt est text. in clemen. prima, de vita, & honestat. clericor. cap. finali, vbi Innocent. extrau. eodem tit. glos. in cap. quia tua, 12. quæst. prima, Dominic. in c. si quis, 32. dist.

Soccin.reg.tract.dict.reg.56. in 6.fallent. Alexand. dicto consil. 8. sub num. 4. lib. primo, Capr. concluſ. 97. num. 79. & ſequen. pract.Conrad.d.tit.de inquiſit.num.8. in 5. & 11. fallent.Boſſ.tit.de foro compet.nu.128. Alex. de Neuo, d. conſ.61.num.1.vbi de communi, Clar. d. q. 36. verſic. hæc verò.

Et hæc omnia abſque difficultate procedunt, concurrente trina monitione, in Clerico coniugato, & in Clerico in minoribus, vltra trinam monitionem, etiam ſi habitum dimiſerit, vt habetur in d. Clem.1.de vit. & honeſtat. Cleric.cuius deciſione fultus ita declarat Decia.d.c.9.nu. 136.lib.4.& tenet Capr.d.concl.97 nu.91. & ſeq. & poſt eum Farin.d.q.8.num.93. & Diaz in pract.Canon.c.71.& addentes ibi, in princ.

29 Quæ Clem. prædictæ diſpoſitio non extenditur ad alia ſimilia, & vilia, ac ſordida officia, ſecundum communem, de qua ibi per gloſ.Imol. & Barbat. & comprobat Decian. d.c.9.ſub num.136.

Quia ſi debuiſſet fieri extenſio de ſimilibus ad ſimilia, in iſta priuatione priuilegij Clericalis pluſquam ſufficeret diſpoſitio dict. cap.1. de vita, & honeſt. Clericor. in 6. quæ loquitur de iocularibus, neque opus fuiſſet hac noua diſpoſitione iſtius Clem. cum autem facta fuerit ſpecialis diſpoſitio in iſtis vilibus exercitijs, apparet, quod noluerunt Summ.Pontif. admittere aliam extenſionem, quam quæ per expreſſas ſanctiones,& Canonicas Conſtitutiones facta reperiretur, quod etiam voluit Diaz d. c. 71. in fin.

Sed in caſu iſto cadunt ea, quæ diximus in ſuperiori caſu.

30 Tertio infertur à Plach. in epit.delict. cap. 25. num. 5. quem refert,& ſequitur Farinac.d.quæſt.8.num.94. Quod Cle-

Clericus exercens chirurgiam, si in eius vsu fuerit negligens, & culposus, poterit à laico iudice puniri, eo quia chirurgiam Clericus, seu religiosus exercere prohibetur, cap. sententiam, ne Cler. vel Monach. Quod intelligendũ sentit Panorm. ibi sub num. 21. quem sequitur summ. Armill. in verb. Irregularitas, vers. 47. in Clerico in sacris, vel in minoribus competenter tamen beneficiato. Verum cum præfati debeant moneri, vt abstineant, & si fuerint contumaces, & renitentes, tunc puniuntur à laico, idcirco ob incorrigibilitatem efficiuntur de foro laicali. Pari modo dicendum erit de alijs illationibus relatis à Farinac. d. q. 8. num. 95.

31 Quarto loco, laicus iudex poterit comprehendere Clericum, qui commisso delicto aufugeret, poterunt vtique satellites, & birruarij Curiæ secularis illum capere ad effectum præsentandi iudici Ecclesiastico. Card. & Imol. in Clem. 1. de off. Ord. Innocent. in cap. si vero, & in c. si famæ, de sent. excomm. Abb. in cap. cum non ab homine, vbi Barbat. num. 57. & Dec. de iudic. Bald. in cap. 1. §. si quis, vers. sed quid si iste delinquens, de pace iura. fir. in vsib. feud. & in l. si qua per calumniam, C. de Episcop. & Cler. Bart. in l. si quis in seruitute, ff. de furt. Ang. de malef. in ver. fama publica, num. 65. vers. nono nota. Alciat. in cap. cum non ab homine, num. 22 de iudic. de communi attestans, & respondit Dec. fundamentis, Boss. tit. de foro competen. num. 150. & titul. de captur. num. 38. Villalob. commun. opinion. ver. Clericus, num. 78. vbi communem pronunciat Clar. in pract. §. final. quæst. 28. versic. si verò loquimur, in fin. Menoch. de arbitr. cas. 180. num. 23. & sequen. pluribus comprobat Ruin. cons. 4. num. 13. lib. 5. Decian. dicto cap 9. num. 118. lib. 4. Farinac. d. quæst. 8. num. 116. Barbat. in dicto cap. cum non ab homine, nũ.

59. post Panorm. scribit, quod familia Potestatis secularis potest capere clericum de nocte illicitè incedentem, vt obuietur delictis, quæ posset ipse ea nocte perpetrare, & quod etiam de die poterit capi per Curiam secularem, si timetur de fuga, donec addatur Ecclesiasticus; & talis ca-
32 ptura † Clerici facta a laicis infamat, & facit iudicium coram Ecclesiastico, & si fuisset captus in flagranti crimine faceret notorium; vt pulchrè tradit Abb. in d. cap. cum nō ab homine, & ibi Barbat. n. 78. & seq. & sequitur Dec. n. 10. Alciat. n. 46. & 58. cum seq. Rip. in c. 1. nu. 88. de constit. prosequitur Decia. d. c. 9. n. 118. lib. 4. & Farin. d. q. 8. num. 120. vbi multos congerit.

33 Et aduertendum ibi mandat Farinac. dicta quæstione 8. num. 17. quod si non esset de fuga suspectus, non posset per laicum capi, etiam quod caperetur ad effectum illum ducendi ad suum iudicem, vt ponderauit Dec. dicto capitulo cum non ab homine, num. 12. & declarat Menoch. dicto cas. 180. num. 22. qui scribit, hoc in casu excusari laicum à pœna excommunicationis, & fuit de mente Decian. d. cap. 9. num. 118. & ita dicunt omnes superius citati.

34 Vlterius erit aduertendum, quod laicus, qui capit clericum animo adducendi ad iudicem Ecclesiasticum, non potest illum retinere vltra viginti horas carceratum, glos. & Bart. in l. capite quinto, ff. de adulter. Felin. in dicto cap. cum non ab homine, num. 4. de mente Hostien. in cap. si verò, de sentent. excommunic. asserit, quod clericus per laicum captus debet, quam citius fieri potest, coram Episcopo præsentari, & Viui. commun. opinion. verb. Iudex laicus, voluit, quod statim debet præsentari, & ita omnes Canonistas communiter sentire dicit, & tenet Farinacc. dicta quæst. 8. num. 118. & tradit Angel. de malefic. post

Bal.

Bal. & Salic. quos allegat in ver. fama publica, num. 65. prope fin. Hostien. in summ. tit. de cohab. cler. & mulier. §. & qualiter, post princ. num. 4. affirmauit, quod clericus repertus in crimine potest per viginti horas detineri, donec testes vocentur, per quos probari possit.

Attamen nec in casu isto clericus à laico poterit iudicari, sed tantum detineri ad effectum consignandi iudici Ecclesiastico, vel vt obuietur delicto, vti sentit Barbat. vbi supra, & Farinacc. d. quæst. 8. num. 120. quo in loco omnes cumulat.

35 Quod etiam priuato liceret secundum Innoc. in cap. si verò, de sent. excomm. & sentit Decian. d. cap. 9. nu. 118 & subdit Hostien. in sum. vbi proximè, quod clericus repertus cum muliere cubare, poterit capi, & detineri, dummodo per maritum, fratrem, vel filium detineatur, cum alij excommunicationem incurrerent, cap. si vero, & c. nuper de sent. excom.

36 Quintus erit casus, in quo laicus iudex potest se ingerere in clericum. Quando clericus arma deferret, quia, & si corporaliter puniri non possit à seculari iudice, poterit nihilominus armis spoliari à birruarijs, & satellitibus curiæ secularis, & capi, ad iudicem Ecclesiasticum remitti puniendus. Ioan. de Plat. in §. item Iulia. Instit. de pub. iudic. Lopez in cap. per vestras, §. primo, nu. 13. de donat. inter vir. & vxor. Plach. in epit. delict. cap. 8. n. 26 Clar. dicta quæst. 36 vers. vlterius quæro, Couar. variar. resolution. lib. 2. cap. finali in fi. & practicar. quæstion. cap. 33. num. 7. Menoch. de arbitrar. cas. 393. num. 3. & seq. Farinac. dicta quæst. 8. num. 96. quibus addo Aufrer. in clemen. prima, 13. fallen. sub num. 21. de offic. ordin. & Io. Fab. in l. addictos in glos. in verb. vendicentur, C. de Episc. aud. Ea moti ratione, quia armorum delatio vetita est

est Clericis, capitulo Clerici, de vita, & honestat. Cleric. & eorum arma esse deberent lacrimæ, & orationes, cap. conuenior. 23. quæstione 8. capitulo Porrò, vbi gloss. 6. quæst. 8.

Quod durum videtur Decian. dicto capitulo nono, numero 140. lib. 4. Cum portatio armorum sit leue delictum l. prima, C. vt armor. vsus, lib. 11. & absurdum putat, quod pro tali leui delicto maiestas ordinis Clericalis violetur, præsertim cum sit contra Canones expresse, qui iubent Ecclesiasticos iudices punire Clericos portantes arma, vt in cap. 2. de vita & honestat. clericor. & in clem. 1. §. vlt. eod. tit.

Sed dato, quod armis spoliari possint, non per hoc iudicio seculari submittuntur.

37 Sextus, & vltimus erit casus, quando Ecclesiastica potestas deficeret, & potest dari exemplum adductum à glo. in cap. tua, il primo, de decim. in ijs, qui schisma committunt, & non possunt ab Ecclesia compelli, & Barbat. in d. cap. tua, dicit: quod si duo contenderent de Papatu, & adeo pollerent viribus, quod Ecclesiastica potestas discerpta esset, & non posset indicere Concilium, neque aliter tantum, & tale schisma sedare ob æqualem amborum potentiam, vade in isto lacrimabili casu Principes seculares possent, & deberent, se ingerere, & carceribus detinere incorrigibiles, & aliàs pœnas in eos exercere, quod pariter voluit idem Barbat. in cap. quia nonnulli, num. 96. de rescript. & in capitulo quod translationem, num. 146. de offic. lega. & habetur in capitulo Principes seculi, 23. quæstione quinta, vbi glos. Luc. de Penn. in l. si coloni, C. de agri. & censi. lib. 11. & allegatur cap. Non licuit, 17. distin & cap. de ligurib. 23. q. 5. & voluit Decian. d. cap. 9. num. 83. lib. 4.

At

At etiam in casu prædicto non est dare potestatem laicu in Clericos, sed tantum ob quietem, & pacificum statum Ecclesiæ illis conceditur facultas coercendi schismaticos ad schisma sedandum.

38 Et propterea concludendum erit, quod nullus casus detur, in quo laicus possit punire Clericos, nisi quando Clerici ob eorum incorrigibilitatem sunt dimissi, & degradati ab Ecclesiastico, vti ostendimus superius, & firmat Alex. cons. 8. sub num. 1. Restat adhuc difficultas, si

39 Clericus multa committit crimina, & enormia; † pro quibus Ecclesiasticus non curat illum monere, & est negligẽs in puniendo, nunquid secularis iudex poterit Ecclesiastici negligentiam supplere? & non posse mandat tex. in cap. licet ex suscepto, & ibi Doct. omnes, de foro comp. c. qualiter, de iudic. Quid ergo faciendum? Debebit itaque secularis iudex monere iudicem Ecclesiasticum, vt moneat Clericum, iuxta formam iuris, quod si facere recusauerit, & Ordinarius neglexerit, recurrere ad Prælatum superiorem, & sic ad Metropolitanum, & demum omnibus negligentibus, ad Papam, ita Decian. dict. cap. 9 num. 108. & Farinac. d. q. 8. nu. 46. vers. Ampliatur 23. & fuit de mente Aufrer. in Clem. 1. 9. reg. in 3. fallen. de off. ordin. & consuluit Alex. d. cons. 8. sub num. 1. vers. quinimmo, nec propter, lib. 1. quod propter defectum iustitiæ, seu negligentiæ iudicis Ecclesiastici non permittitur, quod trahatur Clericus coram seculari, d. c. quando, de iudic. & not. in c. placuit, 11. q. 1. & tunc recurrendum est ad supremum superiorem, cap. nullus, de iur. patr. Authen. vt differen. iudic. in princip.

De

De Clericatu post delictum assumpto, an, & quando eximat à seculari Potestate.

Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 Si post delictum Clericatus assumatur, secundum Bart. opinionem, laicus iudex potest procedere.

2 In imponendis pœnis tempus delicti attenditur.

3 Ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti attenditur status, in quo quis erat tempore delicti.

4 Oldr. consuluit contrarium. Quod si quis post delictum efficiatur Clericus, eximitur à seculari iurisdictione.

5 Conciliantur Docto. vt opinio Oldrad. procedat, quando absque fraude Clericatus assumitur, Bar. vero si fraudulenter.

6 Fraus regulariter non præsumitur.
Et in specie in delinquente, qui efficitur clericus.

7 Allegantì fraudem incumbit onus probandi.

8 Fraus coniecturis, & indiciis probatur.

9 Delinquens, si statim commisso delicto, clericus efficiatur in fraudem curiæ secularis fecisse præsumitur.

10 Tanto magis si de delicto fuerit iam diffamatus, delatus, accusatus, vel inquisitus.

11 Quæ non procedunt, si ex voto emisso ante delictum efficeretur clericus post delictum.

12 Et hoc votum iuramento probari secundum communem ostenditur.

13 Cuius contrarium seruari in practica demonstratur.

14 Si votum probaretur aliàs, quam iuramento vouentis, vti-

vtique Clericus effectus post delictum eximeretur à foro seculari.

15 *In omni casu, etiam quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus, iudex laicus erit tantum iudex causæ, sed non personæ.*

16 *Forma tradita à sacro Concilio Tridentino in assumptione ordinis Clericalis.*

De eo, qui post delictum assumpsit clericatum, nunquid possit a iudice laico puniri, contendunt Scribentes, & Bart. in l. 1. vbi alij, ff. de pœn. & in l. quædam puella, ff. de iurisd. omn. iud. voluit.

1 Quod si laicus committit delictum, & postea ingrediatur religionem, vel efficiatur Clericus, quod per talem mutationem fori non impeditur iudex secularis contra eum procedere & eum punire, & hoc etiam sentit idem Bart. in l. hoc accusare, §. in hoc bene scio, ff. de accusat. & in l. adultera, §. si eo tempore, ff. de adulter. & in l. fin. ff. si ex noxa. caus. a at vbi Bal. & Ang. & Bal. in l. si quis postea, ff. de iudic. Bal. in l. officiales, C. de Episc. & cler. ipse Bal. post Cyn. in Authen. causa quæ fit cum Monacho, eodem tit. & in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. idem Vlpianus, ff de excusat. tut. in l. crimen, C. de ord. cogn. in c. at si clerici, in 5. col. de iudic. in c. cum non ab homine, 3. col. eod. tit. in c. cum accessisset, in fin. de probat. & in c. quia verisimili de præsumpt. glos. Bal. Ang. & Castren. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. Marf. sing. 534. & in princ. tenet Gome. var. resol. lib. 3. tit. 10. num. 5. vbi resolutiuè dicit: Quod iudex laicus punire debet clericum, qui post delictum recipit Clericatum.

2 Quia in delictis quoad pœnã imponendã semper attẽditur tempus delicti cõmissi, non verò tempus sententiæ; per

tex.

tex.quem dicit notabilem, & expressum in l. 1. ff.de pœn. & ibi notare affirmat Doct. & probatur l. iniuriarum æstimatio, ff.de iniur. vbi habetur, quod si quis passus esset iniuriam ab alio, & postea vilior, vel nobilior factus sit talis offensus non debet attendi in æstimatione iniuriæ tempus sententiæ, sed tempus illatæ iniuriæ, & facere quoque ait Gomez.tex. in l.doli, §.final.ff.de ser.corrup.& in l.si quis Decurio, in fi C.de fals.in quibus habetur, Quod licet Decurio non possit torqueri, bene potest torqueri, si commisisset falsitatem, antequam esset Decurio, & sic dignitas, & qualitas superueniens in persona delinquentis post delictum commissum non excusat à pœna, & tortura, & ibi notant, & commendant Doct. quod Gomez.reputat notabile. Et hoc etiam fuit de mente Bellam.in c.proposuisti, q. 2. de foro compet.

3 Et ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti, attenditur status, in quo quis erat tempore delicti, ita Bal. in l. affinitas, in fi. C.comm.de success. Alexan. in d. l. nemo potest, num.31. ff de leg.1.& cons.8.col. fi.ver. pro hoc etiam est, lib. 1. Mars.sing. 480. in fin. Grammat. decis. 10. num. 3. Vnde benè iudicatum fuisse venit dicendum per Consilium Neapolitanum, dum mandauit remitti illum, qui dum Clericus beneficiatus esset, deliquit, & postea renunciando Clericatui, vxorem duxit, eo, quia tempus delicti attenditur, teste Grammat. decis. 10. num. 3.

4 Contrarium vero respondit Oldr.cons.4.in fin. vbi ita fuisse iudicatum in Curia Aquensi, vt non possit fieri executio à seculari iudice contra delinquentem, qui postea Clericus effectus fuerit, vt consuluit Guid.de Suzar.consil.100. inter cons. crim.diuers.per Martianen. lib. 1. & firmat Igne. in l. fideicommissum, nu.263. ff.ad Syllan.

Quia

Quia mutato personæ statu, mutatur etiam forus, l. si filius la 1. vbi Bal. de tuto. ratio. distr. & in specie dixit Butrig. in l. quisquis, C. de Episc. & Cler. Quod licet ratione contractus conueniri quis possit in loco contractus, etiam si mutauerit domicilium, tamen fallit, quando mutatus est personæ status, puta, quia laicus efficitur Clericus, tunc enim non poterit conueniri, nisi coram Ecclesiastico iudice, quod etiam voluit Card. in clem. 1. q. 9. de censib. & ponit Mars. in rub. ff. de fideiuss. nu. 100. & comprobat Surd. cons. 396. num. 19. & 20. lib. 3.

5 Vt enim pugnantes Scribentes conciliemus, erit distinguendum, an Clericus, qui post delictum Clericatum assumpsit, hoc fecit absque fraude; & vtiq. liberatur, & prorsus eximitur à potestate iudicis secularis, & suo iudici Ecclesiastico puniendus relinqui debet, vt est conclusio frequentiori Doctor. calculo recepta secundum Plach. lib. 1. delict. c. 35. nu. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 43. Fichar. & Cherian. in eor. com. opin. in ver. Clericus, tom. 1. com. opin. tit. de for. compet. num. 48. & 49. & voluit Innoc. in c. 1. in prin. de off. Ordin. Bertach. de Episc. lib. 4. in 5. p. q. 27. num. 46. Aut si fraude, & dolo is delinquens assumpserit ordinem, & habitum Clericalem, vt à iurisdictione seculari se eximeret, & tunc poterit à iudice seculari coerceri, & puniri, vt etiam comprobat Oldr. d. cons. 4. & docuit Bar. in l. 1. ff. de pœn. Io. Andr. & alij in c. 1. de oblig. ad ratio. quorum sententia communis est, prout testatur Imo. cons. 118. & cons. 119. nu. 1. Couar. pract. quæst. c. 32. sub n. 4. Plach. d. c. 35. sub n. 1. Viu. com. opin. ver. ordo Ecclesiasticus, latè Bonacoss. & Ficar. comm. opin. ver. Clericus tom. 1. tit. 11. de foro compet. nu. 47. & late Vincen. de Franch. decis. Neapolit. 209. n. 2. & seq. & tradit Card. Alban. in lucubrat. in Bar. in d. l. cum quædam puella, nu. 4.

ff. de

ff. de iur.om.iud.& concludit Cartar.de execut. sent.cap. fin.sub n.308. & fuit originale dictum Dyn. in l. idem Vlpianus, ff. de excusat. tut. quem sequuti sunt Alber. in l. cum ratio, §. ex bonis, sub nu.2. ff. de bon. damnat.Maria. in c.proposuisti,nu.53. de for. compet. quo in loco scribit hanc distinctionem sibi videri multum æquam,& ibi etiam Henrich.Boich. num.10. & citatis infinitis, Farinacc.dict. q. 8.n.104.& sentit Baiard.ad Clar.d.q.36.num.41.Surd. d.cons.396.nu.19.& 20.lib.3.& secundum Farinac.d.q.8. n.107 in fin.clarè probatur in l.hos accusare, §.hoc beneficio,ff.de accusat.in l.si quis Decurio,C.de fals.in l. 1. C. qui milit. non poss. lib.12. in l.si maritus, §.legis, ff. de adulter.& in l. fin. ff. de re milit. & habemus Bullam Sixti V.73. in ordine.

6 Sed cum fraus non præsumatur, vti respondit Vlpianus in l.quoties, §. qui dolo, ff. de probat. & in l.1. ff.pro soc. quod etiam videtur innuere in l.1.§.deniq;ff.de acq.pluu. arcen.Quod quoque sentire visus est Accurs.in l.ex hoc edicto,§. alienare,in ver.non erit,ff.de alien. iud mut. caus. fact.& tradit glo in c.sedes,in ver.delus. de rescrip. & hoc pariter consulendo docuit Bart.cons.65.num.3.& possent sexcenti Auctores in medium afferri, qui huius pronunciati veritatem auctoritate sua confirmarunt, vbi scribit Mascar. de probat. concl. 814.n.2.p.2.& in puncto, quod in assumente Clericatum post delictum, de quo non præcessit accusatio,seu diffamatio, quod in fraudem factum non præsumatur affirmarunt Alber in l.cum ratio, §.& bonis, n.1 ff.de bon.damnat.Salic.in Authen. statuimus,nu. 2.C.de Episc.& cler. Ang.in l. si quis postea, n.4. ff.de iudic. Abb.in c.1.n.5.de oblig.ad ratio. vbi Anan. n.7.Mariaa.in d.c.proposuisti,n.53.de foro comp.Marquar.de iudæ.par.3.cap. 5. num. 3.

Qua-

7 Quapropter ab allegante esset probanda, c. sancimus, in fin.1.q.1. l. 1. vbi glos.in verb. ruptæ,C.de dol.& habemus à Sceuola in l. patronus,& in l.qui testamentum,ff.de probat.cum alijs congestis a Mascard. vbi proximè, nu. 5. & firmat Pacian in tract. cui incum. on. proban. c.29. nu. 52. p. 1. & in c. 8. n. 55. p. 1.

8 Erit igitur videndum, quando præsumatur delinquens in fraudem curiæ secularis clericasse. Et sciendum erit fraudem coniecturis, & indicijs probari, sicuti apertè rescripsere Imperat. Dioclet.& Max.in l. dolum, C. de dol. & ita decreuit Bonif. viij. in cap. 2. de renunc. in 6. cum alijs citatis à Petro de Vbal. in tract. de Cano.Epis.& Paroch c.6.n. 36. & omnes cumulat Mascard.de prob. conclus. 815. in princ. par.2. Cæs. Barz. decis. Bonon. decis. 83. nu. 18. Farinac. cons. 40. nu. 8. vbi Firmian. Centor. in addit.littera D,quo in loco contrarium tenentes refert & concordat.

Et cum inter principales coniecturas soleat adduci illa, quæ desumitur ex vicinitate actuum, teste Aym. cons. 153. nu. 9. & fuit Bart. doctrina in l. post contractum, nu. 8. ff de donat. Guidopap. de præsumpt. n. 50. per notata per Spec. tit.de donat. §. 1. n. 7. Ant. Gabr.comm.opin. tit. de præsumpt. concl.13.n.7.Io.de Amic.cons.1.col.28 in fi.ver.& in casu nostro,Paris.cons.143.n.21.lib.4.Ruin. cons. 130.n.2.lib.2.& prius dixerat cons.117.nu.14.lib.1. Crott.cons.13.nu.26.lib.1.quos omnes citauit Mascar.d. concl. 815. nu. 4. par. 2.

9 Vnde in fraudem fecisse dicitur is, qui statim commisso delicto Clericatum assumpserit,ita Salic. in d. Authen. statuimus,n.2. C.de Epis.& Cler.Mars.in l. statu liber. nu. 6.& seq.ff.de quæst. Anan.in c.1.de oblig.ad ratio.Boss.in tit. de pœn. num. 26. & 38.

10 Præcipuè si iam de ipso delicto fuisset diffamatus, vel delatus ad curiam secularem, nam tunc absq; dubio præsumeretur in fraudem ordinem Clericalem assumpsisse, teste Plach. d. c. 35. n. 1. circa fi. vbi dicit ita sentiri à Doct. & ita seruatum fuisse affirmat Clar. à Senatu Mediolanensi, d. q. 35. sub n. 44.

Tanto fortius esset dicendum, quod in fraudem fecerit, si post accusationem, & inquisitionem, & multo magis si post citationem, & contumaciam, & condemnationem delicti assumeretur, l. fin. ff. de bon. eor. qui sib. mort. consci. l. fi. ff. de re milit. Bar. & alij in l. si quis postea, ff. de iudic. & in l. si adulter, §. si hoc tempore, ff. de adul. Clar d. q. 36. n. 4½. & Baiard. ad eum, ibid. n. 42. Vinc. de Franch. decis. 209. & 384. Cott. in memor. ver. laicus, qui post delictum, Plach. d. c. 35. n. 1. ad fi. Couar. pract. quæst. c. 32. sub n. 4. Viui. comm. opin. ver. ordo Ecclesiasticus, Aufrer. in Clem. 1. in 11. fallent. de off. Ordin. Cartar. de execut. sent. c. fi. n. 308. Farinac. d. q. 8. n. 110. Mars. in d. l. statu liber. n. 5. de quæst. latè Igne. in d. l. fideicommissum, n. 261. ff. ad Syllan. Marian. in c. proposuisti, n. 53. de for. comp. Marquar. de Iudæ. p. 2. c. 5. n. 3. Boss. tit. de pœn. nu. 18.

11 Considerandum attamen erit, quod si Clericus post delictum statim, vel post accusationem, & inquisitionem, vti supra asseruimus, quis efficiatur ex voto, quod ante delictum emiserat, nunquid fraus propterea excludetur ita, & taliter, vt à seculari iudice puniri nequeat, & Bal. in l. 1. in fin. C. an ser. ex suo fact. scribit non posse puniri à laico, quia iste status erat implicitus tempore delicti, & ideo iudicandum est tanquam de clerico, quod fixum menti tenendum mandat hoc idem scribit Ias. in l. cum quædam, n. 11. ff. de iur. om. iud. Hip. sing. 134. Ferat. caut.

23. Io.

23. Io. Arno. sing. 29. Pet. Duen. reg. tract. reg. 100. ad fi. Viui. comm. opin. ver. Clericus, n. 38. qui de communi, & assentit Farin. d. q. 8. sub n. 114. vers. & ad præmissa aduerte, Decian. d. c. 9. n. 23. lib. 4.

12 Hancq; voti ante delictum emissionem, ipsius, qui vouit iuramento probari contendunt, Petr Gerar. sing. 51. Bard. de temp. vtil. & contin. c. 11. n. 13. Ias. in d l. cum quædam, num. 12. Mars. sing. 534. Io. Arno. d. sing. 29. Viui. d. comm. opin. in ver. Clericus, n. 38 Decian. d. c. 9. n. 23. lib. 4.

Et mouentur per illam satis notam propositionem, licet omnium consensu receptam. Quod in his, quæ in animo consistunt, prout est votum, eius vouentis sacramento stetur, glo. in §. aliæ, Instit. de actio. & in c. significatti, il 2. de homic. & in c. si vero, il 2. de sent. excom. Alciat. de præsump. reg. 2. præsump. 10. Carta. post multos de execu. sent. c. fi. sub n 308. & Ferat. caut. 23. notabiliter dixit. Qui votum fecit Clericatus, licet adhuc non effectus, si captus medio iuramento id asserat, dicatq; se modo velle adimplere votum, & Clericatum assumere, tamquam persona Ecclesiastica, non potest amplius per secularem iudicem puniri.

13 Tamen, assertio ista non transit absque contradictore, quia, & si verum sit, ea, quæ dependunt ab animo, iuramẽto probari asserentis nihilominus hoc non militat, quando agitur de graui præiudicio, quo in casu plenior, & certior requiritur probatio. ita Abb. in cap. quosdam de præsumpt. Felin. in cap. cognoscentes num. 14. de Constit. & ibi Dec. ad fin. Gemin. in cap. eos, de tempor. ordin.

Sed in casu proposito, ex quo agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de Reipublicæ enormi læsione, esset probandum

bandum votum, aliter quam per iuramentum, & dicta com munis opinio non seruaretur à iudicibus nostri temporis, secundum Cassan. in Consuet. Burgund. in tit. des iustices, rub. 1. n. 68. & ista Bal. sententia non placet Plach. d. c. 35. n. 6. cum dicat non iure probari, & eam improbat Couar. d. c. 33. in fi. pract. q. Qui dixit non esse mirum si Bal. & Ias. sententia in praxi refellitur, & expresse illam reprobat Claud. Seisselli in l. 1. C. an ser. ex fact. suo, & cum prædictis residet Cartar. de execut. senten. d. c. fin. sub num. 308. & comprobat Farin. hanc opinionem, d. q. 8. sub nu. 114. vbi dicit, si aliter diceremus, velimusq; dictam contrariam sententiam sequi, resultaret hæc absurditas, quod sẽper effectus Clericus post delictum, forum seculare effugeret, cum nemo sit hisce infelicibus temporibus, qui ad effugiendas graues seculares pęnas, non millies iuraret, se tale votum fecisse, & ideo si aliunde votum non probetur, quàm per asserentis iuramentum, talis probatio nõ admittetur, & isto casu cautela erat, posset dici fallacia, & fabulosa, vti asseruit Foller. in Constit. Regni in rub. de Epis. & Cler. in ver. Ascriptitios, n. 7.

14 Si vero cum iuramento concurreret aliqua alia probatio, etiam non plena, quę adminicularet iuramentum, tunc vouentis assertioni iuratæ esset standum, sic conciliando opiniones concludit Farin. d. q. 8. sub n. 114. vers. arbitror in hac re, vbi exemplificat, & respondet Couar. tenenti, quod data etiam plena voti probatione, fraudis suspicio non excludatur, propter frequentes hominum cautelas, quibus passim vtuntur ij, qui iurisdictionem secularem ad liberius delinquendum effugere nituntur, cuius opinio sibi non placet, quia data vera voti probatione, omnis cessat fraudis præsumptio, & ideo non recedendum à communi opinione.

Scien.

15 Sciendum iterum erit pro complemento huius capituli, quod delinquens, etiam in fraudem post delictum Clericus effectus, non poterit vllo pacto corporaliter puniri à seculari iudice, qui tantum erit iudex causæ, sed non personæ, & propterea posset in bonis, & pecuniariter solummodo punire, ita originaliter docuit Io. Andr. in c. 1. nu. 19. in fin. de oblig. ad ratio. sequutus ibi ab Abb. num. 5. & ab Anan. col. fin. & Salic. in Authen. statuimus, n. 2. C. de Epis. & Cler. Marian. in d. c. proposuisti, n. 52. & Boich. n. 10. de for. comp. Vinc. de Franch. d. dec. 209. & connumeratis multis, Farin. d. q. 8. nu. 107. idem Farin. latè in puncto respondit cons. 77. per totum, vbi ad amussim articulum istum enucleauit, ideo omnino videatur, si casus euenerit.

16 Verum temporibus nostris vix dari posset casus, quod quis post delictum fraudulenter assumat Clericatum, sic dictante Sacr. Tridentina Synodo, cap. 4. sess. 23. & c. seq. in quibus sanctissimè sancitur, ne prima tonsura initietur quis, de quo probabilis coniectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, & ad minores ordines promouendus bonum a Parocho, & a Magistro scholæ, in qua educatur, testimonium habeat. Hi vero qui ad maiores ordines sunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quod non alia de causa factum

M 3 fuit,

fuit, ne criminosi sub prætextu Clericatus fraudarent curias seculares, de qua materia videnda erit Bulla Sixti V. 73. in ordine.

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione in ciuilibus. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ciuilibus causis coram Ecclesiastico iudice conueniendi.*

2 *Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non a secularibus* Potestatibus. *Quorum causæ sunt apud* Ecclesiasticum *iudicem ventilandæ.*

3 *Si causa pertineret ad clericum, & laicum inseparabiliter, tota deuoluitur ad Ecclesiasticum iudicem.*
Idq; *ampliatur, etiam si plures essent laici, quam Clerici.*

4 *Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur.*
Et etiam ne sequatur absurdum, si variæ, & fortè contrariæ proferentur sententiæ in eadem causa, & iudicio.

5 *Clerici laici digniores.*
Ideo trahunt ad se laicos minus dignos.

6 Si *causa compromittatur in* Clericum, *& laicum, erit à laudo reclamandum ad* Ecclesiasticum.

7 Si *laicus, & clericus inter se litem agerent, ad quem appellandum? an ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem? demonstratur.*

8 *Concordando opiniones* Scribentium *declaratur, quod si laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, tunc adeundus erit iudex arbitratoris, secus si non parat actionem.*

9 Si *plures reperiantur in eodem delicto, inter quos adsit vnus* Cle-

Clericus, & cæteri laici, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum iux. sent. Ant. de Prat. veter.

10 *Quæ opinio malè practicatur à iudicibus nostri temporis, qui ad laicos, cognoscunt, & Clericos remittunt.*

11 *In punitione delictorum causa continentia commodè diuiditur.*

12 *Sententia Ant. de Prat. veter. comprobatur, iuxta quam decretum fuisse à Sacr. Consulta demonstratur.*

13 *Punitus ab Ecclesiastico nunquid à seculari iudice pro eodem crimine puniri possit latiss. enucleatur.*

14 *Sententia, cum executionem habuit, parit exceptionem, & non est iterum de eodem delicto quærendum, & alia pœna reus non est plectendus, cum Deus bis non iudicet in idipsum.*

15 *In duobus casibus punitus ab Ecclesiastico iterum à seculari iudice puniri poterit pro eodem crimine.*

16 *Primus est, quando tantum pœna spiritualis esset imposita ab Ecclesiastico.*

17 *Secundus quando non condignè pro delicto fuisset ab Ecclesiastico punitus.*

18 *Quando laicus de delicto mixti fori condignè dicatur punitus ab Ecclesiastico, ut à seculari iudice iterum pro eodem puniri nequeat, declaratur.*

19 *Quando secularis iudex punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, pœna non reiteratur, sed suppletur.*

30 *Si loco pœnæ corporalis, quæ pro delicto de iure erat imponenda, Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset, quid faciendum ostenditur.*

21 *Si pœna corporalis esset imposita ab Ecclesiastico, puta, fustigationis, & de iure erat abscindenda manus, cum in pœnis corporalibus non detur augumentum, seù diminutio,*

nut io, neq; possit fieri restitutio, tunc per pœnam pecuniariam erit supplendum.

22 *Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico an possit fori declinatoriam opponere, diffusè tractatur.*

23 *Clericus, si ad iudicium venit pro defensione laici, a quo fuit auctor laudatus, coram seculari iudice tenetur eum defendere secundum communem.*

24 *Et isto casu dicitur merus, & necessarius defensor emptoris.*

25 *Clericus pro defensione emptoris comparens non remittitur ad suum iudicem; quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere.*

26 *Si Ecclesiasticus inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandum de inhibitione.*

27 *Quotiescumq; Clericus ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad suum iudicem.*

28 *Laicus conuentus, si diceret se possidere nomine Clerici, fit remissio, Clerico instante. Quod verum est, si habeat Clericus ius in re.*

29 *Si Clericus non principaliter, sed accessoriè ven i a adiudicium, non remittitur.*

30 *Tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite cœpta, quia tunc non potest vti exceptionibus ex sua persona priuilegiatis.*

31 *Venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non potest reddere conditionem actoris deteriorem, sed admittitur in statu, in quo reperitur causa, & excluditur ab omnibus a quibus excluditur emptor.*

23 *Quotiescumque comparet Clericus ad defendendum emptorem, lis verè cum eonon tractatur, nec efficitur de foro*

secu-

seculari, & sententia non fertur, nec exequitur contra eum sed contra emptorem.

33 Si *Clericus conueniretur, vt condemnetur pro euictione, remittitur ad* Ecclesiasticum.

34 *Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendum executionem sententiæ latæ contra tertium tenetur coram seculari litigare; Ratioq; assignatur.*

35 *Reconueniri nunquid possit* Clericus *coram seculari pleniss. tractatur, & reconueniri posse concluditur.*

36 *Clericus, & si desistere vellet à conuentione, nihilo secus reconueniri potest coram seculari.*

37 *In quo tamen articulo si* Clericus *reconueniri possit statur consuetudini propter varias Scribentium sententias.*

38 *Reconuentio incontinenti fienda in ipso litis exordio, & ante litis contestationem, & tunc operatur effectum prorogatiuum iurisdictionis, & causa conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, & decidendæ.*

39 *Reconuentionis post litem contestatam effectus referuntur.*

40 *Reconuentio in causa appellationis non admittitur.*

41 *Si ab interlocutoria fuerit appellatum, quando coram iudice appellationis reconuentio detur, declaratur.*

42 *Reconuentio quando concedatur coram iudice Delegato, demonstratur.*

43 *Clericus laici hæres, quando possit ad iudicium fori secularis vocari ratione illius hæreditatis pertractatur.*

44 *Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cœpta, cum habeat proprium iudicem.*

45 *Clericus hæres laici non tenetur litem captam coram laico iudice, viuente testatore, prosequi, sed denuo erit super eadē re coram* Ecclesiastico *conueniendus.*

46 *Causa* Clericorum, *nec principaliter, nec incidenter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spirituales respe-*

respectu persona Clerici.

47 *Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.*

48 *Litis contestatio non operatur, vt* Clericus *prosequi teneatur causam coram seculari.*

49 *Intellectus ad l. captum, ff. de iudic. datur.*

50 *Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico destando iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, discutitur.*

51 *Ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, & laicus fideiussor* Clerici *coram seculari conuenitur.*

52 *Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice non valet.*

53 *Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit.*

54 *Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium.*

55 *Clericus administrator bonorum* Principis *secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda.*

56 *Clericus Vassallus ratione feudi coram Domino laico feudi conuenitur.*

57 *Occasione feudi, quod* Clericus *habet à laico, subest laico, tiq; iuramentum fidelitatis praestat.*

58 *Quia occasione feudi non iudicatur, vti persona* Ecclesiastica, *sed vt* Princeps, *Dux, Marchio, &* Comes.

59 *Clericus, & si ratione feudi conueniatur coram Domino in his, quae respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi* Domino.

60 *Gugliel. de Bened. in c. Raynut. de testam. reprobatur.*

61 *In causa possessorii quomodo, & quando* Clericus *coram laico*

laico iudice conuenatur, demonstratur, & quatuor constituuntur casus.

62 *Cum turbator est laicus, turbatus vero Clericus, laicus iudex est competens.*

63 *Si de titulo vna cum possessione cognoscendum sit, laicus non est competens, si de titulo principaliter agatur, secus si incidenter.*

64 *Quando principaliter tractari dicatur, demonstratur.*
Si de titulo possessionis euidenter constaret, iudex secularis non impeditur de causa cognoscere.

65 *Quando titulus est iustificandus; parte non opponente de incompetentia iudicis, laicus iudex potest cognoscere.*

66 *Iudex laicus, quando incidenter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur.*

67 *Laicus si à Clerico turbetur, adeundus est Ecclesiasticus iudex.*

68 *Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticæ, de quibus nullo modo disponere potest.*

69 *Si turbator, & turbatus essent laici, etiam si de re beneficiaria tractetur, laicus est competens.*
Qui rectè faciet, si cognito neutrum ius in causa fouere, notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiarum occupentur, cum conueniat laico iudici Ecclesiam tueri.

70 *Si turbator, & turbatus sint clerici, ecclesiasticus iudex competens erit. Cum nec etiam in possessoriis clericus possit trahi, neq; citari coram seculari iudice.*

71 *Prædicta etiam in remedio adipiscendæ procedere demonstratur, reiecta Igne, & Thes. sententia.*

72 *Si iudex ecclesiasticus est negligens in administranda iustitia in ciuilibus, potest illius negligentia suppleri per laicum iudicem, quod secus est in criminalibus.*

73 *Clericus citatus a laico iudice, si sua putauerit intereße, fori*

fori declinatoriam legitimè opponere potest.

74 *Præcipuè si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur.*

75 *Si Clericus ita citatus non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt.*

RACTAVIMVS superius de exemptione Clericorum a seculari Potestate in causis criminalibus, in præsentiarum videndum erit in ciuilibus
1 † Et in Authent. Clericus, C. de Episc. & Cler. desumpta ex Authent. vt Cler. apud propr. Episc. apertè statuitur, Quod pro ciuilibus causis Clerici in primis conueniri debent coram suis Episcopis, qui vbi causam deffinire non potuerint, coram laico erunt conueniendi, qui sine mora controuersiã terminabit. Vnde colligere possumus, quod in ciuilibus, & pecuniarijs causis subiaceant Clerici laicali iurisdictioni.

Attamen hodie cessat hæc disceptatio, cum Clerici omnibus in causis coram Episcopis conueniri debeant ex Authent. statuimus, C. de Episc. & Cler. canonizata in c. statuimus, 11. q. 1. per quæ illa iura fuerunt correcta, teste Alex. cons. 8. in prin. lib. 1. & determinauit Menoch. de arbit. iud. q. 45. & cas. 246. n. 5. quem sequutus fuit Hond. cons.
2 3. n. 21. lib. 1. Rolan. cons. 4. n. 7. lib. 1. vbi affirmauit, † quod Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non a Potestatibus secularibus, & eorum negocia, siue criminalia, siue ciuilia, nonnisi apud iudicem Ecclesiasticum sunt ventilanda, per tex. c. Clericum il 2. & c. de persona, 11. q. 1. c. quanto, & cap. cum ab Ecclesiarum, de off. Ordin. Soc. sen. cons. 12. n. 16 lib. 1.

3 In tantum supradicta procedunt, quod & si negocium pertineret ad Clericum, & laicum, ita quod separari non possit

possit, fauore Clerici totum negocium ad iudicem Ecclesiasticum deuoluitur; etiam quo ad laicos, ita Bar. in l. præcipimus, §. eodem obseruando, C. de appell. vbi loquitur in duobus hæredibus quorum vnus Clericus, alter laicus sit idem Bar. in l. iurisperitos, §. 1. n. 1. ff. de excus. tut. Bal. in l. fi. q. 6. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. Soc. in c. 1. nu. 18. de for. compet. qui ampliat, etiam si plures sint laici, quam Clerici; prosequitur Mars. in rub. ff. de fideiuss. nu. 130. & seq. Bosl. in tit. de for comp. n. 146. Andr. Gail. obser. cam. imper. lib. 1. obser. 37. in 3. ampliat. Boer. decis. 300. nu. 2. Decian. tract. crimin. d. c. 9. n. 44. lib. 4. Surd. cons. 396. sub nu. 15. lib. 3. Aret. cons. 25. nu. 3. Lambert. de iur. patron. lib. 1. artic. 6. 1. q. prin. 1. par. num. 15. & Bar. in l. solent. in vlt. colum. ff. de alim. ciba. lega. docuit, quod si hæredes aliqui sint laici, & Clerici, & ab eis sint præstanda alimenta à testatore relicta, poterunt coram Ecclesiastico omnes etiam laici conueniri, & laicus iudex coget laicum sibi subiectum ire coram Episcopo, & eius iurisdictionem prorogare, & prædicta probantur optimè in tex. cap. per tuas, de arbit. & hoc dictum extollit Marian. in c. 2. in
4 8. fallent. de mut. petit. Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur, l. nulli, C. de iudic. c. 1. de caus. possess. & propr. c. 1. de sequestr. possess. & to. tit. ff. de quib. reb. ad eund. iud eat. Bosl. tit. de for. comp. n. 108. & 121. Menoch. de arbit. iud. cas. 321. & comprobat Scacc. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. n. 24. & Socin. d. cons. 12. n 17. lib. 1. scribit, quod non solum ne causæ continentia diuidatur hoc procedit, sed etiam ne sequatur absurdum si variæ proferentur sententiæ, & fortè etiam contrariæ in eademmet causa, & iudicio.

5 Et cum Clerici digniores absq; dubio sint laicis, c. duo sunt 96. dist. in quo habetur. Quod aurum non tam præ-

ciosius

ciosus est plumbo, quin Regia potestate sit altior ordo Sacerdotalis, & ibi glo. fi. dixit. Et quanta est differentia inter Solem, & Lunam, tanta est differentia inter Imperium, & Sacerdotium, per tex. c solita, de maio. & obed. Ideo Clerici magis digni trahunt ad se laicos minus dignos; vt in proposito tradit Staphil. de signa. litt. iust. rub. caus. Eccles. cui commit. debe. fol. 302. prout eum refert Scac. d. c. 11. sub n. 24. & benè declarat Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 21.

6 Et ita, & taliter Clericus vti dignior, trahit ad se minus dignum laicum, vt si aliqua causa esset decidenda à partibus ipsis remissa in duos iudices, quorum vnus esset laicus, alter Clericus, vti factũ fuit in causa Illust. D. Cap. Camilli Bonauenturæ Vrbinatis cum Illust. D. Clara eius ex fratre nepte, nupta Illustr. D. Roberto Benamato de Cantiano, quam præfati vnanimiter compromisserunt in Illustr. & Excell. D. Simonem Nutium huiusce Ciuitatis Doctorem celeberrimum, & in me, quæ adhuc indecisa pendet, quando laudum à nobis prolatum fuerit, erit appellandum ad Ecclesiasticum; eo quia ego Clericus, tanquam magis dignus, trahere debeo D. Nutium laicum, licet in reliquis ætate, & doctrina me superet, cui ego, vti fratri meo, semper in omnibus deferam, & quod dixi, probatur per doctrinam Bal. in d. l. præcipimus circa fi. C. de appell. & consuluit Rom. cons. 265. sub n. 2. Mathes. not. 144. Aufrer. in tract. de potestat. Eccles. sup. laicos cas. 13. num. 10. Ias. in l. imperium, sub num. 3. ff. de iur. omn. iud. Marant. in pract. 14. par. 11. distin. num. 18. & in sexta parte 2. act. num. 101. Staphil. de grat. & expect. §. dicendum est, num. 4. Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 15.

7 Quamquam magna sit inter Scribentes altercatio, si laicus,

laicus, & Clericus inter se litigarent, seù causam compromisserint, ad quem appellari, vel reductio peti debeat, & quod non attendatur persona litigantium, sed iudicis, & arbitri, quia hic non agitur de reformando actum partium, sed iudicis; sentit Aufrer. in tract de potest. Eccles. sup. laicos, casu 18 num. 14. & in tract. de potestat. secul. sup. Ecclesiast. person. in 2. reg. in 17. fallen. num. 17. Nic. Milia. in reper. in verbo arbiter, vers. 55. Dec. in rubr. de appellat. ad fi. dicens hoc communiter teneri, Felin. in cap. 1. num. 6. de præscript. Paris. cons. 45. nu. 11. & num. 65. lib. 1.

Contrarium tamen, quod adeundus sit iudex rei, & sic ille, qui futurus erat iudex, si actor in iudicio egisset docuit Bart. in l. si societate, §. arbitrorum, nu. 19. & 20. ff. pro soc. Panor. in c. Quintauallis, nu. 39. de iure iurando, qui dicit, in hoc omnes conuenire, idem Panorm. in c. expositio, sub num. 2. de arbir. Bald. ad Spec. tit. de arbitr. & arbitr. col. 2. versic. petitio reductionis, Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 13. & seq. Couarru. latè post plures hinc inde relatos, dicens hanc communem opinionem var. resolut. lib. 2. c. 12. in prin. Rebuff. de arbitr. & arbitr. art. glo. 10. in princ. Cagno. latiss. in l. 2. quæst. 107. nu 280. C. de pact. int empt & vend. Bertach. licet sub dubius in repert. in verb. reductio versic. 14. cum seq. Ang. consil. 219. in primo dub. Soc. sen. consil. 18. numer. 31. lib. 1.

8 Concordando nihilominus pugnantes istos Scribentes, dicere possumus, quod quando laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionē, isto in casu est adeūdus iudex arbitratoris, ita, Milia. qui doctrinam Bartol. in dicto §. arbitratorum, intelligit, in reper. dicto versiculo 55. Marant. in pract. 3. par. 6. princ. 2. act. sub num 114

Bar.

Bar.ipse in l.2.in fi.C.vbi, & ap.quem Panor.in d.c.Quintauallis,sub n.39.vbi apost.Lanfr.Orian.in tract.de arbitr. in prin.sub n.35.& n.36.in vlt.p.q.19.sub n.44 Bald. in d. l.2.in fi.C. de pact.int empt.& vend.Paris.d.cons.45. nu. 13.& n. 66.lib. 1. vbi latiss. & communem opinionem dicens pract.Papien.vbi ita concordat,& distinguit in forma libelli. quo agit ad poen. ex compromiss. in ver. nec reductio;num.5.& sentit Couar.licet obscurè dicto cap.12. n. 2.var.resolut.lib.2.Curt iun. ad Castren. in l. si suspectu, §.fi.ff.de inoff.testa.Villalob.comm opin.litt. R, num. 13. Quamquam Calcan.cons. vlt. per tot. late responderit, quod in omni casu reductio peti debet coram iudice Ecclesiastico.

9 Quæ omnia, non solum locum sibi vendicant in ciuilibus causis, vti demonstrauimus, sed etiam si plures reperiantur in eodem crimine, inter quos sit vnus Clericus & cæteri laici, & omnes inquirerentur per laicum iudicē, & Clericus opponendo de Clericatu, forum declinaret, deberent, & laici ad Ecclesiasticum remitti, contemplatione illius Clerici;ne causæ continentia diuidatur, huiusmodi auctor fuit Ant.de Prat. veter. in l. prima, in fine ff. quæ sentent.sit appellat. rescind. quem refert, & sequitur Felin.in cap. primo, columna 4. de præscript.vbi multum exclamat de tali dicto, & illud summopere commendat Marian.in cap.2.in 8.fallent.de mu. petit. & Marant. in pract.dicta parte 4.dist.11.numero 21. mandat perpetuò menti tenendum,quia quotidie contingit, & ita sentire communiter omnes testatur, prosequitur Boss. tit. de for. compet. num. 116. in fine, & affirmat Gomez in cap. primo,num. 47. de rescript. in sexto, & quod hæc sit magis communis opinio comprobat Menoch. de arbitr. cas. 371. numero 12. & secundum hanc opinionem quandoque

quæ fuisse iudicatum affirmat Soccin.in l.cum Senatus, in fin.ff.de reb.dub. & Marchesan. de commissionib.par. 1. comment. 2. auocat.cauſ.c.2. num. 27. & sequen. & ita in facti contingentia obtinuisse atteſtatur Io. Arno.Soliloq.17. Decia. latè d.c. 9.num. 44.lib.4. & obſeruari ſententiam Ant.de Prat.veter. comprobat Caſſane. in conſuet. Burgund.rubr.1.§.5. numero 70.& pro cautela eam dat Ferat.caut.10.Ferdinand.Loazes, de matrim. 10. dubit. numero 20. Crott.in l.1. in princ.in 2.notabil.ſub numer.15.ff.de verbor.obligation. Zuccard.in repet.l. fi.numero 36.C.de bonorum poſſeſſ.contr.tab. Rim.iun.inſti. quib.alien.non licet, in princ. numero 156. Natt. in cap. quamuis de pact. in 6. Iaſ.in l. imperium,num.3. ff.de iur. om.iudic.Marſ.ſingul.108. numero 2. & cauſ. crim. conſ. 67.numero 61.Borell.in tractat.de arbitr.§. 1. gloſ. 3. numero 244.Scacci. qui de magis communi teſtatur d. cap. 11.numero 24.Ioſeph.Ludo.deciſ.Lucen.26.numero 18. prima parte; & reſponderunt conſulti Pariſ. conſil. 154. num. 1. lib.4. Soccin.iun.conſil.34.colum.1.lib. 2.Card. Alban.conſil.13. num.6.& aſſentit Farin.d. q. 8. numero 151. in fin.

10 Hæc tamen communis ſententia à iudicibus malè practicatur ſecundum Igne.in l.1.§.ſi quis in villa, numer.17. ff. ad Syllan. & in Ducatu Mediolanen. ſemper obſeruari vidiſſe dicit Clar.in practic. §. final. quæſtion. 36. ſub numero 46. quod iudex laicus cognoſcit quo ad laicos, & Eccleſiaſticus quo ad Clericos, & ita ſeruaſſe Conſilium Neapolitanum refert Capic. deciſ. 173. vbi Proſp. Petra in addit. Grammat. deciſ. 21. Vincent. de Franch. deciſ. 426. & firmat Rebuff.in repet. Authent. habita priuil.106.C. ne fil. pro patr. & in proœm. Regiarum Conſtitut. gloſ. 1. numero 117. & Boer. in conſuet. Biturien.

tit. de iurisd.§.9. ait priorem opinionem nunquam in praxi seruatam fuisse, Aym.cons. 132. qui latissimè, & Couarr. pract. quæst. cap. 34. num. 1. vbi articulum discutit, & adducit text. in l. si quis vxori, ff. de furt. in princip. vbi in delictis socius criminis minimè gaudet beneficio socij, & secundum Marc. Ant. Cucc. instit. maio. lib. 3. tit. 9. sub num. 16. consuetudo est, vt iudex Ecclesiasticus puniat clericos, & laicus laicos, à qua consuetudine recedendum non esse affirmat, & comprobat Vrsill. ad Afflict. decis. 213. num. 7 Osasch. decis. Pedemont. 103. num. 10. Stephan. Lambert. de contract. gloss. fin. num. 244. vbi refert, se audiuisse legentem Card. Alciat. l. fin. C. de bono. possess. contr. tab. & attestantem, nunquam potuisse inducere Senatum Mediolanensem, vt obseruaret dictam opinionem Ant. de Prat. veter. Gomez. variar. resolution. lib. 3. cap. 10. num. 6. qui dicit ita in Hispania communiter practicari, & Menoch. de arbitr. dicto cas. 371. num. 12. scribit, quod vix à laicis iudicibus obseruatur.

11 Et mouentur isti, quia in punitione delictorum commodè causæ continentia diuiditur, & Clericus ab Ecclesiastico digna plectitur pœna, & laicus à seculari, quod si causa esset indiuisibilis, vtique opinio Anton. de Prat. veter. procederet, ita Couarru. Osasch. & Gomez. locis supra citatis.

12 Mihi autem consideratio istorum non placet, & opinionem Ant. de Prat. vet. sequendam esse affirmarem.

Quia dato, quod commodè vterque iudex suum iurisdictionarium punire posset, tamen absurditas non remouetur, quæ de facili dari potest, si diuersæ, & forsitan contrariæ ferrentur sententiæ, ita vt Ecclesiasticus puniret clericum, laicus vero absolueret, cum tamen tam laicus,

quam

quam clericus de eodem delicto inquietentur, & probationes æquales contra omnes adessent, vti considerat Menoch. d. cas. 371. per l. nulli, C. de iudic.

Nec obstat tex.l.si vxori, in princ.ff.de furt.adductus,& ponderatus à Couarr.

Nam cum vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtique impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat.

Quod non sic erit in facto isto, quia, quotiescumque pœna dignus esset laicus, qui vna cum clerico deliquerit, absque dubio ab Ecclesiastico esset puniendus, & sic pœnam non euaderet, & propterea opinionem communem tenendam esse comprobat Sigism. Scacc. dicto cap. 11. num. 24. qui ait, ita anno 1591. ordinatum fuisse per Sacram Consultam in clerico, & laicis inquisitis de violentia illata cuidam mulieri, qui omnes remissi fuerunt ad Ecclesiasticum iudicem, & Farinacc. dicta quæst. 8. num. 151. in fin. in impressis vltimo loco. Et si superius recensuerit contrarium tenentes, tamen cum viderit Scacc. vbi proximè, referentem decretum Sacræ Consultæ, cum hac parte transiuit. Quam tenendam esse quoque comprobat Decian. dicto cap. 9. num. 44. lib. 4. vbi pluribus exornat, eamque dicit procedere, ne dum si clericus petat se remitti ad suum iudicem, sed etiam si hoc non petat clericus, sed vnus ex laicis, quia vno tantum instante, omnes remittuntur; prout eum refert, & sequitur Farinac. d. q.8.num.151.

Et licet ista, quæ modò diximus, caderent, & essent apponenda superius, dum egimus de exemptione in criminalibus causis, verum vt materia ista tam ciui-

lis, quam criminalis in vnum connectetur, hoc in loco appositi.

13 Insurgit ex præfatis alia difficultas, nunquid iste laicus, qui vna cum Clerico deliquit, & ad iudicem Ecclesiasticum ratione continentiæ causæ remissus, & ab eo punitus, possit à laico, & seculari iudice iterum puniri pro ipsomet delicto, & Bald. in lege placet, C. de sacrosanct. Eccles. & in l. si quis in hoc genus, C. de Episcop. & Cleric. & consilio 260. libro tertio, voluit, quod absolutus, seù condemnatus in foro Ecclesiastico, adhuc in delictis mixti fori poterit accusari, inquiri, & puniri per secularem iudicem, non obstante absolutione, seu condemnatione facta in foro Ecclesiastico, & est communis opinio secundum Felin. in capitulo de his, numero decimo, de accusat. prout eum refert Alciat. in capitulo primo, numero 128. de officio ordin. qui & ipse attestatur hanc esse communem opinionem, Clar. in practica, §. final. quæst. 55. numero decimoquarto, licet dicat non inuenisse in suo libro Felin. de communi attestantem, hoc idem sentit Ant. Gomez. var. resolution. lib. 3. c. 1. sub. nu. 40. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 11. n. 25. Villalob. com. opin. ver. condemnatus, nu. 123. latè Arnal. Alber. in tract. de cognoscen. assert. Cath. & hæret. q. 15, conclus. 6. per tot. Becci. cons. 69. nu. 3. & seq Osasc h. cons. 25. nu. 28. Bruno. à Sol. in q. legal. q. 17. nu 14. & seq. vbi istius dicti rationem assignat, quia iurisdictio Ecclesiastica, & iurisdictio secularis sunt penitus separatæ, & distinctæ, ideo absolutoria lata in vno foro non parit exceptionem rei iudicatæ in alio, secundum Cyn. in l. fin. col. pen. vers. septimò probatur, ff. de iur. omn. iud.

14 Cuius cõtrariũ de iure dicendũ videtur nã cum laicus condemnatus fuerit ab Ecclesiastico iudice, & sñia executionem

curionem habuerit, non debet iterum alia pœna plecti; quia sæpius de eodem hominis admisso, quæri non debet l. licet, §. vlt. ff. naut. caup. & stabul. l. senatus, ff. de accusat. l. qui de crimine, C. eod. firmat Vulpell. cons. 46. num. 9. & scribit Hostien. in c. 1. de off. ordin. quod postquam iudex Ecclesiasticus puniuit laicum, non poteris iudex secularis corporaliter, vel temporaliter punire. Quia non iudicat Deus bis in idipsum, & plures pœnæ pro eodem delicto eiusdem qualitatis inferri non possunt, ita Roman. cons. 463. & sententia condemnatoria sequuta satisfactione, parit exceptionem rei iudicatæ, Bart. in l. sepulchri, ff. de sepul. viola. Aret. consil. 58. num. 12. qui facit æquiparationem, quod sicut absolutus semel in vno foro non potest condemnari in alio, ita etiam condemnatus, & vult Decius in l. bona fides, num. 6. ff. de reg. iur. Bald. cons 392. lib. 3. Castren. cons. 18. lib. 1. Barbat. cons. 75. num. 3. lib. 3. Marant. in practic. par. 4. dist. 11. num. 12. & 13. & par. 6. de inquisit. num. 97. latè hoc comprobat. Boer. decis. 289. & esset absurdum, quod iste laicus pro vno delicto duplicem pœnam pateretur, quod est contra regulam, cap. non afferamus, 24. quæst. 1. & Authent. omnes peregrini, C. com. de success.

15. Verum vna cum Sigism. Scacc. de iudi. caus. ciu. & crim. c. 12. nu. 91. erit dicendum, quod in duobus tantum casib. punitus ab Ecclesiastico poterit de eodem delicto puniri a laico iudice.

15. Primò, si Ecclesiasticus pœnam tantum spiritualem, vt puta, excommunicationis, vel alterius censuræ Ecclesiasticæ imposuisset, & non corporis, vel bonorum afflictiuam; tunc certe poterit puniri à seculari iudice, nec tunc dicetur bis punitus, cum pœna Ecclesiastici iudicis potius medicinalis, & ad animæ salutem veniat dicenda, quod

pluribus comprobat Farinacius lib. 1. delict. quæst. 4. nu. 8. & fuit opinio Castren. in l. cunctos populos, num. 7. C. de summa Trinit. & fide Cathol. & habemus text. l. placet, vers. si quis contrauenerit, vbi Doct. communiter C. de sacros. Eccl. & non dissentit Gomez. d. c. 1. sub nu. 4. variar. resolut. lib. 3. & placet Clar. d. q. 57. vers. sed quæro, in fine.

17 Secundus erit casus, quando delictum esset adeo graue vt pro eo imponenda esset pœna sanguinis, quæ ab Ecclesiastico imponi non potest, & sic ob defectum iurisdictioni laicus ab Ecclesiasticos non condignè fuerit punitus, nam tunc a seculari iudice iterum posset puniri, per tex. c. felicis, §. per hoc, de pœn. in 6. vbi post multas pœnas impositas offendenti S. R. Eccl. Cardinalem, dicit, quod non intendit per eos adimere facultatem iudicibus secularibus quin possint procedere in eo delicto, & imponere pœnas legales, quem tex. ita intelligendum scribit Gomez. d. c. 1. nu. 4. lib 3. vbi à contrarijs intellectibus illum defendit. Et quamquam speciale videatur in offendente Cardinalem, quasi secus sit in alijs, etiam atrocioribus delictis, secundum glos. ibi, & August. ad Ang. de malef. in verb. ad querelam, nu. 91. Tamen generaliter erit intelligendus in omnibus delictis mixti fori, & hoc modo reprobata glos. docuerunt Gomez. vbi supra n. 40. in fi. Boss. tit. de foro comp. sub num. 147. Couar. var. resolut. d. c. 20. versic. vndecimo eadem Constitutio, & citatis his, & multis alijs assentit Farinac. d. q. 4. nu. 10. His igitur casibus firmat Scacc. quod punitus ab Ecclesiastico iterum puniri possit à seculari iudice.

18 Sed videndum erit, quando condignè punitus dicatur ab Ecclesiastico, & Scacc. ibidem exemplificat in eo, qui attento stilo, & consuetudine fori Ecclesiastici

puni-

punitus fuit in vigintiquinque aureis, & secundum stilum, & consuetudinem laicalem erat puniendus in triginta, quo in casu ita punitus condigne punitus erit, & non poterit amplius à seculari vexari, per ea, quæ tradunt Ioan. Andr. & Gemin. in d. cap. felicis, §. per hoc de pœn. in 6. Abb. in c. tuæ de pœn. & placet Farinacc. d. q. 4. num. 11. vbi distinctè, & plenè materiam istam tractat, ad quem erit confugiendum, quando casus euenerit.

19 Et aduertendum erit, quod in casu, quo laicus iudex vellet punire laicum, tanquam non condignè punitum, tunc pœna non reiteratur, sed suppleatur ita Bar. in l. senat. in fi. ff. de accusat. sequutus à Marant. in pract. d. par. 6. de inquisit. n. 100. & voluit Farinac. d. q. 4. n. 10. Vnde si laicus punitus ab Ecclesiastico soluisset quinquaginta, & debuisset puniri in centum, condemnabitur ad reliqua quinquaginta.

20 Sed quid si imposita fuerit pœna pecuniaria, cum imponenda fuisset corporalis? erit dicendum, quod si pecuniaria non fuerit soluta, non soluetur vlterius, & si soluta, deberet restitui, & imponetur pœna corporalis.

21 At quando pœna corporalis esset imposita, vt puta, de mãdato Ecclesiastici fuit aliquis fustigatus, leuiter, tamen vti decet Ecclesiasticum iudicẽ, pro quo delicto erat ei de iure abscindenda manus, tunc, cum in pœnis corporalibus non detur augumentum, seu diminutio, neq; possit fieri earum restitutio erit supplendum per pœnam pecuniariam, vt de mẽte Maran. sentit Scac. d. c. 42. n. 92. in fi. & cum eo transit Farin. d. q. 4. n. 10. in fi.

22 Redeundo ad materiam nostram exemptionis clericorum in ciuilibus à iurisdictione laicali, cum soleant, quã sę-

pe clerici bona vendere,seu quouis alio titulo alienare in laicos, vnde tum de iure communi,tum etiam vigore promissionis, tenetur de euictione, cumque contra laicum emptorem contingat iudicialiter rei vendicatione experiri in foro seculari, qui in auctorem laudat clericum. Quærendum erit, an hoc in casu possit ipse clericus, opponere fori declinatoria,& sic eximere causam à laicali iurisdictione,seu potius teneatur defendere emptorem coram laico iudice. Et videbatur dicendum,quod posset, eo quia clericus habet proprium iudicem,c.clericum nullus, 11.q.1.c. si diligenti, de foro compet.& sunt exempti à iurisdictione iudicis secularis per ea quæ diximus superius, & reperio,quod glos.in c.clericum il 2. 11.q.1. affirmauit in puncto, quod clericus potest opponere hanc fori declinatoriam, hoc idem dixit Alex. ad Bar. licet remissiue in l.procurator ad exhibendum,§.1.vers.determinaui, ff. rem rat. haber. Io. Arno.post Ang.sing.69.& caut.21.addit.ad Felin.repet.in ver.fortius,vers.6.Soc.iun.cons.40.in fin.lib.1. Marian. in c.quoniam frequenter, q.4.nu.127. vt lit. non contest. Castren. in l. venditor,sub nu. 3.ff.de iudic.Aret. in §. actionem,nu.19.instit.de actio. vbi dicit,quod potest forum declinare, & quod ita obseruatur de consuetudine, prosequitur Capic. decis. 197.sub nu.7.vbi ait in sacro Cōcilio seruari, quod clericus auctor laudatus remittatur, & contra emptorem, ab eo causam habentem proceditur, hoc pariter testatur Grammat. dec. 21. num.9.Quod ampliare procurauit Spec.tit.de prim.& secund. decret.§.restat. nu. 14. etiam si clericus iam coram laico litigare cæpisset,& renunciasset priuilegio fori;quia adhuc posset declinare, & opponere de clericatu.

23 In contrarium stat veritas; quod clericus, qui comparet ad defendendum emptorem, à quo fuit laudatus, tenetur

netur

netur eum defendere coram laico, & hæc opinio probatur in d.l. venditor, ff. de iudic. in sua generalitate dum ibi agit de venditore, cui ex priuilegio competebat declinatoria iudicij, & nihilominus sancitur, quod veniens ad alium defendendum non potest allegare priuilegium sui iudicis, & comprobatur ratione. Nam iudicium est institutum contra emptorem, tanquam possessorem, & venditor venit solum ad assistendum emptori, & illum defendendum, vt in l. 1. C. vbi in rem act. hoc enim casu non dicitur clericus conueniri coram seculari, quia solum præstat auctoritatem, & defensionem ipsi emptori; & propterea notabiliter cauit Cagnol. in d.l venditor, nu. 8. ff. de iud. Quod boni practici, inchoato iudicio, quicumque veniat ad defendendum causam motam, protestatur, quod non intendunt deserere conuentum, nec mutare ius suum, & iudicium, sed contra conuentum reum prosequi, & defensionem animo mutandi iudicium non admittere protestantur; per l. si mandato meo; §. 1. ff. mandat. quæ practica est Aret. in l. a sententia, colum. 3. ff. de appellat. & eam amplectitur Natt. cons. 630. 2. dub. lib. 4. opinionem istam sequitur Barthol. Soc. cons. 91. vlt. dub. lib. 3. qui subtiliter hunc articulum disputat, & tandem concludit contra clericum, Ant. de Burg. in cap. fin. post Abb. ibi nu. 17. & per tres columnas hoc discutit, & finaliter se resoluit contra clericum, ita quoque concludit Anchar. in c. ca quæ, q. 17. de reg. iur. in 6. idem Anchar. consil. 333. Corn. cons. 79. vlt. dub. lib. 4. Dec. cons. 700. Mars. sing. 694. Capic. d. decis. 197. licet de stilo illius Curiæ contrarium seruetur, Io. Fab. §. fin. Instit. de satisd. Aufrer. ad Cap. Tholos. decis. 360. Couar. pract. quæst. c. 8 nu. 3. Caballin. de euict. §. 3. quæst. 2. num. 119. vbi disputat ad partes, & hanc sententiam defendit.

Et

24 Et iste clericus venditor tenetur sequi forum emptoris, hoc est, iudicis secularis, & non Ecclesiastici, quia est tanquam meus, & necessarius defensor emptoris, vti dixit Bal. in d. l. venditor, ff. de iudic. & ibi Alber. idem Alber. in l. 2. C. vbi rem act. & scribit Gramat. d. decis. 21. n. 4. & commune pronunciat Soc. sen. d. cons. 91. nu. 13. & seq. lib. 3. Abb. in c. fin. vt lit. non contest. Aret. ipse, qui pro contraria parte citatur, in rub. Instit. de except. num. 20. hoc sentit; & ibi multa inculcat in materia ista: prosequitur Natt. cons. 99. num. 7. lib. 1. & communem esse affirmat Rimin. iun. cons. 422. nu. 1. & seq. lib. 4. & comprobat latè Honded. cons. 25. nu. 14. lib. 1. & voluit Marant. in pract.
25 par. 6. membr. 10. Alexan. de Neuo consil. 55. per tot. † Et hoc in casu non est remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere, ita vt derelicto iudicio inchoato, trahatur ad Ecclesiasticum iudicem, huius opinionis fuit Anch in c. significasti, nu. 25. de foro compet. & in c. ea quæ, q. 17. num. 21. de reg. iur. in 6. sequu-
26 tus à Surd. consl. 396. nu. 34. lib. 3. † Caballin. vbi supra, nu. 22. subdit post Bal. Alex. & alios, quod si iudex Ecclesiasticus inhiberet iudici seculari, ne in causa procederet, sed clericum ad se remitteret, de huiusmodi inhibitione curandum non esse, cum eo casu iudex Ecclesiasticus iurisdictionem non habeat, prout Caballin. refert, & sequitur Honded. d. cons. 25. nu. 15. lib. 1.

27 Et solum posset clericus veniens ad iudicium declinatoriam fori obijcere, quando principaliter pro suo interesse veniret, & in eo substantiaretur iudicium, ita Anch. in d. c. ea quæ, 17. q. in fin. de reg. iur. in 6. Barbat. Castren. & alij, quos refert Rimin. iun. d. cons. 422. num. 6. sequutus ab Honded. d. cons. 25. n. 16.

28 Vti

28 Vti si conueniretur laicus, qui nomine clerici possideret; si enim nominaret clericum in iudicio, vtique posset clericus aduocare iudicium coram Ecclesiastico iudice, sicut docuerunt Bar. & Bal. in d.l. venditor, ff. de iudic. Panorm. vbi alij, post glos. in c. quoniam frequenter, §. fin. num. 28 ibique apost. vt lit. non contest. & in c. fin. num. 8. vbi pariter apost. de empt. & vendit, & volunt omnes, quos citauimus pro contraria sententia, & præcipuè Marian. in d.c. quoniam frequenter, q.4. nu. 118. vbi latissimè, & dicit hoc verum in clerico habente ius in re, secus si esset inquilinus, colonus, vel commendatarius, & ita intelligendi sunt Scribentes, quando dicunt, clericum qui venit ad iudicium, posse declinare forum, ita Spec. in tit. de prim. & secun. decret. §. restat videre, Anch. in d.c. ea quæ, q.17. prosequitur Surd. d. cons. 396. nu. 35. & 37. lib. 3. & respondit Alex. de Neuo, d. cons. 55.

29 Secus vero est in venditore, qui non venit principaliter ad iudicium pro suo interesse, sed accessorie tantum assistit defensioni emptoris, vt rectè causa agatur, & iudicium substantiatur in emptore, & non in venditore; nam hoc in casu non potest venditor exceptiones priuilegiatus ex sua persona allegare, Bal & Salic. in l. 1. C. vbi in rem. act. Bal. in d. l. venditor, Natt. de communi attestans d. cons. 99. n. 8. lib. 1. & ita distinguendo declarant Imol. in l. non solũ, §. quod vulgo, ff. de vsucap. & Ang. vbi Anch. in d.c. ea quæ, de reg. iur. in 6. Cagno. in d.l. venditor, n. 8. & seq ff. de iudic. Dec. d. cons. 700 nu. 7. Rim. iun. d. cons. 422. n. 14 lib. 4. Caballin. de euict. §. 3. q. 2. nu. 118. & 120. & firmat Honded. dict. cons. 25. nu. 16. lib. 1.

30 Quæ omnia tanto fortius procederent, si clericus venditor veniat ad iudicium post iudicium cœptum contra laicum emptorem, nam tunc res videtur clarissima, quod

cle-

clericus nec possit forum declinare, nec vti exceptionibus ex sua persona, ita Aret. d. rub. Instit. de except. nu. 20. vers. tu sic dicas, Dec. d. consf. 700. nu. 9. citati ab Honded. dict. consf. 25. nu. 17. lib. 1.

31 Eo quia venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non potest reddere conditionem actoris deteriorem, nec ex persona propria exceptionibus vti, sed admitti debet in statu, & terminis, in quibus causa reperitur, & excluditur ab illis omnibus, a quibus excluditur emptor, ita Honded. dicto consil. 25. num. 17. lib. 1. Et si clericus velit liti assistere, vt emptorem defendat, qui fuit conuentus, efficitur actor, & propterea debet coram laico iudice proponere suas exceptiones, alias conditio aduersarij fieret deterior ob personam clerici defensoris, contra text. l. 3. §. defendi, ff. ex quibus caus. in possess. eat. Anchar. in locis citatis, & concludit Surd. dict. consf. 396. nu. 35. lib. 3.

32 Nec in casu isto dicitur, quod clericus coram laico iudice litiget, & de eius foro efficiatur, quia lis vere tractatur contra laicum emptorem, & sententia fertur, fitque contra eum executio, secundum Couar. d. c. 8. sub num. 3. pract. quæst.

33 Benè verum est, si clericus conueniretur, vt condemnaretur pro euictione, tunc remittitur ad Ecclesiasticum iudicem, & datur contra eum libellus, quia dicitur principaliter conueniri; Et semper quando principaliter conuenitur, remittitur ad suum iudicem, vt per Anch. locis superius citatis, Ang. in l. non solum, §. quod vulgo, ff. de vsucap. & firmat Surd. d. consf. 396. nu. 37. lib. 3.

34 Ita & pariter si clericus veniat ad iudicium coram seculari iudice, ad impediendam executionem sententiæ latæ contra tertium, debet censeri actor, quia non inuitus trahi-

trahitur ad iudicium, ſed ſe vltro offert, vt impediat, l. inter ſtipulationes, §. ſi Titium, ff. de verbor. oblg. & cum veniat ex tranſuerſo ad cauſam pro ſui intereſſe non poteſt declinare forum, & petere remiſſionem ad ſuum iudicem, ſed ſub eodem debet litem proſequi, coram quo ſe opponit d. l. venditor, ff. de iudic.

Et quamquam contra executionem ſe opponat, non dicitur ob id cum Clerico facta iudicij inſtantia, poſtquam poſt rem iudicatam ſe opponit, & videtur potius iſta contradictio quidam actus extraiudicialis, quam iudicialis, in figura iudicio explicandus, & non poteſt priorem cauſam cum tertio iam deciſam tangere, ſed pro ſuo intereſſe tantum executioni ſe opponere poteſt Clericus, & in hoc non eſt iudicium, l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de iudic.

Et cum hoc in caſu Clericus dicatur actor, cum vltro contra executionem ſe opponat, conſequenter coram iudice ſeculari, coram quo fuit cauſa, & petita executio contra laicum, litigare debet, cap. cum ſit generale, & c. ſi Clericus laicum, de for. compet. & l. iuris ordinem, ff. de iur. om. iud.

Et ſi contrarium diceretur, ſequeretur abſurdum, quod ſi plures diuerſi fori ſe opponerent quilibet pro ſuo ſingulari intereſſe, oporteret, vt qui ſententiæ obtentæ executionem peteret, coram ſingulis iudicibus ſe defenderet, quod eſſet contra diſpoſitionem, l. nulli, C. de iudic. & contra iura volentia cauſam plurium etiam communem principaliter, ad eundem iudicem remitti, l. 1. ff. de quibus rebus ad eund. iud. eat cap. diſpendia, de reſcript. in 6. ita in puncto reſpondit Anch. conſ. 333. dub. 1.

35 Rurſus quam ſæpe occurrit, quod Clericus coram iudice laico iudicialiter agit in cauſa mere ciuili contra laicum,

cum, qui laicus, cum, & ipse prætendat qualem qualem actionem pariter merè ciuilem contra Clericum habere, illum coram eodemmet seculari iudice reconuenit. Non mediocris dubitatio inter Scribentes fuit, nunquid reconueniri possit? & Abb. in c. at si Clerici, numero 21. cum seq. de iudic. latè examinat quæstionem istam, & tandem num. 23. concludit, quod reconueniri non possit, multa considerando, quæ, cum ibi apertè legantur, nolui transcribere. Sed in contrarium est communis Doctorum sententia, quod imò Clericus reconueniri possit, vti affirmarunt Dec. in d. c. at si Clerici, num. 165. de iudic. quo in loco latissimè articulum præfatum disputat, & ita tenendum esse dicit Imo. in eod. c. num. 5. Barbat. col. 15. vers. sed stat dubitatio. Iacob. de S. Georg. de communi attestans, in l. qui non cogitur, in prin. ff. de iudic. & in l. 2. §. sed, & si agatur, eo. tit. hoc idem voluit Spec. tit. de reconuent. §. nunc dicamus, vers. sed pone, Clericus, nu. 7. Bart. & alij in Authent. Et consequenter, C. de sent. & interloc. om. iud. vbi Bal. n. 19. & Castren. nu. 5. Blanch. de compromiss. in 3. par. in ver. Clericus, sub n. 32. qui, & ipse testatur de communi Andr. Gaill. citatis alijs, obser. Camer. lib. 1. obseru. 37. nu. 6. & in 4. limit. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9. n. 17. & consulti responderunt Io. de Amic. consil. 14. n. 2. qui de communi, Honded. cons. 21. n. 2. lib. 1. Surd. cons. 396. nu. 6. lib. 3. & Bal. in l. 2. §. sed, & si agant, ff. de iudic. dicebat, quod hæc est prorogatio legalis, & magis communem pronunciat, & in foro seruari affirmat Marant. in Pract. par. 4. dist. 6. princ. num. 53. Farinacc. q. 8. num. 99. tit. de inquisit. & sequitur Scacc. de iud. caus. ciuil. & crim. c. 11. nu. 93. Cucc. instit. maio. lib. 3. tit. 9. sub num. 15.

36 Et procedit ista conclusio, etiam si Clericus velle desistere

ſtere à conuentione, quia adhuc poſſet contra eum proce di in cauſa reconuentionis, ita deciſum teſtatur Afflict. deciſ. 173. in fi. prout eum refert Scacc vbi ſup. n. 93.

Quia circa reconuentionem militat ratio, quod venit in conſequentiam iudicij conuentionis liciti, & à iure permiſſi, & ratione connexitatis talis, quæ non poteſt ſeparari, & diuidi, cum vtrumq; iudicium pari paſſu ambulare debeat, eodem tempore lis conteſtari, dari terminus, & alia expediri, quæ omnia corám diuerſis iudicibus fieri nequeuunt, vti reſpondit Surd. dicto conſilio 396. numero 31. libro 3. Et ideo Clericus actor reconuentus coram iudice non ſuo, exceptionem fori declinatoriam opponere nó valet, l. Papinianus, C. de ſent. & inter om. iud. Bart. in dict. Authent. & conſequenter, numero 3. & cæteri ibi eum ſequuntur, vt dicit Honded. dicto conſ. 21. nu. 3. lib. 1.

37 In hoc autem articulo propter varias, & contrarias auctoritates Doctorum ſtandum erit conſuetudini, ſecundum Panor. in d. c. at ſi Clerici, n. 24. de iudic. Socc. conſ. 253. n. 11. lib. 2. Affl. d. dec. 173. Io. Roge. mota. in repet. l. 1. n. 65. ff. de iudic. & non diſſentit Scac. d. n. 93.

38 Sed ſciendum velim, quod reconuentio debet fieri incontinenti, in ipſo litis exordio, Clem. ſæpè, de ver. ſig. d. Authen. & conſequenter, C. de ſent. & inter om. iud. ſcilicet, ante litis cõteſtationẽ, vel in ipſa cõteſtatione, vel ſaltem ſecundum opinionem aliquorum, etiam poſt litẽ con teſtatã incontinenti. Innoc. in c. 1. de mut. petit vbi Soc. col. fi. verſ. arbitror tamẽ. Et tũc nõ ſolũ põt fieri coram iu dice, alias incompetenti, reſpectu cauſæ reconuentionis, & habet effectum prorogatiuum iuriſdictionis, ſed etiam cauſæ conuentionis, & reconuentionis ſunt ſimul tractandæ, ac dicendæ, vt affirmauit Imo. & cæteri omnes in d.

cap.

cap.1. de mut.petit.Dec.conf.200.num. 3. Mazol.consil. 89.num.94.Lancell. de attent p.3.c.24.q.14.in princ.nu. 10. Sed quando reconuentio fit post litem contestatam ex interuallo, non admittitur secundum sententiam Abb. & aliorum in d. c. 1. quorum opinio communiter approbatur, teste Fel.d.c.1.n.10.Anch.Regien. in famil. q. lib.3. q.42.n.47.Marant.in pract. p.4.dist.6. n.25.

39 Et quamquam dixerimus reconuentionem admitti aliquando in quacumq; parte iudicij id procedit, quando fit coram iudice competenti, quo casu admittitur reconuentio, sed causæ simul non tractantur, nec deciduntur, & per reconuentionem non retardatur processus causæ principalis. Sed quando fit coram iudice, respectu causæ reconuentionis, incompetenti, & post litem contestatam ex interuallo, non habet priuilegium prorogatiuum iurisdictionis, nec modo aliquo admittitur, parte opponente, & contradicente, secus si non contradiceret reconuentioni, & ei consentiret, ita declarauit Hondad, alijs citatis, d. consil.21.nu.10.& seq.lib.1.

40 Quæ reconuentio non esset recipienda per iudicem appellationis, quia in causa appellationis iudicialiter interpositæ, non habet locum reconuentio, l.2.§.legatis, ff. de iudic. Bald. in d. Auth. & consequenter, nu. 12. C. de sent.& inter.om.iud.Spec.tit.de reconuent.§. nunc dicamus, numero 6. Innocen.dict. cap. 1. de mut. petit. & ibi Hostiens.num.10.Guid.Pap. in tract.de appell. quæst. 85. num 55. Ferat.in simil.tract. num. 246. latè Marian. Soc. in d. cap.1.numero 9.de mut.petit.Bartol. Soc. reg. tract. reg. 410.fallent.5.Marant.qui de communi, d.4. p. dist.6. num. 24.

41 Conclusioque ista procedit, etiam si ab interlocutoria fuisset appellatum post litem contestatam, Soc.d.c.1.n.5.

&

& Bart.d.reg.412.in 5.fallen.& firmat Honded.d.conſ.21. nu.15.lib.1.

Nam quando ab interlocutoria appellatur ante litem contestatam,ſi iudex appellationis declaret benè appellatum,quia tunc cauſa remanet coram iudice appellationis, qui ſuccedit in locum primi iudicis, ſicut coram ipſo, reconuentio fieri potuiſſet, pariter admittitur coram iudice appellationis,ita Io.And.Ant.de Butr.& Abb. d.c.1. de mut.petit.

42. Et vt finem imponamus huic reconuentionis articulo, quamquam coram delegato reconuentio locum habeat, vti dixit Bal.in d.Authen.& conſequenter,nu. 11. vbi Bar. col.pen.verſ.quæro,vtrum,Spec.d.tit.de reconuent. §. 1. verſ.1.Marant.in pract.d.4.par.diſt. 6. prin. de iudic. conuent.& reconuent.nu.13.19.& ſeq.ibiq;Foller.in addit.n. 14.Mazol.d.conſ.89.n.93.

Tamen cauendum erit,quod prędicta procederent in delegato impetrato ab ipſo actore reconuento, ea ratione quia non debet dedignari etiam habere iudicem contra ſe,quem pro ſe elegit,de qua in l.Papinianus, C.de ſent.& int.om.iud. Et non quando iudex impetratus fuiſſet non ab actore,ſed à reo,qui reconuentione vtitur, & ceſſat dicta ratio, & reconuentio non admittitur, vt fuit de mente omnium ſuperius allegatorum. Et in tantum verum eſt nõ admitti reconuentionem coram delegato non impetrato ab actore, quod ſi Princeps motu proprio, iudicem deputaret,coram eo,nec etiam reconuentioni eſſet locus,ſi Iaſ. credendum erit in l.3. in prin. col. fi. ff. quod quiſque iur. proſequitur Marant.d.9.diſt.n.13.& comprobat Honded. d.conſ.21.n.16.lib.1.& ſenſiſſe videtur Surd.d.conſ. 396. n.32.lib.3.

43 Sed quid dicendum de Clerico in ſacris conſtituto, &

laici hęrede? an possit ad iudicium fori secularis vocari, ratione illius hæreditatis, quemadmodum potuisset laicus ille, cui successit? quam quæstionem plenissimè pertractat Couar.d.c.8.pract.quæst.vbi affirmat, quod lite cæpta cōtra laicum apud secularem iudicem, eaque pendente, si mori contigerit laicus, Clerico hærede instituto, iudex laicus ad definitionem vsque etiam contra Clericum causam istam tractabit, per doctrinam Imol.in l.si cum hominem, ff. de fideiusso.Ias.in Authe.quas actiones, n.39. C. de sacrosſ.Eccl.Castren.Alex.Rom.& ibi Curt.iun.in addit.in l. si constante, §.vlt.ff.solut.matr.Ang. & Castren. in l. hæres absens, in princ.ff.de iud.& in l.si quis postea, ff. eo tit.& in l.3.C.de hæred. act. hoc idem tenuit Barbat. in c. quia V, n.45.de iudic.Aufrer.in clem.1.reg.2.fallen.6.de off. ord. Andr.Gail.obser.cam.lib.1.obser.37.n.8.& 10.Farinac.d. q.6.n.46.vers.amplia 17.Scac.de iud.caus.ciuil.& crim.c. 11.n.23.Ad quod multum confert, quod tractatur in l. 2. §.ex his, ff.de verb.oblig.in l.vbi cæptum, ff.de iudic.in c. proposuisti, de foro comp.& notata ab Ang.in l.tam ex cōtractib.ff.de iud.quam sententiam comprobare nititur Couar.. ibid.num.3.in fin.

44 Nam & si fiscus non teneatur litem prosequi in foro, in quo erat cœpta, eo quia habet iudicem suum particularem, sicuti notant Bal. & Salic.in l.1. C. si pend.appellat. mors inter.non per hoc idem iuris erit in Ecclesia, & Clerico, cum argumentatio à fisco ad Ecclesiam non fit necessaria, & dicta per Bar. & Salic.procederent, si clericus haberet ex priuilegio Papæ iudicem particularem, sicut habet fiscus.

45 Nihilominus contraria opinio mihi magis placet, quod Clericus hæres laici non teneatur coram iudice seculari prosequi litem iam cęptam contra laicum, cui successit, sed

denuo

denuo erit super eadem re, vel actione coram Ecclesiastico clericus conueniendus, cum sit exemptus à iurisdictione laicali, per ea, quæ supra adduximus, & iure proprio litē ipsam suscipit, ac defendit, & principaliter comparet pro suo interesse, & in ipso Clerico substantiatur iudicium, qua de re causam aduocare posse ad Ecclesiasticum ex iam dictis colligitur, & hanc opinionem in specie sequuti sunt Ant. de Butr. Imol. Abb. & Felin. in d.c. quia V, de iudic. & concludit Rota Rom. dec. 552. in antiq. alias in tit. de foro compet. Iacob. de S. Georg. in d.l. hæres absens, in prin. ff. de iudic. vbi attestatur secundum hanc sententiam vidisse iudicari, & Curt. iun. & Lancell. Dec. pariter hanc partem tuentur in ead. l. & ab ea in practica non recedendum dicunt Dec. & Aret. in d.c. quia V, de iudi. Cagnol. in l. 2. n. 175. C. de pact. int. empt. & vend.

46 Et certè si velimus, quod iste clericus teneatur litē prosequi coram laico, esset contra text. c. tuam, cum sua gl. de ord cog. in quo sancitur, nec principaliter, nec incidenter iudicem secularem posse de causis clericorum cognoscere cum iudicentur spirituales respectu personæ clerici, ita firmarunt Ant. de Butr. & Abb. in c. at si Clerici, de iudic.

47 Et sequeretur inconueniens, quod sequuta sententia cō demnatoria contra clericum hæredem laici, ista sententia seruiret de vento, postquam exequi non posset, nisi per iudicem Ecclesiasticum, qui cum non subiaceat eidem Principi, cui subest laicus iudex, non teneretur d. sententiam exequi, Doct. & præcipue Bar. in l. extra territorium, ff. de iurisd. om. iud. & firmat Guidopap. sing. 935.

48 Et sicut si lis inchoata nō esset, dubio procul clericus hęres laici esset cōueniendus coram Ecclesiastico, vti concedunt omnes, & Couar. ipse in d.c. 8. n. 5. nescio videre, quo modo per inchoationem causæ Clericus priuilegio fori

sit priuandus, ex quo Oldr. cons. 4. respondit, quod præuentio iurisdictionis facta à laico iudice non facit, quod priuilegium fori Clerico tollatur, nec refert, quod iudicium in vita laici fuerit cæptum coram seculari, & propterea regulariter ibi debeat finiri, l. cæptum, ff. de iudic. c. proposuisti, de for. comp. cum similib.

49 Nam prædicta habent locum quando controuersia coram primo iudice suum posset habere finem, sed in casu nostro non terminabitur causa, vti diximus, ideo non obstante, quod lis fuerit cæpta, erit iterum inchoanda coram Ecclesiastico, sic Abb. in c. postulasti, de homic. prout eum refert Corsett. sing. 144. ver. iudicium, n. 2. Ac etiam d. l. cæptum, non procedit, quando agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, sicuti in facto isto, in quo iurisdictio Ecclesiastica violatur: hoc me docuit Bal. in c. imperialem, §. propterea, de proh. alien. feud. per Feder. vbi dixit, quod l. cæptum, non habet locum, quotiescumq; agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, & exemplificat in vassallo, qui si litem ageret super feudo, & non recurreret ad Dominū feudi, sed iret ad alium, posset Dominus feudi mandare sub pæna, quod amplius coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c. accusatus, de hæret. in 6. prosequitur Corset. d. sing. 144. n. 2. & diximus supra c. 16. nu. 10. quod si Clericus conueniretur pro quacumq; causa corā Iudice laico, Prælatus suus vtiq; posset, etiam eo inuito, abstrahere à iudicio seculari, sicut sentit Innoc. in c. vt famæ, sub nu. 21. de sent. excom. Vnde concludendum erit, quod in omni casu Clericus, qui laico successit, coram Ecclesiastico debeat conueniri, etsi Surd. cons. 222. per tot. lib. 2. contrarium defendat, qui cum suam opinionem firmet in d. l. ceptum, ideo eius dictis non obstantibus quæ diximus tenenda erunt.

Oritur

50 Oritur dubium non leuè, nunquid clericus, qui coram seculari iudice pro laico fideiussit de stando iuri,& iudicatum soluendo,possit conueniri coram eodem iudice, corã quo vti fideiussor,accessit, & videtur dicendũ,quod possit quia nõ conuenitur vigore sententiæ,quæ eum non condẽnat,sed vigore legis,quæ vult, quod contra fideiussorẽ iudicatum solui exequatur sententia lata contra principalem Bar.in rub.ff.iudic.solui Cyn.Salic.&alij in l.fin.C de vsu. rei iud.& cum ista executio veniat accessoriè, & non principaliter non attendendum, quod fit in consequentiam, l. si sponsus,§.si donationis,ff.de donat.int.vir.& vxor.l.1.ff. de auct.tut. & quod non licet principaliter, quam sæpè licet in consequentiam, per tex. l. interdum,§.qui furem,ff. de furt.iuncta l.solemus,ff.de iudic.c.cum sit generale, de de foro comp. cum ibi notatis. Vnde huiusmodi executio contra clericum fideiussorem venit in consequentiam accessoriè,& non principaliter,quo casu etiam res spiritualis accedit rei temporali,vt in simili singulariter dicit Bal.in c. dispendia,de rescript.in 6.& assentit Gramat.dec.21. n.5. & 6. Et clericus fideiubendo soluere iudicatum,videtur se obligare intuitu illius iudicij,ergo sub eodem iudice tenetur defendere,vt voluit Marian. Soci.in c.1. nu. 45. in 21. fallent. de foro compet.Blanch.de compromiss.q.3.princ. circa fi.Eo quia contra istum clericum fideiussorem de iudicatum soluendo,agitur executiuè, vigore sententiæ latæ contra principalem,nec est opus nouo processu,Bar.& alij in d.l. 1.ff.iudic.solui.Et si præd.multũ vrgere videatur, tñ contrariũ in terminis quæstionis nostræ,quod clericus pro laico fideiubens iudicatum solui, sit remittendus ad suum iudicem Ecclesiasticum,nec possit conueniri coram laico, nec contra eum exequi sentẽtia cõtra laicũ lata, est decis. Dyn.in l.2.ff.si quis in ius vocan. non ier.sequutus ab An-

ſit priuandus, ex quo Oldr. conſ. 4. reſpondit, quod præuentio iuriſdictionis facta à laico iudice non facit, quod priuilegium fori Clerico tollatur, nec refert, quod iudicium in vita laici fuerit cæptum coram ſeculari, & propterea regulariter ibi debeat finiri, l. cæptum, ff. de iudic. c. propoſuiſti, de for. comp. cum ſimilib.

49 Nam prædicta habent locum quando controuerſia coram primo iudice ſuum poſset habere finem, ſed in caſu noſtro non terminabitur cauſa, vti diximus, ideo non obſtante, quod lis fuerit cæpta, erit iterum inchoanda coram Eccleſiaſtico; ſic Abb. in c. poſtulaſti, de homic. prout eum refert Corſett. ſing. 144. ver. iudicium, n. 2. Ac etiam d. l. cæptum, non procedit, quando agitur de præiudicio alterius iuriſdictionis, ſicuti in facto iſto, in quo iuriſdictio Eccleſiaſtica violatur: hoc me docuit Bal. in c. imperialem, §. propterea, de proh. alien. feud. per Feder. vbi dixit, quod l. cæptum, non habet locum, quotieſcumq; agitur de præiudicio alterius iuriſdictionis, & exemplificat in vaſſallo, qui ſi litem ageret ſuper feudo, & non recurreret ad Dominũ feudi, ſed iret ad alium, poſset Dominus feudi mandare ſub pæna, quod amplius coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c. accuſatus, de hæret. in 6. proſequitur Corſet. d. ſing. 144. n. 2. & diximus ſupra c. 16. nu. 10. quod ſi Clericus conueniretur pro quacumq; cauſa corã Iudice laico, Prælatus ſuus vtiq; poſset, etiam eo inuito, abſtrahere à iudicio ſeculari, ſicut ſentit Innoc. in c. vt famæ, ſub nu. 21. de ſent. excom. Vnde concludendum erit, quod in omni caſu Clericus, qui laico ſucceſſit, coram Eccleſiaſtico debeat conueniri, etſi Surd. conſ. 222. per tot. lib. 2. contrarium defendat, qui cum ſuam opinionem firmet in d. l. cęptum, ideo eius dictis non obſtantibus quæ diximus tenenda erunt.

Oritur

50 Oritur dubium non leuè, nunquid clericus, qui coram ſeculari iudice pro laico fideiuſſit de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo, poſſit conueniri coram eodem iudice, corã quo vti fideiuſſor, acceſſit, & videtur dicendũ, quod poſſit quia nõ conuenitur vigore ſententiæ, quæ eum non condẽnat, ſed vigore legis, quæ vult, quod contra fideiuſſorẽ iudicatum ſolui exequatur ſententia lata contra principalem Bar. in rub. ff. iudic. ſolui Cyn. Salic. & alij in l. fin. C de vſu. rei iud. & cum iſta executio veniat acceſſoriè, & non principaliter non attendendum, quod fit in conſequentiam, l. ſi ſponſus, §. ſi donationis, ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 1. ff. de auct. tut. & quod non licet principaliter, quam ſæpè licet in conſequentiam, per tex. l. interdum, §. qui furem, ff. de furt. iuncta l. ſolemus, ff. de iudic. c. cum ſit generale, de de foro comp. cum ibi notatis. Vnde huiuſmodi executio contra clericum fideiuſſorem venit in conſequentiam acceſſoriè, & non principaliter, quo caſu etiam res ſpiritualis accedit rei temporali, vt in ſimili ſingulariter dicit Bal. in c. diſpendia, de reſcript. in 6. & aſſentit Gramat. dec. 21. n. 5. & 6. Et clericus fideiubendo ſoluere iudicatum, videtur ſe obligare intuitu illius iudicij, ergo ſub eodem iudice tenetur defendere, vt voluit Marian. Soci. in c. 1. nu. 45. in 21. fallent. de foro compet. Blanch. de compromiſſ. q. 3. princ. circa fi. Eo quia contra iſtum clericum fideiuſſorem de iudicatum ſoluendo, agitur executiuè, vigore ſententiæ latæ contra principalem, nec eſt opus nouo proceſſu, Bar. & alij in d. l. 1. ff. iudic. ſolui. Et ſi præd. multũ vrgere videatur, tñ contrariũ in terminis quæſtionis noſtræ, quod clericus pro laico fideiubens iudicatum ſolui, ſit remittendus ad ſuum iudicem Eccleſiaſticum, nec poſſit conueniri coram laico, nec contra eum exequi ſentẽtia cõtra laicũ lata, eſt deciſ. Dyn. in l. 2. ff. ſi quis in ius vocan. non ier. ſequutus ab An-

char.in d.c.ea quæ,nu.27. de reg.iur. in 6.& habemus notabilem decisionē Bal.ad Spec.in tit. de compet. iudic.in aditio.vbi affirmauit, quod fideiussor iudicij, sicut etiam fideiussor contractus meretur suum iudicem,& licet aliud videatur in fideiussore iudicatum solui,vt in l.1.in fi.C.de execut. rei iudic. vbi sancitur, quod sententia lata contra principalem,contra præfatum fideiussorem exequatur, tamen credit Bal.quod intelligatur, quando principalis, & fideiussor sunt eiusdem fori,vel quando fideiussor talis est qui possit prorogare iurisdictionem, at in clerico aliud est cum sit diuersi fori, & non possit consentire in iudicem non suum,cum hac sententia transit,Soc.d.c. 1.num. 45. de for.comp.vbi post Anchar.scribit procedere non solū, si fideiusserit pro laico,sed etiam pro clerico, sed coram non suo iudice,quod satis mirabile dicit; hoc quoque probauit Marsil in rub.ff.de fideiuss. nu. 311.

51 Corroborantur prædicta,quia ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, hinc videmus, quod qui pro Clerico fideiussit,potest,& debet coram laico iudice conueniri, non autem coram iudice clerici principalis;sic mandauit Spec.tit.de compet.iudic.§.1.nu.26. vers.sed pone clericus,& Bal.in addit.idem Bal.in l.1. C. de priuil.dot. Roman.sing.633.vbi dicit ita consuluisse,& mirari,quod de hoc sit quæstio, stante regula, quod exceptio personalis competēs principali non prosit fideiussori, & in specie non competit fideiussori declinatoria fori. Cagno.in l.venditor n.10. ff.de iudic. & ita tenere Doct. communiter attestatur,Soc.in d.c. 1.nu.22.de for. comp. Afflict.dec.206.& sentit Marf. in d.rub. ff. de fideiuss.nu. 311.Quare igitur volumus, quod clericus fideiusor obligetur foro laici principalis?

52 Et ad propositum declarat Anch.d.c. ea quæ.nu.27.q.

21.in

21. in fine, vbi dicit esse notandum, quod fideiussio facta per clericum in iudicio, coram non suo iudice non valet, & est nulla, quia cum clericus prohibeatur esse in iudicio coram laico, vt satis demonstrauimus, prohibito principali, censetur etiam prohibitum accessorium, c. accessit, de regul. iur. in 6. cumque fideiussio de iudicatum soluendo sit pars iudicij, sublato toto iudicio quoad clericum, censetur etiam annullata pars: ita in terminis, & puncto huiusce quæstionis respondit Surd. cons. 396. per tot. & præcipuè nu. 13. vsque ad 25. lib. 3. vbi scribit, quod non obstat, quod executio videatur potius facta à lege, ab homine, & quod veniat in consequentiam, quia imò venit ab homine idest à clerico, qui fideiussit, & sine qua fideiussione non conueniretur, & cum fideiussio sit primordialis causa, ea est attendenda, & ab ea iudicari debet executio, non necessaria, sed voluntaria, quia à primordio tituli posterior formatur euentus, l. 1. circa fin. C. de imponen. lucrat. descript. lib. 10. & originalem causam esse attendendam probat, l. etiam, §. 1. ff. de petit. hæred. l. si hæres, ff. de act. emp. & non dicitur necessarium, quod in contractu initium sumit, licet postea necessarium dicatur, l. si fideiussor, §. 1. ff. qui satisd. cog. l. si mulier, in princ. ff. quod met. caus. latiss. Aym. in responso pro genero, num. 44. 95. & 486. & comprobat Osasch. decis. Pedemont. 167. per tot.

53 Insurgit alia dubitatio de clerico, qui coram laico iudice recepit depositum, & promisit restituere cui de iure, an possit ab eodem laico iudice cogi ad restituẽdum? Bal. in l. acceptum, num. 4. C. de vsur. tradit, quod clericus depositarius cogitur officio iudicis secularis restituere depositum, quia proceditur contra eum, non per modum iudicij, sed executiuè, ratione suscepti officij, quem ibi sequitur Salicet. hoc idem affirmauit Bald. in l. si fideiussor,

§. si satisdatum, n.4.ff. qui satisd.cog. Afflict. decis.24.n.3. vbi Vrsill. Aufrer.in addit.Tholos decis.168.& in Clem.1 in 14. fallent.2.reg.de off. ordin. Bened. in c. Raynutius, in verb.vxorem,nomine Adelasiam in 2.decis. nu.127. de testam.qui dicit, ita communiter seruari in Galiia. Maran. in pract.par.4.dist.11.nu.62.Blanch.de compromiss.d.q.3 prin.nu.32.circa fin.Tiraq.de retract.conuent.§.4.gloss.7. nu.9. Rebuff. in constit.Regni,tom.1.art.5.glo.9. n.3.Ias. post Bal.in l.si fideiussor,§.fin.n.6.ff qui satisd. cog. Scacc. d.c.11.nu.96. Farin.d.q.8.nu.123. vers.limita vndecimo. Ex quibus apparet,quod multi quidem Doctores iuris ciuilis tenent opinionem istam, quod Clericus à iudice laico distringi possit. Quæ tamen numquam placuit Surd. d. consil.396. nu.33. lib. 3. qui ait, nullum ex tot Canonistis inuenisse,qui illam sequatur,& ad comprobandam prædictam opinionem allegantur iura Ciuilia, non Canonica, vt tex. l.fin.§.penult.ff. de bon. aut. iud. possid.& l.acceptum,ff.de vsur.quæ non obligant clericos,& sunt nunc correcta;vt in Authen.statuimus,C.de Epis.& cler.& in c.2.& 3.de foro comp.Cagnol.in l. nemo qui condemnare, in fi. ff.de reg.iur.Decian.tract.crim.c.9.num.9.lib.4 Et neque principaliter, neque incidenter clericus potest subijci iurisdictioni laicali,vt post Abb.& alios confirmat Dec. con sil. 241. in 1.dub. & laicus semper est incapax iurisdictionis respectu clerici, secundum Io.Monac. in c.2. de præb. Abb. & Felin. in cap. causam, de præscript. Decian. tract. crimin. cap.9. num. 14 & 15. lib. 4. Tiraquell.de retract. conuent.§.4. gloss.7. num.10. qui multum dubitat de veritate huiusce decisionis,de qua penitus dubitat Surdus, vbi proximè, sed constanter tenet esse falsam, inspecto iure canonico.

54 Pari ratione esset decidenda quæstio illa de clerico gerente

rente officia ſecularia, qui poſset conueniri coram ſeculari pro concernentibus illud officium, cap. Sacerdotibus, ne Cler. vel Monac. vbi laicus punit ciuiliter clericum delinquentem in adminiſtratione officij ſecularis ſibi demandati, & latè comprobat Bened. in repet. dicti c. Raynutius, in verb. Vxorem nomine Adelaſiam in dec. 2. num. 155. cum ſeq. de teſtam. Quod etiam procedit non ſolum, quando gerit clericus officium publicum, ſed etiam quando priuatum exercet officium, ſcilicet, ſi eſſet executor, vt per Spec. tit. de inſtr. edit. §. nunc aliqua, Io. Andr. in c. Ioannes, de teſtam. Soc. in d. c. 1. num. 52. de foro compet. vbi nu. ſeq. dicit, idem eſſe ſi conueniretur, vti tutor, curator, vel procurator alicuius, proſequitur Bened. d. deciſ. 2. nu. 128 & ſeq. qui allegando alios, ſubdit ita ſeruari, dicens, quod ſpectat ad laicum, tutorem dare clerico, quod pariter ponit Marant. in d. diſt. 11. nu. 64 & Addentes ad eum ibi, Gaill. d. obſeru. 37. in 6. fallent. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 24 num. 4.

Sed prædicta vera non ſunt, & ſoli doctores Galli hæc atteſtati ſunt, ſemper allegantes conſuetudinem; quæ tamen non valet in præiudicium clericalis priuilegij, gloſ. & Abb. in cap. clerici, de iudic. qui dixerunt, quod talis conſuetudo eſt irrationabilis, Rot. Rom. dec. 839. in antiq. quæ voluit, hoc locum habere etiam in præſcriptione, & conſuetudine immemorabili, latè Roland. conſ. 4. n. 11. & ſeq. lib. 1. & latiſs. Decia. d. c. 9. nu. 10. & ſeq. vltra quod in huiuſmodi conſuetudine introducenda ſemper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius conſuetudinis validitate diximus cap. 14.

Et ſemper clericus, & ſi conueniatur ex perſona laici, eſſet conueniendus coram Eccleſiaſtico, & propterea Scacci. d. c. 11. num. 99. non firmat, quod clericus pro cu-

ra

rente officia secularia, qui posset conueniri coram seculari pro concernentibus illud officium, cap. Sacerdotibus, ne Cler. vel Monac. vbi laicus punit ciuiliter clericum delinquentem in administratione officij secularis sibi demandati, & latè comprobat Bened. in repet. dicti c. Raynutius, in verb. Vxorem nomine Adelasiam in dec. 2. num. 155. cum seq. de testam. Quod etiam procedit non solum, quando gerit clericus officium publicum, sed etiam quando priuatum exercet officium, scilicet, si esset executor, vt per Spec. tit. de instr. edit. §. nunc aliqua, Io. Andr. in c. Ioannes, de testam. Soc. in d. c. 1. num. 52. de foro compet. vbi nu. seq. dicit, idem esse si conueniretur, vti tutor, curator, vel procurator alicuius, prosequitur Bened. d. decis. 2. nu. 128. & seq. qui allegando alios, subdit ita seruari, dicens, quod spectat ad laicum, tutorem dare clerico, quod pariter ponit Marant. in d. dist. 11. nu. 64 & Addentes ad eum ibi, Gaill. d. obseru. 37. in 6. fallent. Vrsil. ad Afflict. decis. 24. num. 4.

Sed prædicta vera non sunt, & soli doctores Galli hæc attestati sunt, semper allegantes consuetudinem; quæ tamen non valet in præiudicium clericalis priuilegij, glos. & Abb. in cap. clerici, de iudic. qui dixerunt, quod talis consuetudo est irrationabilis, Rot. Rom. dec. 839. in antiq. quæ voluit, hoc locum habere etiam in præscriptione, & consuetudine immemorabili, latè Roland. cons. 4. n. 11. & seq. lib. 1. & latiss. Decia. d. c. 9. nu. 10. & seq. vltra quod in huiusmodi consuetudine introducenda semper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius consuetudinis validitate diximus cap. 14.

Et semper clericus, & si conueniatur ex persona laici, esset conueniendus coram Ecclesiastico, & propterea Scacci. d. c. 11. num. 99. non firmat, quod clericus pro cu-

ra

ra officij secularis possit conueniri coram laico per ea quę dixit eodem, c. num.23.

55 Et clericus, qui administrabit bona Principis laici non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda, glo. & Doct. in c. dilectis, de appellat. Bertach. de Episc. in prima par. 4. lib. num. 6. dummodo non sit in fuga, vel de fuga suspectus.

56 Clericus vero vassallus tenetur subire iudicium coram Domino feudi, quamuis seculari, cap. verum, & cap. ex transmissa, vbi Doct. de foro comp. c. ceterum, de iud. And. Gaill. obseruat. Camer. lib. 1. obseruat. 37. num. 3. Marant. d. dist. 11. n. 75. Bened. in d. repetit. c. Rainutius, d. decis. 2. num. 167. vbi ait, quod potest clericus feudo priuari ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & subdit ex inueterata Galliæ consuetudine posse clericum vassallum puniri pro omnibus delictis, quæ feudum respiciũt, licet non pro communibus. Nam quando agitur de feudo, cessat beneficium fori, & conuenitur coram laico Domino, vel paribus Curiæ, ita Soci. reg. tract. reg. 56. fallent. 2. Afflict. de feud. femin. §. fi. num. 6. Gaill. de pac. publi. l. 1. c. 8. sub num. 9. Napod. in consuet. Regni in procem. §. præfatis, num. 300. & seq. Dec. in d. c. cæterum, num. 20. de iudic. & hanc magis communem Canonistarum, & Legistarum affirmat Clar. §. feudum, q. 90. versic. & hæc quidem conclusio. Et quod ita de consuetudine seruatur, asserit Archid. in c. vnic. de cler. coniug. in 6. Guidopap. decis. 139. nu. 1. in fin. prosequitur Scacci. d. c. 11. num. 97. & Farinac. d. q. 8. nu. 21.

57 Et occasione feudi, quod habet à laico, subest laico, eique iuramentum fidelitatis præstare tenetur, Panor. per eum text. in cap. nimis, in princ. de iur. iurand. Bald. in l. prælud. feud. colum. fin. versic. alia diuisio feudi, aliud

Ec-

Ecclesiasticum. Cassan. in Catal. glor. mund. in 4. c. 28 considerat.

58 Et ratio prędictorum est, quia ratione feudi non dicitur iudicari, vt persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux, Comes, vel status Imperij ita Bart. & cæteri in l. si quando, C. de appellat. idem Bart. in l. 1. §. si quis, n. 15. ff. eo. & hæc est communis sententia, teste Roma. cons. 422. prout eum refert Scacc. d. nu. 97. Iacob de s. Georg. de feud. in ver. & dicti vassalli. Villalob. comm. opin. in ver. clericus nu. 27. Menoch. de retinen. possess. remed. 3. nu. 396. & seq. & nu. 409. & seq. vbi pulchrè totam hanc materiam tractat.

59 Aduertendum tamen erit, quod, & si clericus rōne feudi cogatur in his, quæ respiciunt feudum, litigare coram Domino feudi, non potest nihilominus astringi, vel de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino laico, secundum Abb. in c. verum de iudic. & ibi dicunt Innocent. & alij pręcipuè Io. Andr. quod vbi ageretur de delicto, siue ciuiliter, siue criminaliter, tunc solus Episcopus cognoscit, Addent. ad Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 75. & comprobat Surd. d. cons. 396. n. 32. lib. 3. Villalob. com. opin. ver. clericus, n. 74. Sigis. Scac. d. c. 11. n. 97. Andr. Gail. obser. Cam. lib. 1. obser. 37. n. 3. & in tract. de pac. public. c. 8. sub nu. 9. lib. 1. Farin. d. q. 8 n. 22. in fi. Milian. repet. in ver. feudi quæstio, si est de iurisdictione, Menoc. de retin. possess. remed. 3. n. 402.

60 Ex quibus apparet. quam male senserit Bened. in d. repet. c. Raynutius, dum asseruit clericum posse puniri per Dominum feudi ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & pro omnibus delictis respicientibus feudum.

61 Restat videre de solemni altercatione Scribentium; Nun-

Numquid in causa possessorij iudex laicus sit competens, etiam si de re spirituali, & beneficiali tractetur? & magis communis videtur sententia, quod possit, vti affirmant omnes, in c. fi. de iudic. Bal. in l. si de proprietate, colum. penul. vers. quæro, numquid possessorium, C. si à non compet. iudic. Card. Zabar. in Clem. dispēdiosam, col. 4. 3. opposit. 10 q. de iudic. Guidopap. decis. 1. primo dub. decis. 71. in princ. dec. 85. in princ. & decis. 207. per tot. Boer. dec. 69. num. 23. Grammat. decis. 78. per tot. Afflict. decis. 2. num. 10. & Franc. de Marc. q. 190. & q. 512. vbi testatur Curiam illam sic semper seruasse. Ofasc. dec. Pedem. 116. n. 1. & in consil. 54. in fi. Thesaur. dec. pariter Pedem. 82. nu. 1. & seq. prosequitur Farin. d. q. 8. num. 23. Couar. pract. quæst. c. 35. in princ. Scac. d. c. 11 num. 95.

Verum cum Menoc. de recup. possess. remed. 15. n. 210. vbi latiss. & bene hunc articulum discutit, & n. 212. aduertendum dicit, non satis solidis fundamentis tantorum Patrum sententiam niti, & ratione ab ipsis ponderatæ non mediocriter dubitabiles sunt, & cōtrarium tenueruat multi, quos citauit Menoch. ibidem num. 220.

Vnde cum ipso Menoch. de recup. poss. d. remed. 15. n. 234. & Clarius de retinen. poss. remed. 3. n. 324. quattuor sunt constituendi casus.

62 Primus, cum turbator laicus turbat clericum rei beneficiariæ possessorem. Quo in casu iudex laicus competens erit contra illum turbatorem, ita Bero. consil. 49. num. 12. lib. 3. & nulla ratione dicere posset turbator de incompetentia iudicis laici, cum ex sua persona, quæ illi subest, non potest incompetentiam allegare. Nec etiam ratione rei, quod sit Ecclesiastica, quia est priuilegium clerici actoris, non proprium, & propterea non potest obijcere fori declinatoriam contra clericum, ne inducta

ad

ad fauorem Clerici in odium illius retorqueantur, l. quod fauore, C. de ll. & fuit de mente Soc. in c. sanè, n. 9. de for. compet.

Nec impedit hoc casu iudicis secularis iurisdictionem rei beneficiariæ qualitas, eo quia possessio hæc non dicitur spiritualis, vti est proprietas ipsa, sed potius temporalis, est nuncupanda, & in casu isto loquitur Guid. Pap. dec. 1. cum quo sentit Aufrer. tract. de pot. secul. sup. pers. Eccles. reg. 2. fallent. 24. Aym. cons. 258. col. 1. & 2. Ferret. cons. 1. ad fi. & Osasch. d. dec. 116. n. 1.

63 Sed dubitandi ansam præbet, cum de titulo ipsius possessoris cognoscendum sit vna cum possessione, vti citatis Imo. Bero. Couar. & ipso Menoch. scribit Farin. d. q. 8. nu. 23. vers. sublimita primo. Quapropter Menoch. dict. remed. 3. retinen. possess. n. 328. statuit, Aut de titulo principaliter, aut incidenter tantum tractatur, si principaliter, laicus non erit iudex, ex quo causa non merè temporalis, sed mixta est cum spirituali, cuius incapax est laicus, & ita iustificatur opinio tenentium laicum non cognoscere de possessorijs per titulum iustificandis. Si verò incidenter de titulo tractandum erit in isto possessorio iudicio, tunc laicus iudex esse potest, hoc pacto est intelligendus Aufrer. d. reg. 2. fallent. 24. & expresse firmauit Rip. lib. 2. respons. capit. vlt. numer. 1. Nauarr. in repet. capit. cum contingat, de rescript. fol. 149. versic. 4. ideo non obstat.

Non enim ob id causa spiritualis redditur, quod de titulo incidenter cognoscatur, principaliter verò de quasi possessione, per doctrinam Bald. in Authent. ei, qui iurat, num. 27. C. de bon. aut. iud. possiden. vbi dicit, quod quando sufficit probare quasi possessionem, causa non est spiritualis, & propterea de ea iudex laicus cognoscit, & isto

isto casu sufficit, vt de titulo fiat fides, & de eo tractatur summarie, & sat est docere de titulo colorato, vti pluribus comprobat Menoch.dict.remed. 3. retinen. possess. num. 333. & seq.

Quomodo autem principaliter, vel incidenter quid factum dicatur, declarat Bart.in l.ambitiosa, n.19.ff.de decr. ab ord.facien. vbi quod duobus modis, scilicet secundum ordinem naturæ, & secundum ordinem intellectus.

64 Ac etiam si de titulo euidenter constaret, vt puta, ex cõfessione aduersarij, nam tunc non impeditur secularis iudex de causa cognoscere, ita Spec. in tit.de reconuent. §. nunc dicamus, n.2. & apertius Bald.in l.1. in fi. C. de sent. quæ sin.cert.quant. vbi ait, laicum cognoscere de causa spirituali, quando de ea ex partis confessione constat, idem Bal.in l.si Titia, ff.sol.matr.in l. vbicumque in 1. lect. ff. de interrog.act.in l. quoties, n.4 C.de iud.& in l.non ignorat. in fi.C.qui accus.non poss.plur.compr.Menoch.d.remed. 3. num. 338.

65 Aduertendum quoque erit, quod quotiescumque titulus esset iustificandus, & non opponeretur de incompetentia iudicis laici, cessaret difficultas, quia posset cognoscere Aym.in puncto cons.258.n.4.Anch.cons.98.col.2.Roma. cons.173.col.2.vers.vlt.reperio,

66 Adnotandum quoque mandat Menoch.vbi sup.n.343. quod quando iudex laicus incidenter cognoscit de titulo, non habet super eo principaliter pronunciare, sed solum per modum causæ, scilicet, Condemno te, ne Petrum Clericum in sua iusta possessione turbes, per doctrinam Bald. in Authent.ad hoc, num.2. C. de latin. liber. tollen. quam sequuti fuerunt Aret.Feli. & Nauar. locis relat. per Menoc. vbi proxime.

67 Secundus casus à Menoc.positus est, cum laicus a Clerico

rico turbatur in illa quasi possessione rei Ecclesiasticæ, & tunc dicendum est, quod audiendus non sit à iudice laico, quia Clericus turbatus non potest citari à seculari iudice, cui aliquo pacto non subiacet, vt demonstratum fuit, & habemus regulam, quod actor sequi debet forum Clerici rei conuenti, c. si quis contra Clericum, vbi omnes, de foro compet.

68 Ac etiam, quia de non iure laicali turbati constat, cum certum sit, laicum incapacem esse possessionis, vel quasi, rei Ecclesiasticæ, cap. 2. de iudic. cap. contingit, de arbitr. cap. lator, qui fil. sint legit. & de rebus Ecclesiæ laicus disponere non potest tam in temporalibus, quam in spiritualibus, cap. Ecclesiæ S. Mariæ, vbi glos. in verb. laicus, de Constit. & firmat Menoch. dicto remed. 3. num. 347, de retinend. possess.

69 Tertius est casus indubitabilis, quando vterque scilicet, turbator, & turbatus est laicus, & tunc secularis iudex competens erit in causa possessoria.

Recte tamen inquit Menoch. vbi sup. nu. 348. faciet iudex laicus, si cognito neutrum ius in ea causa fouere, ex quo titulum habere non possunt, si Ecclesiastico iudici hoc notificauerit, quod in vtilitatem Ecclesiæ resultabit, ne indebite à laicis eius iura occupentur, & conuenit laico iudici Ecclesiam tueri.

70 Quartus quoque casus consideratur per Menoch. si ambo, turbator, & turbatus sit Clericus, & contendunt de quasi possessione rei Ecclesiasticæ, & in casu isto solus Ecclesiasticus erit competens. Nam Clericus non potest trahi, neque citari coram seculari iudice, siue causa sit petitoria, siue possessoria, capitulo qualiter, & capitulo vltim. de iudic. consuluit. Socc. sen. consil. 13. num. 12. lib. 4. & Marian. in capitulo sane, num. 9. de foro compet.

pet.docuit, quod non solum inspici debet locus rei sitæ; sed etiam qualitas ipsius aduersarij, & ideo si conueniendus sit Clericus ratione rei sitæ, erit citandus corã iudice Ecclesiastico illius loci, vbi situata est res, & mutatur solummodo locus,non qualitas personæ,& attenditur locus rei sitæ,vti accessoriè ad qualitatem personæ.

Et si persona est exempta,ergo,& res exempta erit,quæ personæ accedit arg.l. fi. ff. de censib. & faciunt tradita ab Innoc.in c.fi.de vit.& hon.Cle.& ab Arch.in c.1.de Cler. coniu.in 6.& comprobat Menoc.d.rem. 3.n.349.& seq.de retin.poss.vbi tripliciter hanc propositionem declarat.

71 Prædicta vero in remedijs retinendæ, & reintegrandæ facillimè procedere possent. sed in remedio adipiscendæ apud heminem ferè dubitatur, laicum iudicem inter Clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei Ecclesiasticæ, seu spiritualis agitur, sic Aym. cons. 104.num. 17.Guid.Pap.d.decis.1.Didac.pract. quæst. c. 35.num.1. vers.prima conclusio,Bero.in rub.ext.de iudic.nu.51. vbi scribit, quod omnes ita affirmant, & comprobat, citatis his,Menoch.de recup.poss.remed.15. num. 235. Natt. cons. 411.Afflict.in constit.Regni lib.1.rub 67.n.12. Hac ratione fulti. quia iudicium hoc adipiscendę habet annexam proprietatis causam,quæ spiritualis reputatur, & propterea à laico iudice tractari nequit,c.tuam.de ord. cogn. c.lator.qui fil.sint legit.

Ab hac tñ sñia recessit Igne.in l.necessarios, §.nõ alias, p.2.n.42.ff.ad Syllan.& Ant.Thesaur.dec.Pedem.82.n.3. & 4.citatis alijs affirmat,imo in possessorio adipiscendæ iudicem laicum esse competentem,quamquam de causa Ecclesiastica,& beneficiaria agatur,& sæpius apud eum in Pedemontano senatu seruatum fuisse testatur,& ita obseruari ait in Regno Franciæ,Neapolis,& Lusitaniæ.

Prima

Prima tñ opinio seruanda vtiq;erit, quia Igne. reprobatur à Menoch.d.remed.15. nu. 235. in fi.de recup.poss.& Vant. de nullit.tit. de nullit.ex defect.iurisd.nu.54.asserit, quod opinio Igne.falsa est;& Thes.non attendendus,vti inquit Farin.d.q.8.n.23.vers.procedit autem, vbi dicit,quod in iudicando nunquam recederet à priori opinione, quando agitur inter duos Clericos, vel quando inter laicum actorem,& Clericum reum,satis enim,& inconuincibiliter, tunc vrget ratio superius adducta, nec à proposita sententia remouendi sumus per contrariam dictorum locorum obseruantiam, quia talis consuetudo est improbata à iure, vti declarat Couar.d.c.35.in fi.pract.quæst.

72 Bene verum est, quod si iudex Ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi Clerico, posset Ecclesiastici iudicis negligentiam supplere laicus iudex.i ta gloss.in c.filij in ver. Regi. 16. q.7. Host. in c. qualiter in prin.de iudic.& in sum.titu.de for.compet.§.liquet etiam, vers. sed nunquid iudex secularis, prosequitur Menoch. de retin. possess. remed. 3. num. 354. & seq. vbi reprobat Abb. & Marian. contrarium tenentes. Et ita non contrariantur ijs, quę diximus superius,c.17.n.30. Quod secularis Potestas non supplet negligentiam iudicis Ecclesiastici. Quia quæ ibi diximus procedunt in criminalib.causis, & modo affirmamus, quod supplet negligentiam Ecclesiastici in ciuilibus,potest etenim in realibus iudex, & Potestas secularis supplere negligētiam Ecclesiastici,per tex. insignem in c.filijs, 16. q.7. in quo sancitur, vt Episcopis, & Archiepiscopis negligentib. punitionem eorum Rectorum,qui bonis Ecclesiasticis abutuntur,posse Regem adiri,vt illi malo medeatur,nec d.tex. correctum legimus, vti voluere Abb.in c.qualiter, num.7.de iudic. & Soc. in c. si quis Clericus.nu.28.& c.sanè nu.10.de for.cōp.Quinimo

Principes seculares benè faciunt, si cogant oppressores bonorum Ecclesiarum, & pauperrimorum Clericorum a dissipatione, & oppressione desistere, si Ecclesiastici iudices, & inferiores Prælati hoc facere non curarent, donec a Sum. Pont. præstetur debitum auxilium, ita Nauar. in cap. cum contingat fol. 152. vers. & quamuis de rescript. & concludit Couar. d. c. 35. num. 3. vers. secundo probatur pract. quæst. & firmat Menoch. de retinen. possess. d. remed. nu. 335. & 336. & seq. & assentit Farin. d. q. 8. nu. 23. vers. limita tertio.

Volunt etiam Scribentes, quod si Clericus citatus a laico iudice, si sua putauerit interesse, & comparuerit, illius sententiæ, & iudicio stare cogatur, per doctrinã Bal. in l. testamenta, in fin. C. de testam. & hanc citationis formam pro cautela dat. Cepo. caut. 68. nu. 3. Marant. in pract. 4. par. ver. Clerici non possunt conueniri. Roland. cons. 29. nu. 1. & seq. lib. 2. Ioseph Ludo. com. opin. lib. 1. concl. 59 vers. ampliatur prędicta; quasi quod talis citatio sit potius incitatoria, quam arctatoria, & sic citatus clericus, non reus necessarius, sed actor voluntarius efficitur, secundum Bal. Castren. & Alex. ac cæteros in d. l. testamenta, C. de testam. & concludit Affl. dec. 24. nu. 7. & 8. & sicuti clericus potest, si vult, coram seculari iudice conuenire laicum in causa merè profana, vti per Innoc. in c. cum P. in ver. Clericus de accusat. Butr. & Innoc. in c. quo clericus de for. comp. ita pariter citatus, si sua putauerit interesse, cum comparendo actor dicatur voluntarius, potest laicali iudicio se submittere. cum hac sententia transit Scacci. d. c. 11. nu. 100. & assentit Farin. d. q. 8. nu. 87. Dec. in c. cum inter. nu. 36. de excep. & cons. 700. sub nu. 6. eo quia non petitur in aliquo condemnari iste clericus citatus, si sua putauerit interesse, & sic in effectu actor erit. Doct. in l. de

pu-

pupillo, §. meminisse, & §. si seruo, ff. de no. op. nunciat. Contrarium voluere Anch. in c. ea, quæ reg. 58. vers. 27. de reg. iur. in 6. Dec. cons. 158. col. 2. Aym. cons. 13. in fin. Alex. in d. l. de pupillo, §. si seruo, ff. de no. op. nunciat. & conclusum fuit per sacrum Consilium Neapolitanum test. Capic. dec. 8. n. 3. Eo quia Clericus sic citatus, si sua putauerit interesse, comparendo, & docendo de suo interesse, non actor voluntarius, sed necessarius reus esset dicendus, & propterea non poterit coram laico conueniri, quamquam Dec. in d. c. cum inter. n. 15. & Felin. n. 21. de except. contrarium tueri conati sint.

73 Nihilominus quod Clericus ita citatus nõ possit distringi laicali iudicio, expresse demonstratur, considerando, aut Clericus iste comparet, aut non comparet, si comparet, & opponat fori declinatoriam, petendo ad iudicem suum remitti, tunc laicus iudex non erit competens, vigore dictæ declinatoriæ exceptionis; quæ in omnib. causis tã magnis, quam paruis, tam ordinarijs, quam extraordinarijs, tum coram ordinarijs iudicibus, tum coram delegatis opponi potest, test. Bal. in l. si quis in conscribendo in fi. C. de pact. & in puncto concludit Afflict. in constit. Regn. constit. de Burgensaticis. vers. septimo quæro, col. 3. relatus à Roland. d. cons. 29. n. 17. lib. 2. iterum Afflict. latè dec. 380. n. 7. & seq. vbi Vrsill. n. 5. & fuit de mente Capic. dec. 8. n. 3. comprobat Menoc. d. remed. 15. n. 232. recup. possess. Ioseph. Lud. d. concl. 5. vers. 5. & in casu Gram. dec. 61. n. 3. & prosequitur Farin. d. q. 8. n. 91.

74 Præcipuè si citato sic Clerico, imponatur pœna, quod si non comparuerit, contra ipsum in contumaciam procedetur, quia tunc non erit actor voluntarius, sed reus necessarius, ideo sententia contra ipsum minime ferri potest, & lata est inualida, & non præiudicat clerico, sic declarando

docuit Soc. in tract. de citat. in 2. art.prin.q.14. & firmarunt Lud.d.concl. 5.vers. fallit hoc dictū Capic. d.dec.8. nu.4.Roland. d.cons.29.n. 18.lib.2.Grammat. d.dec. 61. nu.3.& voluit Farin. d.q.8.nu. 92. Vnde comparendo clericus propter istam citationem poterit declinare forum secularem.

75 Si verò non comparuerit, quia tunc actam, & sententia contra ipsum lata non afficiunt, cum citatus, si sua putauerit interesse, non comparendo, non dicatur contumax, secundum Bal. in c. 1. in 5.q. de mil. vassall. qui cont. est vbi Afflict.nu.9. gloss.Bal.& Salic. in l.ea quidem. C.si manc. ita fuer. aliena. ipse Bal. in l. præscriptione in 15. col. vers. sexto quæritur, C.si contr.ius, vel vtil.publ. & in c.fin.in prin.de fid.instr. Ang.in l.contumacem. C.quom.& quando iud. Aret. in §. quadrupli. 27. col.vers. quid si compareant.Instit.de actio. Alex.in d. l.de pupillo.§. 1.in fi.ff.de no.op.nunc.& in l.libertis.la 1. ff.de in ius vocan.

Et postquam citatio sic formata, si sua putauerit interesse non arctat clericum ad comparendum, ita pariter sententia contra eum lata exequi non potest Felin.in d.c.cum inter.n.12.de excep.Bellamen.dec.11.Roland.d.cons.29.n. 6.lib. 2.Menoch.omnino videndus d. remed.15. nu.228. recup. possess.& prius dixerat Afflict. dec. 2.n. 8.& sequitur Farin.d.q.8.n.90.Ex quibus apparet quam vana,& frustratoria sit opinio tenentium,quod clericus hoc pacto citatus, efficiatur actor voluntarius, quæ tantum non procederet si clericus comparendo non opponeret fori declinatoriam quod in practica nunquam dabitur, ex quo semper clericus hanc declinatoriam opponet,& ad suum iudicem remitti instabit.

De

De statuto laicorum, an, & quando liget Clericos Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur.*
2 *Clerici non solum originarii, verum etiam alienigenæ, dummodo habitent, beneficient, vel commorentur in loco, veniũt appellatione ciuium.*
3 *Statuta laicalia concernentia commũne bonum ligant Clericos secundum opinionem aliquorum, quæ reprobatur. n. 21.*
4 *Clerici transgressores statuti laicalis commune bonum continentis, peccant mortaliter.*
Quod declaratur nu 27.
5 *Ad seculares Principes spectat condere leges circa temporalia ad Reipublicã conseruationem.*
Quod declaratur n. 26.
6 *Clerici, & laici concernentibus politicam temporalem eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legibus gubernantur, & illi subiiciuntur, sed quomodo procedat, demonstratur, n. 26.*
7 *Statutum laicale de Clericis expressè loquens non valet.*
8 *Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Clericos.*
9 *Statuere est iurisdictionis, & a pari procedunt, ligari aliquem statuto, vel trahere ad suum forum.*
10 *Quando deficit potestas, nulla est operatio.*
11 *Defectus iurisdictionis quandocunq; allegari potest.*
12 *Statutum generale, & fauorabile Clericos ligare multi voluere:*
Sed declaratur. num. 18. & 22.

13 *Sub generali statuti laicalis dispositione clerici non cōtinentur.*
14 *Statutum quantumcunque generale non extenditur ad personas exemptas, & non subiectas statuentibus.*
15 *Dispositio statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent.*
16 *Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, clericos non comprehendit.*
17 *Statutum quantum vis fauorabile non ligat clericos.*
18 *Statuta fauorabilia quomodo ligant clericos, declaratur.*
19 *Lex necessitat, & obligat, & priuilegio nemo inuitus vtitur.*
20 *Statutorum laicorum beneficia clericis non denegantur.*
21 *Statutum laicale commune bonum continens non ligat clericos ex defectu potestatis.*
22 *Statutum merè fauorabile clericis, nec etiam valet.*
23 *Statutum per quod ligantur clerici, non fauorabile, sed odiosum demonstratur.*
24 *Sola vtilitas non sustinet actum nullum.*
25 *Publica vtilitas, & commune bonum efficit, vt lex fieri possit, cuius finis est commune bonum.*
26 *Iurisdictio respicit tempus, locum, causas, res, & personas, & quo ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis a spirituali est distincta, sed quoad res, & personas Ecclesiasticas nihil est quod laicis concedatur.*
27 *Quando clerici propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit, non vigore legis a seculari Principe promulgatæ sed vi rationis naturalis.*
28 *Clerici violatores edictorum secularis Principis non a laicali sed ab Ecclesiastico iudice puniuntur.*
29 *Et Ecclesiasticus iudex non tenetur pœnam impositam per Consti-*

Constitutionem laicalem imponere, sed aliam arbitrariam.

30 *Vt constitutio laicalis liget clericos, quæ requirantur, demonstratur.*

31 *Quando clericus vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus.*

1 Q Via Clerici dicuntur ciues, & veniunt appellatione ciuium, secundum Bart. in l. 1. num. 11. ff. ad municip. Bald. in cap. 1. de vassall. qui arm. belli. depo. qui scriptum reliquit, quod Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis. comprobarunt hoc dictum Bald. Georg. Natt. in tract. statut. exclus. femin. in 3. q. princ. nu. 85. Mars. in tract. de banni. in ver. Ciuitate, num. 116. & Cassan. in Consuet. Burgund. rub. 13. §. 9. nu. 2. affirmauit quod clerici dantur ciues districtuales, & pars Ciuitatis, & allegat Oldr. Io. Andr. Rom. & Abb. prosequitur Tiraq. de primogen. q. 44. num. 9. Cumias super rit. mag. Cur. c. 40. num. 280.

2 Quinimmo Bart. in l. ciues, C. de incol. lib. 10. & in d. l. 1. voluit, quod hoc procedat non solum in Clericis originarijs, sed quoque in alienigenis, si tamen in loco habitēt, beneficium habeant, vel ibi commorentur, quia dum ibi moram trahunt, loco ciuium habentur, hoc idem dixit Barbat. in c. Rodulfus, n. 137. de rescrip. Felin. in c. dilectus, il 2. nu. 2. & 8. eod. tit. Lap. in rub. de donat. int. vir. & vxor. §. 39. nu. 5. Boer. decis. 260. nu. 20. & firmat Sanseuer. in l. 1. n. 141. C. de sum. Trin. & fid. Cathol. respondítq. Old. cōs. 32. per tot. quod sacerdos est de vniuersitate; sequitur Alber. in l. 1. col. 2. vers. vidi etiam dubitari, ff. quod quisq. vniuer. nom. Dec. in c. Eccl. S. Mariæ, sub n. 10. de Const. & secundū Arch. in repet. c. 1. col. 36. vers. nō obstat, quod in re sua, de Cōst. clericus dicitur habere ciuitatis participium.

3 Hinc dixere multi, quod statuta laicalia ligant Clericos præcipuè, quando statutum continet commune bonum, vti latè respondit Menoch.cons.800. nu.2. lib. 7. & comprobat Vincent.de Franch. decis. 9. nu. 5. & voluere Nauar.in Manual.confess. c. 23. num. 88. Messias, de ax. panis, concl.5.nu.40.Sot.in 4.sentent. dist. 25. q. 2. artic. 2. col.4.vers.quarta conclusio. Auedan. de exeque. Princip. mandat.lib.1. c.13. num. 7. & habemus tex. in c. non minus, §.quo circa.de immun.Eccles.vbi Anch. nu. 8. dicit, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate, & commodo Clericorum, & laicorum simul, & permixtim, Clerici tenentur, vti laici.

4 Et si Clerici simili statuto contrauenirent, mortaliter peccarent, secun.Luc.de Penn.in l.fi.C.quib.mune. nemi. lic.se excus.lib.10.Sot.vbi sup.qui vlterius voluit, quod vltra peccatum, teneantur Clerici ad restitutionem dãni dati.prosequitur Franc.d.dec.9.n.4.Menchia.li 1.de success. creat.§.10.n.648.Messia. vbi proximè n.41. Lopez in addit.ad pract Diaz.c.56.vers.primo Clericos.

5 Nam ad Principem secularem, cui à Deo in temporalibus populorum cura est demandata, spectat condere leges circa ea, quę pertinent ad iustam viuendi rationem, & Reipublicæ conseruationem respiciunt, non autem ad Episcopos, & alios iudices Ecclesiasticos, Sot.lib.1.de iust. & iur. q.6.art.2.post princ.& in 4.sent.d.dist. 25.q. 25. Molin. de iust.& iur.disputat.31.conclus.6.

9 Qui dicit, quod Clerici, & laici in concernentib. politicam temporalem eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legib gubernatur, & quibus subijciuntur. Sicuti igitur Clerici in spiritualibus tenentur iura Pontificia seruare, ita in temporalibus à ciuilibus sanctionibus discedere Clerici non debent, sic Driedon. de liber. Christ. lib.

lib.2.c.1.proposit.4 D.Thom.de regim Principib.lib.1.c. 12.Illustriss.Card.Bellarm.de potest.Pontif.lib.3. c.6. Lopez ad Diaz.c.56.vers.sed vt liberè dicam.

7 In quo articulo cauendum erit, quod si statutum laicale seù Principis secularis edictum expresse de Clericis loqueretur, non valeret vllo pacto ita Butr.in c. quod Clericis, de for.comp.vbi Imo.Abb.& cæteri Dec in d. c. Ecclesiæ s.Mariæ,n.24.de Constit.prout eum refert,& sequitur Menoch.de recup.possess.remed.14.n.56.

8 Eo quia Princeps secularis non habet potestatem condendi leges in Clericos, per ea, quæ notant omnes in d. c. Ecclesiæ s.Mariæ Doct.in d.c.quod Clericis, de for. cōp. Corn.consl.145.n.4.lib.4.Castren. qui de communi testatur consl.157.nu.1.lib.2.Port.Imolen.consl.48.num.1.Honded.consl.3.n.11.li.1.& nos demonstrauimus Clericos exē-

9 ptos esse à laicali iurisdictione,† Quapropter, cum statuere sit iurisdictionis sec.Bart.in l.omnes populi.n.3. ff. de iust. & iur.ibiq; Caccialup.& Iaf.Rom.consl. 218. n. 2. Et sicuti comprobauimus, secularem Potestatem non posse iudicare Clericum, ita non potest statuto astringere: pari .n.passu procedunt, ligare aliquem statuto, vel ad suum trahere forum, Innoc.& Butr.in rubr.de consuet.Archid.in c.quo iure, dist.9.Dec.in d.c.Ecclesiæ s.Mariæ n.6.

10 Vnde cum potestas deficiat, nulla est operatio, ex quo in quolibet actu est necessaria potestas ad illius validitatē, c.cum super.de off. deleg.l. cum te, vbi Bal. C. de donat. ant.nup.Dec.consl.198.n.3. & firmat, validisq; rationibus comprobat Surd.consl.301.n.17. lib. 3. & sentit Honded. d.consl.3.n.12.lib.1.

11 Defectusq; iurisdictionis est talis,& tantę efficacię, quod quandocunque allegari potest, vt citatis multis, concludit Surd.d.consl.301. nu. 18. lib. 3. dicens, quod regula hæc con-

continens, quod actus sit nullus, quando fit ab eo, qui potestate caret, nullam omnino patitur exceptionem, quia est fundata in naturali ratione.

12 Si verò statutum generale fuerit, & de clericis mentionem non faceret, tunc inter Scribentes controuertitur, si licet clericos, & quando continet commune bonum, illos ligare voluere superius citat, & quando Clericis est fauorabile, illos comprehendere tenuere multi. Quia licet sit defectus potestatis, tam in generali fauorabili, quam in speciali; attamen quia in generali statuto non cadit, nec demonstratur superioritas circa clericos, sicuti in speciali, in quo expresse de clericis statuitur. Ideo sub illa generalitate, quando est fauorabile statutum clerici complectuntur, quia, & ipsi eo poterunt, vti argumento doctrinæ Bal. in l. omni, nu. 2. C. de sacros. Eccles. & ex communi respondit Soc. cons. 230. n. 8. lib. 2. Capr. reg. tract. reg. 15. n. 35. Laurent. Chirio. com. opin. concl. 56. cent. 4. qui de cōmuni, & ipse testatur Neuiza. copiosè cons. 39. nu. 10. vbi asserit. Quod quando verba statuti non sunt præceptiua, seu arctatiua, ligant clericos, & voluisse hoc idem videtur Bursatt. cons. 93. num. 22. lib. 1.

13 Contrarium vero mihi dicendum videtur. Quia in generali ista statuti dispositione clerici non continentur, Felin. latissime in dict. cap. Ecclesiæ S. Mariæ, nu. 89. de Constit. pulchrè Panorm. in c. cum à nobis, nu. 3. de sent. excom. Castren. in l. ab administratione, post prin. C. de lega. quo fit, quod ex defectu volūtatis statutum ita generaliter

14 conceptum clericis non noceat. †Quia statutum quantumcūque generale nō extenditur ad personas exemptas, nec subiectas iurisdictioni statuētium, Bal. in d. l. omnes populi, ff. de iust. & iur. Soc. cons. 74. nu. 11. lib. 1. Gozad. cons. 76. nu. 12. Quæ verba generalia intelliguntur de omnibus exce-

exceptis priuilegiatis, Siluan. conſ. 73. nu. 4 Rimin. ſen. cōſ. 313. n. 13. lib. 2. Burſat. his citatis, conſ. 186. nu. 33 lib. 2.

15 Eo quia diſpoſitio ſtatuentium commenſuratur ſecundum eorum poteſtatem, & non creditur voluiſſe illas perſonas comprehendere in generali ſtatuti diſpoſitione, de quibus in ſpecie, & expreſſe diſponere nō potuiſſent, Abb. in c. à nobis il primo, num. 4. & 5. de ſent. excom. Mandel. de Alb. conſ. 8. nu. 10. Alex. conſ. 211. nu. 1. lib. 2. vbi ſcribit ſtatuentium mentem eſſe interpretandam ſecundum ius, vt ſcilicet, clerici, qui ſtatuentibus non ſubiacent, in ſtatuto non includantur, ſequitur Crot. conſ. 370. nu. 13. & 14. lib. 3.

16 Si igitur ſtatutum de clericis expreſſe mentionem feciſſet, non valeret defectu poteſtatis ſtatutum generale, in quo de clericis non fit mentio, defectu poteſtatis, & etiam voluntatis ſimul corruit, Io. Andr. in c. fi. de immun. Eccl. in 6. Bald. in l. fi. §. in computatione, C. de iur. deliber. Soc. conſ. 46. nu. 9. lib. 4. Rimin. iun. conſ. 449. n. 32. lib. 4. cum præfatis reſidet Hondad. d. conſ. 3. nu. 16. & ſeq. lib. 1.

17 Nec releuat, ſi ſtatutum clericis eſſet fauorabile, quia indiſtinctè clericos non ligari ſtatuto laicorum, quantumuis fauorabili tenet Matheſi. in ſing. 112. vbi dicit hanc doctrinam vtilem, & lucroſam, & procedere in foro nedum Eccleſiaſtico, ſed etiam ſeculari, per tradita in d. c. Eccleſiæ S. Mariæ. Quod etiam ante Matheſi. videtur fuiſſe de mente Bal. in c. cum veniſſent, n. 6. de eo, qui mittit. in poſſeſs. Et dictum ſtatutum de clericis expreſſam, & ſpecificā mentionem non faciens, interpretatur ſecundum ius commune, quo ſancitur. Nolite tangere Chriſtos meos, vt notatur in §. vult enim, in Authent. de non alienan. & ideo de eis ſtatuere noluiſſe per ſupradictum dicendum venit. Si verò res nominat, vult quidem illos complecti, ſed non

poteſt,

potest, vti diximus, & considerat Surd.cons. 2. sub nu. 15. lib. 1. & sentit Lap.allegat. 100.n.4.Soc.cons. 14.in prin.vbi de communi, & cons.46.n.8.lib.4. & hanc etiam communem appellauit ipse Soc.cons.1.n.9.lib.2.Alex.d.cons.211. n.3.lib.2.& firmat Honded.d.cons.3 n.11.lib.1.

18 Quod autem dicunt Scribentes, Clericos ligari statuto fauorabili, intelligendum est, de statuto permissiuo, vel cõsultiuo Ecclesiæ, vel etiam priuilegij inductiuo, vti declarat Lap.d.alleg.100.& sequitur Domin. in c. fi. de off. deleg.in 6.Hinc bene dicebat Bal.consl.300. n.4. lib. 1. quod statuentes vtiq; pñt præter legem fauorabiliter disponere super rebus, & personis Ecclesiasticis, vt puta, vt credatur codicibus rationum Ecclesiæ, etiam priuatis, quod violatores immunitatis Ecclesiasticæ ipsò iure incurrant in talẽ pænam, & similia statuta certè possint condere seculares potestates, eo, quia continent materiam Ecclesiæ fauorabilem, quæ resoluitur in vim priuilegij, secus est, quando statuta sunt præceptiua, & necessaria ita Dec.in d.c.Ecclesię s. Marię post Card. Abb. & Alexand. quos citat num.50. distinguẽdo ait, quod aut statuta continent materiam Ecclesiæ fauorabilem, quæ tamen habet in se præceptum, & necessitatem, & non ligaret Clericos, aut materia est fauorabilis adeo, quod resoluitur in vim consilij, & priuilegij; & tunc porriguntur ad Clericos.

19 Et hoc est, quod dixit Bal.in d. c. cum venisset, quod Clerici non ligantur statuto laicorum, licet eis vti possint, tanquam priuilegio; non tanquam lege, quia lex necessitat, & obligat, priuilegio nempe nemo inuitus vtitur, argum l. quod fauore, C. de ll. & quilibet potest dare priuilegium Ecclesiæ super pertinentibus ad se, vt dicit Card. Florent.relatus à Brun.de stat.exclusi.femin.artic. 12.nu. 171.& doctissimè declarat Surd.d.cons.2.n.19.lib.1.Lamberteng.

berteng. de contract. eor. qui sin. cert. solemnit. glos. 2. nu. 57. vbi ait, eos, qui affirmant legem fauorabilem ligare clericos, intelligi quo ad hoc, vt si velint, possint ea vti, non quod cogantur eam cōtra se recipere. Roch. de Curt. in c. fi. sectio. 8. n. 77. de consuet. scribit, quod includuntur clerici si velint; non aliter prosequitur Lancell. Gall. in consuet. Alex. in ver. Maritus. 4. q. n. 7. qui dicit communem.

20 Hucq; tendunt ea, quod statutorum laicorum beneficia non denegantur clericis, vti scripsere Oldr. cons. 32. Lap. alleg. 101. Bal. in l. 1. col. 8. vers. sed hic vlterius quæritur. C. de Sum. Trin. Panor. in lect. d. c. Ecclesiæ s. Mariæ ad fi. ibi. (si verò statutum porrigit) de Const. & in c. quod clericis. num. 41. de for. comp. & in c. constitutus. 5. not. num. 4. de restit. in integr. & in cap. fi. 1. not. vbi bona apost. de vit. & honest. cler. Afflict. de iur. Proth. §. vlt. nu. 17. Barth. Soci. cons. 39. vol. 1. vers. prædictis obstaret. lib. 2. & cons. 71. sub n. 5. lib. 4. Dec. cons. 141. dub. Mai. latissimè sing. 453. Marant. in pract. p. 2. act. 26. p. prin. nu. 27. Blanch. de compromiss. in 3. par. sub num. 32. Possunt etenim laici clericis beneficia concedere, c. nouit. de iudic. Dec. cons. 150. nu. 2.

21 Nec facit, quod diximus de statuto continente commune bonum, & afferente commodum non minus clericis, quam laicis; quo in casu clericos quoq; ligat. Quia stante ratione superius adducta, & à nostratibus passim ponderata, quod in laicos deficit potestas statuendi quoad clericos. Idcirco sequitur statutum esse nullum, non minus quando continet vtilitatem clericis, & laicis communem, quam vbi solum prodest laicis, nec sola vtilitas causæ tribuit iurisdictionem, quia, eo quoq; in casu in laico deest iurisdictio, vnde deficiet pariter statuendi potestas.

22 Idque clarius demonstratur ex eo, quia statutum mere

fauo-

fauorabile Clericis, & eis tantummodo commodum affe-rens, nihilominus non valere ostendimus, per notata à Matthesi.d.sing.112.& probat tex.d. c. Ecclesiæ s. Mariæ, vbi Abb.nu.25.& seq. Barbat.nu.2.& Dec.nu.24.& respondit Soc.cons.56.nu.1.lib.1.Neapodan.in Consuetud.regni.in proœm.n.309.Nauar.cons.4.n.5.lib.1.Purpurat.cons.335.n.2.qui loquitur, etiam si esset iustum, & rationabile. Tanto magis inualidum dicere possumus, si Clericis, & laicis vtilitatem apportaret.

23 Quinimò si rectè consideretur, quotiescunq. hoc statutum ligaret Clericos, non posse dici fauorabile, quia & si ratione causæ, vel subiectæ materiæ prodesse posset Clericis, noceret tamē, quatenus eos ligaret, & plus eis obesset exercendo in illos iurisdictionem, quam prodesset tribuēdo commodum temporale, & hoc pacto possent seculares Principes statuendo aliquid incommodum Clericorum, acquirere in Clericos potestatem, & exercere in eis iurisdictionem, quod nil aliud est, quam priuare Ecclesiasticos sub specie boni apparentis bono substantiali, & pro modico commodo bursali emere libertatem Ecclesiasticam, vt in puncto respondit Surd.cons.301.num.34.lib.3.

24 Et sola vtilitas non sustinet actum, qui alias sit nullus, sed alia concurrere debent, quæ ad vtilitatem sunt acquisita, propterea videmus non sustineri alienationem rerum Ecclesiæ factam absq; debitis, & requisitis solemnitatibus, quamuis ea sit vtilis Ecclesiæ.c.sine exceptione.12.q.2.c. tua nuper de his, quæ fiunt a Prælat. sine consens. cap. & ibi hoc notat Abb.glo.in sum.12.q.2.Gemin.& alij in cap. 2.de reb.Eccl.non alien.Redoan.de reb.Eccl.non alien.q. 20.n.193.& seq.

25 Bene verum est, quod publica vtilitas, & commune bonum efficit, vt statum, siue lex fieri possit; & hic est legum finis,

finis, vt commune bonum seruetur, vti de mente Aristot. & D. Thom. firmat Molin. de iust. & iure, disput. 3. col. 2. sed non dat iurisdictionem sic Surd. d. cons. 301. n. 26. lib. 3. Et quamquam ad Principem secularem spectet prouidere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia respiciunt, non autem ad Episcopos. Verum namque id est, dummodo personas, & bona Ecclesiæ, vel clericorum non attingant.

26 Cum enim iurisdictio respiciat tempus, locum, causas, res, & personas, respectu loci, temporis, & causarum iurisdictio Ecclesiastica est disiuncta à temporali, respectu verò rerum Ecclesię, & personarum Ecclesiasticarum nihil est, quod laicis concedatur, ita Vasqu. de success. creat. d. §. 10. num. 651.

Idcirco quoad causas statuendi licet sit secularis potestatis bono publico prouidere, intelligendum tantum erit, ne manum ponat ad personas, & bona clericorum, & quotiescunq; secularis Princeps vellet suis statutis clericos, & Ecclesias afficere, non minus læderet Ecclesiasticam iurisdictionem, quam offenderet temporalem iudex Ecclesiasticus, si in temporalib. laicis pręciperet, hęc Surd. omnino videndus d. cons. 301. n. 45. lib. 3.

27 Et quatenus constitutio laicalis ligaret clericos ob commune bonum, id non esset ratione dictę legis, seu constitutionis, & quatenus lata per secularem Potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur, in tãtum quod si super eo nulla esset promulgata lex, tamen Clericus id facere, vel omittere teneretur, ita dictante ratione naturali, & æquitate Canonica, ac morali, qua omnes inducimur ad faciendum ea, quod publica omnium hominum vtilitas exegit, & ob id contrauenientes peccat mortaliter, argumento, c. pastoralis, de fid. instr. & sentit Afflict. in

prælud.

prælud. constit. Regni. q.7.nu.2. Lopez.ad Diaz.d.c.56. vers.non tamen intelligas,& clarius expressit Surd.d.cons. 301.n.30.& 31.lib.3.

28 Et quod hoc sit verum,quod non vigore legis secularis, sed vi naturalis rationis , clericus obseruare teneatur ea, quę ad commune bonum pertinent,dignoscitur. Quia,& si prohibitio facta sit à seculari Potestate , si clerici eam violarent, non à laicalib.ministris,sed per suos Ecclesiasticos iudices competentes essent puniendi, ita de mente Menchia.scribit Lopez.ad Diaz.d.c.56. vers.secundo clericos,vt voluit Io.de Plath.in §. item lex Iulia. col.4. vers. item nunquid. Instit.de pub. iudic. vbi affirmat pœnam exigi per iudicem Ecclesiasticum,nec secularis potest in ea se intromittere , cuius decisionem singularem inquit Lap.in c.per vestras.in 2.not.§.sed est pulcra.n.13. de donat.int.vir.& vxo. Isern. in c.1. §. illicitas in fi. de pac. iur. firm.prosequitur Surd.d.cons. 301.nu.34.lib. 3. vbi ponit differentiam, quando quis teneatur vigore legis, & quando vi rationis naturalis.

29 Hoc in casu aduertendum velim, minimè teneri Ecclesiasticum iudicem, eadem pœna Constitutionis laicalis clericos mulctari , ex quo , cum ad obseruantiam præfatæ secularis Constitutionis tantum teneantur naturali ratione;quæ non magis vnam,quam alteram pœnam transgressoribus infligit, & pœna , quæ in edicto laicorum imponitur prouenit à ciuili Potestate , & iurisdictione, à qua clerici immunes esse sæpius diximus . ideo arbitraria pœna plecti possent clerici transgressores statutorum laicalium pro communi, & publico bono emanatorum, per ea, quæ notauit Lopez. ad Diaz. d. c. 56. vers. 3. minim. Sot. in 4.sentent.dist.25.q.2. art.2. col.4.vers.4. conclusio, & citatis Molin. & Nau. firmat Surd.d. cons. 301.n.39. lib.3.

30 Vt

30 Vt enim Constitutio edita à laico Principe liget clericos, de mente Doct. in d.c. Eccl. S. Mariæ plura copulatiuè requiruntur. Nempe, quod sit clericis fauorabilis, & non grauis, quod procedat per modum priuilegij, quod non vtatur verbis præceptiuis, nec pœnalibus, alias eos non ligare acerrimè defendit Surd. d. cons. 301. sub n. 24. lib. 3.

31 Verũ hoc dixisse volui, quod si clericus vti velit statuto laicorũ, debet illo vti cum omnibus suis qualitatibus, Bal. in l. omni, ad fi. C. de sacros. Eccl. in l. contra, §. fin. 1. lect. ff. de pact. in l. de quib. n. 26. ff. de iust. & iur. & in l. 1. q. vlt. de contrah. emp. Dec. cons. 532. n. 8. in l. 1. n. 12. ff. de iur. om. iud. & in d.c. Eccl. S. Mariæ sub num. 21. de Constit. Aym. cons. 135. num. 26.

Appellatione Clericorum, qui veniant in materia nostra Immunitatis ecclesiastici fori. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Clerici unde dicti.*
2 *Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares.*
3 *Clericorum nomine in materia ista beneficii fori veniunt omnes, qui in quacunque dignitate sint positi præter laicos.*
4 *Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudent.*
5 *Clerici prima tantum tonsura initiati, & ipsi gaudent beneficio isto.*
6 *Illi, qui nullo ordine clericali initiati inseruiunt Ecclesiæ animo, vt fiant clerici, gaudent beneficio fori.*
Et in quibus verificetur, ostenditur.
7 *Clerici in minoribus constituti gaudent beneficio isto.*

Q Dum.

8 *Dummodo in habitu, & tonsura incedant, & inseruiant Ecclesiæ de mandato* Episcopi *iuxta sanctionem Sancti Concilii Tridentini.*

9 *Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori, demonstratur.*

10 *Regulares omnes profitentes regulam approbatam per Sedem Apostolicam non gaudent fori beneficio.*

11 *Nouitii, si ante professionem delinquant, ab* Ecclesiastico *tantum puniendi.*

Quod declaratur, nisi Nouitius religionem deserat.

12 *Conuersi, qui se Ecclesiæ seruitio dedicarunt, fori beneficio gaudent.*

Idem dicendum est de Iesuatis, *de* Pinzocariis, *& similibus dummodo sint aggregati alicui Religioni, vel regulam approbatam profiteantur.*

13 *Familiares clericorum quando gaudeant hoc beneficio fori, late demonstratur.*

Via in discursu istius immunitatis nostræ personarum Ecclesiasticarum à seculari iurisdictione cō tinuè verba fecimus de Clericis, & vsque adhuc qui sub isto nomine contineantur non enucleauimus, necessarium visum fuit demonstrare, qui sub hoc clericorum nomine, beneficio fori Ecclesiastici gaudere valeant.

Clerici verò à cleros (verbo græco) dicuntur, quod cum circumflexo accentu in prima syllaba descripto, sors, vel hæreditas latinè interpretatur, vnde Cleri appellantur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatem ipso. Sunt verba tex. c. cum secundum Apostolum, de præben. & sors alicuius dicitur illud, quod quis ex natura alicuius actus debet

bet sortiri, consequi, vel habere. hinc sors virtutis dicitur Regnum æternum, quia debetur virtuti, siue virtuosis pro virtute, & si Regnum Cælorum sortiantur, assequuntur sortem suam, sic Guliel. Bout. in tract. de vsur. nu. 45.

2 Clericorum autem aliqui sunt seculares, aliqui regulares; seculares dicuntur respectu virorum religiosorum, cum seculares clerici nullam profiteantur regulam, sed in seculo Deo seruiunt, vti docet Bal. post gloss. in c. licet in corrigendis, de off. ordin. quem reassumpsit, & sequitur Rebuff. in pract. benefic. par. 1. tit. quotuplex sit benef. in princip.

Et dicuntur seculares, quia ad modum laicorum possũt proprium habere, & idem pro sua voluntate facere, vt faciunt laici, tit. extra, de testam. glo. 2. in d. c. licet in corrigẽdis, de off. ordin. Non quod propriè dicantur seculares, vt docuit d. glo. 2. & ibi Panor. qui infert, quod appellatione secularium non veniunt clerici, ad quod ego allego tex. c. clerici, vel secularis, 13. q. 2.

3 Sub igitur nomine clericorum veniunt omnes, qui in quacunque dignitate sunt positi præter laicos, in c. de persona, in fin. 11. q. 1. Authen. Presbyteros, la 1. C. de sacros. Eccles. Panorm. in rub. de vit. & honest. cler. nu. 4. c. cum sibi, de verb. sign. vbi Canonicos clericorum appellatione venire sancitur.

Et Episcopi in materia ista fauorabili sub nomine clericorum veniunt, licet aliàs secus esset in odiosis secundum Tiraq. de nobil. c. 6. vers. & faciunt etiam sub nu. 52.

4 Quo vero ad Presbyteros, & alios in sacris ordinibus constitutos, nulla cadit dubietas, quod beneficio nostro fori Ecclesiastici fruantur.

5 Verum, & ij, qui prima tantum tonsura initiati sunt, cum personæ Ecclesiasticæ dicantur, c. fin. de temp. ord. in 6. c.

duo,12.q.1.Panor.in d.rub.de vit. & honest. cler. num. 4. Et ipsi exempti sunt à seculari, & sub Ecclesiastica iurisdictione constituti sunt,c.2.de for.compet. cap.clericum, & c.nullus,11.q.1.c.clerici,c.decernimus,& cap.cum non ab homine,de iudic.vbi Dec.in 2. not. & notant Scribentes in c,cum contingat,de ætat. & qualit. & in l. generaliter,C.de Episc. & cler. Io.And.in c.nullus de ordi. cogn. in 6.& in c.de apostat.& in c.nouit,de iudic. Dec.in c.Ecclesiæ S.Mariç,nu.6.de Constit.Barb.in terminis cons.45. num.2.lib.2. Alex. cons.149.col.1.lib.6. Cepo.caus.crim. cons.11.n.15.Mars.cons.crim.cons.65. nu.58. & 59. Alex. de Neuo cons. 56.nu.1.Lopez ad Diaz,c.62.nu.9. Decia. tract. crim. lib.4.c.9.nu.21.par.1.Scacci.de iudic.caus.ciuil.& crim.11.num.16. Farin. tit.de inquisit.q.8.nu.5.Ant. Gomez.var.resol.lib.3.tit.quãdo reus gaud. immun. Eccl. nu.3.qui de communi testatur. Et appellatione clericorũ venit,qui sola tonsura est initiatus, Bald. in l. etiam col. 4. vers.& ideo clerici non possunt,C.de excep. re. iud.Corset.sing.12.in ver.accusatio.Lap.de liber. Eccles. q. 2. in princ.Calcan.cons.70.sub nu.79.& tradunt Boss. tit.de foro compet.sub num.127. Rolan.citatis alijs cons.4.nu.16. cum seq. lib. 1.

6 Quinimmò Decia.d.c.9.n.17. notabiliter scribit,quod hoc beneficiũ fori Ecclesiastici habent etiam ij,qui adhuc nullo ordine clericali, sunt initiati, sed inseruiunt Ecclesiæ eo animo,vt postea fiant clerici,quod voluit glo.2. in c.2. de for.cõpet.Quod verificatur in Mediolanensi Diœcesi, vbi ex sanctissimo instituto Eminentissimi Card.Borromei recolendç memoriç,nullus ad primã admittitur tonsuram, si per annum habitũ clericalem non detulerit, ad cuius susceptionem petitur licentia ab Ordinario,vti obseruari sæpius vidi, dum Eminentiss. Card. Federici Borromei Auditor

ditor fui in dicta Curia Archiepiscopali, & hoc voluit dicere Decia. vbi proximè, dum intelligendum de ijs vult, qui iam se obligarunt Ecclesiæ seruitio, secus de alijs, qui veniunt causa adiscendi tantum à Parocho, & aliquando inseruiunt Ecclesiæ: quod probari asserit in text. c. omnis ætas, 12. q. 1. & facere affirmat gloss. in c. per exceptionem, in verb. perpetuò oblati, de priuil. in 6. & in specie tradit Abb. in c. 2. nu. 5. de foro compet. vbi Barbat. nu. 29. & non displicet Farin. d. q. 8. num. 5. in fine.

7 Verum cum minoribus ordinibus insigniti, & ipsi largè dicantur sacros ordines habere, quia omnes ordines sacri sunt, c. erubescant. 32. dist. Panor. in c. clericis, n. 7. ne cler. vel monac. in c. sanè il 1. sub num. 3. de cler. coniug. & in c. clericus il 2. in prin. de vit. & honest. cler. gl. vnic. in sum. 32. dist. Qua propter, & ipsi gaudent priuilegijs in sacris cõstitutorum, Alex. cons. 8. lib. 1. apost. ad Panor. in c. cum nõ ab homine, 1. not. in ver. primæ tonsuræ, de iudic. Doct. in c. nullus, de temp. ord. in 6. Lup. de liber. Eccl. q. 2. in prin. Mars. caus. crim. cons. prædicto 65. n. 59. P. Duen. reg. tract. reg. 99. in 2. ampliat. Et quod hoc beneficio fori gaudeant tenere omnes supra citati.

8 Prædicta tamen temperanda erunt iux. sacri Trid. Concilij sanctionem, in c. nullus, quod est 6. sess. 23. de reform. dummodo incedant prædicti clerici in minoribus constituti in habitu, & tonsura clericali, & inseruiant Ecclesiæ de mandato Episcopi, seu habeant beneficium Ecclesiasticũ, vti diximus, c. 17. num. 13.

Non solum clerici, qui in minoribus constituti incedũt in habitu, & tonsura, ac Ecclesiæ inseruiunt, isto priuilegio

9 fori gaudere debent. † Sed etiam clerici coniugati eodem beneficio fruuntur, per tex. c. vnic. de cler. coniug. in 6. quo cauetur in hæc verba. [Præsenti declaramus edi-

cto, huiusmodi clericos coniugatos, pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse criminaliter, aut ciuiliter ad iudicium seculare;] & huiusce text. dispositionē seruanda n esse præcipit Sancta Tridentina Synodus, d.c. 6.sess.23.& ipsius tex.auctoritate ita respondit Alexan.de Neuo,cons.61.nu.1.& firmauit Couar. pract.q.c.31. n.6. & seq. qui plura adducit Clar.de cōmuni testatus in pract. §.fin.q.36 vers.quæro, an clericus coniugatus, Capr. reg. tract.reg.97.nu.85.Decia.d.c.9.num:40.

Sed aduertendum velim,quod,vt iste clericus coniugatus beneficio fori potiri valeat,requiritur, vt cum vnica, & virgine matrimonium contraxerit, & vestes clericales, & tonsuram deferat,per d.tex. c.vnic. de cler. coniug. in 6. quem latè interpretatur Couar. pract. q. d.c.31. Petr. Duen.de mend.Reg.1.par.c.22.Et vltra prædicta in supra citatis text.disposita,Concilium Tridentinum d. c. 6. sess. 23. mandat vlterius, quod dicti clerici coniugati inseruiant actualiter alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi, ita Lopez ad Diaz c.64. n.13. & Clar.d.q.36. vers. hæc vero omnia, requiri etiam ait, quod iste coniugatus clericus non se immisceat negociationibus secularibus, vel armis. Eo quia si clericus primæ tonsuræ non coniugatus ob aliquam causam amittit priuilegium Clericatus,tanto magis amittet ob eandem coniugatus, ita Scacci. d.c.11.nu.20. prosequitur Farin.d.q.8. nu.6. vbi nu.7.affirmat, quod isti coniugati tantummodo gaudent hoc beneficio fori in criminalibus,non in ciuilibus,& ita intelligendum esse d.tex. cap.vnic.de cler.coniug. in 6.comprobat. Sed quia,vti ex Scacci.concludit Farin.d.q.8.nu.6.in fin.hodie in clericis coniugatis non concurrunt supradicta requisita necessaria ideo rarò, aut nunquam similes clerici coniugati beneficium istud fori Ecclesiastici consequentur.

Dixi-

10 Diximus superius, clericorũ aliquos esse seculares, alios regulares, de secularibus cum iam viderimus, restat videre de Regularibus, & quod attinet ad materiam nostram, omnes Religiosi, qui regulam aliquam à Sum. Pont. approbatam profitentur, iuxta sanctionem text. c. fin. de relig. domib. & ij exempti sunt à foro seculari, vt notant omnes in cap. 2. de foro comp. & in cap. si quis suadente, 17. q. 3. & voluit Decia. d. c. 9. nu 29. & seq. & Farin. d. q. 8. sub nu. 46. vers. Amplia vigesimo.

11 Nouitij quoque qui habitum religionis approbatæ assumpserunt, si ante professionem delinquant, ab Ecclesiastico tantum iudice essent puniendi, per tex. l. statu. liber. ff. qui sta. qui, & si loquatur de statu libero, attamen Bart. in Authen. Ingressi, col. pen. vers. pro hac tamen induco, C. de sacr. Eccl. hoc argumento vtitur de statu libero ad Nouitium, & per dictum text. ita determinat Ias. in Authent. si qua mulier, circa fi. vers. ego teneo, C. de sacros. Eccles. & in l. quædam puella, num. 13. ff. de iur. om. iud. Castren. cons. 432. col. 2. vers. tertio principaliter vsque ad fin. cons. lib. 1. Boss. tit. de foro compet. sub num. 127. & comprobat Scacci. d. c. 11. nu. 21. & pulchrè notat Ang. in l. 1. ff. de pœn. per dictum tex. l. statu liber. licet in alia materia, infra annum Nouitius non habeatur pro ingresso, sed fallit in casu nostro, vt scribit Decia. d. c. 9. n. 14. Et facit ad hoc; Quia si quis Nouitium istum offenderit, puniendus erit, perinde ac si Religiosum offendisset, cap. Religioso, §. fi. de sent. excomm. in 6. Vnde à contrario arguendo, idem esse debet in Nouitio delinquente, qui pro Religioso est reputandus, vt contrariorum sit eadem disciplina, l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. & per ea quæ notant Doct. in l. vlt. C. de ind. iud. tollend. Præcipuè cum in vtroque casu tractetur de fauore ipsius Nouitij, cui magis

expedit iudicari ab Ecclesiastico ob minorem pœnã, quã solent imponere. hoc argumento in puncto vtitur Lamberteng. de contr.con.glo.2.q.19.n.27.in fi. vbi bene declarando, dicit prædicta non procedere, si tractatur de puniendo delicto per Nouitium commisso, qui tamen Religionem deseruit, & de Monasterio exijt, isto enim in casu, cum amplius pro religioso haberi non possit; ideo poterit à seculari iudice puniri, quamquam delictum in Monasterio, dum Nouitiatus habitum deferret, perpetrasset, prout eum refert Farin.d.q.8.sub n.46.vers.amplia 16.

12 Conuersi quoque qui se Ecclesiæ seruitio dedicarũt, beneficium fori gaudebunt, præsertim si professionem aliquã fecerint, puta, obedientiæ, castitatis, vel paupertatis secundum Calder. cons. 30. sub tit. de Regular. & notatur in c. Parochianos, c. ex tenore, c. nõ dubium, & c. de monialib. de sent.excom.in 6. & comprobat Decia. d. c.9. n.28. Ex præfatis decidi possũt multę quęstiones de Iesuatis fratrib. de Regularib. tertij ordinis B. Francisci, & de similibus, qui si alicui Religioni sunt aggregati, vel aliquam regulam profitentur à Sede Apostolica approbatam, hoc beneficio fori gaudebunt, ita Decia. d.c.9. qui more suo doctissimè, & di-

13 stinctè loquitur. † Adeo fauorabiles semper fuerę leges, & Scribẽtes Ecclesiasticis personis circa istam fori immunitatem, vt eam extendere conati sunt et ad familiares clericorum, & si laici essent, qui tamen gaudẽt clericorum, priuilegio, & conueniendi sunt corã iudice Ecclesiastico, glo. 1. circa med. in c. eos qui, 32. dist. glo. 1. in prin. in c. iudicatũ, 89. gl. 1. in c. 2. de for. cõp. Bal. in l. 2. 3. not. C. de Episc. & cler. Marant. in pract. 11. dist. 4. par. prin. n.4. Mars. caus. cri. cons. 67. n.60. Calca. cõs. 71. per tot. vbi dicit id genera le esse in omnib. famulis singularis personæ Card. Alb. cõs. 13. sub n.7. & habemus tex. in c. pen. de priuil. in 6. & pro-

batur

batur in l.Medicos,& l.fi.C.de profeſſ.& Med.lib.11.in l.viros,C.de cō.conſtit.lib.12.in l.ſacris.la 3. C.de proxi. ſacr.ſcrin.eo.lib.& in l.fi.C.de propo.agen.reb. eo.lib.11. & in l. 1. & 2. C. de Epiſc. & Cler. Ant. de Butr. in d. c. 2. in col. de for.comp. ſequutus à Capic. dec.12.n.2. qui de magis communi teſtatur,& ſequitur Ant.Theſ.dec.Pedem.22. vbi relatis opinionibus tenet quod coloni, & famuli clericorum non gaudeant, quando nō ſunt perpetui; & de iſtis intelligendum ſcribit tex. c. Eccleſiarum ſeruos. 12.q.2. diuerſa enim ratio eſt in famulis, & operarijs, qui ſunt perſonæ liberæ,à ſeruis perpetuis,qui ſunt in dominio Eccleſiaſticorum.Et tantum Epiſcoporum famuli hoc priuilegio gaudent ſecundum Abb.in c.1. nu.16.de for.com pet.& in c.cum non ab homine,ſub nu.2.de iudic.& Felin. in c.2.nu.2.in fi.de for.comp.dicit opinionem Abb.eſſe tutiorem, quod etiam voluit Burſatt. conſ. 25. per tot. & præcipuè n.13.lib.1.ſequitur Farin.d.q.8. n.46.& concludunt Capic.& Theſaur.vbi ſupra.

Quod, etiam vigore Motus proprij Pauli papę III.incipit Debita conſideratione,& eſt 24. in ordine, extenditur ad duos familiares Referendariorum vtriuſq. ſignaturæ.

Et tanto magis procederet in famulis Eminentiſſimorū Cardinalium, qui tantummodo ſuppoſiti ſunt illorum iuriſdictioni, priuatiuè quo ad alios iudices ſecundū Zabar. & Panorm.relatos,& ſequutos a Clar.in pract. §.fin.q.35. verſ.numquid familiares,& verſ.excipiuntur.Verū Scacci. de iud.cauſ.ciuil.& crim. c.11.n.22.ſcribit. Quod nunquā in Vrbe vidit, aut audiuit ſeruatum hoc priuilegium Cardinalium puniendi ſuos familiares, & credit hoc priuilegium à ſeipſis Cardinales abdicaſſe, potius ad eorum exonerationem, quam iure coactus proſequitur Farin.d. q.8.nu.46.qui dicit, quicquid ſit de iure, hodie Cardina-

lium

lium famuli,& famuliares puniuntur à iudicibus ordinarijs Vrbis,ſicut alij quicumque;

Et quod pertinet ad propoſitionē iſtam de famulis clericorum,qui gaudent hoc beneficio fori,videndus ſemper erit Decia.d.c.9.n.47. & 57.lib.4. par.1. vbi multa.

De habitu,& tonſura Clericali. Cap. xxiij.

SVMMARIVM.

1 *Clericalis habitus in duobus copulatiuè conſiſtit,ſcilicet in tonſura,& veſtibus,nec vnum ſine altero ſufficeret.*

2 *Tonſuræ duæ ſpecies,& quæ ſint,declaratur.*

3 *Tonſura in modum ſphæræ,& coronæ competit clericis ad Diuina miniſteria deputatis.*

Cuius ſphericæ tonſuræ ſignificatus dantur.

4 *Conuerſis capilli ſuperius non raduntur, ſed tonduntur inferius, & quare.*

5 *Tonſura à quibus originem habuerit.*

6 *Clericus in ſacris,ſeu beneficiatus non deferens tonſuram, peccat mortaliter.*

7 *Excuſantur tamen impotentes ob carentiam capillorum.*

8 *Veſtes clericorum à iure determinatæ non reperiuntur.*

9 *In materia habitus clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam deſignando.*

10 *Quæ veſtes prohibitæ ſint clericis demonſtratur.*

11 *Habitus clericorum ſecularium incertus,ſecus Regularium.*

12 *Statis de iure,etiam quo ad ſeculares clericos,habitus determinatur ad hoc,vt dignoſcantur a laicis.*

Quorum habitus, qualis eſſe debeat,refertur.

13 *Circa veſtes clericorum attendenda regionis conſuetudo.*

14 *Cardinales purpura,& galero purpureo vtuntur.*

15 Si

15 *Si de habitu, an sit clericalis, vel ne, quaestio esset, quis iudex erit, Ecclesiasticus, vel secularis.*
Et Ecclesiasticum esse ostenditur.
Conciliantur que Scribentes.

VT enim Clerici beneficium fori habeant, necessarium esse diximus, quod incedant in habitu, & tonsura, ideo quaerendum erit, qui sit habitus, & quae tonsura clericalis.

1 Sciendum itaque erit, quod habitus clericalis in duobus copulatiuè consistit, idest, in tonsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret, secundum Bald. in l. si qua per calumniam, nu 3. C. de sacros. Eccl. vbi refert, quod captus in maleficio, habens tonsurã sine vestibus, vel habẽs vestes sine tonsura, non dicitur captus in habitu clericali, hoc idẽ notat Gemin. in c. si iudex, §. idem esse, in princ. vbi Franc. de sent. excom. in 6. & fuit dictum Io. Andr. ibid. n. 1.

2 Tonsurae autem duae sunt species, quarum vna competit clericis deputatis ad Diuina officia, quae figuratur in modum spherae, vel coronae, sicuti habemus in c. prohibitę, dist. 23. in d. c. duae sunt, 12. q. 1.

3 Cũ enim circularis sit, & careat angulo, significat Clericos carere debere sordibus, quoniam vbi angulus, ibi sordes, Ac etiam quia coronam in capite repraesentat, vnde datur intelligi, quod clerici in Deo Regnum habent, & dum se, & alios virtutibus regunt possunt appellari Reges, in signum Regni quod in Christo expectãt. Et rasio capitis est temporalium omnium depositio. Verum quia non omnes capilli raduntur, sed pars, hinc capilli, qui remanent, designant, quod clerici debent aliqua retinere ad vitae sustentationem, vt dicitur in d. c. duae sunt, 12. q. 1. Et ob id rasura fit in supremo vertice capitis, vt mens clericis eleuetur

uetur ad cælestia desideria,nec retardetur,subtractis capillis,idest sublatis occupantibus rerum temporalium à contemplatione diuinorum,&fit in summitate capitis,quia ibi est eminentia mentis, cuius superior pars est ratio , & inferior sensualitas,c.vnic.§.quia vero Christus,de sacr. vnit.

4 Conuersis vero, quoniam Diuinis ministerijs non occupantur,capilli superius non raduntur,sed inferius,tonduntur,quia temporalia deponunt, & hæc est proprie tonsura, & non rasura , quæ ex parte inferiori capillorum fieri debet ad reuelationem sensuum visus, & auditus, ne nimia capillorum longitudine oculi,& aures impediantur videre & audire ea,quæ Dei sunt,vt habetur in c.penult.23.dist. vbi dicitur, quod clerici debent incedere detenso capite , & auribus patentibus,sicuti notat glo.in Clement.quoniã in ver. & tonsuram,de vit.& honest.cler.vbi Imo.num.28. & Abb.in c. penul.sub nu. 4. extr. eo.& hæc est secunda species tonsuræ.

5 Rasuramq. istam,seu coronam nonnulli voluere à Nazarenis fuisse inuentam ,qui , seruato tamen crine, radebant caput ad continentiam , & capillos ponebant in ignem sacrificij.Alij dixere habuisse originem à Beato Petro,qui in memoriam Dominicæ Passionis, & in signum coronæ spineæ rasuram in capite ferebat,vti affirmat Butr.d.c.penul. de vit.& honest.cleric.prout eum refert Pacian. in tractat. cui incumb.on.prob.c.34.n.26.& seq. p.2.

6 Et ita,& taliter clerici tonsurati incedere debent, quod si tonsuram non portarent,peccarent mortaliter, c. prohibitæ,ibiq. Propos.23.dist.Panorm.in c. si quis ex clericis, per eum tex.de vit.& honest.cleric.Rebuff.in pract.benef. 1.par.tit.de for.lite.tonsur.in fine.

Quod intelligendum cauit Dec.in c.ad audientiam,col. pen.in fin.de rescript.de clerico in sacris,vel beneficiato.

7 Bene

7 Bene verum est, quod si propter infirmitatem, seu debilitatem capitis, vel nimium caluitium, tonsuram non deferrent, excusantur, & gaudent clericali priuilegio. Cap. Thol. dec. 256. qui enim capillos non habent, excusantur, cũ nemo teneatur ad impossibile, etiam si deficerent mediante aliqua illicita opera, sed à remotis; vt puta, quia sibi cecidissent propter morbum gallicum, ita Clar. in pract. §. fi. q. 36. vers. quæro nunc, & sequitur Scac. de iudi. c. 11. nu. 83. in fine.

8 Vestes clericorum non reperiuntur à iure determinatæ, sicuti sentit glo. in c. 1. de vit. & honest. cleric. vbi Doct. & glo. in clem. 1. in fine, de elect. glo. vnic. in sum. 21. q. 4. Panor. in c. transmissam, 4. not. sub nu. 2. de elect. Alex. cons. 8. in fi. lib. 1. cons. 149. sub n. 12. lib. 6. Prob. ad Monac. in c. vnic. n. 4. de cler. coniug. apost. ad Panorm. in c. cum consuetudinis, de consuet. Clar. in pract. §. fin. q. 36. vers. sed quæro, quis dicatur.

9 Et propterea in hac materia habitus clericalis ius canonicum procedit potius prohibendo, quam permittendo, prohibet nempe clerici nonnullos habitus non tamen præscribit, qualem deferre debeant, ita communiter asserunt omnes, secundum Clar. d. q. 36. vers. dixi clericum.

10 Et prohibitas esse dicunt vestes rubras, & virides, item manicas, pileum, epitochium, seu tabarrum foderatum vsque ad oram, caligas scaccatas, & indumenta aperta breuia, aut nimium longa, prout ordinauit Innoc. III. in c. penult. de vit. & honest. cler. Foller. in pract. crim. in ver. audiantur excusatores, nu. 42. Menoch. de arbitrar. iud. cas. 392. vbi accuratissimè more suo refert dispositionem præfati tex. & declarat, quæ sint vestes ibi nominatæ, scribitq. quod Innoc. dum de indumentis clausis verba fecit, intelligere videtur indumenta, non pro quouis vestium genere

sed

sed pro illis tantum, quibus hodie loco secundæ vestis vtimur, (quam sottanam) vulgo appellamus, nos clerici. Et licet Innoc. prohibeat pannos rubros, & virides; opin. Menoc. d. casu est non taxatiue loquutum fuisse, sed gratia exẽpli, nam; & eadem ratio in cæteris coloribus adest, imo, & aliquando maior, & Innoc. Constitutio fuit edita, quoniã clericis minime conuenit his coloribus vti, & Clemens V. in Clem. 2. de vit. & honest. cler. plura de clericorum vestibus statuit, quam Constitutionem approbauit sac. Concil. Trid. c. 6. sess. 14. de cuius Clem. expositione multa Menoc. d. cas. 392. n. 11. & seq. Prosequitur Marc. Ant. Cucc. inst. maio. lib. 3. tit. 10. n. 1. & seq. prout eum refert d. Scac. d. c. 11. n. 84. & seq.

11 Et quod diximus, quod habitus clericorum non est certus, neque determinatus, debet intelligi, quod non est certus, neq. determinatus, sicut habitus clericorum regulariũ cuiuscumq. Religionis, qui in omnibus, & per omnia in quacumq. Religione est ita certus, & determinatus in tantum, quod omnes fratres illius Religionis in habitu sunt, & debent esse sine aliqua differentia conformes, ita quod omnes fratres vnius Religionis, & professionis in habitu, & colore non differant, quod secus est in clericis secularibus, qui vtuntur diuerso habitu, & in eis non est de iure in colore, & forma restricta, habitus certus, & determinatus.

12 Quamquam de iure dicatur satis habitus clericorum secularium certus, & determinatus ad hoc, quod cognoscantur, & distinguantur clerici à laicis, ita Lup. de liber. Eccles. quæst. 7. vbi nu. 2. in primis notandum dicit, quod habitus clericorum debet esse tallaris, per tex. c. penult. 23. dist. quem refert gloss. in Clement. quoniam, de vit. & honest. cleric. Non debet esse inhonesti coloris, vt in c. perpendimus, 21. quæst. 4. Neque inhonestæ formæ, vt in d. Cle-

d.Clement.& in c.penult.de vit.& honest.cler. taliter habitus clericorum debet esse honestus,vt clericus sit notus inter seculares, & laicos,vt in c.nullus eorum, & in c. Episcopi,21.q.4.Et circa vestes clericorum satis cõstat, quod non debent esse neque nimis sordidæ, neque nimis fulgidæ,quia neque affectatæ sordes,nec exquisitæ delitiæ laudes pariunt,c.1.dist.41.

13 Et tandem in his vestimentis seruanda erit loci consuetudo secundum gloss.in c.si quis virorum distinct. 30.quæ notat sufficere,vt quis veste vtatur secundum consuetudinem regionis, vnde refert quod Clerici Transalpini non sunt cogendi vti vestibus affibulatis, vt Itali, non obstante noua constitutione super hoc emanata circa vitam, & honestatem clericorum,quia lex debet conuenire consuetudini,& hoc idem notauit alia glo.in c.penul.in ver.deauratis,de vit.& honest.cler.vbi docuit,quod clerici debent se conformare in vestibus consuetudini regionis, ne videantur hypocritæ, & ne vilescat dignitas clericalis, de qua re insignis est tex.in c.fin.dist.41.vbi habetur, quod in cibis, ac in vestimentis seruandi sunt mores eorum, cum quibus viuimus,nam qui contemptis his,cum quibus viuit lautiora sibi,aut austeriora vestimenta, vel alimenta quærit, aut intemperans sui,aut superstitiosus est,

Qui enim facit, quod alij suę professionis communiter faciunt,non solum affectionem vitat,quæ tam in sordibus, quam in delitijs consistit,d.c.1. distinct. 41. Verum etiam pericula vitiorum declinat, quæ sæpe sub specie virtutum latenter subintrant, vt dicitur in cap. sæpe, distinct. 41. Et propterea in vestitu nec ornatus, nec sordes considerantur,sed quid locis,quid temporibus,& quid personis cõueniat, diligenter attendendum esse voluit gloss.in c. 1. in sum.21.q.4. quæ tenet, quod clerici possunt secundum con-

consuetudinem regionis etiam pretiosis vestibus vti, vt conforment se moribus eorum inter quos viuunt, ita Pacian.d.c.34.num.35.& seq. par. 2. & ante eum dixere Roland.cons.4.n.27.lib.1.Cepol. caus.crim. cons.11. nu.30. Felin.in pract.crim.d.ver.audiantur excusatores,n.42. qui dicit, quod si consuetudo non haberet diuersitatem aliquam inter habitum clericorum,& laicorum,illa esset nihilominus attendenda,Couar.pract.quæst.c.31.sub n.7. vbi dicit,quod in habitu clericorum bene attenditur loci consuetudo,non tamen laicorum, sed clericorum comprobat Farinac.d.q.8. n.69.

14 Hinc Cardinales vtuntur purpura, & galero purpureo ex ordine Inno.IV.vti dicunt Menoc.d.cas.392.n.8.Scac. d.c.11.num.86.

Si enim controuerteretur,an habitus,cum quo repertus esset aliquis clericus,esset clericalis,ad quem hęc habitus
15 cognitio spectet,ad Ecclesiasticum,vel secularem iudicē, contendunt scribentes, & quod pertineat ad iudicem laicum,affirmat Guidopap.dec.138.& sentit Gemi.in c.vnic. §.fin.in fi.de cler.coniug.in 6.& respondit Soc. cons. 122. num.3.lib.1.& tenet Rip. in c.2. n.4. de iudic. & comprobat Clar.in pract.§.fin.q.36.n.14.Decian.c.9.nu.95 lib.4 par.4.& dicunt alij,quos congerit Mascard.de probat con clus.961.n.4.par.2.

Contrarium vero, scilicet, quod cognitio ista habitus spectat ad Ecclesiasticum iudicem, voluit Zabar. in clemen. 2.in fin. de vit.& honest.cler. Cepol.d.cons.11.col. 6.vers.qualis debeat esse habitus,Roland.d.cons.4.nu.33. lib.1.Couar. pract.quæst.c.33.sub nu.1.Farin.d.q.8.n.34. Et opinio tenentium contrarium, vti falsa à Canonibus, & communi omnium aliorum sententia contraria, expressè reprobatur à Couar.d.c.33. sub n.1.Scacci. d.c.11.nu. 88.Lo-

88. Lopez. ad Diaz. c. 62. n. 14. Rot. Rom. dec. 3. alias 202. de sent. excomm. in nouis.

Pro concordia dici posse scribit Pacian. d. c. 34. sub. n. 23. Quod aut notoriè constat habitum non esse Clericalem, vel quia non habet tonsuram, quæ res seculari inspectione detegitur, vel quia vestes erant versicoloris, et tunc prima opinio procedat, quæ fundatur in notorio; et iux. Gemin. Soc. et Guid. Pap. supra citatos, quod etiam voluit Mascar. de probat. concl. 689. num. 8. et seq. p. 2. vbi dicit, quod si statim potest probari, quem non incidere in tonsura, quæ puta. statim ad oculum videri, deposito bireto, tūc si quis allegaret se Clericum, et incedere in habitu, et tonsura, si iudex secularis statim denudato capite, contrarium cognouerit, poterit denegare remissionem ad iudicem Ecclesiasticum tanquam calumniosam, vt per Domi. et Frāc. in cap. 2. §. 1. col. 2. de Cler. coniug. in 6. et per Aufrer. in tract. de potest. secul. in Eccles. 20. fallent. et non dissentit Decian. d. c. 9. n. 110. et comprobat Scacc. d. c. 11. n. 89. et sequitur Farinac. d. q. 8. n. 34.

Nam etsi secularis iudex non possit de Clericatu cognoscere ad effectum pronunciandi, an ipse captus sit verè Clericus, necne, et an incesserit in habitu ad hoc, vt inde sequatur declaratio, an amiserit, vel non amiserit priuilegium fori, potest tamen talem informationem assumere summariè ad effectum, vt illum remittat ad iudicem Ecclesiasticum, sic Farinac. vbi proximè ex Anchar. Butr. et Scacc. Aut dubitatur, an ille habitus esset Clericalis, eo quia habebat captus tonsuram, sed quæstio esset circa vestes, quæ vel propter colorem, vel propter eorum breuitatem dubitationem mouerint, an Clerico conuenirent, vel ne, & tunc credit Pacian. dicto capitulo 34. num. 23. & num. 24. veriorem esse opinionem Zabarell. cum ad Episcopum

R

scopum pertineat habitum describere Clericorum, quod etiam voluit Scacc.d.c.11.nu.88.

De Clericatu, quomodo probetur. Cap. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in dubio quis non præsumitur, sed laicus.*
2 *Natura non creat artem, sed disponit ad artem.*
3 *Omnes nascimur laici, ideo clericatus qualitas erit probanda.*
4 *Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam non peruenitur, nisi facto hominis.*
Quomodo clericatus probetur, remissiue.
6 *Immunitas Ecclesiastica quid.*
7 *Differentia inter immunitatẽ, & libertatem Ecclesiasticam.*

1 POstquam in dubio quis Clericus non præsumitur, sed laicus cum qualitas Clericatus non sit a natura, Card. Zabar. in repet. c. perpendimus, col.2. de sent. exco. in c. ex litteris, de transact. & in c. cum adeo, de rescript. Felin. in c. significauit, in prin. de testib. Dec. cons. 125. nu.6.

2 Eo quia natura non creat artem, sed disponit ad artem, vt colligitur ex responso Valentin. in l. Stichus, ff. de leg. 3. & ex c. ex studijs, de præsump. consultiq; respondit Alber. Brun. cons. 38. col. 3. & asserunt Bal. in l. Macedoniani, sub nu.2. C. ad Macedon. Aym. cons. 72. nu.2.

3 Et omnes laici nascimur, ideo clericatus qualitas erit probanda per eum, qui in clericatu se fundat, vt dicit Io. Andr. in regula, scienti, col. pen. post prin. de reg. iur. in mercurial. & ad hoc affert contex. in c. legum, 2. q. 1. & ipsum

sum sequutus fuit Luc. de Pen. in l. quicumque in 62. cas. sub num. 20. C. de apoch. pub. lib. 10. & Aufrer. in repet. Clem. 1. col. 1. n. 5. de off. Ord. Bal. in c. fi. n. 4. de præsump. Lopez ad Diaz. c. 62. nu. 20. Decian. tract. crim. c. 9. n. 127. lib. 4. p. 4. Farinac. q. 8. nu. 38. Mascar. de prob. concl. 302. nu. 3. par. 1. & confirmat Pacian. in tract. cui incumb. on. prob. c. 34. nu. 1. par. 2.

4 Præcipuè quia clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam quis non potest peruenire; nisi facto hominis, ergo non præsumitur, nisi probetur. Ant. de Butr. in c. fin. nu. 8. de eo qui furt. ord. recep.

5 Propterea operæ precium esset tractare, quomodo clericatus probetur. Verum quia Mascar. de prob. concl. 302. 303. 304. & 305. p. 1. latissimè nobis mandauit, quomodo, & quibus modis clericatus probetur superfluum duxi, aliquid in hoc particulari in medium afferre, maximè cum Pacian. & ipse in d. c. 34. num. 41. & seq. plenè doceat modum probandi clericatum, & nouissimè consumatissimus, & præclarissimus Farinac. d. q. 8. nu. 38. & pluribus seqq. adamussim omnia referat, quæ possent adduci in hoc proposito, ideo ad prædict. recurrendum erit.

6 Restat modo, vt finem imponamus hisce nostris commentarijs, dicendum, quid immunitas, seu emmunitas Ecclesiastica sit. Et ex supradictis satis apparebit, quod dicitur priuilegium, seu libertas Ecclesiæ, qua ipsa Ecclesia gaudet circa multa, inter quę connumeratur priuilegium nostrum, ne malefactores ad ipsam confugiētes inuiti extrahantur, vti superius satis demonstrauimus, & dicitur immunitas, seu emmunitas, quasi extra munia, idest munera data libertas, & dicitur ab, è, quod est extra; Vel dicitur immunitas, quasi puritas, vnde dicitur quis immunis nedum ab oneribus, & muneribus, sed etiam à peccatis,

prout sumitur in cap. final. de purgat. cano. ibique Doct.

7 Et licet dixerimus, quod immunitas Ecclesiastica dicitur libertas, qua ipsa Ecclesia gaudet. Sciendum tamen erit, quod hoc procedit largo sumpto vocabulo, quasi eā confundendo. Verum si strictè (vt conuenit in materia censurarum) accipienda erit, debemus distinguere inter Ecclesiasticam libertatem. Per Ecclesiasticam nempe immunitatem intelligere debemus exemptionem loci sacri, & per libertatem Ecclesiasticam intelligere debemus exemptionem personarum Ecclesiasticarum.

Quod vtile erit scire, quia si quis locum sacrum violauerit, non erit reus violatę libertatis, sed tantum immunitatis, & non incurreret in censuras illatas contra violatores Ecclesiasticę libertatis, hinc videmus, quod Benedictus XI. in extrauag. inter cunctas, S. incendiarios. de priuileg. ponit distinctos casus violationis immunitatis, et violationis libertatis Ecclesiasticę, vt docuit Caietan. in summul. tit. de immunitat. Eccles. viola. et sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. quęst. vnic. concl. 1. num. 1. 2. 3.

Et hęc sufficiant pro absolutione operis, ad laudem Dei Omnipotentis, et gloriosę Virginis Marię, ac sanctorum Andreę, et Alexandri, Aduocatorum meorum.

F I N I S.

INDEX CAPITVM
PRÆSENTIS TRACTATVS.

R 3 De

Index Capitum.

Finis Capitum indicis.

INDEX
VERBORVM RERVM
ET SENTENTIARVM INSIGNIVM.

IN HIS COMMENTARIIS CONTENTORUM locupletissimus, ac diligenter secundum alphabeticum ordinem digestus.

CVIVS PRIMVS NVMERVS CAPITVLVM, secundus vero cuiusque capituli numerum indicat.

A

R 4 *Actualis*

INDEX.

Bart.

B

C

Causa

INDEX.

E

F

G

Iuris-

S 4 *secus*

Maiestatis

M

N

Ratio

R

S

Spi-

non

FINIS.

